

BOLVADİN, ÇAY ve ÇOBANLAR

AĞZI

Erhan SOLMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Afyonkarahisar

2007

BOLVADİN, ÇAY ve ÇOBANLAR AĞZI

Erhan SOLMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Afyonkarahisar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül-2007

Bu tez, A.K.Ü Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.
06.FENED.15

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

BOLVADİN, ÇAY ve ÇOBANLAR AĞZI

Erhan SOLMAZ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2007

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Çalışmada Afyonkarahisar ilinin Bolvadin, Çay ve Çobanlar ilçelerinin köyleriyle birlikte ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçelerin ağız özelliklerinin tespiti için ilçe merkezleri ve köylerinden derlemeler yapılmıştır. Derlenen malzemeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabesi”ndeki sisteme göre yazıya geçirdik. Metinlerimizde yaptığımız ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük çalışmalarının sonucunda Bolvadin, Çay ve Çobanlar yöresi ağzının özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Ayrıca Kütahya ve Yöresi Ağızları, Uşak İli Ağızları, Afyon Merkez Ağzı, Isparta Merkez Ağzı ve Sandıklı Yöresi Ağzı, Başmakçı ve Dazkırı Ağzı, İncehisar ve İhsaniye Ağzı, Sultandağı Ağzı ve Emirdağ Ağzı ile karşılaştırmalara giderek Bolvadin, Çay ve Çobanlar yöresi ağzının bölgeye göre farklılaşan veya benzerlik gösteren yönlerini ortaya koyduk.

ABSTRACT

MASTER THESIS SUMMARY
THE DIALECT OF BOLVADİN, ÇAY AND ÇOBANLAR

Erhan SOLMAZ

The Department of The Turkish Language and Literature

Afyon Kocatepe University The Institute of Social Sciences

September 2007

Adviser: Doç.Dr. Erdoğan BOZ

In this study, the dialect characteristics of Afyonkarahisar with the villages of Bolvadin, Çay and Çobanlar towns were tried to determine. Collections from town centres and villages were arranged to determine the dialect characteristics of the towns. We dictated the compiled materials according to the system in "The Phonetic Transcription Alphabet That Will Be Used In Dialect Searches" , advised by The Turkish Linguistic Society. We tried to explain the dialect characteristics of Başmakçı and Dazkırı Region in the search of phonetics, morphology and dictionary studies that we arranged in our texts. Additionally, we explained the differentiating or showing similarity sides of Bolvadin, Çay and Çobanlar Region dialect accordig to region by comparing with Kütahya and Its Region Dialects, Uşak Dialects, Afyon Centre Dialect, Isparta Centre Dialect, Sandıklı Region Dialect , Başmakçı and Dazkırı Dialect, İncehisar and İhsaniye Dialect, Sultandağı Dialect, Emirdağ Dialect Characteristics.

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

İmza

Tez Danışmanı :

.....

Jüri Üyeleri :

.....

.....

.....

.....

.....'ın.....
..... başlıklı tezi .../.../..... tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim
Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca,
.....Anabilim dalında, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek
kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Ülkemizde ağız araştırmaları Büyük Önder'in 1932 yılında Türk Dil Kurumunu kurmasıyla başlamıştır. Lakin küçük bir araştırma yapıldığında, aslında bu tarihin ilk Türk dilcisi Kaşgarlı Mahmut' a kadar uzandığı görölmektedir. Kaşgarlı'nın Divanu Lügati't-Türk isimli eserinde çeşitli Türk boylarının kullandığı kelimelere ve yaşayış şekillerine yer verilmiştir.

İçinde yaşadığımız dünyada vuku bulan teknolojik anlamdaki gelişmeler dünyayı neredeyse bir küçük köy haline getirmekte, ölkeler, milletler ve en önemlisi diller arasındaki farklılıklar adeta kaybolmaktadır. Küresel dünya içerisinde milletimizin varlığını devam ettirebilmesi ancak kendini oluşturan değerler sistemini tanımasıyla mümkündür. Bu nokta itibariyle Ahmet Buran'ın "Ağızlar yazı dilinin bozulmuş bir şekli değil, onun yanında fakat ondan bağımsız olarak yaşayan ve nesiller boyu devam edegelen dil değeridir."¹ görüşü önem kazanmaktadır.

Son yıllarda ağız araştırmaları üzerine yapılan çalışmalar bir hayli artmış, dilin taşıyıcılık vasfı ile günümüze kadar aktarılan dil özellikleri kayıt altına alınmıştır. Ancak teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, bu çalışmaların daha fazla ve daha hızlı bir şekilde yapılmasını da gerektirmektedir. Zira "5 yıl önce derlenen bir metnin aynı bölgede tekrar derlenemeyeceği, bugün yapılmayan derlemelerin 10 yıl sonra yapılamayacağı gibi gerçekler ağız araştırmalarının vakit geçirmeden yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır."² Yapılan ağız çalışmaları dilin diğer alanlarına da ışık tutacak, dilin gelişimini ve değişimini ortaya koymaya yardımcı olacaktır.

Ünlü Fransız dil bilgini Antoine Meillet'in de ifade ettiği gibi "lehçe bilimsiz ve özellikle tam ve iyi düzenlenmemiş bir dil coğrafyası yapılmaksızın dil tarihi yapılamaz."³

İşte biz de bu amaçlar doğrultusunda yüksek lisans tez konumuzu ağız araştırması olarak belirledik. Bolvadin ve Çay üzerine daha önce kısmi bir çalışma yapılmış, (Osman GÖKER, *Bolvadin Krabağ Türkmen Ağzı* ve Ahmet AKÇATAŞ, *Çay*

¹ Ahmet BURAN, Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri AAİÇE, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 1996, s.3'deki 5 nolu dipnottan (J.Lyons, Introduction to Theoretical Linguistics, Cambridge 1968i s.35)

² Gürer GÜLSEVİN, Ağız Araştırmalarında Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (1): "bu+ra" mı "bu ara" mı? Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı, İzmir 2005.

³ GEMALMAZ, *ABAÜG, AABŞ*, s.5. (12 nolu dipnottan)

Yörük Ağzı) ancak Çobanlar üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştı. Biz de tezimizin alanını belirlerken, Bolvadin ve Çay'ın çalışma yapılmamış diğer köyleriyle Çobanlar ilçesinin tamamını seçtik. Alanı belirledikten sonra bölgenin etnik yapısıyla ilgili olarak geniş bir araştırmaya girdik. Bölgenin etnik yapısı belirlendikten sonra derleme yapılacak yerleşim yerlerini titizlikle tespit ettik. Üç ilçe merkezi ve ilçelere bağlı on kasaba ile on bir köyden toplam altmış dokuz kişiyle görüşerek dokuz kasetlik bir malzeme elde ettik. Metinleri seçerken özellikle dil değerleri bozulmamış, yaşça büyük ve yerleşim yerinden dışarı çok fazla çıkmamış, okuma yazma bilmeyenlerden seçmeye gayret ettik.

Tezimizin birinci bölümünde Bolvadin, Çay ve Çobanlar'ın coğrafyası, tarihi, ekonomisi ve etnik yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabetesi”ndeki sisteme göre yazıya aktardığımız metinlere dayalı olarak bölgenin ses ve şekil özellikleri üzerinde durulmuştur. Buna göre I. Ağız Bölgesi Yörük, II. Ağız Bölgesi Türkmen olarak derlediğimiz metinlerdir. Sözlük kısmında ise metinlerimizde geçen, ilk bakışta kolayca anlaşılmayan ve yazı dilinden farklı olan kelime ve kelime gruplarına yer verilmiştir. Ayrıca Derleme Sözlüğü ile karşılaştırmaya giderek Derleme Sözlüğü’nde olmayan örnekler (*) işareti ile gösterilmiştir.

Derlemeler sırasında yöre halkından gördüğümüz sıcak ilgi dolayısıyla yöre halkına ve özellikle Bolvadin'de derleme yaparken desteğini esirgemeyen Sayın Osman GÖKER'e teşekkür ediyorum.

Çalışmam boyunca benden hiçbir yardımını esirgemeyen, bana sabırla yol gösteren sevgili hocam Doç Dr. Erdoğan BOZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Afyonkarahisar

Erhan SOLMAZ

Eylül-2007

ÖZ GEÇMİŞ

Erhan SOLMAZ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisansüstü : 2004, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Türk Dilli ve Edebiyatı (Tezsiz)

Lisans: 2003, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Lise: 1998, Ereğli Lisesi, Türkçe-Sosyal Bölümü

İş/İstihdam

2004- Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Bölüm Başkanlığı, Türk Dili Okutmanı.

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Ereğli, 06 Ağustos 1981

Cinsiyeti : Erkek

Yabancı Dil : İngilizce

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ÖZ GEÇMİŞ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xxiv
METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ.....	xxv

GİRİŞ

1. BOLVADİN, ÇAY VE ÇOBANLAR'IN COĞRAFİ VE TARİHİ DURUMU	1
1.1. GENEL COĞRAFYA	1
1.2. TARİH	2
1.3. EKONOMİ.....	4
1.4. ETNİK YAPI	5
2. İLKELER.....	6
2.1. PROBLEM.....	6
2.2. AMAÇ	6
2.3. ÖNEM.....	6
2.4. SINIRLILIKLAR	6
2.5. YÖNTEM	7
DİL İNCELEMESİ	9
I.SES BİLGİSİ	10
SESLER.....	10
1.1. ÜNLÜLER.....	10
ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ.....	10
1.1.1.1. á ünlüsü:	10
1.1.1.2. à ünlüsü:	11
1.1.1.3. û ünlüsü:	11
1.1.1.4. è ünlüsü:	11
1.1.1.5. ä ünlüsü:	12
1.1.1.6. í ünlüsü:	13

1.1.1.7. ù ünlüsü:	13
1.1.1.8. ú ünlüsü:	13
1.1.1.9. ò ünlüsü:	13
1.1.1.10. ú ünlüsü:	14
1. TABLO: ÜNLÜLER	14
1.1.1.UZUN ÜNLÜLER	14
1.1.2.1.Birincil (Aslí) Ünlü Uzunlukları	15
2.TABLO UZUN ÜNLÜLER	15
1.1.2.2. İkiz Ünlüler:	16
1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler.....	16
1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler	16
1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler.....	16
1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları	16
1.1.2.3.1.Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları	16
1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler.....	16
1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler.....	17
1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler	17
1.1.2.3.1.Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları	17
1.1.2.Kısa Ünlüler	18
1.2. ÜNSÜZLER.....	19
1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ.....	19
1.2.1.1. F ünsüzü:	19
1.2.1.2. ğ ünsüzü:.....	19
1.2.1.3. ğ ünsüzü:.....	20
1.2.1.4. ħ ünsüzü:.....	20
1.2.1.5. ħ ünsüzü:.....	21
1.2.1.6. K ünsüzü:.....	21
1.2.1.7. k ünsüzü:.....	21
1.2.1.8. f ünsüzü:.....	22
1.2.1.9. ŋ ünsüzü:.....	22
1.2.1.10. `n ünsüzü:	22
1.2.1.11. P ünsüzü:	22
1.2.1.12. f ünsüzü:	23
1.2.1.13. S ünsüzü:	23

1.2.1.14. T ünsüzü:	23
1.2.1.15. t ünsüzü:	24
1.2.1.16. w ünsüzü:	24
3. TABLO: ÜNSÜZLER	25
2.1 SES DEĞİŞMELERİ	25
2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	25
2.1.1. Ünlü Uyumları	25
2.1.1.1. Damak Uyumu:	25
2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar	26
2.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda	26
2.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle:	26
2.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle:	26
2.1.1.1.2. İki Yönlü Benzeşme İle:	26
2.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda:	26
2.1.1.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	27
2.1.1.2.1.1. Kök ve Tabanlarda:	27
2.1.1.2.1.2. Eklerde:	28
2.1.1.2. Dudak Uyumu:	28
2.1.2 Ünlü Türemeleri:	29
2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi:	29
2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi:	30
2.1.3. Ünlü Düşmesi:	30
2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi:	30
2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi:	31
2.1.4. Yuvarlaklaşma:	31
2.1.5. Geçişme:	31
2.1.6. İncelme:	32
2.1.7. Kalınlaşma:	32
2.1.8. Daralma:	32
2.1.8.1. İlk Hecede Daralma:	32
2.1.8.2. İç Seste Daralma:	33
2.1.8.3. Son Seste Daralma:	34

2.1.9. Genişleme:.....	34
2.1.10. Düzleşme:.....	35
2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısalması.....	35
2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	36
2.2.1. Ötümlüleşme:	36
2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme:	36
Ön Seste Yarı Ötümlülük	40
2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme	40
2.2.1.2.1. Tabanlarda:.....	40
2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme:.....	42
2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması:	43
2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:	46
2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme:.....	46
2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler:.....	47
2.2.2. Ötümsüzleşme:	48
2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme.....	48
2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme	49
2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme	49
2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları:	49
2.2.3.1. Erime:.....	50
2.2.3.1.1 Kelime İçinde	50
2.2.3.1.2. Kelime Sonunda.....	52
2.2.3.2. Büzülme:	53
2.2.3.3. Derilme:.....	54
2.2.3.4. Yutulma:.....	55
2.2.3.5. Ünsüz Yitimi:	56
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi.....	56
2.2.3.6.1. Kelime İçinde	56
2.2.3.6.2. Kelime Sonunda.....	57
2.2.3.6.3. Grup Düşmesi:.....	57
2.2.3.7. Hece Tekleşmesi:.....	57
2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi:.....	58
2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri:	58
2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler:.....	59

2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme:.....	59
2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme:	60
2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler:	61
2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme:	61
2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler.....	61
2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi.....	61
2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme.....	61
2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme	62
2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi.....	62
2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma:.....	62
2.2.4.3.2.2. Nazallaşma:	63
2.2.4.3.2.3. Diş Damaklılaşma:.....	63
2.2.4.3.2.4. Diğer Ünsüz Değişmeleri	63
2.2.4.3.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Değişmeleri	63
2.2.7. Süreklileşme:.....	65
2.2.8.1. Ön Seste Süreklileşme	65
2.2.8.2. İç Seste Süreklileşme	65
2.2.8.2.1. Kök Ünlüsünden Sonra	65
2.2.8.2.2. Tabanlarda.....	65
2.2.8.2. Son Seste Süreklileşme	66
2.2.9. Süreksizleşme:.....	66
2.2.10. İkili Şekil.....	66
2.2.11. İkizleşme:	67
2.2.12. Örneksime:.....	68
2.2.13. Göçüşme:	68
2.2.13.1. Ünlü Göçüşmesi	68
2.2.13.1 Ünsüz Göçüşmesi	68
2.2.14. Yarı Ünlüleşme.....	68
2.2.17. Uzunluk Kayması:	69
2.2.18. Ünsüz Uyumu:.....	69
II- ŞEKİL BİLGİSİ	72
1.EKLER	72
1.1 Ç E K İ M E K L E R İ	72
1.1.1.İSİM ÇEKİMİ	72

1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ.....	72
1.1.1.1.1. İşlevleri.....	72
1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:	72
1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori yapar:.....	73
1.1.1.2. İYELİK EKLERİ.....	73
1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması:.....	75
1.1.1.3. HAL EKLERİ	75
1.1.1.3.1. Yalın Hal:	75
1.1.1.3.2. Belirtme Hali:	76
1.1.1.3.2.1. İşlevleri:.....	76
1.1.1.3.2.2. Diğer Hal Eklerinin Görevinde Kullanılışı	77
1.1.1.3.2.2.1. Yönelme Hali Yerine Kullanılışı:	77
1.1.1.3.3. Yönelme Hali:	77
1.1.1.3.3.1. İşlevleri:.....	77
1.1.1.3.3.1.1. Cümlede Dolaylı Tümleç Görevinde:	77
1.1.1.3.3.1.2. Cümlede Zarf Tümleci Görevinde:.....	77
1.1.1.3.3.2. Diğer Hal Ekleri Görevinde Kullanılışı	78
1.1.1.3.3.2.1. Belirtme Hali Yerine Kullanılışı:.....	78
1.1.1.3.3.2.2. Bulunma Hali Yerine Kullanılışı:	78
1.1.1.3.4. Bulunma Hali:	78
1.1.1.3.4.1. İşlevleri.....	78
1.1.1.3.4.1.1. Cümlede Dolaylı Tümleç Görevinde:	78
1.1.1.3.4.1.2. Cümlede Zarf Tümleci Görevinde:.....	79
1.1.1.3.4.1.3. Diğer Hal Ekleri Yerine Kullanılışı	79
1.1.1.3.4.1.3.1. Ayrılma Hali Yerine Kullanılışı.....	79
1.1.1.3.5. Ayrılma Hali:.....	79
1.1.1.3.5.1. İşlevleri.....	79
1.1.1.3.5.1.1. Cümlede Dolaylı Tümleç Görevinde:	79
1.1.1.3.5.1.1.2. Fiilin ve Nesnenin Başlangıcını, Çıkış Noktasını Bildirir:.....	80
1.1.1.3.5.1.1.3. Zarf Tümleçleri Yapar:.....	80
1.1.1.3.5.1.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir:	80
1.1.1.3.6. Vasıta Hali:.....	80
1.1.1.3.6.1. İşlevleri.....	81
1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:	81

1.1.1.3.6.1.2. Hal-Durum Zarfı Yapar:.....	82
1.1.1.3.6.1.3. Birliktelik Bildirir:	82
1.1.1.3.7. Eşitlik Hali:.....	82
1.1.1.3.7.1. İşlevleri.....	82
1.1.1.3.7.1.1.Kadar	82
1.1.1.3.7.1.2. Pekiştirme:.....	82
1.1.1.3.7.1.3. Gibi Anlamı Verir:	83
1.1.1.3.7.1.4. Göre Anlamı Verir:	83
1.1.1.3.8. Aitlik Eki:.....	83
1.1.1.3.9. Soru Eki.....	83
1.1.1.3. İSİM TAMLAMASI.....	83
1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması):	83
1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması):.....	84
1.1.1.4.3.Genetif Grubu.....	84
1.1.2. FİİL ÇEKİMİ	84
1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER	84
1.1.2.1.1. ZAMANLAR	84
1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:	84
1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:.....	86
1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman.....	87
1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:	89
1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman.....	91
1.1.2.1.2. KİPLER.....	94
1.1.2.1.2.1. Emir-İstek.....	94
1.1.2.1.2.2. Dilek-Şart	95
1.1.2.2.1. HİKAYE.....	97
1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	97
1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	97
1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	98
1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	99
1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi	99
1.1.2.2.1.6. İsteğin Hikâyesi –	101
1.1.2.2.1.7. Dileğin Hikâyesi –	101
1.1.2.2.2. RİVAYET	101

1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti –mİşImİş.....	101
1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti –(I)yōmUş.....	101
1.1.2.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti -(V)rImİş.....	101
1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti -cĀmİş.....	102
1.1.2.2.3. ŞART	102
1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı -dİysAm.....	102
1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı –(I)yosAñ.....	102
1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı –(V)rsA.....	102
1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı –(y)AcAKsA	103
1.1.2.2.3.5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı – mİşse.....	103
1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM	103
1.1.2.3.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayetinin Rivayeti:.....	103
1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ	103
1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman	103
1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	104
1.1.2.4.3. Şart	105
1.1.2.4.4. GENİŞ ZAMAN (BİLDİRME EKLERİ)	105
1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti	106
1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi: değil, deyil, dēy, dēūil, dī	106
1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı.....	107
1.1.2.4.8. y(I4)KA(n) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki	107
1.2. YAPIM EKLERİ.....	107
1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER.....	107
1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER	107
1.2.1.1.1. Fiilimsiler:	107
1.2.1.1.1.1. Mastar:.....	107
1.2.1.1.1.1.1. –mA.....	108
1.2.1.1.1.1.2. –mAK	108
1.2.1.1.1.1.3. –(y)I4ş	108
1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER.....	108
1.2.1.1.1.2.1. –(y)An	108
1.2.1.1.1.2.2. –(V)r /V	109
1.2.1.1.1.2.3. –cAK, ...	109
1.2.1.1.1.2.4. dI4K.....	109

1.2.1.1.1.2.5. –mI4ş.....	109
1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER.....	110
1.2.1.1.1.3. Asıl Zarf-fiiller.....	110
1.2.1.1.1.3.1. –(y)A/I4.....	110
1.2.1.1.1.3.1.1.(y)ArAK ~ (y)AlAK.....	110
1.2.1.1.1.3.1.1. –(y)I4p.....	111
1.2.1.1.1.3.1.1.–(y)I4nca.....	111
1.2.1.1.1.3.1.1.–mAdAn.....	111
1.2.1.1.1.3.1.1.–All.....	112
1.2.3.1.1.1.3.1.1.sA+ kişi eki.....	112
1.2.3.1.1.1.3. 8. –(I)KAn(+A) ~ (I)KIn(+A).....	112
1.2.1.1.1.3.2.Birleşik Zarf-fiiller.....	113
1.2.1.1.1.3.2.1. An+dAn so(ğra).....	113
1.2.1.1.1.3.2.2. AsI+(y)e.....	113
1.2.1.1.1.3.2.3. AsI+(y)e kadar.....	113
1.2.1.1.1.3.2.4. dIKÇA.....	113
1.2.1.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+dA.....	113
1.2.1.1.1.3.2.6. dIK+iyelik+dAn.....	114
1.2.1.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik için.....	114
1.2.1.1.1.3.2.8. dIK+ iyelik gibi.....	114
1.2.1.1.1.3.2.9. dIK+DAn sōña, sōna, sōra.....	115
1.2.1.1.1.3.2.10. DAn kAri, kelli.....	115
1.2.1.1.1.3.2.11. dIğ+DAn kerî.....	115
1.2.1.1.1.3.2.12. –sA bile.....	115
1.2.1.1.1.3.2.13. dIK+iyelik zaman.....	115
1.2.1.1.1.3.2.14. dI+kişi eki mI.....	115
1.2.1.1.1.3.2.15. mA dAn önce, evvel.....	116
1.2.1.1.1.3.2.16. mAz+dAn önce, evvel.....	116
1.2.1.1.1.3.2.17. –(V)r gibi.....	116
1.2.1.1.2. ÇATILAR.....	116
1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen.....	117
1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan:.....	117
1.2.1.1.2.1.1. 1.–DI4r-.....	117
1.2.1.1.2.1.1.2–Ar-.....	117

1.2.1.1.2.1.1.3. -I4r-.....	117
1.2.1.1.2.1.1.4. -(I)T-	117
1.2.1.1.2.1.1.Ettirgen:	117
1.2.1.1.2.1.2.1.-DI4r-	117
1.2.1.1.2.1.2.1-(I4)T -	118
1.2.1.1.2.2. İşteş:	118
1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik:.....	118
1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık:.....	118
1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen:	118
1.2.1.1.2.3.1. Meçhul:.....	118
1.2.1.1.2.3.2. Edilgen:	118
1.2.1.1.2.3.2.1. -(I4)l-.....	119
1.2.1.1.2.3.2.2. -(I4)n-.....	119
1.2.1.1.2.4. Dönüşlü:	119
1.2.1.1.2.4.1. -(I4)n-.....	119
1.2.1.1.2.4.3. -(I4)ş-	119
1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması.....	120
1.2.1.1.2.5.1. -(I4)n-dI4rII.....	120
1.2.1.1.2.5.2. -(I4)n-I4l-	120
1.2.1.1.2.5.3. -(A)r-T-	120
1.2.1.1.2.5.4. -(I4)t-DI4r-	120
1.2.1.1.2.5.5. -(A)r-I4l-	120
1.2.1.1.2.5.6. -(I4)r-I4l-.....	120
1.2.1.1.2.5.7. -(I4)ş-DI4r-	120
1.2.1.1.2.5.8. -DI4r-I4l-	120
1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kI(n)+	120
1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI.....	121
1.2.1.2.1. Hal Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	121
1.2.1.2.1.1. Yönelme Hali :.....	121
1.2.1.2.1.2. Bulunma Hali:.....	121
1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hali :	122
1.2.1.2.1.4. Vasıta Hali :	122
1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hali.....	122

1.2.1.2.1.5.1. Zarf Yapar:	122
1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	122
1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması	123
1.2.2. KELİME YAPICI EKLER	123
1.2.2.1.ASIL KELİME YAPICI EKLER	123
1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	123
1.2.2.1.1.1. +āne+<+hane	123
1.2.2.1.1.2. +cağ+.....	123
1.2.2.1.1.3. +cIK+	123
1.2.2.1.1.4. +CI4	124
1.2.2.1.1.5. +dAş+.....	124
1.2.2.1.1.6. +dım+	124
1.2.2.1.1.7. +dI4z+	124
1.2.2.1.1.8. +ey+	124
1.2.2.1.1.9. +ga+	124
1.2.2.1.1.10. +gil+	124
1.2.2.1.1.11. + I4nII4K+	125
1.2.2.1.1.12. +kek+.....	125
1.2.2.1.1.13. +la+< + lA-G+	125
1.2.2.1.1.14. +lak+ <+la-k+	125
1.2.2.1.1.15. +II4+.....	125
1.2.2.1.1.16. +IIK+	125
1.2.2.1.1.17. +(I)ncI+	125
1.2.2.1.1.18. +ndi+n+	125
1.2.2.1.1.19. +şAr+.....	126
1.2.2.1.1.20. +sIz+.....	126
1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:	126
1.2.2.1.2.1. +A-	126
1.2.2.1.2.2. +et-<+A-t-	126
1.2.2.1.2.3. +IK-.....	126
1.2.2.1.2.4. +Al-	126
1.2.2.1.2.5. +lA-	127
1.2.2.1.2.6. +lAş-.....	127
1.2.2.1.2.7. +lAn-	127

1.2.2.1.2.8. + lAt-	127
1.2.2.1.2.9. +(A)r-	127
1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:	127
1.2.2.1.3.1. -AK+	127
1.2.2.1.3.2. -az+	127
1.2.2.1.3.3. -ce+	128
1.2.2.1.3.4. -ç+	128
1.2.2.1.3.5. -elik+	128
1.2.2.1.3.6. -enek+	128
1.2.2.1.3.7. -ge+	128
1.2.2.1.3.8. -GI+	128
1.2.2.1.3.9. -G I4n+, -K I4n+	128
1.2.2.1.3.10. -(y)I4+	128
1.2.2.1.3.11. -(y)I4cI4+	129
1.2.2.1.3.12. -(I4)K+	129
1.2.2.1.3.13. -(I4)m+	129
1.2.2.1.3.14. -mAn+	129
1.2.2.1.3.15. -mur+	129
1.2.2.1.3.16. -I4n+	129
1.2.2.1.3.17. -(I4)ntI4+	129
1.2.2.1.3.18. -(I)t+	130
1.2.2.1.4. Fiilden Fil Yapan Ekler	130
1.2.2.1.4.1. -AIA-:	130
1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK	130
KULLANILIŞI	130
1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:	130
1.2.2.2.1.1. Masterlar:	130
1.2.2.2.1.1.1. -mA+	130
1.2.2.2.1.1.2. -mAk+	130
1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+	130
1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller	131
1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+	131
1.2.2.2.1.2.2. -er+	131
1.2.2.2.1.2.3. -(I)r+	131

1.2.2.2.1.2.4. –dIK+	131
1.2.2.2.1.2.5. –mİş+.....	131
1.2.2.2.1.2.6. –(A)cAK+.....	131
1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller.....	131
1.2.2.2.1.3.1. –ken+.....	131
1.2.2.2.2.Çatı Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:	131
1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	132
1.2.2.3.1. Hal Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:	132
1.2.2.3.1.1. +ÇA+.....	132
1.2.2.3.1.2. +rA+.....	132
1.2.2.3.1.3. +ArI+.....	132
1.2.2.3.1.4. +dAn+	132
2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ	132
2.1. İSİMLER.....	132
2.1.1. İsim Çekimi.....	132
2.1.1.1. Çokluk Eki (bkz. 1.1.1.1.).....	132
2.1.1.2. İyelik Ekleri (bkz. 1.1.1.2.)	132
2.1.1.3. Hal Ekleri (bkz. 1.1.1.3.).....	132
2.1.1.4. Tamlama (bkz. 1.1.1.4.)	132
2.1.2. İsim Yapımı.....	132
2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.1.)	132
2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.3.).....	133
2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.2.1.)	133
2.1.2.4. Hal Ekleri İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.3.1.).....	133
2.2. SIFATLAR.....	133
2.2.1. Niteleme Sıfatları:.....	133
2.2.2. Belirtme Sıfatları:	133
2.2.2.1. İşaret Sıfatları:	133
2.2.2.2. Sayı Sıfatları:	133
2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:.....	133
2.2.2.2.2.Sıralama Sayı sıfatları:	134
2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları:	134
2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları.....	134
2.2.3. Belirsizlik Sıfatları:.....	134

2.2.4. Soru Sıfatları	134
2.3. ZAMİRLER	134
2.3.1. Kişi Zamirleri:	134
YALIN.....	135
AYRILMA.....	135
2.3.2. Soru Zamirleri	135
2.3.3. Belirsizlik Zamirleri.....	135
2.3.4. Dönüşlülük Zamiri.....	136
2.3.5. İşaret Zamirleri	136
2.4. ZARFLAR	137
2.4.1. Yer ve Yön Zarfları	137
2.4.2. Zaman Zarfları.....	137
2.4.3. Hal Zarfları.....	137
2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları	137
2.4.5. Soru Zarfları	137
2.4.2.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.1.1.3.)	138
2.4.2.1.1. Asıl Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.1)	138
2.4.2.1.1. Birleşik Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.2.)	138
2.4.2.1. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.2.)	138
2.4.2.1.1. Hal Eklerinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.1.).....	138
2.4.2.1.1. Bildirme Ekinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.3.).....	138
2.4. EDATLAR	138
2.6. BAĞLAÇLAR	138
2.6.1. Sıralama Bağlaçları.....	138
2.6.1. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları.....	138
2.6.2. Cümle Başı Bağlaçları	138
2.6.3. Sona Gelen Bağlaçlar.....	139
2.7. ÜNLEMLER	139
2.7.1. Çağırma Ünlemleri	139
2.7.2. Gösterme Ünlemleri.....	139
2.7.3. Sorma Ünlemleri	139
2.7.4. Cevap Ünlemleri.....	139
2.7.5. Seslenme Ünlemleri.....	139
2.8. FİİLLER.....	140

2.8.1. Fiillerde Zaman (bkz. 1.1.2.1.1).....	140
2.8.2. Fiillerde Kip (bkz. 1.1.2.1.2.).....	140
2.8.3. Fiillerde Çatı (bkz. (1.2.1.1.2).....	140
2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk	140
2.8.5. Birleşik Fiiller.....	140
2.8.5.1. İSİM + FİİL.....	140
2.8.5.1.1. İSİM + eT-.....	140
2.8.5.1.2. İSİM + eyle-	140
2.8.5.1.3. İSİM + gıl-.....	140
2.8.5.1.4. İSİM + ol-.....	141
2.8.5.1.5. İSİM + olun-.....	141
2.8.5.1.6. İSİM + ver-.....	141
2.8.5.2. FİİL + FİİL.....	141
2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili).....	141
2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vèr (Tezlik Fiili).....	141
2.8.5.2.3 FİİL+ (y)A ğo (Süreklilik Fiili).....	141
2.8.6. Fiil Yapımı	141
2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.2.).....	141
III METİNLER.....	143-270
IV SÖZLÜK.....	272-289
SONUÇ.....	290-292
KAYNAKÇA.....	293-299
HARİTALAR.....	300-304

KISALTMALAR ve İŞARETLER

a. Kısaltmalar

A	: a,e
AABŞ	: Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni
AAİÇE	: Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal)Ekleri
AAS	: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması
ABAÜG	: Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler
AIİOA	:Afyonkarahisar İline İskan Olmuş Aşiretler ve Karabağlı Türkmen Aşiretinin İskanı, Sosyal Kültürel Yaşantıları
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AMA	: Afyon Merkez Ağzı
Ar.	: Arapça
ATAUÜ	: Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler
BAAÜU	: Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları
BMA	: Bayat Merkez Ağzı
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
Ç	: c,ç
DB	: Dilbilgisi
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
ET	: Eski Türkçe
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EATAÜU	: Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları
EATE	: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
G	: g,g(a)
GTS	: Gramer Terimleri Sözlüğü
I	: ı,i
I ⁴	: ı,i,u,ü
İng.	: İngilizce
IMA	: Isparta Merkez Ağzı
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K	: k,k(a)
krş.	: karşılaştırmamız
KYA	: Kütahya ve Yöresi Ağızları
s.	: sayfa
S.	: Sayı
ST	: Sözcük Türleri
sor.	: soruşturma
ÖTT	: Ölçünlü Türkiye Türkçesi
SYAÖ	: Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri
T	: t,d
TD	: Türk Dili
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)
TDB	: Türk Dilbilgisi

TDDN	: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları)
TDE	: Türk Dilinde Edatlar
TDES	: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
TDÜA	: Türk Dili Üzerine Araştırmalar
TDK	: Türk Dil Kurumu
TE	: Türkçenin Ekleri
TEKKO	: Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları
TF	: Türkçede Fiilimsiler
TFKGSO	: Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları
TG	: Türkçenin Grameri
TGS II	: Türk Gramerinin Sorunları II
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TSD	: Türkçede Söz Dizimi
TP	: Türkçede Pekiştirme
TSTYY	: Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları
TTG	: Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)
U	: u, ü
UİA	: Uşak İli Ağızları
V	: vokal (ünlü)
Yay.	: yayınları
YTS	: Yeni Tarama Sözlüğü

b. İşaretler:

-	: fiile bağlanmayı gösterir
+	: isme bağlanmayı gösterir
# ...	: kelime başı olduğunu gösterir
... #	: kelime sonu olduğunu gösterir
≠...	: ek başı olduğunu gösterir
... ≠	: ek sonu olduğunu gösterir
< ...	: sonraki şekil
.../	: kök ünlüsünden sonra gelen ünsüz
φ	: şekil olarak kaybolmuş
~	: nöbetleşe kullanma
∪	: ulama işareti
(...)	: metinde anlaşılmayan yerler

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

a. Ünlüler

ā	: uzun a
ē	: uzun e
ī	: uzun ı
î	: uzun i
ō	: uzun o
ô	: uzun ö
ū	: uzun u

ū	: uzun ü
ā	: kısa a
ē	: kısa e
ī	: kısa ı
î	: kısa i
ū	: kısa u
ǔ	: kısa ü
á	: a-e arası ünlü
í	: ı-i arası ünlü
ú	: u-ü arası ünlü
à	: a-ı arası ünlü
è	: e-i arası ünlü
ò	: o-u arası ünlü
û	: a-u arası ünlü
ù	: ı-u arası ünlü
ú	: ü-i arası ünlü
ä	: açık e

b. Ünsüzler

F	: f-v arası ünsüz
ğ	: art damak g'si.
ġ	: yarı belirsiz ġ
ħ	: yarı belirsiz h
ħ	: hırıltılı h(a)
K	: k-g veya k(a)-g(a) arası ünsüz
ķ	: art damak k'si.
l	: yarı belirsiz l
ŋ	: nazal g
ṅ	: yarı belirsiz n
P	: p-b arası ünsüz
ř	: yarı belirsiz r
S	: s-z arası ünsüz
T	: t-d arası ünsüz
ť	: yarı belirsiz t
w	: çift dudak v'si

GİRİŞ

1. BOLVADİN, ÇAY VE ÇOBANLAR'IN COĞRAFİ VE TARİHİ DURUMU

1.1. GENEL COĞRAFYA

Bolvadin, Afyon-Konya karayolundan 13 km içeride, il merkezine 61 km uzaklıkta, Antik Kral Yolu üzerinde ve Eber Gölü kenarında kurulmuş, Afyon'un merkez ilçeden sonra en büyük ilçelerindendir. Yüzölçümü 926 km²'dir.

Bolvadin 3.ve 4. jeolojik devirlerde oluşmuş bir ovadır. Güneyden Sultandağları (2519 m), kuzeydoğudan Emirdağları (2307 m) ve kuzeybatıdan Paşadağları (2000 m)yla çevrilidir.

İlçenin, Sultandağları, Emirdağları ve Paşadağları üzerinde muhtelif yaylaları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Paşadağ ve Çoğu yaylalarıdır. Eber Gölü havzası tektonik bir çukur olup, Akarçay'ın ve Sultandağları'nın kaynak sularıyla beslenerek ve zamanla su dolarak oluşmuştur. Tek akarsuyu Akarçay'dır. Ahır dağlarından doğar ve Eber Gölü'ne dökülür. Üzerinde Altıgöz, Develi, Kırkgöz ile Sirt köprüsü gibi köprüler vardır.

Coğrafi olarak İç Ege Bölgesinde bulunan ilçede kara iklimi hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve sert geçmektedir. İlçenin dağlarında sarı meşe, ardıç ve çam ormanları vardır.⁴

İç Ege bölgesinde; Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği güzergâh üzerinde yer alan Çay ilçesi, bağlı olduğu Afyon ilinin doğusunda, Sultandağlarının kuzey eteklerinde kurulmuştur. İdarî sınırlar olarak doğuda Sultandağı, güneyde Yalvaç, batıda Şuhut ve Afyon, kuzeyde Bolvadin'le çevrilidir.

Geniş ve düz alanları ile ova görünümünde olan Çay ilçesi, aslında 1010 metrelik rakımı ile İç Anadolu plâtosu karakterini taşır. İlçenin eteklerine yeleşmiş olduğu Sultandağları ilçenin yegâne dağlık alanı olup, bir silsile üzerinde yer alan 2610 metre rakımlı Gelincikana Tepesi, 2519 metre rakımlı Toprak Tepe ve 2063 metre rakımlı Kırkkaya Tepe yöresinin en yüksek noktalarını oluşturmaktadır. Geniş bir ova

⁴ [ht://www.afyonhaber.com/ilceler/bolvadin.htm](http://www.afyonhaber.com/ilceler/bolvadin.htm) (29.08.2007)

görünümünde olan zemini III(Neojen). ve IV. zamanların alüvyon topraklarından oluşmuştur.

Arazisinin %20'sine varan bölümü (yaklaşık olarak 16.243 hektar) göl ve bataklıklarla kaplıdır. Bozan ve Karakuş dağlarından inen sularla beslenen Karamık bataklığı denizden 1000 m yüksekliktedir. İlçenin kuzey doğusundaki Eber Gölü denizden 967 m yükseklikte olup 125 km²'lik bir alanı kaplamaktadır.

İlçe, iklim bakımından İç Anadolu'ya uyum gösteren tipik kara iklimi özelliklerine sahiptir. Yazları sıcak, kışları sert ve soğuktur.

İlçenin nüfusu 2000 nüfus sayımına göre 49.981' dir. Bunun 20.111'i ilçe merkezinde yaşamaktadır. Yüzölçümü 790 km²'dir.⁵

Afyon'un 25 km. doğusunda düz arazi üzerinde yeni kurulmuş bir ilçe olan Çobanlar'ın kuzeyinde Bayat, kuzeydoğusunda İscehisar, güneydoğusunda Çay, doğusunda Bolvadin ilçeleri bulunur. Yüzölçümü 422 km²'dir. İlçe nüfusu 2000 nüfus sayımına göre 13.283'tür. Bunun 9.126'sı ilçe merkezinde bulunur. Merkezde, tipik Osmanlı mimarisinde inşa edilmiş avlulu evler dikkat çeker.⁶

1.2.TARİH

10 bin yıllık bir geçmişi olan Bolvadin, Anadoludaki bütün devirleri yaşamıştır. Çevrede bulunan malzemeler arkaik ve antik çağın bütün devirlerinin yaşandığını gösterir.

Selçuklular zamanında camiler, mescidler çeşmeler, hanlar, hamamlar, mektepler, medreseler, köprülerle süslenmiştir. Bu eserlerden yalnız Alaca Camisi (1271) günümüze kadar gelebilmiştir.

Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra Karaman, Germiyan, Eşrefoğulları ve Sahipata Beyliği arasında el değiştirdi.

Bolvadin'i Sultan I. Murat 1362 yılında Osmanlı topraklarına katmış, 1402 Ankara Savaşından sonra kısa bir süre el değiştirmiş, 1429 yılında kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Osmanlılar Döneminde çevrenin kültür merkezi haline gelmiştir. Bilhassa Kanuni Sultan Süleyman ve Sultan Abdülhamit zamanında yapılan eserler günümüze

⁵ [ht://www.afyonhaber.com/ilceler/cay.htm](http://www.afyonhaber.com/ilceler/cay.htm) (29.08.2007)

⁶ [ht://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87obanlar,_Afyonkarahisar](http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87obanlar,_Afyonkarahisar) (29.08.2007)

kadar gelmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın önemli stratejik yerlerinden birisi olan Bolvadin, Cumhuriyet Döneminde gelişerek çevrenin en gelişmiş şehirlerinden birisi olmuştur.⁷

İlk kuruluşuna ait kesin bilgi ve belgelerine henüz rastlanılmayan Çay İlçesi'nin geçmişi Milattan önceye uzanmaktadır. İlçede bakır çağının yaşandığı Cumhuriyet Köyü Höyüğü, Karamık Köyü Höyüğü, Geneli Köyü Höyüğü, Geneli Gölbaşı Höyüğü, K. Karacaören Kara Musa Höyüğü, Devederesi Höyüklerinden anlaşılmaktadır. Helenistik dönemde Gelene'nin son safrası Alezyez'in daha İskender gelmeden önce İran'a kaçtığı, İskender'e elçi gönderdiği savaşmak istemediklerini bildirdiğini bilmekteyiz. Bu zamanda General Antigon eski Kral Yolundan (M.Ö. 333) Çöl Ovası Metropolis (Tatarlı), Holmi (K. Karacaören), İpsos (Çay), Gaysterpediom (Bolvadin Üç Höyükler), Abasion (Gömü) yoluyla Gardion'a varmıştır. (Tarihte İskender'in kördüğümü çözdüğü rivayet bu zamanda oluşmuştur.)

Selçuk Türklerinin Anadolu'yu fethi sırasında Bekçioğlu Emir Afşin Orta Anadolu'da Ameria (Emirdağ) önlerine kadar geldi. Bölgenin ne şekilde kimler tarafından fethedildiğini bildiren kayıtlar olmamasına rağmen Emir Ahmet Şah, Emir Sanduk ve Dolathan kuvvetleri tarafından fethedildiği sanılmaktadır.

Germiyan Beyi II. Yakup samimi bir Osmanlı dostu olup beyliğini vasiyet yoluyla II. Murat'a bırakmış ve böylece Germiyan Beyliği içinde bulunan bölge de Osmanlı'ların idaresine geçmiştir.

2 Nisan 1921 günü Yunan ordusunca işgal edilen Çay, bir gün sonra 3 Nisan 1921 günü ordumuzca geri alınmıştır. Daha sonra 21 Ağustos 1921 günü Yunan ordularınca ikinci kez işgal edilen Çay 35 gün şanlı ordumuzca 24 Eylül 1921 günü kurtarılmış ve o günden sonra ulusal Kurtuluş Savaşımızın sevk ve idaresinde önemli. karargâh merkezlerinden biri olmuştur.

Çay Bolvadin ilçesine bağlı bir nahiye iken 1958 yılında ilçe olmuştur.⁸

Çobanlar, Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda Rahmetli Mareşal Fevzi Çakmak ve Ali Çetinkaya Paşalar tarafından 1926 yılında nahiye yapılmış 1955 yılında halkla oylaması yapılarak belediye olmuş 1990 yılında 20 Mayıs 1990 gün ve 20523 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ilçe olmuştur.

⁷ Muharrem BAYAR, Bolvadin Tarihi, (Kurumları- Yöneticileri, Yetiştirdiği Kişiler), Bilge Yay., İstanbul 2004. s.31

⁸ [ht://www.cay.bel.tr/tanitim/tarihana.html](http://www.cay.bel.tr/tanitim/tarihana.html) 29.08.2007

Çobanların tarihçesine bakıldığında geniş ve detaylı bilgi bulunmamaktadır. Yöre tarihinin Akarçay kenarındaki höyüklerle yaşıt olduğu ve eski Tunç Çağına kadar uzandığı bilinmektedir. Bugünkü Kocaöz (Feleli) köyünde antik Anabura kenti kurulmuştur. Afyon Arkeoloji Müzesinde bulunan Artemis heykeli buradan çıkarılmıştır. Kayacık Mevkiinin olduğu yerde şehir kalıntıları Mezarlık kalıntılarının olması, İlçe Merkezinde 2003 yılında İnşaat kazısı esnasında ortaya çıkan M.Ö. 400. yıllarda Romalılar tarafından yapıldığı, yaklaşık 5000 kişilik olduğu tahmin edilen çok katlı yer altı şehrinin bulunması bu bölgenin M.Ö. yıllarda yerleşim alanı olarak kullanıldığının kanıtıdır.⁹

1.3.EKONOMİ

Bolvadin'de ekonomik hayat tarım, hayvancılık, ticaret ve sanayiye bağlıdır. Halkın geçim kaynağındaki ana unsur tarım ve hayvancılıktır. Buğday, arpa, mısır, nohut, fasulye, yeşil mercimek, şekerpancarı, haşhaş, ayçiçeği yetiştirilmekte; elma, armut, kayısı, vişne, kiraz gibi meyveler de üretilmektedir. Hayvancılıkta özellikle küçük baş hayvan yetiştiriciliği yaygındır. Bolvadin, il ve ilçelere sanayi mamulleri pazarlamaktadır. Bunlar emaye ürünleri, işlenmiş kereste, teneke, demir doğrama, kaymak, sucuk, yumurtadır.

Bolvadin'deki en önemli sanayi kuruluşlarından biri olan Afyon Alkoloid Fabrikası 1981 yılında deneme üretimi ile hizmete girmiştir. Türkiye'deki tek Alkoloid fabrikasıdır. Yaklaşık olarak 500 çalışanıyla yılda 50-90 ton arasında afyon (morfin, hidrat, kodein v.s.) imal edilmekte ve bu imalâtın büyük bir bölümü ihraç edilmektedir. Diğer bir önemli sanayi kuruluşlarından biri de emaye mutfak eşyaları üretimi yapan Avşar Emaye Sanayidir. Bu fabrikada yaklaşık 500 işçi çalışmakta olup, imal edilen mutfak eşyalarının %90'nı başta Avrupa ülkeleri olmak üzere Ortadoğu ve Afrika ülkelerine ihraç edilmektedir. Bunların dışında kereste, yem, un ve tuğla fabrikaları bulunmaktadır.¹⁰

Çay'ı jeopolitik açıdan incelediğimizde tarıma elverişli olduğu hemen göze batmaktadır. Fakat Çay'ın coğrafi konumu Akdeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgesinin kesiştiği nokta da bulunması nedeniyle etkin karasal iklim görülmekte olup hava şartları

⁹ [ht://www.cobanlar.bel.tr/cobanlar.htm](http://www.cobanlar.bel.tr/cobanlar.htm) 29.08.2007

¹⁰ [ht://www.bolvadin.bel.tr/Bolvadin/Genel_Bilgiler](http://www.bolvadin.bel.tr/Bolvadin/Genel_Bilgiler) (29.08.2007)

sert geçmektedir. Bu sebeben dolayı her türlü bitki yetiştirmek mümkün olmamaktadır. Çay'ın en belirgin geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.

İlçe merkezinde halkın yaklaşık %25'i ticaretle geçimini sağlamaktadır. Ayrıca çevre fabrikalarda iş istihdamı sağlanarak ilçe halkını % 15'i gelirini buralardan temin etmektedir. Ayrıca ilçe sınırları içerisinde bulunan göller ve bataklıklardan su ürünleri ve kamıştan bir kısım halk gelir sağlamaktadır.¹¹

Topraklarının büyük bir bölümü sulanan Çobanlar, Afyonkarahisar Şeker Fabrikasının pancar deposudur. Tarımcılıkta pancar ekimi ön sırayı almaktadır. Hayvancılık da büyük ve küçük baş hayvancılığı olarak yapılmaktadır. Becerisi büyük olan bu küçük ilçede Türk otomotiv sanayisinin en ilginç aracı üretilmektedir. Su motorundan taşımacılık ve tarım işlerinde kullanılan "PAAT" adlı römork-pikap karışımı araçlar, ilçenin küçük atölyelerinde imal edilmektedir. Ayrıca ilçede 2 adet un fabrikası mevcuttur.¹²

1.4.ETNİK YAPI

1071 yılında Selçuklu hükümdarı Sultan Alparslan'ın Anadolu'yu Türler'e açmasıyla birlikte birçok Oğuz boyu Anadolu'ya gelip yerleşmiştir.

Anadolu'nun Türklere açılmasından sonra Oğuz boylarının gelip yerleştikleri önemli yerlerden birisi de Bolvadin Çay ve Çobanlardır.

Daha önce Bolvadin ve Çay üzerine yapılan ağız çalışmalarından da gördüğümüz üzere Yörük ve Türkmen nüfuzu önemli ölçüdedir. Yağımız yüksek lisans çalışmasında gördüğümüz üzere Çobanlar' da da Yörük nüfuzu önemli ölçüdedir.

Araştırma yağımız yöreyle ilgili olarak, yörede yaşayanların ve yaşam şekilleri dikkate alındığında Bolvadin'in (Dişli, Özburun, Yörükkaracaören, Dipevler, Kurucuova, Kemer kaya, Taşlıdere,) ve Çobanlar'ın (Kocaöz, Göynük, Akkoyun, Kale) köylerinin Yörük, Çay'ın (Eber, Deresenek, Çayırpınar, Pınarkaya, Pazarağaç, Karamıkkaracaören, İnli, Akkonak) köylerinin ise Türkmen olduğu tespit edilmiştir.

¹¹ [ht://www.cay.gov.tr/tanitim06.html](http://www.cay.gov.tr/tanitim06.html) (29.08.2007)

¹² [ht://www.afyon-bld.gov.tr/tr/Tab.aspx?TabID=51](http://www.afyon-bld.gov.tr/tr/Tab.aspx?TabID=51) (29.08.2007)

2. İLKELER

2.1. PROBLEM

Afyonkarahisar'a bağlı, çok eski bir geçmişi olan Bolvadin ve çay ilçeleri ile 1991 yılında ilçe teşkilatı kurulan obanlar ilçesi Türklerin Anadolu'ya gleriyle birlikte iskan edilmiş yerleşim yerleridir. Ancak bu ilçelerden Bolvadin, ay ve obanlar merkez dışındaki yerleşim yerlerinin Afyonkarahisar ili ile bağlantıları zayıftır. Bölge bu özelliğiyle Afyonkarahisar geneline göre bazı ağız farklılıkları gösterebilmektedir. Bölgenin bu özellikleri göz önüne alındığında yörenin ağız özellikleri üzerinde, Bovadin Karabağ Türkmenleri Ağzı ve ay Yörük Ağzından başka bir çalışma yapılmadığı grlmektedir.

2.2. AMAÇ

Yapılan bu alışma Bolvadin, ay ve obanlar ilçelerinin merkez ve köylerinin ağız özelliklerinin belirlenmesine ve bu yolla ağız özellikleri açısından bölgenin Afyonkarahisar ili içerisindeki yerinin tespitine ve ayrıca Türkiye Ağız Haritası'nın ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

2.3. ÖNEM

Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile kaybolmaya başlayan ağız özelliklerinin ve mahalli söz varlıklarının bir an önce yerinde tespiti önem arz etmektedir.

2.4. SINIRLILIKLAR

Yapılan bu alışma Afyonkarahisar iline bağlı Bolvadin, ay ve obanlar ilçelerinin merkez ve köylerini kapsamaktadır. Derleme yapılacak yerlerin tespitinde etnik yapıyı belirleyici unsur olarak kabul ettik. Ayrıca derleme yapılacak yerlerin ilçe merkezlerine yakınlık ve uzaklıkları da derleme yapılacak yerlerin seçiminde etkili

oldu. Bu doğrultuda yukarıda adı geçen ağız çalışmalarının dışında kalan üç ilçe merkezi ve ilçelere bağlı on kasaba ve on bir köyden derlemeler yaptık.

2.5. YÖNTEM

Derlemelerimizi sözlü derleme metodu ile elde ettik. Sözlü derlemelerimizi ses kayıt cihazıyla gerçekleştirdik. Konuşmanın doğallığı için bazen gizli derleme yöntemine başvurduk. Derleme çalışmalarımızda 9 tane atışlık kaset doldurduk. 21 yerleşim yerinden 69 kişiyle görüşme yaptık. Yayımlı görüşmeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabetesi”ndeki sisteme göre yazıya aktardık. Bu metinler üzerinden ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük bölümleri için fişlemeler yaptık ve bölgenin ağız özelliklerini ortaya koyduk.

Çalışmamızın iskeleti ise Doç. Dr. Erdoğan Boz’un Afyon Merkez Ağız adlı araştırmasında uyguladığı metoda göre oluşturuldu.

1. Giriş
2. Dil İncelemesi
  - 2.1. Ses Bilgisi
  - 2.2. Şekil Bilgisi (Görev değiştirici ekler, kelime yapıcı ekler)
  - 2.3. Kelime Bilgisi
3. Çeviriyazılı Metin
4. Sözlük
5. Sonuç
6. Kaynakça
7. Haritalar

İncelememiz çoğunlukla tasvirî bir çalışma olmakla beraber, yeri geldikçe diğer Anadolu ağızları ve özellikle komşu ağızlar (Kütahya, Uşak, Afyon, Isparta, Sandıklı, Bayat, Başmakçı, Dazkırı, İncehisar, İhsaniye, Emirdağı ve Sultandağı) ile karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

DİL İNCELEMESİ

I.SES BİLGİSİ

SESLER

1.1. ÜNLÜLER¹³

ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ

Bolvadin, Çay ve Çobanlar Ağzı'nda (bundan sonra **BÇÇA**) Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki (**ÖTT**) sekiz ana ünlü (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) den başka şu ünlüler bulunmaktadır: á, à, û, è, ä, í, ò, ù, ú, ú. kısa ve uzun ünlüler ünlüler bahsinde açıklanacaktır.

1.1.1.1. **á ünlüsü:** a-e arası bir ünlüdür. 14

aşçı tutulü, bulášikçi tutulur . (I-I.9)

aslında sarāycık olarak geçer; sarācık deyiveriiz kısacası. (I-5.8)

var_amma bu gördüün bu báldalarde hiç başga bu bēgden başga kimse yok. (I-24.3)

meselá yaz gününde üzüm, ğarpuz getirirler yāni yemein sōnu geldi işāreti o. (II-2.15)

avāç filán yoüdu bōle şindi türedi bu kiraz. (II-14.22)

hayvāncılık süt üreticiliĝi de var, besicilik de var yāni. (II-18.12)

¹³ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, “Afyon ve Yöresi Ağzlarında Ünlüler”, AKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57.; Mukim SAĞIR; “Anadolu Ağzlarında Ünlüler”, TDAY (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

¹⁴ krş. Tuncer GÜLENSOY; *Kütahya ve Yöresi Ağzları KYA*, TDK Yay., Ankara, 1988, s.19; BOZ, *Afyon Merkez Ağzı AMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon 2002, s.25.; Osman YILDIZ, *Isparta Merkez Ağzı IMA*, Fakülte Kitabevi Yay., Isparta, 2002, s.11.; Eda ŞAHİN, Bayat Merkez Ağzı *BMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 1999, s.7; Talat DİNAR, Başmakçı ve Dazkırı Ağzı *BDYA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006, s.9.; Mehmet YILMAZ, İncehisar ve İhsaniye Ağzı *İİA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006, s.11., Fatih ÖRNEKKOL, Emirdağ Ağzı *EA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006, s.13., Yavuz ŞENYİĞİT, Sultandağ Ağzı *SA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006, s.2

1.1.1.2. à ünlüsü: a-ı arası bir ünlüdür.¹⁵

hocà mendil açarımış, hocàya varan atıyō oràya paràyı. (I-19.26)

hā ortà asyadan geliyolar. (I-24.11)

dedemin bubası geliyō buràya. (II-23.32)

yılandan durulmamış buràya ènmiş derler. (II-29.24)

1.1.1.3. û ünlüsü: a-u arası bir ünlü, u'ya kayarak yuvarlaklaşmış a ünlüsüdür.¹⁶

damāt alıyor meselâ, genelde gelini eskiden bûbası sâsa bûbası alırdı. (I-2.70)

dā sonra dāmat da bu doadan sonra herkesin elini öper dışarıya artık baklûwa beklenirdi. (I-2.107)

başlık bizim gız bûbalarının çoğünluğū yāni almıyan azınlıgdadır. (I-32.22)

1.1.1.4. è ünlüsü: e-i arası bir ünlü; daralmış e, yaygın söyleyişle kapalı e olarak bilinen bir ünlüdür.¹⁷ Ancak bu ünlüyü iki alt başlıkta incelemek gerekecek:

Eskiden beri devam edegelen ve ilk hecede görülen è

yemek olayı vâdır. (I-1.2)

âzı açık èderiz âynı ondan èderiz gâtğı gâtmyız. (I-12.22)

sekiz ay sōna şu ayağının şurasını acık yara etdidi oràyı èyi etdik. (I-18.45)

hindi èl tarlada yörüyen maķıne aldı (I-19.47)

onnar oràya gèdiyolar. (I-24.37)

oņdan soņa her evden ölü olan yere yemek gider. (I-24.96)

ğadın ve èrkek gideriz burda. (I-24.109)

âmin, âmini getir dēr, âmini getirdi mi muhākķaķ yemek bitmişdir yāni. (II-2.18)

kızın da èlerine kına yaķılır. (II-6.16)

¹⁵ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.19; Gürer GÜLSEVİN; *Uşak İli Ağızları UİA*, TDK Yay., Ankara, 2002, s.13; BOZ, *AMA*, s.26; YILDIZ, *IMA*, s.11.; İbrahim ÖZKAN, Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri *SYAÖ*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001, s. 22.; ŞAHİN, *BMA*, s.7; DİNAR, *BDYA*, s.9., YILMAZ, *İİA*, s.11; ÖRNEKKOL, *EA*, s.13., ŞENYİĞİT, *SA*, s.8.

¹⁶ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.20.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.13.; BOZ, *AMA*, s.26; DİNAR, *BDYA*, s.10., YILMAZ, *İİA*, s.12; ÖRNEKKOL, *EA*, s.14.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.9.

¹⁷ krş. Muharrem ERGİN; *Türk Dilbilgisi*, *TDB*, İstanbul, 1972, s.62.; GÜLENSOY, *KYA*, s.21.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.13.; BOZ, *AMA*, s.27; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.22; DİNAR, *BDYA*, s.10., YILMAZ, *İİA*, s.12; ÖRNEKKOL, *EA*, s.14.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.10.

vatandaşın durumuna göre yeme_îni veriler. (II-13.8)

şindi erkekler edìyō gāli. (II-16.2)

pişmāne dēdiğîn senin, hē yapallardı, onu bilmèyom ğarılar bilir onu. (II-19.6)

İlk hecenin dışında ve diğer seslere bağı olarak görülen è

bizim yaprāğımız var yörèye has. (I-1.12)

yāni o ekmé_î ekmè_î bōyle dilim dilim dilerleridi. (I-2. 128)

at arabasıynan ekin biştim, tarla sürdüm, haşgèş ektim, pancar çektim. hepisini yaim. (I-8.15)

miyānèyi de yāyı ğuyarıS. (I-8.25)

ğırk_ıaltıda müzekkère virdik. (I-15.10)

isdemèyince nası verin? (I-19.93)

çeşmèye ğadar bî kere gören dedim sōlemiş, gelmedi bağ tamām mı yāni. (I-28.72)

yazın olmaS hanı olur da ufağ tepsilernen dökersèn buzdolabında dondurabilirsin. (I-31.9)

varıdı ğoláy askerlik olū mu? dipi altındā nöbet beklemèk canım çıқыyōdu dipide. (I-33.22)

hāh onu da sōliyèm. (II-6.27)

kesèye dōkeriS devāmlı sulu sulu yo_ürt etmèyiS. (II-16.6)

tabi tabi hèrkèş birbirine dutğundur. (II.18.30)

onu bilmèyom ğarılar bilir onu. (II-19.6)

sizin çocuğünuzu isdemèye anādın mı? (II-20.5)

kaş dene odanın müşterisi varısa hepsi getirī yimèğî. (II-31.20)

1.1.1.5. ä ünlüsü: açık e; normalden açık, yarı uzun yayvan bir e ünlüsüdür.¹⁸

kāsin_ölmaS. (I-1.5)

tağılan_ıaltınların hāpsi ödüş gibidir yāni. (I-2.29)

āvinde çocu_ū vārsa durucağ. (I-7.19)

¹⁸ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 14; BOZ, *AMA*, s.27; ŞAHİN, *BMA*, s.7; DİNAR, *BDYA*, s.11.; YILMAZ, *İİA*, s.13; ÖRNEKKOL, *EA*, s.15.

biz bunu geçen sene aldık bak gâlin bu bizim. (I-18.11)

onnan sōna gelinin eyer zülûf kâsdiriyōsa gelinin burlarından zülûf kâserler. (I-31.114)

âski düyünner işde bî kemâne bî tef alır gidiverirlēdi. (II-16.17)

1.1.1.6. î ünlüsü: î-i arası bir ünlüdür.¹⁹

dā öñceden dā öñceki senelerde ama şimdi damāt da gidíyoŕ. (I-2.70)

sílâyıcık mısır, fil, yonca bu şekil yāni şeynernen geçiniyōlā, hayvancılık da yoūndur yāni. (II-18.11)

hā biraz daḥā bu gelenek buranın geleneğī atāya itaātdír. nesil bozulmuş. (II-27.22)

1.1.1.7. ù ünlüsü: u-ı arası bir ünlüdür.²⁰

gātmeri hamùrı yoūruS, açarıS, haşgeşleris saca bırakırıS öle yaparıS. (I-27.11)

tavuk ḥāşlarıS tavùğün suyuynan çorbasını bişiriS. (I-31.6)

seksen yaşını geçin seksen yaşını geçin yavrùm. (II-16.11)

1.1.1.8. ũ ünlüsü: ü-i arası bir ünlüdür.

mūsāfirde dağın ardına gāçarsınız, cenāzelerinizi de yolun üzerine gömersiniz demiş. (II-7.56)

āslı köyün akhúrrem. (II-20.33)

1.1.1.9. ò ünlüsü: o-u arası bir ünlüdür.²¹

buradan hiç kimsēyi geçirmezimiş yòkarı dişli çoban diye, bunun dişli çoban adı galmış. (I-4.4)

onu ederiz babò o mayalı hāmurdan olur. (I-12.18)

¹⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.21; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23. ; DİNAR, *BDYA*, s.11., YILMAZ, *İİA*, s.13; ÖRNEKKOL, *EA*, s.16., ŞENYİĞİT, *SA*, s.11.

²⁰ krş. BOZ, *AMA*, s.28. ; DİNAR, *BDYA*, s.12., YILMAZ, *İİA*, s.14; ÖRNEKKOL, *EA*, s.16.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.12.

²¹ krş. BOZ, *AMA*, s.29.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8 ; DİNAR, *BDYA*, s.13., YILMAZ, *İİA*, s.12; ÖRNEKKOL, *EA*, s.14.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.13.

suyun üsdüne ğöyariS onu da öyle bişiriS. (I-13.3)

yönannan saváşiyō gibi saváşiyoS. (I-19.43)

çalgıyı ōna göre çalāflardı, işde onu diyom. (II-19.5)

o günde öle bişey yòūdun, dē hāḫ hūrmet varıdın. (II-22.22)

1.1.1.10. **ú ünlüsü:** u-ü arası bir ünlüdür.²²

yā māhalleniñ imāmı ya da emekli imām veya bi imām mutlaḫa olúr. (I-2.105)

hā süleymān beyden úrayannar baḫ. (I-24.144)

eber gölüne ğuyruū túylü at girmeyecek diye padişāh tarafından fermān verilmiş. (I-24.146)

ğumpúri pateyi bişiriS, ğatarıs onu hāmıra ō geldiği zaman dökeriS. (II-25.1)

1. TABLO: ÜNLÜLER

	DÜZ					YUVARLAK			
	GENİŞ	YARI GENİŞ		YARI YUV.		DAR	GENİŞ	YARI GENİŞ	DAR
		DÜZ	YUV	GEN	DAR				
KALIN	a	â	û		ù	ı	o	ò	u
YARIN KALIN	á					í			ú
İNCE	e	è			ë	i	ö		ü
YARI AÇIK	ä								

Kısa ve uzun ünlüler tabloya dahil edilmemiştir.

1.1.1.1. UZUN ÜNLÜLER

BÇÇA' da uzun ünlüler, birincil ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki ayrı

²² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.22; BOZ, *AMA*, s.29; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8; DİNAR, *BDYA*, s.13., YILMAZ, *İİA*, s.15; ÖRNEKKOL, *EA*, s.19., ŞENYİĞİT, *SA*, s.14.

başlık altında işlenecektir.

1.1.2.1. Birincil (Aslî) Ünlü Uzunlukları²³

Eski Türkçe'den beri varlığı bilinen birincil uzun ünlüler, tarihî ve çağdaş şivelerimizin bir kısmında varlığını devam ettirmekle beraber *ÖTT'de* yoktur. Anadolu ağızları ise, söz konusu uzun ünlüleri sayılı örneklerde koruyor görünümündedir. *BÇÇA*'da birincil uzun ünlülerin görüldüğü bir ağızdır. *BÇÇA*'da birincil uzun ünlü olarak tespit ettiğimiz bazı örnekler aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

2. TABLO UZUN ÜNLÜLER

<i>BÇÇA</i>	<i>BDY</i> <i>A</i> ²⁴	ATAU Ü ²⁵	BAAÜ U ²⁶	EATAÜU ²⁷	KY A ²⁸	UİA ²⁹	AMA ³⁰
āldık (I-19.64)	āldı				āl-	āl-	āldım
āltın (I-9.42)	āltın	āltın	āltın				āltın
ārdında (I-35.1)	ārdında a	ārt					ārd
ātık (I-20.14)	āTdı		āt-	āt-			
āyrı (II-4.14)	āyrı				āyrı d		āyrı
ōrdan (II-27.1)	ōrda				ūrda	ōrda n	ōrda
vārdır (I-14.58)	vārdı	bār	vār	vār		vār	vār

²³ Zeynep KORKMAZ; "Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları" *EATAÜU*, Türk Dili Üzerine Araştırmalar *TDÜA*, Ankara, 1995, TDK Yay., C.1, s.443-458.; KORKMAZ; "Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Ünlü Uzunlukları" *BAAÜU*, *TDÜA* TDK Yay., C.2, s.197-203; Talat TEKİN; *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler ATAÜÜ*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975, YILMAZ, *İİA*, s.17; ÖRNEKKOL, *EA*, s.21., ŞENYİĞİT, *SA*, s.15.

²⁴ DİNAR, *BDYA*, s.15

1.1.2.2. İkiz Ünlüler:

1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler³¹

a_ça: sa_çat (I-28.40) sa_ça (I-3.17)

o_çu: yo_çurur (II-6.55)

a_çı: topra_çı (I-14.66)

1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler³²

dö_çülür (I-20.7) sö_çüt (I-24.18) bö_çün (I-25.15) dö_çülür (I-26.15) avcılı_çı (I-21.26) de_çil (II-6.37) ya_çıt (II-20.21)

1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler³³

mü_çammer (I-5.4) mü_çitte (I-6.7) müs_çait (I-9.40) yö_çuruyölar (I-11.10) gürudü_çunda (I-11.12) ay_çı (I-22.24) d_çut (I-24.7) d_çılır (II-2.23) aşş_çı (II-4.8) yem_çi (II-6.29) veya_çıt (II-20.11)

1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları³⁴

1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları, yalnızca Türkçe asıllı kelimelerde değil, dilimize girmiş alıntı kelimelerde de görülebilmektedir. Bu tür ünlü uzunluklarını üç ayrı başlık altında işleyeceğiz:

1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler

herkes dışarı çıkmeyō evinde. (I-1.53) “çıkıyor”

meselā bu şekilde bī ziyāfetli d_yünümüz olur. (I-14.16) “bir”

²⁵ TEKİN, *ATAUÛ*, s. 249-271

²⁶ KORKMAZ, *BAAÛU*, s. 123-127

²⁷ KORKMAZ, *EATAÛU*, s. 448-456

²⁸ GÜLENSOY, *KYA*, s. 26

²⁹ GÜLSEVİN, *UİA*, s. 11

³⁰ BOZ, *AMA*, s.31

³¹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29-30.

³² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29.

³³ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 30.

³⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.33; DİNAR, *BDYA*, s.16., YILMAZ, *İİA*, s.19; ÖRNEKKOL, *EA*, s.22.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.17.

şindi cumā günü aşçısı olū canım, cumā günü aşçısı olū. (I-22.2) “olur”
 onnan sōna söz yüzū diye bişey vādır burda. (II-1.7) “vardır”
 būdey tam zamānı, hasat zamānı, biçer alıyō gidīyo. (II-3.2) “alıyor”
 orda bī bāca yapmış onun hēssesinde onnarın hēsselerine ēyce bilemeyon
 goçum. (II-19.22) “bahçe”
 ğonuşuluyō, muhābbetler oluyō, şindi ğāvede millet. ğāvelerde oturuyōlar. (II-
 29.1) “kahvelerde”

1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler

dō_umda vallā hazırlanır, iki taraf da ğayınna da hazırlanır. (I-1.24) “doğumda”
ā_ırlıklı olarak bunu yapılır. (I-5.56) “ağırlıklı”
 güzel çok sulu di_ıl güzel ğatı haşĝışnan haşĝışlarıS. (I-27.22) “değil”
 meselā yaz gününde üzüm, ğarpuz getirirler yāni yeme_ın sōnu geldi işareti o.
 (II-2.15) “yemeğın”
 şe ğundāna bıcağ soğardın şōle uFağ bıcağ. (II-10.34) “kundağına”
 vallā bilmiyom nerenin yorūĝū oldūnu da sarı geçili derler yāni. (II-26.1)
 “olduğunu”

1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

kimi cuma, cumārtesi, pazaş. (I-1.2) “cumaertesı”
 ölünūĝ nōlcak, ölü āvīnde ôldü. (I-7.19) “ne olacak”
nārasın anam ben cahīlim yavrım. (I-37.1) “ne arasın”
 başka nōlcak yā. (II-3.4) “ne olacak”
 beni nētcen sen yaw. (II-3.6) “ne edeceksin”
 bū osandık nēttik biliyōn mu? (II-20.59) “ne ettik”

1.1.2.3.1. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları³⁵

Bu tür uzunluklar da hem Türkçe asıllı kelimelerde hem de dilimize girmiş alıntı kelimelerde görülebilmektedir. Bu uzunlukların süresi daha çok konuşan kişinin psikolojisine bağlıdır.³⁶

³⁵ krş. BOZ, *AMA*, s.34; DİNAR, *BDYA*, s.17., YILMAZ, *İİA*, s.20; ÖRNEKKOL, *EA*, s.23.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.20.

³⁶ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, *İlmi Araştırmalar*, S. 14, İstanbul, 2002, s.29-36.

Pek uyūmazlar yani. (I-2.50)
 düyünlerimiz de şôyledir. (I-4.15)
 zâten adı da toprağçılār dērler, kepīrliler dērler. (I-14.62)
 şey ôrten donnuğ ôrten onu ôrter, ğor gidērler. (I-19.7)
 ğave falan yôktu. (I-21.13)
yūz yirmi sene önce filān ayrılıyō burdan. (I-24.66)
 kömeden yapārsak adamınan, ğadinnarnan yapārık. (I-25.14)
 yörük di_ıl burası tūrk yāni. (II-7.95)
 ē şindi bizim bū normal (II-9.12)
pidēlik hamurları bōle hazırlarlar. (II-11.4)
sū, göl oldū için, sū basıyō yāni. (II-12.8)
 gölden ġēlmiş būza çıkmış evelā. (II-14.1)
 dā evelā adama yirmi milyōn verisin yaw (II-27.29)

1.1.2.Kısa Ünlüler

Telaffuz süreleri normalden daha kısa olan ünlülerdir. Türkçede diğēr ünlülere göre biraz daha kısa olan “ı” ünlüsünün yanında, ağızlarda sayıları az olmakla beraber diğēr ünlülerin de kısa örnekleri vardır. **BÇÇA**'daki örnekler :

ă: zerdāli hoşafı ossun, vişne hoşafı ossun meselā onlar ğonur. (I-2.44)
 ě: işde şindi bī ěfendileşdi millet de bek ğavġa etmeyōS yāni. (II-7.94)
 ĩ: hiç_āza yapışmıyōdu bāzıları yapışıyō ġaşıġā yapışıyō o mağbul de_ıl. (II-6.44)
 ĩ: izlēyip duruyom ben sizi ôyle yā. (I-18.16)
 ō : kuŗcu_ōva da sonradan yerleşmedir. (I-5.22)
 ū: nō_ıt atarġ içine bişerken tarhānanın no_ūtla berāber bişiririk şōyle ğon. (I-13.17)
 ū : kōyŭ ora götürmüş dā yerlerimiS bellidir orda. (II-7.50)

1.2. ÜNSÜZLER

1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ

BÇÇA'da yazı dilimizdeki kullanılan 21 ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z)den başka, şu ünsüzler bulunmaktadır: F, ğ, ħ, ĩ, ģ, K, k, l, ŋ, ñ, P, f, S, T, t', w. Bu ünsüzler, çoğunlukla ortak dildeki temel ünsüzlerin kısmen değişmiş şekilleridir.

1.2.1.1. F ünsüzü: f-v arası ünsüzdür ³⁷

reçel yapılır, hoşaF olur bu kadar. (I-1.35)
 her soFrada olurdü bunnar. (I-4.20)
 ya bulgur pılaFı di_ıl, piriş pılaFı. (I-7.2)
hāFta geldiñ miydi yarın bolavadın bazarından ğınâyı ğörduK. (I-11.29)
 türkmen Filān de_ıl bu köyün aslī şeyden ğemiş şu ğarageçi gelen kōlerden. (I-18.8)
 hindi ilkin beygir çiFtiynen tam yirmi sene çit sürdüm ben. (I-19.44)
 köse ğoca oluyo, ğurt olān adı mustāFa. (I-24.141)
Fağat şindi teknoloji ilērledi, tağsi mağsi bişeylē şēdiyō. (I-30.8)
 bu asFalt filan o zaman susu yolu dērdik. (II-7.39)
 halā dā benden Fazla çalışır. (II-9.23)
 mēzilerin içinden hem āĝır mağine tüFek varıdı hem top varıdı. (II-14.34)
 şindi falanın ğızı bununçu uFağ olundü hērkes bilebiliyō yāni. (II-20.2)
 orda bizim bu köyün etrāFında in çoğ o yönden inli demişlē ôle ğalmış. (II-23.1)
Fişne benim bağ hunnarı da ediyōS, fağat dōruyu edelim üretimimiS para etmeyō. (II-27.4)

1.2.1.2. ğ ünsüzü: yarı belirsiz ğ ünsüzüdür. ³⁸

bizim yaprāĝımız var yörēye has. (I-1.12)
 acı dāĝıtdıĝın zaman acı olur. (I-2.131)
 bu, yörūĝün didi bağ. (I-3.23)

³⁷ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.35; DİNAR, *BDYA*, s.19., YILMAZ, *İİA*, s.21; ÖRNEKKOL, *EA*, s.24.

³⁸ krş. BOZ, *AMA*, s.35.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.56; DİNAR, *BDYA*, s.19., YILMAZ, *İİA*, s.21; ÖRNEKKOL, *EA*, s.25., ŞENYİĞİT, *SA*, s.23.

çaybazar gün çocuğün bārını bayā döldururlār bôle. (I-18.29)
hanı çocuğū Tokdura hanı götürüp de maskıra etdirmiyoS şindi. (I-19.39)
hiç sa_at on bir buçuğ on iki gibi dağılıyölā yāni. (I-28.49)
kızılıç deris kırmızıca şöne fişnenin ufagī. (I-30.36)
hayırlı uğūrlu olsun dērler bırakır geliller. (II-1.14)
çünkü ekşiliğī gitmesin diye. (II-6.64)
işde bu yiğēnim dā iyi bilir yāni. (II-7.8)
gôle balıgī da mütāhīde satarlārdı devlet, mütāhīde satardı. (II-14.23)
o zaman türk kültürünü türklüğū küçümsedik yaw resmen. (II-15.20)

1.2.1.3. ğ ünsüzü: Art damak g'si.

ğızın anası da hazırlanır. (I-1.24)
ğonu ğomşuya herkese dāğıtılırdı o baklawa. (I-2.129)
ğırk basār çocu_ū dēflēf. (I-12.7)
yedi, sekiz hānenin ğurucularından biz. (I-15.20)
başıda_ī ğumandana verilen emir; bo_āzı kes, getir kelle_ī. (I-24.48)
ğatmeri de bükme_ī de tabiki ône ederiS. (I-27.24)
ğoyunun bône dereyi sürüvēdim. (I-30.36)
afyondan ğonyāya günde bi dene iki dene araba geçerdin. (II-7.40)
ğaymā edēfdim, yā edērdim. (II-10.2)
ğına yapma yoğ yāni bizim b_ū b_ū şeyde askere giderken (II-12.20)
bizim b_ū ğadıköyünde ağırlığ yoğdur yāni. (II-17.8)
ēskiden ğoçum bağ davul getirilerdi. (II-19.1)
yörük yāni bizim yāni sarı geçili mi? ğara geçili mi bilmiyom. (II-22.27)

1.2.1.4. h ünsüzü: yarı belirsiz h ünsüzüdür.³⁹

şimdi dāmat gidip gelini filānı alıyō konyo hālinde. (I-2.96)
ğaşşīnan hā babam ye. (I-3.15)
onuğ hāricinde yoğtur. (I-5.35)
şu tāhta dē mi. (I-11.7)

³⁹ krş. BOZ, *AMA*, s.35; DİNAR, *BDYA*, s.19., YILMAZ, *İİA*, s.22; ÖRNEKKOL, *EA*, s.25., ŞENYİĞİT, *SA*, s.24.

büyükler toplanırdı, söhbət vardı. (I-21.13)
 çobancılık aşşā yukarı otuz senemi hārcadım. (I-30.35)
hēpisi yörüktür türkiye biz orta asyadan geldik. (II-7.36)
 köy hālķını, köy hālķını, hiç seçilmeS. (II-11.6)
 o günün hōrmeti iyidin bōle yāni. (II-22.35)
 dört dene cāmi yapdık dördünün de hōcası var. (II-23.26)

1.2.1.5. ħ ünsüzü: hırıltılı h(a); sızıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür.⁴⁰
 olan evi ğız_evine bōyle önceden bi ħabar_eder. (I-2.2)
 on adet māhālle muħtarlı_ī vardır (I-5.54)
 onu keser ortadan mercimek ħāşlanmış mērcimein arasına ħor. (I-14.53)

1.2.1.6. K ünsüzü: k-g ve k(a)-g(a) arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴¹

bāyramlarda gidilir, arife günü daha çoK gidilir. (I-1.29)
 ekseri ziraātçiliK_işte bunnarna ūġreşiriS biS. (I-3.29)
 bekliyōS kaçasıya o sāhına döKdümüz kaKtı mıydı arabaşı oldu. (I-11.23)
 ğış sezonunda dā çoK_olur. (II-1.18)
eKseri arpa būday başķa bişey yoķ. (II-3.1)

1.2.1.7. ķ ünsüzü: art damak k'si.
 eskiden ķavūrulmazdı ķavurma yeni oldu. (I-1.6)
 tārānayı da içine ğatarıS acıķ onun. (I-18.3)
acıķ ğurur ondan soņa şey olur ğalan. (I-25.4)
 evini temizler, baklavaları yapılır. (II-2.1)
yakasenek hāriç buranın hepsi türkmendir. (II-13.13)
bak şū benim en birinci āħbabımıdı şū, şū adam. (II-19.14)

⁴⁰ krş. GÜLSEVİN, *UİA*, s.18; BOZ, *AMA*, s.35; YILDIZ, *IMA*, s.30; DİNAR, *BDYA*, s.20., YILMAZ, *İİA*, s.13; ÖRNEKKOL, *EA*, s.16., ŞENYİĞİT, *SA*, s.11.

⁴¹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xix; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.36; YILDIZ, *IMA*, s.30. ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; ŞAHİN, *BMA*, s.27; DİNAR, *BDYA*, s.20., YILMAZ, *İİA*, s.23; ÖRNEKKOL, *EA*, s.26., ŞENYİĞİT, *SA*, s.26.

1.2.1.8. İ ünsüzü: yarı belirsiz l, ünsüzüdür.⁴²

onuñ üzerine bir parça baklawaya kesip baklawaya ol'ur yā. (I-2.128)

ben dē al'tmış dört yaşımdayın. (I-6.3)

yūz yirmi sene önce filān ayrılıyō burdan, taşā_īll'a berāber. (I-24.67)

onnan sōna diyel'imki ğızı bitirdin, nāsib_oldu aldın. (II-4.4)

1.2.1.9. ŋ ünsüzü: nazal g ünsüzü; genzel art damak g'sidir, bir çok Anadolu ağızlarında görülebilen bir ünsüzdür.⁴³

sen de ücretini ödēsīñ. (I-1.11)

al birip bālardık basmasīñ diye. (I-18.27)

aman benim bi düyünüm oldu görēydiñ. (I-22.3)

soy_ismi cumurīyette çıktı kendīñ biliyoñ. (I-24.4)

bolvadinīñ köyündendik biz. (II-19.18)

buriya yalnız tariħleri yoğ elimizde bī hāh tariħleri yoğ. (II-20.35)

ben saña bişey anādım, sōliyem mi? (II-27.23)

1.2.1.10. ħ ünsüzü: yarı belirsiz n, ünsüzüdür.⁴⁴

bā'nyo filān vār ya o artık dāmatla. (I-2.145)

hocam şindi yuvasını yıksam nēyden iki ge'ñş birbirini sēvmiş. (I-9.44)

şeyde sivas yānī'nda suda bo_ūluyor, ertuğrūl gazi burāya geliyor. (I-24.12)

bī i'ñşāt oldu mu mūhtarı ait onu yarırlādı. (II-14.32)

yaz gününe bōle de'ñk geldi, yaz gününde. (II-21.2)

didigī'ñ gibi hēpsinden ekēlē. (I-23.19)

1.2.1.11. P ünsüzü: p-b arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁵

⁴² krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ŞAHİN, *BMA*, s.28; DİNAR, *BDYA*, s.21., YILMAZ, *İİA*, s.24; ÖRNEKKOL, *EA*, s.27.; ŞENYİĞİT, *SA*, s.27.

⁴³ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.49-50, GÜLSEVİN; *UİA*; s.18; BOZ, *AMA*, s.37; YILDIZ, *İMA*, s.30; DİNAR, *BDYA*, s.21., YILMAZ, *İİA*, s.24; ÖRNEKKOL, *EA*, s.27., ŞENYİĞİT, *SA*, s.27.

⁴⁴ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.49-50.; GÜLSEVİN, *UİA*; s.18.; BOZ, *AMA*, s.37.; YILDIZ, *İMA*, s.30; DİNAR, *BDYA*, s.22., YILMAZ, *İİA*, s.24; ÖRNEKKOL, *EA*, s.28., ŞENYİĞİT, *SA*, s.28.

ben kendim Pek müttelâsı dēyliñ. (I-3.18)

Pazar gün sekizde doğuzda çalgıcı çalar. (I-14.17)

1.2.1.12. f ünsüzü: yarı belirsiz r, ünsüzdür. ⁴⁶

bizde sarı tülbent örteler. (I-1.25)

gimisi bide verif (I-10.6)

ēski selçuklulāfdan ğalma. (I-24.2)

ve amīn diye bī üzüm hořāfi getirirler amīn derler. (II-1.26)

yā yā annamadın sen ēski düzeni bōle işde edērdik. (II-7.3)

un tarānasını yavrum hēf ocākta bī çeşit oluyō. (II-16.1)

düyünümüS bif hāfta sürē. (II-25.5)

1.2.1.13. S ünsüzü: s-z arası yarı ötümlü, bir ünsüzdür. ⁴⁷

oñdan sonra aķçal deriS; şu büyük tepe. (I-5.25)

oraya dökeriS fırına ğuyāfıS. (I-11.6)

hindi baķ biray önce bi yakarıS. (I-19.12)

biz ramazānda açarıS hayır için. (I-24.167)

duydun mu biz edemēyiS yūķayı. (II-16.13)

iýi bī çāý, ğāve biřirin baķalım dēyōS. (II-17.14)

bilemiyōS yaw hiç arāřdırmadıķ dā onu, onu bilemiyōruS. (II-30.1)

yemek ciĥētimiS çok boldur. (II-31.14)

1.2.1.14. T ünsüzü: t-d arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür. ⁴⁸

çocuk henüz dünyaya geldi inde Tuzlallar. (I-14.25)

⁴⁵ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xx; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19.; BOZ, *AMA*, s.38.; YILDIZ, *IMA*, s.31.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; şAHİN, *BMA*, s.28; DİNAR, *BDYA*, s.22., YILMAZ, *İİA*, s.25; ÖRNEKKOL, *EA*, s.28., řENYİĒİT, *SA*, s.29.

⁴⁶ krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.56.; şAHİN, *BMA*, s.28; DİNAR, *BDYA*, s.22., YILMAZ, *İİA*, s.25; ÖRNEKKOL, *EA*, s.28., řENYİĒİT, *SA*, s.29.

⁴⁷ krş. BOZ, *AMA*, s.38; DİNAR, *BDYA*, s.22., YILMAZ, *İİA*, s.25; ÖRNEKKOL, *EA*, s.29., řENYİĒİT, *SA*, s.30.

⁴⁸ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xix; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.38; YILDIZ, *IMA*, s.31; DİNAR, *BDYA*, s.23., YILMAZ, *İİA*, s.25; ÖRNEKKOL, *EA*, s.29., řENYİĒİT, *SA*, s.31.

Tokdur ne gerēiyosa yapıyo. azayına oa gre biiyler yapıyo d mi. (I-14.32)

Tadil gn gelin iner. ln tarafı gider. (I-21.4)

onnan sna Tatlanıy. (II-11.30)

1.2.1.15. t nsz: yarı belirsiz t, nszdr. ⁴⁹

benim yaım hemen hemene otS iki de le biiyenen. (I-29.51)

onnan sna da herkes evine var, e dost ziyreti balar. (II-10.10)

eveli nden e edrler; atz tad gtrldi. (II-10.5)

1.2.1.16. w nsz: ift dudak v'si; tml, sızıcı ve ift dudakta boumlanan bir nszdr. ⁵⁰

ykılmadı da o ew v baa ba le duvdan ayrıldı. (I-33.34)

h andın mı toplanma yaw b ky asırlı toplanma. (I-34.3)

yawrum balıında ne var. (I-37.8)

indi gittike artıya yawrum gli. (II-16.17)

⁴⁹ kr. GLENSOY, *KYA*, s. xix; GLSEVN, *UA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.38; YILDIZ, *IMA*, s.31; DNAR, *BDYA*, s.23., YILMAZ, *A*, s.26; RNEKKOL, *EA*, s.30., ENYGT, *SA*, s.32.

⁵⁰ kr. BOZ, *AMA*, s.38; DNAR, *BDYA*, s.23., YILMAZ, *A*, s.26; RNEKKOL, *EA*, s.30., ENYGT, *SA*, s.32.

3. TABLO: ÜNSÜZLER

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ						
	Ötümlü	ötümsüz	yarı ötümlü	ötümlü	ötümsüz	yarı ötümlü	nazal	yanaklı	titrek	yarı ünlü
Dudak	b	p	P				m			
Dış- Dudak				v, w	f	F				
Dış	d	t	T	z	s	S	n			
Dış- Damak	c	ç		j	ş					
Ön Damak	ğ	k	K	ğ	h				r	y
Art Damak	ğ	k	K		h		ŋ	l		

Yarı belirsiz ünsüzler tabloya alınmamıştır.

2.1 SES DEĞİŞMELERİ

2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.1. Ünlü Uyumları

2.1.1.1. Damak Uyumu: ÖTT'nde çok ileri durumda olan kalınlık-incelik

uyumu; Anadolu ağızlarında yörelere göre farklılık gösterebilmektedir. Hem **BÇÇA**'da hem de komşu ağızlarda (**KYA, UİA, AMA, İMA**) söz konusu uyum ileri safhadadır.

Ancak bu uyumun iki farklı yönünü belirtmekte fayda var:

2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

Kök ve tabanlarda uyum oldukça ileridir.

2.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda

2.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

davāt (I-2.3)	habarı (I-17.11)
ataşlanırmış (I-1.26)	āfat (I-15.11)
cumartası (I-12.37)	

İncelik:

mezere (I-7.13)	birez (II-6.53)
ezeni (I-12.11)	filen (II-7.37)
evele (I-24.80) “evvelā”	

2.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

nışanlılık (I-2.79)	musāfir (II-7.57)
asas (I-3.22)	filān (I-11.39)

İncelik:

tene (I-2.146)	ğudüretine (I-24.111)
sedece (I-20.18)	tebi (II-9.12) “tabi’i”

2.1.1.1.2. İki Yönlü Benzeşme İle:

barābar (I-8.5)	hālvasıynan (I-25.10)
-----------------	-----------------------

2.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda:

i- fiili çekimleri

varımış (I-4.2)	yaparlardın (II-10.24)
ālaşiyolarıdı (I-13.30)	olursa (II-13.4)
yapıyōsa (I-14.52)	satarlārdı (II-14.23)

+i-ken+ (zarf-fiil)

yaqılırқан (I-2.23)
 yavrudayқан (I-3.35)
 sağıқан (II-10.19)
 mühtârlıgıқан (II-20.40)

sāğıқан (I-5.10)
 çocuğuşқан (I-2.149)
 oynarқан (II-22.23)
 yağârқан (II-23.57)

+ki+ (aitlik)

yüzyıldaki (I-16.7)
 mezârdeki (I-18.25)

adamlarınkı (II-10.35)
 oranınkı (II-20.42)

ile(n) (bağlaç)

âğacınan (I-8.7)
 hamırınan (I-12.27)
 sabānan (I-13.19)

halkınan (I-14.14)
 çalgıynan (II-17.21)

2.1.1.1.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

*ÖTT*nde kalınlık-incelik uyumunun var olduğu bazı kök ve tabanlarda, *BÇÇA*' itibarıyla uyumsuzluk görülebilir. Bunlar sınırlı sayıda kelimelerdir. Ancak ekleşme sırasında özellikle inceltici ünsüzler (c, ç, n, s, ş, y) komşuluğunda kalın sıradan kelimelerde uyum bozulabilmektedir. Bunun yanında birkaç ekin de çoğu kere ince ünlülü şekillerinin kullanılması uyumu bozmaktadır.⁵¹

2.1.1.1.2.1.1. Kök ve Tabanlarda:

bulâşıkçı (I-1.10)
 büydey (I-12.14)
 arqâdeş (I-34.42)

büdeyi (II-3.1)
 hâşgeş (II-23.18)

⁵¹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 33.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.21.; BOZ, *AMA*, s.48.; YILDIZ, *IMA*, s.24; DİNAR, *BDYA*, s.25.; YILMAZ, *İİA*, s.30; ÖRNEKKOL, *EA*, s.34; ŞENYİĞİT, *SA*, s.39.

2.1.1.1.2.1.2. Eklerde: BÇÇA'da çoğu kere ince ünlülü kullanılarak kalın sıradan kelimelerde uyum bozan ekler şunlardır:

-ce(K)+ (gelecek zaman eki)

yolcez (I-9.22)

alcen (II-20.3)

olcen (I-34.29)

-me/-mi- (fiilden fiil yapan ek)

durmeyōla (I-1.3)

bakmeyōn (I-35.46)

çıkmyō (I-1.53)

almeyō (II-27.6)

ğoymeyō (I-19.53)

+IAş- (isimden fiil yapan ek)

yozeştik (I-2.114)

bayramleşir (II-21.20)

yaqlaşık (I-5.44)

toplášmişler (II-29.24)

anlaşmeye (I-9.39)

Şimdiki zaman eki de *ÖTT*nde olduğu gibi ince sıradan kelimelerde uyum bozar:

-yo+ (şimdiki zaman eki)

çıkmyō (I-1.53)

gidīyo (II-3.2)

ediyōlar (I-11.11)

ediyolar (II-4.27)

bişiyō (I-12.29)

döküyolar (II-6.43)

evleniyo (I-15.30)

bilmiyom (II-14.6)

gelīyo (I-17.10)

biliyō (II-15.15)

isteyō (I-19.90)

sürüyor (II-29.15)

2.1.1.2. Dudak Uyumu: Düzlük-yuvarlaklık uyumu *ÖTT*ne göre ileri durumdadır. Bu uyum, özellikle *BÇÇA'* ile komşu ağızlar (*KYA, UÍA, AMA, BDYA*)⁵²

⁵² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 31; GÜLSEVİN, *UÍA*, s.25; BOZ, *AMA*, s.46 ; DİNAR, *BDYA*, s.31.; YILMAZ, *İİA*, s.33; ÖRNEKKOL, *EA*, s.35; ŞENYİĞİT, *SA*, s.40.

arasında paralellik gösterirken diğer Anadolu ağızlarında da benzer durumlar söz konusudur. **ÖTT**inde düzlük-yuvarlık uyumunu bozan hem “çamur, hamur” gibi kelimeler hem de alıntı kelimeler **BÇÇA**'da uyuma girmiştir:

Toğdurlar (I-17.29)	yavrım (II-16.2)
fasille (I-18.23)	ğabil (II-20.38)
ğavırıs (I-20.21)	ğavırması (II-22.44)
ğabiğini (I-28.8)	moturunan (II-27.3)
hamır (I-31.35)	
tavığ (I-33.44)	

Yukarıda verdiğimiz bazı örneklerin **ÖTT**nde olduğu gibi uyumu bozan şekilleri, **BÇÇA**'da ikili şekil bulunmaktadır:

hamur (I-1.37)	ğabul (II-7.67)
fasulle (I-25.9)	yavrum (II-16.18)
ğavuruS (I-31.4)	

2.1.2 Ünlü Türemeleri:⁵³

2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi: Daha çok “l, r” ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde, ön seste hiçbir organik bağı olmayan düz-dar ünlülerin türemesi olayıdır. Bu olay, bir çok Anadolu ağızında olduğu gibi hem **BÇÇA**'da hem de komşu ağızlarda (**KYA**, **UİA**, **AMA**, **IMA**) yaygın bir eğilimdir:⁵⁴

l- ünsüzü önünde türeme:

ilimon (I-13.11)	ili_ēni (II-10.25)
ilāna (I-26.9)	

r- ünsüzü önünde türeme:

⁵³ Sadettin ÖZÇELİK “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili, **TD**, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.; ÖZÇELİK “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları”**TFKGSO**, **TD**, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

⁵⁴ krş. GÜLENSOY, **KYA**, s. 43; GÜLSEVİN, **UİA**, s.26; BOZ, **AMA**, s.47; YILDIZ, **IMA**, s.28. ; DİNAR, **BDYA**, s.32.; YILMAZ, **İA**, s.34; ÖRNEKKOL, **EA**, s.36; ŞENYİĞİT, **SA**, s.42.

irāmetlik (I-8.18) işeşberlik (I-30.29)
 iramazān (I-22.20)

2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi: İç seste, kelimeyle hiçbir organik bağı olmayan düz-dar ünlülerin türemesi olayıdır.⁵⁵

tepisīye (I-12.27) ücretini (I-17.18)
 metire (I-15.38) metire (II-14.34)

2.1.3. Ünlü Düşmesi: *BÇÇA*'da daha çok iç seste düz-dar ünlüler düşebilmektedir. Ön seste ünlü düşmesi tespit edilememiştir.

2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi: Bu olay hem tabanlarda hem de ekleşme sonucu vurgusuz orta hecede genellikle düz-dar ünlülerin düşmesi şekliyle görülmektedir.⁵⁶

-ø- < -e- / -a-

olcák (I-1.39) ğaynanama (I-28.71)
 nerde (I-4.14) burdan (II-26.13)
 orda (I-5.41) şurda (II-27.29)
 ğazcak (I-9.13) nerde (II-29.26)

-ø- < -ı- / -i-

kısmına (I-2.8) fikrimce (II-15.79)
 erkeklerle (I-2.3) āslı (II-20.33)
 aslı (I-14.33) yanna (II-27.1)
 dışarda (I-24.115) ilērde (II-29.9)
 yanna (I-31.71) aqlına (II-31.10)

-ø- < -u- / -ü-

⁵⁵ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 44; GÜLSEVİN, *UİA*, s.27; BOZ, *AMA*, s.47; YILDIZ, *IMA*, s.28. ; DİNAR, *BDYA*, s.33; YILMAZ, *İİA*, s.35; ÖRNEKKOL, *EA*, s.37; ŞENYİĞİT, *SA*, s.42.

⁵⁶ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 41; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 28; BOZ, *AMA*, s.48; YILDIZ, *IMA*, s.27. ; DİNAR, *BDYA*, s.34; YILMAZ, *İİA*, s.36; ÖRNEKKOL, *EA*, s.37; ŞENYİĞİT, *SA*, s.43.

gôğsü (I-1.41)

gönlü (II-5.2)

oğlü (I-5.30)

2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi: Kök ve tabanlardan ziyade eklerde daha çok görülen bir ses olayıdır.

ney (I-37.25) “neyi”

2.1.4. Yuvarlaklaşma: Bazı dudak ünsüzleri komşuluğundaki düz ünlüler, söz konusu ünsüzler etkisiyle yuvarlaklaşırlar.⁵⁷

BÇÇA'da, *ÖTT*nde damak uyumunu bozan yuvarlak ünlülü örneklerin düz ünlülü olarak kullanıldığını yukarıda görmüştük. (bkz. 2.1.1.2.)

Yuvarlaklaşma örnekleri:⁵⁸

bûbası (I-2.76) “baba”

yürmi (II-7.52) “yirmi”

musâfirler (I-31.95) “misafir”

yunnuş (II-19.23) “yanlış”

polüsümüş (I-35.16) “polis”

bubası (II-20.3) “baba”

2.1.5. Geçişme: Çoğu kere bir arada kullanılan, biri son seste diğeri de ön seste ünlü barındıran iki kelimenin ünlülerinin kaynaşarak tek kelime haline gelmesidir.⁵⁹ Bu olay daha çok “et-, eyle-, ol-” yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiillerde görülür. Bu birleşik kelimelerden kalıplaşmış olanları bitişik yazılırken diğeri ulama “B_{UB}” işareti ile ayrı yazılmışlardır:

sütlaş (I-1.4) “sütlü aş”

cumartesi (II-1.22) “cuma ertesi”

doñduğ_Uçin (I-1.52) “donduğu için”

burası (II-12.2) “bu ara”

orıya (I-7.11) “o araya”

nēder (II-27.13) “ne et-“

nēderdik (I-12.5) “ne et-“

oldū_Uçin (II-29.39) “olduğu için”

şura (I-18.20) “şu ara”

nołcāk (II-31.13) “ne ol-“

nōldu (I-37.21) “ne ol-“

⁵⁷ bkz.KORKMAZ; *Grammer Terimleri Sözlüğü GTS*, TDK Yay., Ankara, 1992, s. 174 (Korkmaz, bu terimi **yuvarlaklaşma** olarak vermiştir, aynı kavram için **dudaklılaşma** terimi de yaygın olarak kullanılmaktadır.)

⁵⁸ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 29; BOZ, *AMA*, s.49; DİNAR, *BDYA*, s.36; YILMAZ, *İİA*, s.37; ÖRNEKKOL, *EA*, s.39; ŞENYİĞİT, *SA*, s.45.

⁵⁹ bkz. Osman Nedim TUNA; *Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları) TDDN*, Malatya, 1986, s.43; KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz bu terimi **ünlü kaynaşması** olarak vermiştir.)

2.1.6. İncelme: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki kalın sıradan ünlülerin ince sıraya geçmesi olayıdır.⁶⁰ **BÇÇA**'daki ünlü incelemelerini **Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar** bahsinde genişçe işlemiştik (bkz. 2.1.1.1.2.1.) Burada ise; kalın ünlülü iken bir nevi sıra değiştirerek ince ünlülü hale gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilecektir. Bu örneklerin bir kısmı ikili şekle sahiptir:

emme (I-4.20) “amma”

ecik (II-19.8) “azıcık”

2.1.7. Kalınlaşma: Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki ince sıradan ünlülerin kalın sıraya geçmesi olayıdır.⁶¹ Yukarıda işlediğimiz inceleme olayında olduğu gibi, burada ince ünlülü iken bir nevi sıra değiştirerek kalın ünlülü hale gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilecektir.

çızma (I-5.70) “çizme”

çīynarlar (I-14.71) “çiğne-”

hızmat (I-34.34) “hizmet”

çınomar (II-22.64) “çin ömer”

2.1.8. Daralma: Çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c,ç,n,s,ş,y” ünsüzleri komşuluğundaki geniş ünlülerin yerlerini dar ünlülere bırakmasıdır.⁶²

2.1.8.1. İlk Hecede Daralma: Eski Türkçe’de (bundan sonra **ET**), kapalı e olarak kabul edilen ancak Eski Anadolu Türkçesi (bundan sonra **EAT**) metinlerinde varlığını bilmemize rağmen imlâ olarak tespit edemediğimiz söz konusu ünlünün **BÇÇA**’da yerini i’ye bırakmasıdır.⁶³ Bu olay hem komşu ağızlarda (**KYA**, **UİA** ve **AMA**) hem de diğer Anadolu ağızlarında sıkça görülür.⁶⁴

i < è

nirde (I-24.45)

didig̃ini (I-38.7)

it (I-24.46)

virin (II-27.7)

iderik (I-25.15)

nī (II-27.10)

⁶⁰ bkz. KORKMAZ; **GTS**, s. 87; YILMAZ, **İİA**, s.38; ÖRNEKKOL, **EA**, s.40; ŞENYİĞİT, **SA**, s.46.

⁶¹ bkz. KORKMAZ; **GTS**, s. 95; YILMAZ, **İİA**, s.38; ÖRNEKKOL, **EA**, s.40; ŞENYİĞİT, **SA**, s.47.

⁶² bkz. KORKMAZ; **GTS**, s.159 (Korkmaz, bu terimi **ünlü daralması** olarak vermiştir.)

⁶³ Geniş bilgi için bkz.Gürer GÜLSEVİN, Erdoğan BOZ, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s.96.

⁶⁴ krş. GÜLENSOY; **KYA**, s. 37, GÜLSEVİN; **UİA**, s. 30, BOZ, **AMA**, s.50. ; DİNAR, **BDYA**, s.38; YILMAZ, **İİA**, s.38; ÖRNEKKOL, **EA**, s.41; ŞENYİĞİT, **SA**, s.47.

yidin (I-30.36)

i < e

kiri (II-25.10)

defnidiyoS (I-24.86)

şiy (I-28.31)

şiyе (II-21.7)

è < e

èhtiyarladık (I-2.41)

kèri (I-8.22)

èye (I-3.9)

èllerine (II-6.16)

à < a

tàhtā (I-24.87)

yàyār (II-27.24)

ğàdağ (I-31.40)

u < o

ğuyması (I-2.101)

ğuyduğ mūdu (I-31.7)

2.1.8.2. İç Seste Daralma:

Bu ilk hecede kapalı e'ye mahsus ünlü daralması dışında, kelime içinde çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c,ç,n,s,ş,y” ünsüzleri komşuluğunda daralmalar da vardır. Bu daralmalar hem *SST*’nde hem de diğer Anadolu ağızlarında oldukça sık görülmektedir.

à < a

parâyı (I-2.124)

artmàya (II-4.19)

çorbâyı (I-3.14)

oràya (II-7.23)

mıntıqàya (I-5.6)

almàyıS (II-9.2)

oràya (I-9.30)

bayràğī (II-15.54)

ayğàz (I-10.1)

odàyı (II-22.38)

tāranàyı (I-18.3)

ustàya (II-29.40)

bursàya (I-24.27)

i < e

yidiriceksen (I-1.18)

heybiyi (I-2.136)

domatis (I-5.57)

kèfine (I-7.13)

etmiye (I-9.22)

gelincik (I-24.7)

istiyen (II-5.37)

gidicek (II-8.2)

şışincik (II-12.7)

è < e

kimsèyi (I-4.3)

mercimèkden (I-12.24)

müzekkère (I-15.10)

vermeyōlar (I-19.67)

tenèke (I-26.13)

istèmiyen (II-5.37)

sōliyèm (II-6.27)

erkèğî (II-11.5)

hērkèş (II-14.16)

kesèye (II-16.6)

u < o

motur (I-28.50)

2.1.8.3. Son Seste Daralma: Belirli bir sebebe bağlanamayan ve sınırlı sayıda örnekleri bulunan bir daralmadır:

ı < a

alıncı (I-3.4)

ğalmayıncı (I-24.60)

â < a

meselâ (I-15.39)

yanâ (II-14.38)

2.1.9. Genişleme: İç veya son sesteki dar ünlülerin çeşitli sebeplerle genişlemesidir.⁶⁵

⁶⁵ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü genişlemesi** olarak vermiştir.)

ä<e

mävlit (I-2.16)

ävi (I-9.33)

häpsi (I-2.29)

e<i

heç (I-8.25)

şehër (I-31.20)

ö, o <ü, udo_ua (I-9.7) “dua”

ğordelasını (II-1.11) “kurdela”

podura (I-12.6) “pudura”

yonan (II-7.61) “Yunan”

ofalarız (I-12.25) “ufala-”

yokarı (II-12.2) “yukarı”

osandık (II-20.58) “usan-”

ö<ü

öfeleriS (I-20.15) “üfele-”

hôrmeti (II-22.25) “hürmet”

höküm (I-24.62) “hüküm”

göyâ (II-26.17) “güya”

ö<u

böğün (II-4.2) “bugün”

2.1.10. Düzleşme: Çeşitli fonetik sebeplere bağlı olarak yuvarlak ünlülerin, yerlerini düz ünlülere bırakmasıdır.⁶⁶ *BÇÇA*'da birkaç örneği tespit edilmiştir. Bu konuda daha çok örnek için bk. (2.1.1.2)

ı<u

tavıK (I-3.13)

hamırı (I-25.5)

yavırım (I-17.29)

2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısalması

BÇÇA'da alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin korunması veya normal süreli ünlü olarak telaffuz edilmesi, birkaç örnek dışında *ÖTT* ile paralellik göstermektedir. Normal süreli ünlü olarak telaffuz edilen örneklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

⁶⁶ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü düzleşmesi** olarak vermiştir.)

adetimiz (I-2.46)	hatta (II-4.20)
beraber (I-2.48)	rahat (II-8.10)
nişan (I-4.15)	mesela (II-9.2)
zaman (I-24.13)	veliden (II-15.83)
bazı (I-25.13)	nüfus (II-21.2)
mesela (I-27.4)	

ÖTTnden farklı olarak kısa telaffuz edilen örnekler:

yâni (I-5.26)	âdet (I-5.54)
---------------	---------------

2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.2.1. Ötümlüleşme: Ötümsüz ünsüzlerin yerlerini ötümlü karşılıklarına bırakmasıdır.⁶⁷ Ötümlüleşme, hem **ÖTT**nde hem de bütün Anadolu ağızlarında çok yaygın olarak görülen bir değişimdir. Bu değişimlerin bir kısmı yarı ötümlüleşmelerdir. Ötümlüleşmeyi üç başlık altında işleyeceğiz:

2.2.1.1. Ön seste Ötümlüleşme:

#g < #k

*ET*deki #k'lerin Oğuz lehçelerinde #g'ye değişmesi yaygın bir fonetik eğilimdir. **ÖTT**nde de gördüğümüz bu değişim Anadolu ağızlarının bir kısmında oldukça ileri durumdadır. Komşu ağızlar (*KYA, UİA, AMA*) da söz konusu değişim için güzel bir örnek teşkil etmektedir.⁶⁸

BÇÇA'da ise bir iki örnek dışında **ÖTT**ile bir paralellik söz konusudur.

göce (I-1.17)	gecesi (II-1.23)
gitmez (I-2.67)	girmiş (II-4.46)
geçirmezimiş (I-4.3)	gülerler (II-5.14)
giriş (I-5.41)	gitmeden (II-6.26)
gelin (I-9.35)	gün (II-7.1)
geri (I-11.26)	gönderirler (II-8.14)

⁶⁷bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonlulaşma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 27-28.

⁶⁸ bkz. GÜLENSOY; *KYA*, s.53, *UİA*, s. 36, BOZ, *AMA*, s.55; YILDIZ, *IMA*, s.37. ; DİNAR, *BDYA*, s.43; YILMAZ, *İİA*, s.43; ÖRNEKKOL, *EA*, s.47.

genç (I-13.28)	gerçekten (II-9.30)
gelir (I-14.5)	güzeltene (II-11.26)
gözü (I-14.41)	görenekleri (II-13.7)
gündüzlü (I-15.23)	gölden (II-14.1)
gece (I-19.17)	gelenlerin (II-15.23)
gelme (I-21.7)	gidiyōn (II-17.29)
geneli (I-27.14)	gezdik (II-20.65)
götürür (I-28.29)	göremedik (II-21.3)
güveyī (I-31.141)	geliyō (II-23.32)
gününü (I-32.7)	geçimi (II-26.4)
güzel (I-38.10)	geş (II-28.4)

ÖTTnde ötümlüleşmeyip #k'li kalan kelimelerden birkaçı, **BÇÇA**'da hem ötümsüz hem de ötümlü şekilde kullanılmaktadır.⁶⁹

#g(a) < #k(a) (Listeye alıntı kelimeler de dahil edilmiştir):

ğızın (I-1.24)	ğaydı (I-15.9)
ğız (I-2.12)	ğadir (I-15.19)
ğopan (I-2.15)	ğaFasına (I-19.9)
ğış (I-3.1)	ğurudur (I-20.15)
ğaktı (I-4.25)	ğardeşiniğ (I-24.149)
ğarıştırarak (I-5.44)	ğoyunda (I-35.10)
ğadar (I-6.8)	ğordelasını (II-1.11)
ğaymak (I-7.7)	ğapıt (II-4.4)
ğalıbı (I-8.5)	ğurutdündan (II-6.63)
ğaçcādım (I-8.18)	ğadın (II-7.24)
ğuranını (I-9.7)	ğoláy (II-8.17)
geçi (I-9.28)	ğaranlığına (II-9.25)
ğuzgunuğ (I-9.33)	ğamyon (II-10.12)
ğuyārsıñ (I-10.1)	ğonmuşlar (II-11.12)
ğaktı (I-10.9)	ğındırā (II-12.9)

⁶⁹ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.40; BOZ, *AMA*, s.56; DİNAR, *BDYA*, s.44; YILMAZ, *İİA*, s.44; ÖRNEKKOL, *EA*, s.48.

ğabarī (I-11.5)	ğıldıkdan (II-14.17)
ğuruf (I-11.17)	ğadar (II-15.24)
ğatğı (I-12.15)	ğoçum (II-19.1)
ğatmıyız (I-12.22)	ğızınkı (II-20.24)
ğarıştırdık (I-13.19)	ğurban (II-21.19)
ğalanını (I-13.22)	ğarşılıklı (II-28.26)
ğuruş (I-14.9)	ğarşılıyōdu (II-29.7)
ğuruş (I-14.33)	ğalmaS (II-31.18)

ÖTT nde ötümlüleşmeyip #k(a)'lı kalan kelimelerin büyük bir kısmı **BÇÇA**'da Ötümlüleşirken, bazı örneklerde ya ötümlüleşme olmamış ya da ikili şekiller ortaya çıkmıştır:

ğadar (I-1.35)	ğabarır (II-6.57)
ğavururlar (I-1.6)	ğoyun (II-6.60)
ğarpuz (I-2.43)	ğaldırdıkdan (II-9.2)
ğalan (I-15.16)	ğuranı (II-15.13)
ğaldırır (I-29.10)	ğullanılcağ (II-15.75)
ğuruluyō (I-30.3)	ğomşu (II-18.22)
ğalē (I-33.14)	

#d < #t

ETdeki #t'lerin Oğuz lehçelerinde #d'ye değışmesi yaygın bir fonetik eğilimdir. **ÖTT**nde de gördüğümüz bu değışme Anadolu ağızlarında da ileri durumdadır. Söz konusu değışme, **BÇÇA** ile komşu ağızlar (**KYA**, **UİA** **AMA** ve **IMA**, **BDYA**)⁷⁰ ve **ÖTT** arasında bir paralellik göstermektedir.

BÇÇA ile **ÖTT** arasında bir paralellik söz konusudur.

de- (I-1.15)	dinlemiş (II-7.44)
doğuz (I-2.58)	doğuz (II-14.3)

⁷⁰ krş. GÜLENSOY; **KYA**, s.53-54; GÜLSEVİN; **UİA**, s. 36; BOZ, **AMA**, s.58; YILDIZ, **IMA**, s.38. ; DİNAR, **BDYA**, s.46; YILMAZ, **İİA**, s.46; ÖRNEKKOL, **EA**, s.49.

#f < #v

fişne (I-3.25)

Ön Seste Yarı Ötümlülük**#F < #f**

Filān (I-18.8)

Faķat (II-7.63)

Faķat (I-24.160)

Fazla (II-9.23)

#P < #p

Pek (II-16.9)

#T < #t

Tutar (I-5.31)

Tepsiye (I-25.6)

Tatil (I-12.38)

Tutğunnuk (II-29.38)

Tuzlallar (I-14.25)

2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme

2.2.1.2.1. **Tabanlarda:** *ET* de ötümsüz olan bazı örneklerin *EAT* ve *ÖTT* de ötümlüleştğini biliyoruz. Söz konusu değişme hem *BÇÇA* hem de diğer Anadolu ağızlarında da görülebilmektedir. Bununla birlikte *ÖTT* nde ötümsüz olan bazı alıntı kelimeler *BÇÇA* 'da ötümlüleşmiştir: ⁷¹

-g- < -k-

deliğanlı (I-2.39)

ayağcı (I-27.17)

hakğaten (I-2.114)

esgiden (I-29.59)

yetişgin (I-2.135)

Fağat (I-30.25)

yapıldığdan (I-4.16)

asgere (I-34.11)

ēğşi (I-7.9)

keşge (I-35.55)

atğı (I-7.13)

esgisi (I-36.17)

⁷¹ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 43; BOZ, *AMA*, s.60; YILDIZ, *IMA*, s.38; DİNAR, *BDYA*, s.48; YILMAZ, *İİA*, s.47; ÖRNEKKOL, *EA*, s.52; ŞENYİĞİT, *SA*, s.55.

ğatğı (I-12.15)
 dağğa (I-14.30)
 lağap (I-24.4)
 ēsği (II-30.1)
 ocağda (I-27.15)

egseriye (II-20.1)
 deliğannılar (II-20.10)
 esgiye (I-27.2)
 başğa (II-31.3)

-K- < -k- (Yarı ötümlüleşme)

kaKtı (I-1.4)
 mezarlıKlar (I-1.30)
 döKdümüz (I-11.23)
 bôyleliKçe (I-17.19)
 yorüKğaraca_örene (I-21.9)

ğopuKluğ (I-24.26)
 arKadaşlar (I-29.4)
 olduKlarım (I-38.7)
 anaşdıKdan (II-1.21)
 eKseri (II-3.1)

-c- < -ç-

bütceMiS (II-15.62)
 küçük (II-16.8)

güççükden (II-28.4)
 olduğca (II-31.15)

-d- < -t-

işde (I-13.6)
 üsdüne (I-19.21)
 Tadil (I-21.4)
 hatdā (I-30.35)
 ürediyoruS (I-31.38)
 südün (I-38.9)

işde (II-1.5)
 üsdüne (II-21.14)

-T- < -t- (Yarı ötümlüleşme)

sütü (I-18.5)

-F- < -f- (Yarı ötümlüleşme)

soFrada (I-5.20)
 hāFta (I-11.11)
 etrāFınıñ (I-15.4)

hāFtadan (II-1.21)
 asFalt (II-7.38)
 şeFikler (II-7.96)

uFağ (I-15.41)	tarafı (II-9.6)
tüFek (I-17.18)	uFağ (II-11.2)
tarafında (I-19.109)	deFteri (II-28.30)
öFeleriS (I-20.15)	şeFtâli (I-31.5)
dēFtere (I-24.31)	musāFir (I-31.17)
mustāFa (I-24.141)	

2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme: İki şekilde olmaktadır. Birinci şekil; sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeye, ünlü ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+V≠**). İkinci şekil ise; sonu ötümsüz bir ünsüzle biten bir kelimeye ünsüz ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+K≠**)

VK#+V≠ : *ÖTT*nde olduğu gibi hemen bütün Anadolu ağızlarında görülen bir değişmedir. Bu değişme *BÇÇA*'da oldukça ileri ve yaygın durumdadır.⁷²

Vğ#+V≠ < Vg#+V≠ < Vk#+V≠ : Değişmenin seyri bize **k**'lerin ötümlüleşip önce **g**, sonra da **g**'lerin süreklileşip **ğ** olduğunu gösteriyor. *BÇÇA*'da bir sonraki safhada **ğ**'ler çoğu kere komşu ünlülerin açıklığında uzayarak kaybolmaktadırlar:

çocuğā (I-2.135)	çocuğün (II-11.18)
asgerliğī (I-33.21)	

KK#+V≠ < Kk#+V≠ (Yarı Ötümlüleşme)
kaKan (I-24.113)

Vd#+V≠ < Vt#+V≠
südüyner (I-19.33)   milledin (I-32.15)

VKd#+V≠ < VKt#+V≠

⁷² krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 44; BOZ, *AMA*, s.61; DİNAR, *BDYA*, s.51; YILMAZ, *İİA*, s.50; ÖRNEKKOL, *EA*, s.55; ŞENYİĞİT, *SA*, s.58.

üsdüne (I-13.10)
dosdu (I-32.27)

üsdüne (II-2.17)

VF#+V≠ < Vf#+V≠(Yarı Ötümlüleşme)

tuḥāFımıza (I-19.86)
hoşaFını (I-25.9)
sımFa (I-37.1)

etraFıma (I-30.38)
taraFı (II-7.30)

ÖTTnde olduğu gibi kök ünsüzlerinden sonra çoğu kere ötümlüleşme olmamıştır.⁷³

getiriyorsuḡ (I-1.36)
yeter (I-9.41)
satarlardı (I-14.64)
yatıyodun (I-15.13)

dutāflar (II-1.21)
atıyōsuḡuz (II-5.31)
batdıdır (II-31.22)

2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması: **ÖTT**nde ünsüz uyumu sebebiyle ötümsüz-ötümlü ünsüz çifti yan yana bulunamazlar. Ancak hem **BÇÇA**'da hem de Anadolu ağızlarının birçoğunda böyle bir uyum yaygın bir şekilde söz konusu değildir. Ek başındaki sürekli ötümlü ünsüzler dolayısıyla, ötümsüz-ötümlü ünsüz çiftlerini görmek mümkündür:

t#+d≠

gitdim (I-18.42)

bitdikden (I-30.12)

gitdik (II-20.66)

g#+d≠

yapıldıḡda (I-4.16)

azınlıḡdadır (I-32.22)

ocaḡda (I-27.15)

çayırlıḡdır (I-36.3)

çıḡdı (I-30.47)

ḡıldıḡdan (II-30.9)

⁷³ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, "Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses ç,k,p,t Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu" *TD*, S. 605, Ankara, 2002, s.447-455.; Erdoğan BOZ, "Doḡu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi" *Türkbilig Dergisi*, S.2, Ankara 2001, s.11-22.

oruçluğda (I-31.32)

yapdığdan (II-30.30)

ķ#+d≠

çıkdıktan (I-2.52)

çıkdı (II-4.11)

ortalıkdan (I-5.23)

alındıkdan (II-5.13)

yūdukdan (I-7.12)

olarákdan (II-7.8)

bozmağdan (I-9.44)

börekdir (II-8.20)

ocağda (I-13.16)

ğaldırdıkdan (II-9.2)

yağtıkdan (I-14.8)

yükseklikde (II-9.6)

Toğdurlar (I-17.29)

ğakdı (II-10.6)

K#+c≠

ölelikce (I-35.11)

f#+d≠

hērifde (I-19.66)

etirafda (II-20.49)

hafifden (I-31.116)

dēfdir (II-31.7)

posōfdan (I-34.17)

s#+g≠

başgın (II-20.54)

ğ#+d≠

ödüşdür (I-2.28)

bitmişdir (II-2.17)

pirişden (I-7.9)

cümbüşde (II-5.9)

çalışdığ (I-19.54)

sarığamişda (II-19.24)

ğarışdıra (I-20.10)

bişdik (II-22.60)

dönüşde (I-28.54)

ağırlaşdı (II-23.4)

ğalabalığlaşdı (I-29.17)

yerleşdi (II-26.2)

düşdü (I-30.66)

ğavuşdu (I-31.14)

ş#+g, ğ≠

yetişgin (I-2.135)

başğa (I-12.15)

daşğınlıqlā (I-28.27)

gelişgin (I-31.4)

işgi (II-8.17)

başğadı (II-15.94)

p#+d≠

yapdırmaSlar (I-19.15)

harpden (I-19.50)

çarpdı (I-30.42)

yapdırmış (I-30.47)

yapdım (I-31.10)

yapdım (II-7.11)

yapdırıcāsañ (II-17.19)

yapdıķ (II-21.7)

yapdıķdan (II-25.15)

p#+c≠

yapcāksın (I-28.39)

yapcāz (I-34.12)

yapcān (II-10.18)

yapcaķ (II-13.8)

s#+d≠

isdedi (I-19.92)

mayııda (I-26.28)

gösdermiş (I-31.29)

ķarsdan (I-34.17)

dosdu (II-7.12)

basdıķdan (II-12.1)

k#+d≠

pişirdikden (I-1.39)

āminlikde (I-4.24)

türkmencikde (I-5.18)

hüyükde (I-5.49)

mercimëkden (I-12.24)

dibekde (I-13.15)

geldikden (II-5.5)

indikden (II-6.28)

yedekden (II-7.27)

yörükdür (II-7.93)

börekdir (II-8.20)

dökdükden (II-11.24)

çekdik (I-19.58)
elèkden (I-20.19)
temizlikden (I-27.29)
gördükden (I-28.17)

yörükden (II-12.3)
götürdükden (II-15.73)
diyelekden (II-20.14)
yakàsinekten (II-22.28)

2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:

2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme:

K# < k#

çoK (I-1.29)
yèmeK (I-4.18)
ğörduK (I-11.29)

yöruK (I-24.153)
ışık (II-1.4)
yüzüK (II-1.8)

g, ğ# < k#

kalabalıĝ (I-1.30)
māfiĝ (I-4.14)
acıĝ (I-11.3)
damnatdıĝ (I-11.22)

uFaĝ (I-15.41)
ĝaynadıĝ (I-22.7)
buçuĝ (I-24.77)
başıĝ (I-30.8)

d# < t#

milled (I-24.54)

dörd (I-29.10)

T# < t#

dāmaT (I-2.99)
dörT (I-24.169)

dosT (II-8.2)

Ç, c# < ç#

sāc (I-14.49)
oruc (I-19.98)
üc (I-37.9)

ondüc (II-14.28)
sādıc (II-22.71)
genc (II-26.14)

F# < f#

zivāF (I-2.64)
teF (I-17.18)

ğadāyiF (I-27.31)

2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler:

Sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeyi, ünlü ile başlayan bir kelime takip ettiğinde (**K#+#V**), ilk kelimenin sonundaki ötümsüz ünsüz ötümlüleşir. Anadolu ağzlarının birçoğunda olan bu değişme, **ÖTT**nde de olmakla beraber imlâda gösterilmez.⁷⁴

c#_#V < ç#_#V

sādıc_anası (I-31.99)

ondüc_eden (II-14.29)

d#_#V < t#_#V

süd_inekçiliklerle (I-28.3)

memēd_alinin (I-34.14)

dörd_ıhtiyar (I-29.10)

mesūd_etsin (II-13.2)

dörd_ay (I-33.24)

dosd_işde (II-29.35)

F#_#V < f#_#V

etraF_odanın (I-2.122)

sırF_onunla (II-4.41)

örf_anāne (I-5.44)

sırF_undan (II-6.58)

pilaF_aşımıS (I-11.36)

teF_alırlārđı (II-15.91)

deF_ettiler (I-19.74)

tāriF_ediyo (I-28.64)

esnāF_öldümüS (I-29.23)

sınıF_oğkudurdu (I-33.3)

T#_#V < t#_#V

eT_içine (I-3.21)

filörT_ederek (I-28.74)

şerbeT_içilir (I-4.15)

eziyeT_ediyoğu (I-29.14)

ameliyāT_ider (I-19.82)

dāveT_ederler (I-30.13)

⁷⁴ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 44.; BOZ, *AMA*, s.64; DİNAR, *BDYA*, s.56; YILMAZ, *İİA*, s.56; ÖRNEKKOL, *EA*, s.61; ŞENYİĞİT, *SA*, s.61.

no_uT_eder (I-20.18)
söbeT_ed_erlerdi (I-21.13)

äT_ed_erdiS (II-10.8)
yo_urT_etm_eyiS (II-16.6)

g#_u#V < k#_u#V

ķalabalıġ_uolur. (I-1.30)
tavıġ_uatarıS (I-11.27)
döveriġ_uelimizde (I-13.15)

atarıġ_uiçine (I-13.17)
uFāġ_uFāġ (I-18.14)
çoġ_uiyidir (II-31.42)

K#_u#V < k#_u#V

zevK_ualcam (I-9.44)
yemeK_uarıyōlar (I-10.8)
tüFeK_uatārlardı (I-17.18)

bōreK_uardından (II-3.8)
türK_uasılılmış (II-7.71)
küçüK_ualdım? (II-9.14)

b#_u#V < p#_u#V

nāsib_uitsin (I-31.146)

ġarib_uise (II-13.9)

P#_u#V < p#_u#V

hesāP_uit (I-24.46)
salıP_uiçine (I-35.71)

ġırıP_uatarlārdı (II-14.26)

2.2.2. Ötümsüzleşme: Ötümlü ünsüzlerin yerlerini ötümsüz karşılıklarına bırakmasıdır. Anadolu ağızlarında çok yaygın görülen bir deġişmedir. Bu deġişmelerin bir kısmı yarı ötümsüzleşmedir:⁷⁵

2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme

#p < #b

pakla (I-7.21)

pıçak (I-27.38)

#t < #d

⁷⁵ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonsuzlaşma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 28.

tomātis (I-11.9) Tokdur (II-14.3)
tā (I-18.18)

#f < #v

fişnenin (I-30.36) fişnelik (II-7.37)

2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme

-p- < -b-

fapriķasına (I-5.73)

-T,-t- < -d-

atnan (I-15.13) “adnan ile”

vücütunu (I-19.33)

-Ç- < -c-

davulçularnan (I-14.10)

pençireye (II-7.47)

ēlençe (II-18.25)

-s- < -z-

çerkesler (II-31.1)

2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme

S # < z#

ōlmaS (I-1.5)

aslımıS (II-7.35)

aS (I-1.14)

olmaS (II-8.1)

asarıS (I-11.34)

keseriS (II-10.8)

yaķarıS (I-19.13)

geliriS (II-13.5)

olmaS (I-38.6)

almaS (II-23.50)

dōkeriS (II-25.1)

2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları: *BÇÇA*’da çoğunlukla “ğ,h,l,r,v,y” ünsüzlerinin

komşu ünlülerdeki açıklık⁷⁶ sebebiyle kaybolmaları çok yaygın ve ileri durumdadır. Bu kaybolma **BÇÇA**'da olduğu kadar komşu ağızlar **AMA**, **UİA** ve **BDYA**'da da çok yaygındır.⁷⁷ Bunların dışında çeşitli sebeplerle ünsüz kaybolmaları olabilmektedir.⁷⁸

Ünlülerin açıklığı sebebiyle beş şekilde oluşmaktadır:⁷⁹

2.2.3.1. Erime: Kelime içinde veya sonunda “ğ, h, l, r, v, y” ünsüzlerin, komşu ünlülerdeki açıklık sebebiyle kaybolmasıdır. Bu esnada komşu ünlü çoğu kere uzar. Ancak yer yer ünlünün uzamadığı örnekler de tespit edilmiştir.

2.2.3.1.1 Kelime İçinde

-VK- < -VğK-

ķānısı (I-2.58)	ōlu (II-4.21)
sāmāyō (I-6.11)	ēlenir (II-4.23)
dōru (I-9.5)	ōleden (II-7.25)
būdayımı (I-9.16)	bālarlar (II-11.18)
ālar (I-14.36)	ōlan (II-15.71)
ōretmene (I-15.14)	ēlençe (II-18.25)
dādan (I-17.5)	dōruyu (II-27.4)
çīnerim (I-19.48)	būdayda (II-29.7)
bālıymış (I-21.9)	
ōlenden (I-31.82)	
ōretmen (I-33.3)	
ōlum (I-34.1)	
ōlan (I-35.29)	

-VK- < -VhK-

ırāmetlik (I-8.18)	āmetten (II-4.26)
mūtārлік (I-9.13)	rāmetlik (II-7.76)

⁷⁶ Ünlülerde açıklık için bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 3.

⁷⁷ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.64-66.; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 47-55.; BOZ, *AMA*, s.67-72; DİNAR, *BDYA*, s.60; YILMAZ, *İİA*, s.60; ÖRNEKKOL, *EA*, s.64; ŞENYİĞİT, *SA*, s.64.

⁷⁸ Erdoğan BOZ; “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” *TD*, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

⁷⁹ Ünsüz kaybolmaları ünlülerin açıklığı sebebiyle “erime, büzülme, derilme, yutulma ve ünsüz yitimi” olarak beş başlık altında işlenirken KORKMAZ, bu değişmeyi “ünsüz düşmesi” adıyla tek başlıkta birleştirmiştir. bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 162-163.

tāsillisiñ (I-24.11)	ķāve (II-8.9)
ītiyārladıķ (I-34.36)	mūtarlıķ (II-12.21)
-VK- < VġK- < -VkK-	
āşamınan (I-18.27)	ēsik (II-7.21)
dōsan (I-24.67)	ēşir (II-16.7)
ēşi (I-31.35)	āşam (II-22.8)
	ōsüz (II-22.19)
-VK- < -VIK-	
ķaKtı (I-1.4)	atmış (II-7.81)
-VK- < -VŋK-	
sōra (I-18.25)	sōra (II-15.21)
-VK- < -VnK-	
dek (I-30.56)	
-VK- < -VrK-	
eziyōsun (I-1.40)	pēşembe (II-5.11)
bitēdi (I-7.6)	damlatıyōlar (II-5.28)
ētesi (I-8.21)	afedēsın (II-15.3)
yidirīler (I-9.2)	alıştırıyōsun (II-15.18)
yürūlüe (I-15.11)	gelīdin (II-26.10)
oluyōdu (I-17.4)	yimbeş (II-31.31)
oturūdum (I-19.70)	
diyōlar (I-24.9)	
gèyēlē (I-27.8)	
dūmuşlā (I-34.13)	

-VK- < -VfK-

yukūyu (I-13.11)

yūqa (II-16.12)

-VK- < -VvK-

yômiye (I-19.107)

mēzilerin (II-14.39)

dôme (I-20.12)

-VK- < -VyK-

ğomuşlar (I-18.7)

bôle (II-7.59)

kôlerin (I-18.16)

koşbēli (II-7.96)

bôle (I-18.21)

ğāri (II-27.23)

ôlelilce (I-19.62)

gônük (I-30.25)

kôlüyüm (I-35.15)

-VK- < -V'K-

yāni (I-12.29) “ya’ni”

bazı (II-12.13) “ba’zı”

2.2.3.1.2. Kelime Sonunda**KV# < -KVğ#**

dā (I-9.29)

çī (I-35.77)

KV# < -KVh#

allā (I-29.44)

allā (II-20.65)

KV# < -KVl#

nası (I-1.3)

nası (II-27.16)

KV# < -KVr#

verī (I-5.74)

bī (II-1.6)

ölüyō (I-6.4)

getirī (II-2.7)

edīyo (I-7.9)

çalarlā (II-3.3)

açıyolā (I-8.2)	getiriyō (II-5.5)
vā (I-9.2)	veriyō (II-6.13)
manca (I-10.9)	daķıvē (II-7.8)
başlyō (I-12.27)	yinmeyō (II-8.8)
oluyō (I-14.32)	duruyō (II-11.29)
yapıyō (I-17.29)	oluyō (II-12.13)
bī (I-18.12)	geçē (II-13.7)
götürū (I-24.21)	dē (II-15.99)
dünū (I-28.61)	geçiniyōlā (II-18.11)
sefē (I-29.42)	gèydirī (II-20.25)
bunnā (I-34.12)	durū (II-24.6)
	māfediyō (II-31.17)

KV# < -KVy#

şé (I-2.27)	şē (II-9.10)
-------------	--------------

2.2.3.2. Büzülme: Kelime içinde iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü haline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir.⁸⁰

-V / V_UV- < -VğV-

dō _U umda (I-1.24)	yemēmiz (II-3.9)
de _U ıştı (I-2.60)	de _U ıştı (II-4.10)
so _U ūr (I-3.11)	ķılīna (II-5.9)
ā _U ıl (I-4.2)	yō _U urur (II-6.60)
ā _U ırlıklı (I-5.56)	de _U ıl (II-7.92)
so _U ūdu (I-12.25)	āzına (II-9.28)
geldinde (I-14.64)	yu _U uruS (II-11.2)
āzına (I-18.35)	yaşlandına (II-19.5)
sı _U āra (I-24.121)	ayāma (II-20.63)

⁸⁰ bkz. TUNA; *TDDN*, s. 42, krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 51; BOZ, *AMA*, s.70; DİNAR, *BDYA*, s.64; YILMAZ, *İİA*, s.63; ÖRNEKKOL, *EA*, s.68; ŞENYİĞİT, *SA*, s.68.

di_ıl (I-27.22)
yu_ürsun (I-31.13)

do_ännā (II-23.27)
yo_üsa (II-30.11)

-V / V_ V- < -VhV-

mu_āfaza (I-5.63)
mū_ıtte (I-6.7)
yo_üt (I-12.25)
no_ütla (I-13.17)
sabānan (I-13.19)
ilāna (I-15.53)
ba_ār (I-15.10)
besānedn (I-35.7)

abdıllanın (II-19.21)
veyā_üt (II-20.22)
eskişire (II-21.7)
ibrām (II-22.65)
mālif (II-23.37)
macurlar (II-31.1)

-V / V_ V- < -VrV-

üzül_ledi (I-13.31)
bilmey_om (I-19.26)

gel_edin (II-22.9)
balaladı (II-26.10)

-V / V_ V- < -VnV-

ba_ā (I-9.22)

-V / V_ V- < -VvV-

ē_ıimizde (I-12.30)
a_ücunun (I-13.33)
dā_ul (I-18.10)
dö_ülür (I-20.7)

dā_üt (I-24.7)
dö_erler (I-25.1)
o_ıların (I-35.66)

2.2.3.3. Derilme: Kelime sonunda iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü haline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir:

V# / V₁V < Vg̃V#

bayā (I-1.30)

yatā₁ (I-2.84)

aşā (I-3.34)

ötē (I-4.5)

ba₁ (I-5.41)yeme₁ (I-5.67)

bôrū (I-6.1)

ya₁ (I-7.6)söyledi₁ (I-9.3)

mercimē (I-13.1)

dī (I-27.40)

yüzū (II-1.7)

yeme₁ (I-7.25)yürülü_e (I-15.11)

dē (I-17.32)

oca₁ (I-18.1)yörü₁ (I-21.12)

ā (I-34.33)

bayā (II-7.16)

ğoncā (II-15.66)

aşşā (II-18.4)

V# / V₁V < VhV#

sabā (I-2.48)

wallā (I-2.113)

valā (I-6.4)

dā (I-7.8)

illā (I-8.8)

tāri₁ (I-24.35)

tarī (II-2.27)

allā (II-23.55)

dā (II-28.1)

vallā (II-28.28)

V# / V₁V < VyV#

ora (I-18.20) “oraya”

oğumā (I-28.12) “okumaya”

izlē (I-24.38) “izleye”

2.2.3.4. Yutulma: İç seste kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, komşu bir ünlünün açıklığında kaybolmasıdır. Bilindiği gibi *ET* de aynı durumdaki g’lerin yutulması Oğuz lehçelerinde yaygın bir değişmedir. *BÇÇA*’da çoğunlukla “h” yutulmaları tespit edilmiştir:⁸¹

⁸¹ bkz. TUNA; *TDDN*, s.42, krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.56; BOZ, *AMA*, s.72; DİNAR, *BDYA*, s.68; YILMAZ, *İİA*, s.67; ÖRNEKKOL, *EA*, s.71; ŞENYİĞİT, *SA*, s.71.

-KV- < -K'V-

defa (II-11.30) “def'a”

-KV- < -KhV-

herālda (I-1.27)

meşur (II-3.8)

memēt (I-6.10)

tarānayı (II-16.2)

cumurīyette (I-24.4)

2.2.3.5. Ünsüz Yitimi: Ünsüzün bulunduğu çevre şartı bakımından “yutulma” ya, kaybolurken ünlülerden birini uzatması bakımından da (nispeten) “erime” ye benzemektedir. “Ünsüz yitimi” olayının örnekleri incelendiğinde, özellikle, “r”, “l”, “n”den sonra gelen “h” ünsüzünün kaybolduğu görülür. arapçadaki “ayın” ünsüzü de “l” sesinden sonra kaybolabilir. “h”den önceki ünsüzler “r”, “l”, “n”değilse, ortaya çıkan olay “ünsüz yitimi” değil, “yutulma” olmaktadır.⁸²

-KV- < -KIV-

tāranamıS (I-11.18)

anādın mı (II-7.54)

dīniyor (I-24.112)

-KV- < -KrV-

sōna (I-5.13)

-KV- < -KhV-

tārana (I-26.9)

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi**2.2.3.6.1. Kelime İçinde****-ϕ- < -k-**

yumuşacığ (II-16.15)

⁸² Geniş bilgi için bkz. G. GÜLSEVİN, “Bir Ünsüz düşmesi Tipi Daha: Ünsüz Yitimi”, TDAV, Prof.Dr. Osman Nedim Tuna Hatıra Sayısı, S. 139, Ağustos 2002, s.133-136.

-ϕ- < -t-

abdâslâdım (I-7.12)

çifçilik (I-29.24)

hizmeķar (I-30.60)

çifçilik (II-18.10)

abdēsli (II-23.25)

2.2.3.6.2. Kelime Sonunda

ø # < t #

dos (II-1.8)

üs (II-2.2)

turis (II-12.1)

2.2.3.6.3. Grup Düşmesi: Bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan birden fazla sesin düşmesidir. Çok az görülür:

ıçık (I-25.15) “azıcık”

götdü (I-35.49) “götürdü”

bitdin (II-7.10) “bitirdin”

yatdılar (II-31.8) “yatırdılar”

2.2.3.7. Hece Tekleşmesi: Bir kelimedede benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalmasıdır.⁸³

-ø- < -(I⁴)r-⁸⁴

yūruS < yoğururuz (I-7.12)

gönderiS < göndeririz (II-12.22)

veriS < veririz (I-12.29)

bişirler < pişirirler (I-18.1)

süzdürüS < süzdürürüz (I-20.13)

ğavırıS < kavururuz (I-11.26)

yōruS < yoğururuz (II-16.7)

çeviriS < çeviririz (II-24.8)

götürüS < götürürüz (II-25.15)

-ø- < -(I⁴)n-⁸⁵

⁸³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 79 (Korkmaz, bu terimi **hece kaynaşması** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s.44-45.

⁸⁴ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 68; BOZ, *AMA*, s.73; DİNAR, *BDA*, s.70. YILMAZ, *İİA*, s.68; ÖRNEKKOL, *EA*, s.74; ŞENYİĞİT, *SA*, s.73.

onna< onunla (I-27.23)

2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi: İç seste, çoğu kere alıntı kelimelerde aslî ikiz ünsüzden birinin kaybolmasıdır.⁸⁶ **BÇÇA**'da örnekleri fazla değildir:

-l- < -ll-

valā (I-6.4) “vallahî ”

-n- < -nn-

sünet (I-18.41) “sünnet”

-s- < -ss-

esāhtan (I-19.51) “essahtan”

-v- < -vv-

evelā (I-4.15) “evvela”

ğuvatı (I-19.30) “kuvveti”

evelce (I-18.38) “evvelce”

-y- < -yy-

ğatiyēn (I-19.66) “katiyyen”

2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri: Bir ünsüzün yakın veya uzaktaki bir başka ünsüze etki ederek onu kendine benzeştirmesi olayıdır.⁸⁷ Hem **BÇÇA**'da hem de diğer Anadolu ağızlarında çok yaygın ve ileri durumda görülen bir değişmedir.⁸⁸ Ünsüz

⁸⁵ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 68; BOZ, *AMA*, s.74; DİNAR, *BDA*, s.70. YILMAZ, *İİA*, s.69; ÖRNEKKOL, *EA*, s.74; ŞENYİĞİT, *SA*, s.73.

⁸⁶ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s. 163; TUNA; *TDDN*, s. 33; BOZ, *AMA*, s.73; DİNAR, *BDA*, s.70. YILMAZ, *İİA*, s.69; ÖRNEKKOL, *EA*, s.74; ŞENYİĞİT, *SA*, s.74.

⁸⁷ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s.162, TUNA; *TDDN*, s. 34-36. ; DİNAR, *BDYA*, s.71; YILMAZ, *İİA*, s.71; ÖRNEKKOL, *EA*, s.75; ŞENYİĞİT, *SA*, s.74.

⁸⁸ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.60-61.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.56-60.; BOZ, *AMA*, s.75-80.; YILDIZ, *IMA*, s.42-47.

benzeşmelerini, eklenme ve ulanmaya bağlı benzeşmeler ile tabanlardaki benzeşmeler olarak üç ana başlık altında işleyeceğiz.

2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme:

-n + ≠n < -n + ≠l

+lAr

düyünnerde (I-1.1)	kadınlarınkı (II-4.36)
onnarıñ (I-1.7)	tencerenennen (II-6.6)
günnerī (I-2.16)	televizyonnara (II-7.45)
bunnar (I-4.20)	insannar (II-15.107)
günnük (I-14.66)	gelenner (II-20.53)
şunnar (I-24.135)	bunnarı (II-27.15)
bugünnerde (I-28.3)	zamannarda (II-28.6)

+II

yanniş (I-15.34)	yonannırana (II-7.76)
nişannılıkla (I-28.69)	meydannıqda (II-8.12)
tabannınā (I-30.44)	bolāvadınların (II-23.2)
deliğannınar (I-33.6)	insannıq (II-29.22)
çobannıqda (I-34.24)	
düşmānnıgīnan (I-35.21)	
çobannıq (I-36.19)	

+IA-

cannandır (I-1.21)	annamadan (I-16.13)
uzunnamasına (I-1.31)	nişannandıqdan (I-28.64)
annadın (I-4.3)	annaden (II-7.38)

annadabildim (I-15.21)

annadın (II-27.2)

+IIK

donnuḡ (I-19.29)

günnük (II-4.28)

+(i)lA(n) edatı

şeylerinnen (I-2.37)

hāparlesinnen (II-2.6)

suyunan (I-3.7)

tencerenernen (II-6.6)

atḡıynan (I-7.13)

diliynen (II-7.73)

tefinen (I-12.35)

pidēynen (II-11.4)

deneynen (I-18.5)

şekerinen (II-14.19)

südüynen (I-19.33)

yükünen (II-15.66)

atınan (I-22.2)

emrinen (II-17.7)

ḡadınnan (I-25.13)

büyüklerinen (II-22.13)

bıçaḡnarnan (I-32.4)

ismīynen (II-31.40)

+n + ≠n < +n + ≠d

+dAn

ikinniden (I-2.16)

onnan (II-4.30)

bunnan (I-21.9)

onnan (I-27.33)

2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme:

-s + ≠s < -l + ≠s

ossun (I-5.77)

ossa (II-31.35)

-l + ≠l < -r + ≠l

şullarda (I-6.7)

geliller (II-1.4)

bullarına (I-12.5)

hazırlallaḡ (II-2.12)

ḡıyallar (I-15.49)

bullardan (II-7.42)

ğurtarıyollardı (I-17.30)

kesiyollar (I-22.17)

geliller (I-25.6)

alıyöllär (I-37.5)

alılar (II-14.8)

varıyöllar (II-15.50)

oynallar (II-19.4)

bullar (II-29.9)

S + ≠s < -z + ≠s

veremeSsiniz (I-19.96)

beklemeSsin (I-20.23)

geçemeSsin (I-31.56)

gitmeSse (II-15.29)

2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler: Bu benzeşme şekli de, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme:

K#_#ğ < k#_#ğ

ğasıK_ğullanan (I-1.54)

s#_#s < z#_#s

deviriS so_ünan (I-20.22)

otuS sene (II-7.52)

2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler

2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi

2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme

n-n < n-l

yanniş (I-15.34)

annādın (II-15.4)

annāden (II-7.18)

yunnuş (II-19.23)

n-n < n-r

sonna (I-15.31)

l-l < l-y

fasille (I-18.23)

millon (II-17.8)

millar (I-32.20)

sandalleler (II-20.16)

millönnük (I-34.22)

mandalleler (II-20.16)

2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme**c-c < z-c**

accığ (I-1.20)

n-d < m-d

şindi (I-2.1)

şindi (II-15.21)

ğonşusundan (I-19.3)

t-t < p-t

müttelâsı (I-3.18)

2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz değişmelerinin bir kısmında, komşu ünlülerin etkisi olmaktadır.

2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma: Yuvarlak ünlüler komşuluğundaki ünsüzlerin dudak ünsüzlerine değişmesidir.⁸⁹

-v- < -ğ-

sovan (II-11.24) “soğan”

avāç (II-14.22) “ağaç”

-v- < -y-

köv (I-33.37) “köy”

-v- < -’-

duvalâr (I-2.9)

duvaynan (II-20.25)

⁸⁹ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 48 (Korkmaz, bu terimi **dudaksıllaşma** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 29. BOZ, *AMA*, s.80; DİNAR; *BDA*, s:76; YILMAZ, *İİA*, s.75; ÖRNEKKOL, *EA*, s.80; ŞENYİĞİT, *SA*, s.78.

2.2.4.3.2.2. Nazallaşma: Geniz ünsüzlerinin benzeştirme yolu ile yakınındaki ünsüzleri kendi boğumlanma noktasına çekmesi olayı. Türk dilinin eski metinlerinde, bugünkü lehçelerde ve Anadolu ağızlarındayer alan bir olaydır.⁹⁰

öne (I-35.76) “öyle”

2.2.4.3.2.3. Diş Damaklılaşma: Bir sesin boğumlanma noktasını değiştirerek damak sesine dönüşmesi.⁹¹

hērkeşin (II-7.80) “herkesin”

2.2.4.3.2.4. Diğer Ünsüz Değişmeleri

2.2.4.3.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Değişmeleri

≠ h- < #ş-

hunu (I-14.64)

2.2.4.3.2.4.2. İç Seste Ünsüz Değişmeleri

-p- < -h-

sulpa (I-8.24)

-p- < -f-

apyona (I-33.38)

-l- < -r-

keli (I-12.32)

selbest (II-23.59)

hālıçdan (I-19.87)

diyelek (II-31.16)

diyelek (I-27.12)

bāli (I-32.23)

⁹⁰ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 103 (Korkmaz, bu terimi **genizsilleşme** olarak vermiştir.)

⁹¹ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 63 (Korkmaz, bu terimi **damaksillaşma** olarak vermiştir.)

-l- < -n-

derneyon (I-30.38)

-n- < -l-

ôyne (I-8.25)

kasetne (I-28.33)

+r + ≠y < +r + ≠r

durūydu (I-7.7)

bişirīydik (I-7.21)

2.2.4.3.2.4.3. Son Seste Ünsüz Değişmeleri

l≠ < r≠

ķumpil (I-31.30)

2.2.5. Bağıntılı Değişme: İç sesteki sesleri, benzer sesli bir başka kelimedeki seslere dayanarak değişik telaffuz etmektir.⁹²

verāsıl (I-24.39) “velhasıl”

2.2.6. Benzeşmezlik: Bir kelimedede yan yana veya birbirine yakın duran ve boğumlanma nitelikleri bakımından birbirinin tıpkısı veya benzeri olan iki ünsüzden birinin, kendi boğumlanma noktasını ötekinden ayırarak başka bir ünsüze dönüşmesi olayı. Bu olay daha çok *r* ve *n* akıcı seslerinin tetrağını önleme çabasından doğmuştur. Yazı dilinde seyrek ağızlarda daha sık rastlanır.⁹³

bilāderim (I-15.22) “birader”

-ķġ- < -ķķ-

daķġa (I-14.27)

⁹² bkz. TUNA; *TDDN*, s. 31,32; DİNAR; *BDA*, s:78; YILMAZ, *İİA*, s.77; ÖRNEKKOL, *EA*, s.83; ŞENYİĞİT, *SA*, s.78.

⁹³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.42

-s-z < -s-s-

esaz (I-16.10)

2.2.7. Süreklileşme: Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzlere değişmesidir.⁹⁴

2.2.8.1. Ön Seste Süreklileşme
şekiyō (I-34.22) “çekiyor”

2.2.8.2. İç Seste Süreklileşme

2.2.8.2.1. Kök Ünlüsünden Sonra
ş/ < ç/

BÇÇA'da yaygın olarak görülen bir değişmedir. Söz konusu değişme komşu ağızlarda da yaygındır.⁹⁵

ôşmen (I-1.45) “ölç-”

göşmüş (I-32.27) “göç-”

iş (I-2.78) “iç-”

reşber (II-1.16) “rençber”

üş (I-3.36) “üç”

hîş (II-7.18) “hiç”

biştim (I-8.15) “piş-”

aşmış (II-7.43) “aç-”

geşlê (I-28.46) “gençler”

işcek (II-7.86) “iç-”

geşsin (I-29.42) “geç-”

2.2.8.2.2. Tabanlarda

-ş- < -c-, -ç-

pirişliye (I-1.15)

sevişli (I-31.118)

sādışları (I-2.55)

kerpişden (II-7.67)

⁹⁴ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 135, TUNA; *TDDN*, s. 28; DİNAR, *BDYA*, s.79; YILMAZ, *İİA*, s.77; ÖRNEKKOL, *EA*, s.83; ŞENYİĞİT, *SA*, s.79.

⁹⁵ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 64, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 62; BOZ, *AMA*, s.81; YILDIZ, *IMA*, s.40; DİNAR, *BDYA*, s.79; YILMAZ, *İİA*, s.77; ÖRNEKKOL, *EA*, s.83; ŞENYİĞİT, *SA*, s.78.

2.2.8.2. Son Seste Süreklileşme

ş# < ç#

piriş (I-7.2)	kaş (II-7.52)
hiş (I-28.63)	ilaş (II-9.21)
kaş (I-35.49)	heş (II-21.1)

2.2.9. Süreksizleşme: SIZICI ünsüzlerin çeşitli sebeplerle patlayıcı ünsüzlere değişmesidir. **BÇÇA'**da birkaç örneği tespit edilebilmiştir:

-c- < -z-

acıcık (I-20.21)	ııcıcık (I-23.5)
------------------	------------------

#ş < #ç

şapıt < çaput (II-10.11)

-f- < -p-

apyona (I-33.47)

-g- < -h-

haşgaş (I-13.21)	haşgeş (II-14.22)
haşgışnan (I-27.22)	

2.2.10. İkili Şekil: Bir kelimedede iki ayrı ünsüzün biri birinin yerine kullanılması⁹⁶

r ~ l

ğāli (I-2.47)	ğari (II-22.57)
---------------	-----------------

r ~ k

ğadağ (I-31.32)	ğadar (I-2.112)
-----------------	-----------------

⁹⁶ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 83-84; TUNA; *TDDN*, s. 31; BOZ, *AMA*, s.84.; DİNAR, *BDYA*, s.82; YILMAZ, *İİA*, s.81; ÖRNEKKOL, *EA*, s.87; ŞENYİĞİT, *SA*, s.84.

2.2.11. İkizleşme: İç seste, iki ünlü arasında ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzün tekrarlanmasıdır.⁹⁷ Anadolu ağızlarının bir çoğunda görülen bir olaydır, daha çok Doğu grubu ağızlarında görülür.

-çç- < -ç-

güççük (I-9.39)

güççükler (II-12.27) (II-28.4)

-kk- < -k-

doğkuz (II-27.28)

-mm- < -m-

emme (I-4.20)

amma (II-8.18)

-nn- < -n-

yanna (I-29.49)

-şş- < -ş-

ğaşşınan (I-3.15)

aşşāğī (II-7.60)

aşşā_ī (I-5.24)

aşşā (II-8.11)

döşşek (I-37.30)

-tt- < -t-

ādettimiz (I-2.68)

-yy- < -y-

kesiyyo (I-3.34)

yapıyyōn (I-25.16)

olūyyo (I-31.37)

goyyoS (I-31.37)

geliyyo (I-24.6)

ğalıyyōn (I-37.10)

yazıyyō (I-24.145)

oluyyō (I-37.14)

giriyyo (I-24.11)

⁹⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 163 (Korkmaz, bu terimi **ünsüz ikizleşmesi** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 32.

-zz- < -z-

bilezzikleri (II-17.18)

2.2.12. Örneksme: Bir kelimedeki bir ses veya şeklin örnek alınarak bir başka kelimeye aktarılmasıdır.⁹⁸ **BÇÇA**'da özellikle nazal g (ñ) örneksme yoluyla kullanılmaya uygun bir sestir. Bu olay komşu ağızlarda da yaygındır.⁹⁹

señ (I-9.25)

2.2.13. Göçüşme: İç seste komşu veya uzak ünsüz ve ünlülerin yer değiştirmesidir.¹⁰⁰

2.2.13.1. Ünlü Göçüşmesi

-a-e- < -e-a-

hâlel (II-15.25)

2.2.13.1 Ünsüz Göçüşmesi¹⁰¹

-l-z- < -z-l-

zelleli (I-3.23) (II-22.16)

2.2.14. Yarı Ünlüleşme:¹⁰² Kimi sürekli ünsüzlerin yerlerini yarı ünlü olan y ünsüzüne bırakmasıdır. Bütün örnekleri iç seste görülmüştür:

y < ğ

çocuya (I-1.26)

eyer (II-1.3)

⁹⁸ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.168 (Korkmaz, bu terimi **yakıştırma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s.50-52; BOZ, *AMA*, s.86.; DİNAR, *BDYA*, s.83; YILMAZ, *İİA*, s.83; ÖRNEKKOL, *EA*, s.88.

⁹⁹ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 64; BOZ, *AMA*, s.86.; DİNAR, *BDYA*, s.83; YILMAZ, *İİA*, s.83; ÖRNEKKOL, *EA*, s.88.

¹⁰⁰ bkz. Ahmet CAFEROĞLU; "Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi" *TDAY Belleten 1955*, T.D. K Yay., Ankara, s.1-7.; EREN, "Türk Dilinde Metathese Olayı", *TDAY, Belleten 1953*, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74; TUNA; *TDDN*, s. 38-39.

¹⁰¹ bkz. Önder ÇAĞIRAN; "Türkiye Türkçesi Ağızları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi", 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996)*, TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

¹⁰² krş. BOZ, *AMA*, s.88; DİNAR, *BDYA*, s.86; YILMAZ, *İİA*, s.85; ÖRNEKKOL, *EA*, s.90; ŞENYİĞİT, *SA*, s.86.

deyil (I-1.50)	düyün (II-5.25)
düyünlerimiz (I-2.12)	deyliñ (I-3.18)
eylenir (I-2.45)	eylence (I-5.48)
çeyizler (I-2.60)	yāyı (I-11.25)
diyer (I-2.65)	ôylèn (I-14.48)
èyer (I-3.9)	

y < g

böyün (II-31.35)

y < ’

ayle (II-1.9)

-y- < -ğ- < k

öñlüye (I-11.12)

āşşamdan (I-11.18)

2.2.17. Uzunluk Kayması: Şimdiki zaman ekindeki -r ünsüzünün erimesi sonucu o ünlüsü üzerinde bulunması gereken uzunluğun bir önceki ünlüye kaymasıdır.

bilmēyon (I-1.54)	gidīyoS (II-1.5)
verīyo (I-3.22)	yaķīyo (II-4.23)
edīyo (I-7.9)	dökūyolar (II-6.43)
götürūyoS (I-11.36)	yatīyo (II-13.11)
etmīyo (I-13.30)	biliyo (II-15.93)
bitīyo (I-13.32)	ètmēyo (II-16.3)
olmāyodu (I-17.20)	oyñūyo (II-19.3)
sarmāyolar (I-18.32)	yīyo (II-22.15)
yūyoS (I-19.40)	
olūyo (I-27.4)	

2.2.18. Ünsüz Uyumu: Türkçe kelimelerde komşu ünsüzler arasındaki bu uyum, *ÖTT*’nde geçerli bir kural iken birçok Anadolu ağzında kural olmaktan çıkmıştır. *BÇÇA*’da ünsüz uyumsuzluğu yönü ile dikkat çeker:

-Kd-

pişirdikden (I-1.39)
 oláarakdan (I-2.138)
 āminlikde (I-4.23)
 türkmencikde (I-5.18)
 bişdikden (I-7.5)
 döKdümüz (I-11.23)
 mercimèkden (I-12.24)
 dibekde (I-13.25)
 çekdik (I-19.58)
 elèkden (I-20.19)
 temizlikden (I-27.19)
 büyükdür (I-28.2)

geldikden (II-5.5)
 indikden (II-6.28)
 yedekden (II-7.27)
 börekdir (II-8.20)
 inekden (II-11.23)
 yörükden (II-12.3)
 yemekden (II-14.17)
 yèndikden (II-15.81)
 dikdim (II-22.62)
 seyrekdir (II-23.46)
 büyükden (II-28.4)

-Ks-

eKserī (II-3.1)

-Pd-

yapdırmaSlar (I-19.15)
 çarpdı (I-30.42)
 yaptım (I-31.10)
 öpdürürlër (I-31.134)
 yapdırıvèdi (I-33.36)

yapdırıcāsañ (II-17.19)
 yapığığdan (II-25.15)

-sd-

salmaSdık (I-2.151)
 isdedim (I-19.91)
 isdeyen (I-20.17)
 kesdirmeden (I-26.19)
 pasda (I-27.26)
 üsdün (I-29.55)

isdiyen (II-6.13)
 ğabrisdānıdın (II-7.37)
 basdığdan (II-12.1)
 filisdine (II-14.27)
 fısdığı (II-17.23)
 isdanbula (II-21.5)

gösdermiş (I-31.29)
dosdu (I-32.27)

ğasdediyōn (II-27.9)
dosdu (II-31.34)

-şd-

ödüşdür (I-2.28)
işde (I-13.6)
bişdikçe (I-17.4)
çalışdık (I-19.54)
şışdi (I-19.79)

işde (II-1.9)
bitmişdir (II-2.17)
hoşdu (II-4.13)
cümbüşde (II-5.9)
güneşde (II-6.64)

bayramlaşdık (I-24.115)
ğarışdırılā (I-27.17)
dönüşde (I-28.54)
atmışbeşde (I-30.17)
ğavuşdu (I-31.14)

üşde (II-14.35)
geşdi (II-17.30)
sarığamışda (II-19.19)
ardışdan (II-22.29)
değışdi (II-26.5)

-şg-

yetişgin (I-2.135)
gelişgin (I-31.4)
keşge (I-32.23)
eşgiyā (I-34.20)

işginin (II-8.16)
bişgini (II-15.77)

-Td-

nōhutdan (I-1.22)
dāğıtdığın (I-2.131)
sa_ātada (I-12.29)
gitdim (I-18.42)
ılītdım (I-19.35)
elbetde (I-27.13)
artdı (I-28.11)

ādetdir (II-6.31)
bitdi (II-7.9)
gitdiğī (II-8.9)
hayatda (II-9.29)
dutduklarını (II-14.27)
bitdi (II-17.29)
izmitden (II-21.8)

II- ŞEKİL BİLGİSİ

1.EKLER

1.1 ÇEKİM EKLERİ

1.1.1.İSİM ÇEKİMİ

1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ

+IAr

Aynı türden birçok varlıkları anlatmak görevindedir.¹⁰³ İşlev olarak *ÖTT* ve diğer Anadolu ağızlarındaki kullanımlarından bir farkı yoktur. Yalnızca hem *BÇÇA*'da hem de diğer Anadolu ağızlarında değişken şekilleri (allamorf)¹⁰⁴ çok fazladır.

n#+IAr durumunda ekin bir çok değişken şekli ortaya çıkmaktadır. Öncelikle ek başındaki “l” ünsüzü benzeşme ile “n” olur ($\neq n < \neq l$), ardından ek sonundaki “r” ünsüzü kaybolur bu esnada çoğu zaman komşu ünlüyü uzatır.¹⁰⁵

+IĀ(r) ,+nĀ(r)

1.1.1.1.1. İşlevleri

1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:

yemeklerimiz ilk önce çorbayla başlar (I-2.31)

düyünnerde yemekler bunnardır. (I-10.6)

onu dökēfler tabıkların üstünde onu yiller. (I-15.49)

sellektörleri geli, makıneleri geli. (I-30.33)

bilenner ğuran oğur (II-2.5)

heviklere ğorduk. (II-10.32)

pidē fırınnarımıS var bizim maħalle fırınnarımıS. (II-11.3)

düyün sonunda da o bayrağā daķılan hediye takıları da satılıyō. (II-15.43)

sandalleler mandalleler, gündüzden hazırlarlar masayı. (II-20.16)

namazdan gattıķdan sōna çocuklar bayrāmleşir, evleri gezerler eş, dosd giderler yāni. (II-29.16)

¹⁰³ bkz. ERGİN, TDB, s. 218-219.; KORKMAZ, GTS, s. 39.

¹⁰⁴ Değişken şekil (Allamorf) kavramı için bkz. KORKMAZ, GTS, s.42.

¹⁰⁵ krş. GÜLENSOY, KYA, s. 86.; GÜLSEVİN, UĀA, s. 81.; BOZ, AMA, s.90.; YILDIZ, İMA, s.62. ÖZKAN, SYAÖ, s.126.; ŞAHİN, BMA, s.57.

1.1.1.1.2. Sınıf, kategori yapar:

bāýramlarda gidilir, arife günü daha çok gidilir. (I-1.29)

yalnız bizim çocuklar bazı kendileri canı istedi mi yapāflar. (I-3.19)

ordan ondan sonra özburunlulā kör. (I-4.10)

dāvet verirler askerlere öyle bi şenlik hazırlanmaz yāni (I-21.1)

tabi gidē geliriS kōy odalarına bayram yemeğine toplanır erkeklēmiS. (I-27.32)

çalđı olmadığı için odalarda arKadaşlar veyā dūyün salonlarına toparlanırlar.

(I-29.4)

başlık bizim ğız būbalarının çoğunluğu yāni almıyan azınlığdadır. (I-32.22)

çayda bayram birkaç gün önceden hazırlıkları başlar. (II-2.1)

yāni diyō sa_öl diyō bizim köylüler. (II-7.87)

türkmener gelmişler zamānında bōle yerleşmişler (II-11.7)

gelen musāfirleri yabandan onnan keri şē edērsiniz ādet yerini bulūr. (II-17.3)

dūyün salonuna dūyüne gider ğadınnar. (II-20.13)

şindi üç günde iki günde bitiyō da ēskiden dūyünner bī hāFta. (II-22.1)

atalarımız bōle der bize de. (II-29.10)

hē bayramlar güzel bī bayram olūr, güzel bī bayram yaparıS. (II-30.12)

1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

İsmin karşıladığı nesnenin bir kişiye veya nesneye ait olduğunu belirten eklerdir.¹⁰⁶ İşlev olarak **ÖTT** ile aynıdır, ekin değişken şekillerinin de **ÖTT**nden bir farkı yoktur, yalnızca **ET**, **EAT** ve diğer Anadolu ağızlarında da gördüğümüz, II- teklik ve çokluk kişilerdeki asli nazal g “η” ünsüzü korunmuştur.

1. tk. : +(I⁴)m

benim de vā ğoyunum ğatanı hīç sāmıyō adam. (I-6.12)

ben on dört yaşımda geldim burāya uFağ geldim. (I-19.74)

benim nereliydi yarābbi, aklım gıyıtıyo (I-22.13)

dūyünner benim aklımın erdinde üç gün önceden başlardı. (II-4.29)

olum bu sığır nerenin demiş? (II-7.52)

un tarānasını yavrum hēf ocākta bī çeşit oluyō. (II-16.2)

¹⁰⁶bkz. ERGİN, *TDB*, s. 220-223.; KORKMAZ, *GTS*, s. 92.

ön dört dene subay varıdın başımda albáy, dört dene yarbáy, iki dene binbaş. (II-21.9)

2. tk.: +(I⁴)ñ,

ôyle köyümüzün ādeti. (I-12.30)

soy_çismi cumuriyette çıktı kendiñ biliyoñ. (I-24.4)

3. tk.+(s)I⁴(n)¹⁰⁷

döşeme yasmasını bilir yāni. (I-8.11)

o toprağ o üzümün şiresinin ēşisini alağoyuyo. (I-14.74)

üçünde bir; bī de yedisinde verilir bizim burda. (I-24.98)

irisini eden irisini eder, ortasını eden ortasını eder. (I-25.2)

bunnan bu yannà gelmānisi var. (II-14.38)

insan hayatının dünyaya geliş kapısı evlenmeden geçiyō. (II-15.37)

zabāh çehiz arabasını dolandırīS, başını bozarīS. (II-25.6)

şindi perşembesini edēriS, öldū gün ölü yerinde gōnşular toplanır. (II-29.34)

1. çk. : +(I⁴)m I⁴z

ķas_çsofralık büyük sofralarımız vādır. (I-1.7)

bizim zamānımızda öynēydi de herālda şimdi de bōyle olması lāzım. (I-2.110)

ğatmērimiz de pek güzel tāranamıS da pek güzel. (I-11.8)

budūyu dibekde döveriğ elimizde şōyle bī a_ç parçası olūr. (I-13.15)

meselā cumā gün ôleden sōna davulcumuz gelir çalar oynarlar. (I-14.6)

bizim bi de düzenimiz yok yā. (I-19.44)

oқudum oқullar o zaman açıldı bizim günümüzde. (I-38.2)

bizim yemeklerimiz yāni bunnardır yāni. (II-3.9)

şen olumuz şen (II-15.98)

yāni bōle odaları geziyōduķ büyüklerimizi yāni. (II-22.15)

biraz dalgalı olsa dā dañi yāni düz yerimiS de çoқdur. (II-23.13)

hiç aқlımıza gelib sormadıķ da. (II-30.34)

¹⁰⁷ 3. tk. İyelik eki üzerine hal ekleri getirildiğinde ortaya çıkan –n- sesi için bkz. TUNA, *TDDN*, s. 20-22; Gürer GÜLSEVİN, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler EATE*, TDK yay., Ankara, 1997, s.12-15.; TEKİN, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7-8, Ankara, 1980, s.10-17.

2. çk. : +(I⁴)ñ I⁴z, +(I⁴)n I⁴z

hāni kendi gözünüzle de görün ilerde de gelecek olursanız yardımcı oluruS. (I-5.53)

höküm allah başınız sa_ölsun diye mezardan çıkılır. (I-24.93)

mûsâfirde dağın ardına geçarsınız, cenâzelerinizi de yolun üzerine gömersiniz demiş. (II-7.56)

3. çk. : +IArI(n)

bizim çocuklar bazı kendileri canı istedi mi yapārlar. (I-3.19)

şu ayakları şönnar gibi. (I-8.4)

yıkanınca bişik diye duz ekērdik bullarına. (I-12.5)

ğış_aylarında yapılırdı. (I-15.31)

tabi asker uğūrlamalarında burā bī ēlençe düzenleriS askerlere. (II-18.25)

onnan sōna gelin arabaları sıralanī gāli. (II-20.26)

1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması: 3. teklik kişi iyelik ekinin üst üste gelmesidir.¹⁰⁸

bizim sülâleden kırışö_üllerinden birisini vurur. (I-5.31)

hepisini yaim. (I-8.15)

kimisi kerpiç gör. (I-24.88)

hāzır şindi hepisi hazır. (II-16.15)

ağ ismi gābitmek olmasın kimisi aqsaray gūyalım kimisi aqhūrrem der kimisi. (II-20.44)

1.1.3. HAL EKLERİ¹⁰⁹

1.1.1.3.1. Yalın Hal:

sen de ücretini ödēsini. (I-1.11)

bu, yörūğün didi bağ. (I-3.23)

ben dē al'tmış dört yaşımdayın. (I-6.3)

¹⁰⁸ Ek yığılması için bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.53-54.

¹⁰⁹ Yön eki, hem *ÖTT*'nde hem de diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi *BDYA*'da da kalıplaşmış olarak kullanıldığı için, hal ekleri bünyesinde işlenmemiştir. (bkz. 1.2.2.3.1.2. +rA, 1.2.2.3.1.3. +ArI).

o neşe bitiyö. (I-13.32)

düyün ğurulcā gün tā gelin alasıya bayrak durur dāmda. (I-18.8)

hoca dāmadınan sādıçı ğeydirir. (I-31.124)

beş sınıf beş sınıf oğudurdu bī öretmen oğudurdu. (I-33.3)

çayda bayram birkaç gün önceden hazırlıkları başlar. (II-2.1)

ben gidiyom vallā len. (II-3.7)

arabaşı aslā çinenmez. (II-6.50)

dürü demek ne demek biliyön mu? (II-7.15)

vallā yavrum ben de dışādan gelmeyim bilmeyön ollarını. (II-16.18)

1.1.1.3.2. Belirtme Hali: İsmi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan haldir¹¹⁰

+(y)I⁴

ÖTT ndeki belirtme hali eki ile aynı durumdadır:

ķavurdūktan sonra onu eziyōsuñ. (I-1.40)

şimdi dāmat gidip gelini filānı alıyō konyo hālinde. (I-2.96)

bizde sarı cemberle beleriS çocuū. (I-12.4)

benim helvāyı deden doğudu. (I-15.53)

siz tāsillisiñiz dā iyisini bilirsiniñiz. (I-24.13)

arabaşıyı; unuñ içine çalārıS, bişiriūiz, tepsilere dökeriS. (I-26.1)

ğaynanama şu ğızını göndē çeşmeye ğadar bī kere gören dedim sōlemiş. (I-28.72)

ħanı onuñ verilcek yemeğinin masrafını da olan evi ğarşılar bizim burda. (I-32.10)

işTe bi gün iki gün önceden üç gün önceden bir hāftadan çalğıyı dutāflar. (II-1.21)

adam şapķanın içine bırakır gidērmiş parayı. (II-4.25)

önce işde hamurunu hazırlyōsuñuz sōra da şey suyunu. (II-5.27)

o ağānın hanımı pençireyi aşmış şindi şöle dinlemiş onu biliyō musun. (II-7.44)

ğüveyi de şennendirirler güvenin ğınasını yaparlar. (II-20.19)

1.1.1.3.2.1. İşlevleri: **ÖTT** nde olduğı gibi cümlede nesne görevindedir.¹¹¹

¹¹⁰ bkz. BURAN; *AAİÇE*, s. 99-133; ERGİN, *TDB*, s. 229-230; KORKMAZ, *GTS*, s.175.

1.1.1.3.2.2. Diğer Hal Eklerinin Görevinde Kullanılışı

1.1.1.3.2.2.1. Yönelme Hali Yerine Kullanılışı:¹¹²

orâyı bi âül dutmuş. (I-4.2)

ama kafiyı vurma olâýında herângi bi şey yoktur. (I-5.69)

çocuū basmadı anasını bastı canım. (I-22.27)

ne gadağ sene sōña verildise burda onu. (I-24.132)

bunu dūyünü bī anlat yaw ben gitcen allāın aşķına yaw. (II-3.7)

hā bunu da biz ocağ derler. (II-9.7)

onu diderdin yāni, onun içine şiy ederlerdi, suyunu acı biber atarlardı. (II-10.20)

1.1.1.3.3. Yönelme Hali: İsmın, fiilin gösterdiği hareketin kendi yönünde yapıldığını belirlediği haldir.¹¹³

+(y)A

ÖTT ndeki yönelme hali eki aynı durumdadır.

1.1.1.3.3.1. İşlevleri:¹¹⁴

1.1.1.3.3.1.1. Cümlede Dolaylı Tümleç Görevinde:

al basmasın diye onu anıya örterler. (I-1.26)

cumartesi gün, akşamleyin dāmada taķılár taķılır. (I-2.26)

bunu satın alıncı bunun parasını bi kişiyeye verseğ ğalın gelir. (I-3.5)

eli yaķışan tarâfindan, tábıda ğonur, musallā daşına ğonur. (I-24.83)

gölden ğelmiş būza çıķmış evelâ. (II-14.1)

1.1.1.3.3.1.2. Cümlede Zarf Tümleci Görevinde:

çocukken oğulda geziyeye geliriz ve bütün çocuklar buraya ilkokul çağında getirilir yāni. (I-5.2)

dağā şindi biraz dağā antalyaya dōru açılmaya başladılar. (I-28.7)

¹¹¹ Belirtme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; **AAİÇE**, s.128-130.

¹¹² Geniş bilgi için bkz. Zeynep KORKMAZ; “Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı”, *I- Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, 6-9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, s. 29-49.

¹¹³ bkz. BURAN, **AAİÇE**, s. 134-176; ERGİN, **TDB**, s. 230-231.; KORKMAZ; **GTS**, s.173.

¹¹⁴ Yönelme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; **AAİÇE**, s.165-172.

o bināya git, yedi tāne hizmeķar var, bi de sen olcān sekiz. (I-30.61)
 arşamba gūnū, perşembe gūnūne gelecek yaprak sarmaya kişilere hazırlık yapılır. (II-6.1)

ğına gecesi şeyinde söz loķumunda bī gōtūdūm hamama. (II-10.14)

ō kōyle yapamamış bizim büyüklerimiS bū kōye gelmişler. (II-18.3)

1.1.1.3.3.2. Diğ̄er Hal Ekleri Gōrevinde Kullanılışı

1.1.1.3.3.2.1. Belirtme Hali Yerine Kullanılışı:

işde ona un tarānasına ôle derler. (I-19.24)

sarı inek sūdūnū yūcūduna yūyoS ocuğūn. (I-19.40)

bī de hamamlara gōtūrīdik, ġamyon dutādık ūş dene ōlana etdik. (II-10.12)

1.1.1.3.3.2.2. Bulunma Hali Yerine Kullanılışı:

odalara ēskiden yemek çıkardı. (II-12.25)

1.1.1.3.4. **Bulunma Hali:** Fiilin gōsterdiğ̄i hareketin yerini bildiren haldir.¹¹⁵

+DA

1.1.1.3.4.1. İşlevleri¹¹⁶

1.1.1.3.4.1.1. Cūmlede Dolaylı Tūmle Gōrevinde:

sarmanārda piriş kullānılıf. (I-1.14)

nere gitçek tabī, āvīnde ocuū vārsa durucaķ. (I-7.19)

baķ bī; ūşindi ben orda hizmeķarım. (I-8.14)

ūşindi bolvadında oturuyō i ġūveliūī gibi. (I-9.37)

ūşindi az evelden dā oķ oturūlāmıū dūyūnde. (I-27.41)

ķadınnar ķīz evinde erkekler de ūlan evinde veyā uygun bī yerde toplanırlardı.
 (II-4.16)

ūşō depenin ardında demiş. (II-7.53)

tabi her yerde yemek yinmeyō yā ūşōle yinmeyō. (II-8.8)

orda temizlik diye bişey de yokmuş aslında. (II-15.23)

¹¹⁵ bkz. BURAN, *AAİE*, s. 177-201; ERġİN, *TDB*, s. 231-232; KORKMAZ, *GTS*, s. 29.

¹¹⁶ Bulunma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİE*, s.195-199.

orda bizim bu köyün etrāFında in çok o yönden inli demişlê öle ğalmış. (II-23.1)

1.1.1.3.4.1.2. Cümlede Zarf Tümleci Görevinde:

tarhānıyı āskiden göcēyenen yaparlardı unnān göcēyi ğarıştırdı benim çocukluğumda. (I-1.16)

ğırk_aldıda müzekkēre virdik devlete āfat_ışlerine onnan sōņa hızlanıldı, (I-15.11)

atmış üşte yāni atmışta taşınmıya başlanmış. (I-16.2)

bī ğünde edīyolā artık ğınası olū. (I-22.2)

meselā yaz ğününde üzüm, ğarpuz getirirler yāni yeme_ın sōņu geldi işāreti o. (II-2.15)

şindi allāhın emrīyne bī ğünde bitiveriyō onna sōna (II-17.26)

benim ğünümde yani elli üşlêde, elli ikilêde, kırk sekizlêde. (II-22.5)

1.1.1.3.4.1.3. Diğēer Hal Ekleri Yerine Kullanılışı

1.1.1.3.4.1.3.1. Ayrılma Hali Yerine Kullanılışı

çünkü öS kendi üretti_ī ürünlerle orda yir içērlērdi. (I-5.46)

evlerde fazla çıkmıyō ēskisi gibi, vidiōlar şindi, visidi, bilmem neler. (II-29.2)

1.1.1.3.5. Ayrılma Hali: Fiilin gösterdiğı hareketin yerini bildiren haldir.¹¹⁷

+DAn

1.1.1.3.5.1. İşlevleri¹¹⁸

1.1.1.3.5.1.1. Cümlede Dolaylı Tümleç Görevinde:

bunnar lokantadan, hālıçtan yemeK_arıyōlar. (I-10.8)

çorbasını; tavū_ı keseriS horūzu biz horuzdan yaparıS suyunu. (I-13.8)

ğaraca_örenden ğüneyköy, ğutlu, daşlıdere, nusrātlı bu köyler de ğaraca_örenden ayrılma. (I-24.12)

sa_ıat onda falan gelin ğızı evinden getirilē olan evinin ğapısına diñeldirler. (I-31.88)

¹¹⁷ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 202-234; ERĠİN, *TDB*, s. 232-234.; KORKMAZ, *GTS*, s. 37.

¹¹⁸ Ayrılma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s. 223-231.

ķız tarafından erkek tarafına; erkek tarafında ķız tarafına dűrű gider. (II-4.37)
ordan duyuyumuş bűle yāni. (II-13.12)

1.1.1.3.5.1.1.2. Fiilin ve Nesnenin Başlangıcını, Çıkış Noktasını Bildirir:

onu da bi gűn islādın āyřamdan biřifceseñ, yarına biřifceseñ islādın. (I-11.18)

afyondan ğonyāya gűnde bi dene iki dene araba geçerdin. (II-7.40)

yıkıldını, yumuldűnu yabandan geldim ben burā. (II-16.19)

1.1.1.3.5.1.1.3. Zarf Tűmleçleri Yapar:

kimi cumadan bařlā, kimi cumārtesi, pazā gidilir. (I-1.2)

eskiden kűy oűű kűyű idi. (I-15.9)

baķ benim barnāĝim ilāncıkdan yarım oldu. (I-19.78)

ēsgiden ıĝardıyűlardı, řindi cehizi bir hāFta űnce aķarıS. (I-20.4)

bir haFta űnceden bayraķ asılır. (I-21.3)

evelden tābudınan gűtűrűrdűk řindi, vasāite ğoyuyoS. (I-24.84)

iřTe bi gűn iki gűn űnceden űç gűn űnceden bir hāFtadan alĝıyı dutāflar. (II-1.21)

Çayda bayram birkaç gűn űnceden hazırlıkları bařlar. (II-2.1)

bī tepsı bűrek dűzűlűr o gűn sabāhleyin űrkenden. (II-6.3)

babamınan anamın ardından gelmiřiz bu bűle. (II-27.29)

1.1.1.3.5.1.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiĝini Bildirir:

biz ĝoceden yapārdık tarānayı. (I-17.2)

ardıřdan, řamdan ĝatran yapıyűmuř o gűnde yűrűk ona deresenek senek diye onnan ĝalmıř yāni. (II-22.30)

1.1.1.3.6. Vasıta Hali: İsmın, fiilin kendi vasıtası veya iştiraki ile yapıldıĝını bildiren haldir.¹¹⁹

+(y)IIA(n), +(y/I)nA(n)¹²⁰

Vasıta hali için, yukarıdaki eklerin dışında iki ek daha kullanılmıştır:

¹¹⁹ bkz. BURAN, *AAİE*, s. 235-265.; ERĜİN, *TDB*, s. 234-236.; KORKMAZ, *GTS*, s. 165.

¹²⁰ Ek űzerine geniř bilgi için bkz. KORKMAZ, *Tűrkede Eklerin Kullanılıř řekilleri ve Ek Kalıplařması Olayları*, *TEKKO*, TDK yay., Ankara, 1994, s. 31-34.

+leyin¹²¹

*EAT*nde tanık olduğumuz bu ek, hem *ÖTT*nde hem de Anadolu ağızlarında yaygın bir kullanıma sahiir.

cumartesi gün akşamleyin dāmada taķılár taķılır. (I-1.26)

sabāleyin meselá gendilinden geliyō. (I-2.56)

cuma gün ōleyin yemek olur. (II-4.30)

+ In, +In¹²²

*ET*de yaygın ve canlı olarak kullanılan bir vasıta eki iken, sonradan bu vasfını kaybetmiştir. *EAT* ve *ÖTT*nde olduğu gibi Anadolu ağızlarında da ekin ancak kalıplaşmış şekilleri kullanılmaktadır.

yazın hiç ādetimiz deyil kışın ādetimiz onu da kar yağınca başka zaman yok. (I-1.51)

o da henüz ğurur meselā kışın da bir yemek olur. (I-14.48)

gene kışın düyün hāricı olabilir yani şunda yok. (I-29.20)

kışın, yazın gitmez zāten donmaz çünkü o. (II-6.21)

bōle kışın yāni mart on beş yirmisinden sōna hayvan ğübresiyle ğübrelere bi avuç çıkarırlar. (II-9.4)

ġāli onu bi canı isdiyen ġışın, yazın yapardın. (II-10.21)

1.1.1.3.6.1. İşlevleri¹²³**1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:**

mezere endirmiyē atġıynan dutulur. (I-7.13)

bi tefinen oynadırlardı. (I-12.35)

merkebinen bolvadine satarlārdı. (I-14.65)

deneynen edērsek dene ōyle durūf diri diri. (I-18.6)

ben düyüne gittim ğoņyāya ōle gördüm yollārda arabāynan minübüsünen. (I-18.40)

sarı inek südüynen vücūtuna çalarım ben. (I-19.33)

irmik irmik olmasın diye az suyla onu eziyōsunuz belli miktārda. (II-6.38)

¹²¹ Ekin etimolojisi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 70-71.

¹²² Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 26-31.

¹²³ Vasıta ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.260-264.

ē işde onu şekerinen, unnan bôle şey edērdi, edēflerdi. (II-14.20)

o ğına ğoncā ğün ğız evine yükünen gidelim derlērdi geşler. (II-15.66)

1.1.1.3.6.1.2. Hal-Durum Zarfi Yapar:

yāni orda dāmat sādıcıyla beraber bi doĵa eder. (I-2.97)

hā kendi parasıynan geçinen üzülür ğopmaS, üzülür ğopmaS. (II-27.25)

1.1.1.3.6.1.3. Birliktelik Bildirir:

gelin almıya gideriS hālkınan berāber. (I-14.18)

ben güneýköyden geldim atınan geldim, atınan canım. (I-22.2)

hamurıynan çorbasını içerik hā. (I-23.2)

dedeminen filan yaşıdımışımış rāmetlik nur içinde yatsın. (II-7.76)

bi meydanniĵda köylünen berāber birleşirler bī duvāsını yaparlar gönderirler.
(II-8.13)

bubāminan ağāmgil yaparlardın. (II-10.24)

evelā tabi ölannan ğızın şeyi. (II-20.2)

1.1.1.3.7. Eşitlik Hali: İsmın, fiilin nasıl ve ne şekilde olduğunu belirtmek için girdiĵi haldir.¹²⁴

+cAnA

iki üç ğün durūydu, üşürdü ğaymaĵ, döndere döndere fırını çıkārdırdıĵ sarıcana
yā olurdu. (I-7.8)

satın alırıS süTü onu çalarıS, bişiriS ğadincana. (I-18.5)

+ÇA¹²⁵

1.1.1.3.7.1. İşlevleri¹²⁶

1.1.1.3.7.1.1. Kadar

ve türkiye genelinde defālarca dişli pilot bölgeĵini muāfaza etmiştir. (I-5.76)

1.1.1.3.7.1.2. Pekiştirme:

erkeklerde isē, sādece loĵum ve şeker yēnir. (I-2.9)

¹²⁴ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 266-285.; ERGİN, *TDB*, s. 236-238.; KORKMAZ, *GTS*, s. 56-57.

¹²⁵ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ; “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *TDÜA*, C.1, s.12-84; KORKMAZ, *TEKKO*, s. 40-41.

¹²⁶ Eşitlik ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.293-294.

sādece şūrda çay aқыō geşler bahārın bōle olursa beş on balıķ dutuyōlar. (II-29.27)

1.1.1.3.7.1.3. Gibi Anlamı Verir:

ķızılķık deris ķırmızıca şōne fişnenin ufağī. (I-30.36)

ħa bizim kōyde yūķayı o şepiti çukurca tandır yapıyōlar. (I-31.62)

1.1.1.3.7.1.4. Göre Anlamı Verir:

hoşdu bence şuan ki dūyünner çok hoş dēğil eskiler çok hoşdu. (II-4.13)

şindi onnar yinse bu kanserler oluşmaS sanıyorum ben hani kendi fikrimce. (II-15.79)

1.1.1.3.8. Aitlik Eki: (bkz. 1.2.1.1.3.)

1.1.1.3.9. Soru Eki

+ml⁴

istemeSseñ bēn bi şey diyemem dēy mi? (I-3.18)

dolabda salatalıķ büyür mü? (II-9.16)

arķada gelenin gördüğün zaman haķķın geçiyō oña annādın mı? (II-15.4)

Soru ekinin zarf görevinde kullanımı için (bkz. 1.2.1.1.3.2.10)

1.1.1.3. İSİM TAMLAMASI

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok isimden oluşan tamlama.¹²⁷ İsim tamlamaları iki şekilde yapılmaktadır. Bunun yanında genetik grubu şeklinde kullanımlar da mevcuttur.

1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması):

Tamlayan+ (n)İñ (İlgi eki) Tamlanan+ iyelik Eki

bunun cesaretinden şerrinden demeyelim de cesaretinden bu mıntıķaya gelemizlerimiş. (I-5.6)

onda olanın sādicinin ğarısı eliynen yu_ūra yu_ūra yu_ürur. (I-13.25)

şu televizyonun yarısı ğadar ğayayı ğopartdı yüzüne çarpdı ğurşun. (I-30.42)

¹²⁷ bkz. ERGİN, *TDB*, s. 364-368.; KORKMAZ, *GTS*, s. 90.

buranın bölgesel yemekleri vâdır; sarma, dolma onnarı hazırlalaş. (II-2.12)
 iki tâne kesērdim üş tâne kesērdim bugünün yüzüne. (II-10.4)
onun da başına orıya varınca ğız evi bôle aĝır bişey örtērdi. (II-15.72)
 onnan kēri ō odanın büyükleri gine odada oturū. (II-22.38)

1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması): Tamlayan+ ø (İlgi eki) Tamlanan+ iyelik Eki

akşam_vezânından sonra herkese yemek yēdirilir. (I-2.103)
 ve şuanda on beş yirmi gün sonra afyon kozası vârdır. (I-5.65)
düyün hādisesi böylece kapanır. (I-14.24)
ingiliz subayı varımış onnarın başında. (II-7.71)
 köy hālķını, köy hālķını, hiç seçilmeS. (II-11.5)

1.1.1.4.3. Genetif Grubu

bizim dāmat da gitmēye başladı. (I-1.68)
 řō depeden bizim çete onun binbaşayı vuruyō yōnanın. (II-7.64)

1.1.2. FİİL ÇEKİMİ

Fiil çekiminde iki özellik öne çıkar; bunlardan birisi şekil, diğeri de işlevdir. **BÇÇA**'da fiil çekiminde eklerin işlevleri –ki buna zaman kaymaları¹²⁸ dahildir- **ÖTT** ile paraleldir. Buna karşılık eklerin deĝişken yapıları oldukça farklılık göstermektedir.

1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

1.1.2.1.1. ZAMANLAR

1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:¹²⁹ -D+¹³⁰

¹²⁸ Zaman kaymalarında geniş bilgi için bkz. Ertuğrul YAMAN; *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK yay., Ankara, 1999.

¹²⁹ bkz. ERGİN, *TDB*, s.290.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74.

¹³⁰ Görülen geçmiş zamanın çekimi ve deĝişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 105-106, GÜLSEVİN; *UİA*, s.97-99.; BOZ, *AMA*, s.102-103; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.157.; ŞAHİN, *BMA*, s.74.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-DI ⁴ m	-DI ⁴ K,
2.	-DI ⁴ η,-DI ⁴ n	-DI ⁴ η I ⁴ z,-DI ⁴ nl ⁴ z
3.	-DI ⁴	- D I ⁴ LA(r)

1.1.2.1.1.1.1. Birinci Teklik Kişi:

onu bilen yo⁴ ben şāhsıma bilmōn da duymadım da. (I-4.9)

len amca dedim ba⁴ya ayıp olur lā. (I-9.36)

ben dūyūne gittim ğo⁴nyāya ôle gördüm yollārda arabāy⁴nan minūbūsūnen. (I-18.40)

hah ordan geldim gelin olarak. (II-16.21)

1.1.2.1.1.1.2. İkinci Teklik Kişi:

hēh anādın mı toplanma yaw bū kōy asırlı⁴ toplanma. (I-34.3)

onnan kēri yidi⁴ mi tamam. (II-22.37)

1.1.2.1.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

ba⁴şā şu benim şindiki hānımımı bunu sa⁴ya edelim dedi ba⁴şā. (I-8.17)

yaşeyō, yaşıyō da ō yo⁴karı gitti kaleyeye gitti ğalēye. (I-33.47)

simsiyāh çık⁴dı şey ayāmın dırnaĝı simsiyāh çık⁴dı sızılāyō. (II-20.64)

1.1.2.1.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

on kişi et yidik, bunu satın aldık. (I-3.4)

çevre köylerimizde de ôyne bişey duymadık. (I-14.32)

kemergāyanı⁴ oldu⁴ meydanlıĝā taşınmıya başladık. (I-15.12)

isdanbul ba⁴ırkōyūne geldik. (I-34.18)

bu o⁴ğulun oldu⁴ğū yer vā yā bōle ğabrisdānı⁴dın şindi orāya fişnelik filen etdik. (II-7.37)

atmışda indik burāyā biz. (II-19.18)

gelibolu elli sekiz piyāde alayında asker olduk. (II-21.6)

1.1.2.1.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

siz ya da kendiniz atdınız dedim. (I-35.9)
neye geldiniz deyō biz de soruyōS? (II-17.15)

1.1.2.1.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

gelini düyününü etdiler bu gelinin. (I-18.46)
nerden gazandılar bu kıpayı dērimiş. (I-31.26)
ben buıa gelmicēdim bayā zorūnan verdiler. (I-37.8)
burdā evleri filān varımışımış yā evlerini satın aldılar, evlerini sattılar. (II-19.26)

1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:¹³¹ -ml⁴ş¹³²

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-ml ⁴ şl ⁴ n	-ml ⁴ şl ⁴ z
2.	-ml ⁴ şsl ⁴ n	-ml ⁴ şsl ⁴ nl ⁴ z
3.	-ml ⁴ ş	-ml ⁴ şlA(r)

1.1.2.1.1.2.1. Birinci Teklik Kişi:

mavzeri şōne ğayāya ğodum ğızılıık derneyōn etrafıma sekiz on kişi hiş gōrmemişin. (I-30.38)

1.1.2.1.1.2.2. İkinci Teklik Kişi:

baıarlardın şunu ēsik getirmişsin. (II-7.21)

1.1.2.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

ōrda barınamamış. (I-6.2)
da esās atmış üşte yāni atmıšta taşınmıya başlanmış. (I-16.2)

¹³¹ bkz. ERGİN, *TDB*, s.291-292.; KORKMAZ, *GTS*, s. 49.

¹³² Öğrenilen geçmiş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 105-106; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 99-101; BOZ, *AMA*, s.103.; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.159.; ŞAHİN, *BMA*, s.73.

o suyun_üzerinde donarsa un_aman dökülen pēlte o bilmiş ki ölmüş. (II-6.42)
ardışdan, şamdan ğatran yapıyömuş. (II-22.30)

1.1.2.1.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi:

babamınan anamın ardından gelmişiz bu bôle. (II-27.29)

1.1.2.1.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi:

gelmişsiniz (sor.)

1.1.2.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

büyük bī dere geçer daşlı onnan daşlıdere demişler. (I-21.8)
gelmişler burda sū var diye, orıya ğonmuşlar. (II-11.12)

1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman¹³³

-(I⁴)yō(r)¹³⁴

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ⁴)yom,- (I ⁴)yōm, (I ⁴)yorl ⁴ m,	-(I ⁴)yoS, -(I ⁴)yōS, -(I ⁴)yos,
2.	-(I ⁴)yoŋ, yōsuŋ	-(I ⁴)yōŋuz
3.	-(I ⁴)yō(r)	-(I ⁴)yola(r), -(I ⁴)yollā(r),

1.1.2.1.1.3.1. Birinci Teklik Kişi:

şimdi kullanılıyo mu bilmiyom accığ_azaldı. (I-1.20)

ben ôyle ğabul ediyom ama cenābı allah ne ğabul eder bilmiyōm. (I-9.47)

onnan sōna gelin düyünü hatırlāmayom bir haFta oldu_ünü. (I-15.25)

işte onu anādiyom şindi. (I-24.63)

her tarafın bī bilmiyorum yāni. (I-29.8)

¹³³ bkz. ERGİN, *TDB*, s.287-289.;GÜLENSOY, “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki”, *Türkoloji Dergisi*, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.; KORKMAZ; *GTS*, s.143

¹³⁴ Şimdiki zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 102-105, GÜLSEVİN; *UİA*, s.101-107.; BOZ, *AMA*, s.104-106; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.153-157.; ŞAHİN, *BMA*, s.77.

ēski yerleşim de hangisi ēski onu bilmiyorum yāni. (II-2.25)

ben gidiyom vallā len. (II-3.7)

işde onu bilemiyorum. (II-30.33)

1.1.2.1.1.3.2. İkinci Teklik Kişi:

bulamāci iyice pişirdikten sona yıkanmış tepsiye döküyösün. (I-1.39)

sen devāmlı gidiyōn mu burlārda mısın sen? (I-3.17)

gendiñ tāsillisiñ biliyōn bizim büyüklerden intiķāl idilen bōyle. (I-24.20)

1.1.2.1.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi:

sabāleyin meselā gendilinden geliyō. (I-2.56)

duva oldu mu ğakıp gidiyō. (I-4.26)

şindi adam alıyor cebine parayı ordan satıcılardan bişeyler alıyor. (I-5.46)

bi sene geziyo anlaşabilirse evleniyo anlaşamazsa ayrılıyō. (I-15.30)

hiç durmadan sancı yiyo. (I-19.83)

süleymān şah, şeyde sivas yānīnda suda bo

uyor. (I-24.12)

yalış ben ğızdırıyō ōkelendiriyō. (I-35.47)

būdey tam zamānı, hasat zamānı, biçer alıyō gidıyo. (II-3.2)

o şekilde yapılırdı artık şindi yapılmıyō. (II-4.42)

ō yonannırana söz annādiyōr yāni. (II-7.76)

şindi dōmesin kimse benim çocūmun eline ekmēği sen mi dūrūvēdin diyō. (II-22.21)

çoçlar geziyōr dā ō gezme de devām hemen sürüyor. (II-29.15)

1.1.2.1.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi:

dā soña nişanlılık döneminde bir de buñnarı da atlıyoS. (I-2.79)

ō şindi bişdi miydi o saħāna damnatdığ ya onu bekliyōS kaçasıya. (I-11.23)

bükme ğuyuyōS patatisten, mercimēkden, onnarı ōyne ideriS. (I-12.24)

ekrem hoca da göstertti baña oğudum ben, ordan biliyoS. (I-15.5)

hanı çocuğū Toğdura hanı götürüp de maskıra etdirmiyōS şindi. (I-19.39)

yeterince unumuzu teknemize ğōyyōS. (I-31.37)

oyalanma oyalanıyōS işde yaw anadın mı. (I-34.44)

büdeyi şindi işde ğaldırıyoS. (I-3.1)

işde şindi bî ěfendileşdi millet de bek ğavğa etmeyōS yāni. (II-7.91)

bizler edemēyoS onu. (II-16.13)

iyî bî çāy, ğāve bişirin bağalım dēyoS. (II-17.14)

çok istifāde ediyōS ğanelden yāni su bol. (II-23.47)

1.1.2.1.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi:

siz gözleme dē gözleme dīyoñuz. (I-18.15)

alıyoñuz alıyoñuz ben biliyōm. (I-37.5)

1.1.2.1.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

dā yavrudayğan vuruyōlar. (I-3.35)

onun adı közleme diyōlar başğa yerde. (I-12.21)

şindi ôyle de_ıl, şindi nişānaniyollar, mektuplaşiyollar, tēlefonna ğonuşuyollar.
(I-15.29)

hindi un tarānası yapıyollar. (I-17.22)

vermiyōllar hēy yawrım vermiyōllar. (I-37.14)

ondan sōra suyu çok döküyōlar, artık bulamaç gibi. (II-6.39)

eveli üç gün yapardığ şindi bi gün yapıyōlar, bi sa_ıt yapıyōlar. (II-7.1)

sılāycık mısır, fil, yonca bu şekil yāni şeynemen geçiniyōlā. (II-18.11)

manav diyōlar, yörük de_ıl bu köy. (II-30.42)

1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:¹³⁵

-(y)AcAK¹³⁶

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I/y)cAm, -(I/y)cAn	-(y)(A/I)cĀz
2.	-(I)ceñ, -ceKsiñ	-Cāñız
3.	-(y)(A)cAK	-(y)(A/I)cAKIA(r)

¹³⁵ bkz. ERĞİN, *TDB*, s.292-293; KORKMAZ; *GTS*, s. 67.

¹³⁶ Gelecek zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 106-108.; GÜLSEVİN, *UĀA*, s. 107-111.; BOZ, *AMA*, s.107-109; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.160-162.; ŞAHİN, *BMA*, s.78.

1.1.2.1.1.4.1. Birinci Teklik Kişi:

arasını bozmağdan ne zevK_ıalcam. (I-9.44)
 ha onu diyecen topalla beni hastalık geçirdim ben. (I-15.32)
 ben yapıcan ekmèğimi onnan sōna da sen arçama. (I-31.57)
 len ne pişmān olcen hayātı yedik ōrlarda yaw. (I-34.39)
 bunu düyünü bī anlat yaw ben gitcen allā_ın aşķına yaw. (II-3.7)
 evelā tabi ōlannan gızın şeyi onnar mesela ōlan ben onu alcen. (II-20.3)
 onnan kēri deyivēcen gāyi yā dū bī. (II-25.7)
 yüz elli ğuruşa ğaysı vercem ben. (II-27.5)
 ēn ēskiyi bilemīcen. (II-29.42)

1.1.2.1.1.4.2. İkinci Teklik Kişi:

yalınız_ıoñu iyice pişiriceksin işte. (I-1.48)
 iki üç gün tarlādayıS nētcen. (I-19.61)
 hēpsini bī arāya toplīcāksın yemek yapcāksın. (I-29.39)
 onnan sōna āşama çorbayı bizde işcen. (I-31.83)
 hānı ayakķabı eskitcen dēflerdi bizde biliyon mu sen. (II-4.4)
 pişmāne şekerini ğaynatcañ. (II-10.23)

1.1.2.1.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi:

çeyiz gānmısınñ peşine düşērdi gāri millet çeyiz gelcek! çeyiz gelcek! diye. (I-2.148)
 veya_ıūt belediye, mutārlık şordan hayrına su ğazcak. (I-9.13)
 ama öñünden_ı üç gün devām_ıidicek. (I-15.42)

1.1.2.1.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi:

yarın da señ adam götürece_ıñ zaman hādi ğonşu arpa volcez. (I-9.22)
 do_ıanıñ neticesinde sōna halka denilir ki siz da_ıılmayñ yemek yiycez aynen
 bōyle. (I-14.23)
 gine çekcēz biz. (I-19.48)

beygir toḡadı yapcāz bunnā yapdırmācaz onnā yapıcaz bī gürültü anādın mı? (I-34.13)

dökdükden sōna mesela dört kilōdan yapcāz. (II-11.24)

1.1.2.1.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi:

yörük diḡil Faḡat ŗindi gōnük de yörük diḡil giḡcēniz yer. (I-30.25)

1.1.2.1.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

çeyiz indiricekler yā. (I-31.91)

erkek arkadaşlarīnan gelinin evinde oynıcaḡlar, silah atıcaḡlar. (I-31.112)

ḡoca kōylü üsdüme yörüdü vallā ōrda baḡdım dövüceklē ōlum valla dövüceklē baḡ (I-34.26)

1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman¹³⁷

-(V)r¹³⁸

Kişi	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(*)rI ⁴ n, -(i)rım	-(V)rI ⁴ z, (v)rI ⁴ S
2.	-(V)rsI ⁴ ḡ, -(V)rsI ⁴ n	-(V)rs I ⁴ ḡ I ⁴ z, -(V)rs I ⁴ n I ⁴ z-
3.	-(V)r	-(V)rlAr

*Birer örneḡi tespit edilmiştir

1.1.2.1.1.5.1. Birinci Teklik Kişi:

sarı inek südüynen vücütuna çalarım ben. (I-19.33)

ana anadan dōma arḡadeş bōle dam dum ḡātiyen gitmen varırım. (II-7.32)

ha metisena edersenem yalan sōlerim yalanı sevmem ben. (II-27.32)

¹³⁷ bkz. ERGİN, *TDB*, s.283-287; KORKMAZ, *GTS*, s. 69.

¹³⁸ Geniş zamanın çekimi ve deḡişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 101-102, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 111-115.; BOZ, *AMA*, s.109; YILDIZ, *İMA*, s.80.; ÖZKAN, *ŞYAÖ*, s.150-153.; ŞAHİN, *BMA*, s.75.

1.1.2.1.1.5.2. İkinci Teklik Kişi:

hā o zaman farkına vardın mı tepsilere dökērsin. (I-3.11)
 ne tarāf ğisaysa oña göre atārsın döşemeyi yāni. (I-8.9)
 onnān kēli tepsiye de acık su dökērsin dökērsin. (I-10.3)
 hērkeş kendi yīce_Uin yūkañ yapar yersin. (I-13.14)
 onu ğivāmını sırçayı isladırısın ters tarafını. (I-23.5)
 şindi mesela unu elersin. (I-31.34)
 pidē mesela biz şindik aqşamdan hamuru mayalarsın. (II-11.1)
 gelen musāfirleri aġırlarsın. (II-17.3)
 veyā_Uūt da herāngi bī şeker, datlı, şerbet içersin. (II-20.7)
 dā evelā adama yirmi milyōn verīsın. (II-27.29)

1.1.2.1.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi:

şōyle atsañ uzun olur yasma yapar. (I-8.10)
 hāmırı üstüne dökērsin o donar. (I-10.3)
 onuñ kepiġi çıkır. (I-11.15)
 da ġurudu mu kendi kendine geri dā_Uılır o. (I-13.20)
 vatandaş toplanır gelin arabası düzülür. (I-14.18)
 bamyā sarılır şey ġelir bişer, pilāv aşı bişer. (I-18.26)
 ġaynar suynan etdinmīdi dā çabuq olur. (I-20.23)
 adam soruşdurū veyā bī eşine dosduna dedirī. (I-32.2)
 ġış sezonunda dā çoK_Uolur. (II-1.18)
 hālka hālinde bōle millet birbiriyle bayramlaşıp safālaşır. (II-2.9)
 dā deġişik oynnar da çıkır. (II-5.10)
 yalnız dāvet onnan sōna giderken tabi aqrabāsı gider. (II-12.20)
 sadicīnan berābar bi sādıcına acık para ona da altın dakıverī. (II-20.21)

1.1.2.1.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi:

oñdan soñra aqçal deriS; şu büyük tepe. (I-5.23)
 dāvet veriS ölülere. (I-18.24)
 hamama gideriS üş ġün sōna düyün başlā yāni. (I-27.5)
 asma yaprāġını haşlarıS. (I-1.12)

mayasız etçēsek ŧepit etçēsek yo_ūruS acıĝ ĝatı gibi ŧepitli. (I-11.3)

yazarız ōrda biŧiri_ūiz. (I-12.15)

ĝadın ve ērkek gideriz burda. (I-24.109)

hā benim hamurım gelmemiŧ anlāŧırıs. (I-31.58)

ĝına gŧtūrūs ĝāli adam okuruS. (II-10.10)

bŧle ħaynıyasıya karıŧtırıs. (II-11.35)

nānesini atarıs onu bī biŧirīs biliyŧn mu ocaħta susuz. (II-16.10)

niħāhīnı ĝıydırıs. (II-17.10)

1.1.2.1.1.5.5. İkinci Çokluk Kiŧi:

meselā birisi size sa_āt altın Takdıysa ŧbūr dūyūnünde veyā ŧeyinde siz de oħa sa_āt altın Takarsınız. (I-2.30)

ħasabanın gelir dūzeyini sormak istersiniz belki. (I-5.56)

mūsāfirde daĝın ardına ĝaçarsınız, cenāzelerinizi de yolun ŧzerine gŧmersiniz demiŧ. (II-7.56)

yaŧlılarımızdan dā sālıħlı bilgi alrsınız. (II-28.5)

iŧde dūyūnlerde ĝolunuzu ĝaldırmayın aman imānsız gidersiniz. (II-15.35)

1.1.2.1.1.5.6. Ūçüncü Çokluk Kiŧi:

arābaŧı bizde de yapārılar. (I-1.35)

dolaŧtıħlarında her ħapıdan meselā belirli bi cüzī ŧcret_alırlar. (I-2.15)

āŧamınan onu yırler. (I-7.17)

ölü gitti mīdi çocu_ū getirirler ardından. (I-12.9)

ĝıŧın olūr dā çok genelde bŧle ŧelē ŋrda yerlē. (I-28.40)

len nası olcāk iŧde verirlē aĝırlıĝı ĝızı bitirilē ĝınasını ĝorlā. (I-34.5)

nābıcaz sŧleyin de biz de ona ĝore iŧimize baħalım dērler. (II-1.6)

onnan kēri hadi ĝit, dūyūne de ŧū zamān baŧlıyacaĝıS derler onnan sŧra baŧlarlā. (II-17.10)

pazar ĝün gelin alırlar. (II-18.8)

amma bize vaħāblar derlē. (II-22.66)

sarılık olmasın diye sarı yazma ŧrterlē çocuĝın yūzüne. (II-25.16)

1.1.2.1.2. KİPLER

1.1.2.1.2.1. Emir-İstek

Kipler (Tasarlama Kipleri), gramer kitaplarının bir çoğunda “dilek-şart”, “istek”, “gereklilik” ve “emir” alt başlıklarıyla işlenmektedir. Ancak ne var ki bu kalıplaşmış tasnif, kiplerin gerçek işlevlerini verme bakımından yetersiz kalmaktadır. Bugün, bazı gramercilerin yeni yeni tasnifler oluşturduklarını ve kiplerin işlevleri hakkında geniş araştırmalar yaptıklarını görmekteyiz.¹³⁹ Güner Gülsevin, söz konusu kipleri, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı eserinde “İstek Kipi”¹⁴⁰; *Uşak İli Ağızları* adlı eserinde ise “Emir –İstek” ve “Dilek”¹⁴¹ başlıkları altında birleştirerek işlemiştir. Buna sebep olarak da, mevcut gramerlerde “emir” diye verilen eklerin çoğu zaman “istek” ifade ettiğini, “istek” olarak verilenlerin de yine çoğu zaman kullanılmadığını söyler.¹⁴² Ayrıca “dilek-şart” kipinin şart işlevli kullanılışlarının bir cümle oluşturmadığını belirterek, bu kipi “dilek” başlığı ile işlemiştir.¹⁴³ Erdoğan Boz da *Afyon Merkez Ağzı* adlı eserinde kipleri, Emir-İstek ve Dilek başlıklarıyla incelemiştir.¹⁴⁴ Biz de bu çalışmamızda kipleri; “emir-istek” ve “dilek” alt başlıklarıyla işleyeceğiz.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(y)An/m, -(y)AyIm	-(y)Allm
2.	-ø	-(y)I ⁴ n
3.	-sl ⁴ n, -slı	-sl ⁴ ηnA(r), -sl ⁴ nLAr

1.1.2.1.2.1.1. Birinci Teklik Kişi:

dedemiñ bi ekmè_üni yidirem. (I-9.9)

belki yersiz bişey amma burayı çıkarabilirsin bacak çekişdirme diyeyim. (I-28.52)

veyā büyüklerimize bî danışam der anasına. (I-32.6)

nere giden deyō yaw. (I-34.40)

hâyır şey nēden başlıyen. (II-5.1)

¹³⁹ Fatma Türkyılmaz; *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK yay., Ankara, 1999, XI+131 s., Ahmet Bican Ercilasun; “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine” *TGS II*, s. 61-66.; KARAHAN “Fiil Terimi Üzerine” *TGS II*, s. 47-55.

¹⁴⁰ GÜLSEVİN; *EATE*, s. 105-114.

¹⁴¹ bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.115-119.

¹⁴² bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.115.

¹⁴³ bkz. GÜLSEVİN; *UİA*, s.119.

¹⁴⁴ bkz. BOZ; *AMA*, s.109.

ne bilem vallā. (II-10.31)
 mesela nası anlatem. (II-15.42)
 ama dā ēskiden ne bilem. (II-31.28)

1.1.2.1.2.1.2. İkinci Teklik Kişi:

bu, yörügün didi bak. (I-3.23)
 vallāhi o hārmanı başa deme de kime dersen dè. (I-19.43)
 dā ne söylin sôle. (II-20.9)

1.1.2.1.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

şôle şuriya go da soğusun. (I-38.8)
 allāh hērkese nāsib etsin. (II-20.66)

1.1.2.1.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

işi dorū gonuşalım. (I-24.7)
 onnar ermiş murādına biz çıkalım kerevîzine. (I-31.146)
 biz burda gonuştuğ ne goyalım? (II-20.43)

1.1.2.1.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

bunu alın yani gayda değēr. (I-28.76)
 osmān yiğidin murādının düyünü oluyō buyurun gelin düyüne. (I-31.81)

1.1.2.1.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

sōra gelinle dāmada tavuğ götürülür yesinler diye. (II-5.24)
 burdan iyi geçinmiş nūr içinde yatsınlar bizim büyüklerimiz. (II-7.63)

1.1.2.1.2.2. Dilek-Şart

Kişi	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-sAm	-sAK
2.	-sAñ,	-sAñIz, sAnIz
3.	-sA	-sAlAr

1.1.2.1.2.2.1. Birinci Teklik Kişi:

hocam Şimdi yuvasını yıksam nēyden iki ge'neŐ birbirini sēvmiŐ. (I-9.44)

hanı tanıdıŐ seni tanımasam ben bŪ çocuğu nerden tanıyan dē mi amma. (I-35.13)

nası desem tomurcuĐlanıyō bōle. (II-5.29)

1.1.2.1.2.2.2. İkinci Teklik Kişi:

Şimdi de yarısan olur. (I-3.16)

1.1.2.1.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

isdese veriS belki, isdemi yō veremiyōS. (I-19.63)

ocuk dāhi gelse oğa sofrı Đonulur ama bu ādetdir kāsın. (II-6.31)

1.1.2.1.2.2.4. Birinci okluk Kişi:

eyvah dērdim ayrılsak nēyderiS ki dērdim. (I-19.56)

1.1.2.1.2.2.5. İkinci okluk Kişi:

isderseniz oğun. (I-30.6)

āĐ o gŪn bī olsa da siz yemek de olsa da bī görseniz. (II-8.10)

dek gelse de giťseniz nāsib olsa da. (II-31.14)

1.1.2.1.2.2.6. Üçüncü okluk Kişi:

gelseler (sor.)

1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Birleşik ekimlerde, *ÖTT*'nin mevcut gramerlerindeki geleneksel tasnif üzerine çok değişik görüşler olduğunu biliyoruz.¹⁴⁵ Ancak ne var ki, bu farklı görüŐlerin ekseri gramercilerce kabul görüŐ kitaplara alınması uzun sürmektedir. Biz burada geleneksel tasnif üzere birleşik çekimleri işleyeceğiz.

¹⁴⁵ bkz.Gürer GŪLSEVİN; "TŪrkiye TŪrkesindeki Kip ve Zaman ekimlerinde BirleŐik Yapılar Ūzerine" VIII- Milletler Arası TŪrkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

1.1.2.2.1. HİKAYE

1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.1.1. Birinci Teklik Kişi – $DI^4(y)dI^4m$
geldiydim (sor.)

1.1.2.2.1.1.2. İkinci Teklik Kişi – $DI^4(y)dI^4\eta$
geldiydin (sor.)

1.1.2.2.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi – $DI^4(y)dI^4$
geldiydi (sor.)

1.1.2.2.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi – $DI^4(y)dI^4K$
işte birine yirmi verdik o zaman. (I-38.25)

1.1.2.2.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi – $DI^4(y)dI^4\eta I^4z$
geldiydiniz (sor.)

1.1.2.2.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi – $DI^4I^4\bar{A}(r)dI^4$
geldiydiler (sor.)

1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.2.1. Birinci Teklik Kişi – $mI^4\delta dI^4m$
gelmişdim (sor.)

1.1.2.2.1.2.2. İkinci Teklik Kişi – $mI^4\delta dI^4\eta$
gelmişdin (sor.)

1.1.2.2.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi – $mI^4\delta dI^4$
gelmişdi (sor.)

1.1.2.2.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi – $mI^4\delta dI^4K$
yâni işte nerde kalmıştık. (I-2.90)

1.1.2.2.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi – ml⁴şdl⁴ηl⁴z

gelmişdiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi — ml⁴şlĀ(r)dl⁴

gelmişlerdi (sor.)

1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.3.1. Birinci Teklik Kişi – yodl⁴m

beñ altı aylıĀnı biñ liraya duruyodum o zamanlarda. (I-8.25)

ölen ġalan olmadı ben bu evde oturuyödüm çocūnan. (I-33.33)

az eveli boluyū kendi kendime ġonusuyödüm. (I-34.38)

ben onnarı yörük diyödüm onnar da türkümüñ baġ. (II-7.99)

1.1.2.2.1.3.2. İkinci Teklik Kişi –yodl⁴η

geliyoduñ (sor.)

1.1.2.2.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi –yodl⁴, -yodl⁴n -

ēskiden oluyodu. (I-9.40)

göcē sarı būdáyden oluyodu. (I-17.3)

al bir ip bālardıġ basmasıñ diye. gine de bastı mı basıyodu. (I-17.27)

hele hele yirmi yaşına geldiġin zaman ġart oluyödün. (I-28.57)

yarım yarım çeyrek çeyrek üleşdiriyödün. (I-36.4)

onnan bütün ġomşular yemek getiriyödün. (II-22.12)

1.1.2.2.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi – yōdl⁴K, -

camı açıp baġıryō, çıġıryōduġ yā niye geçiyō bū diyōduġ. (I-29.43)

su ġaynadıb salıveriyōduġ yāş indi yāynan ġavurıp üsdüne. (I-35.71)

altı yedi yaşlarında ō oġul talebelerini getiriyōduġ. (I-36.3)

varıdı yā canım hāzır hāzır tam tacizāt yatıyōduġ. (II-14.35)

üş ġün çalgı çaldıryōduġ eveli. (II-17.4)

ē tabi o ġünde bayramlāda odalara toplaniyōduġ mesela ġomşu odalara. (II-

22.12)

1.1.2.2.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi –yōdl⁴nl⁴z

bîşey bulunmadı şē yapıyōdunuz siz evrāk dutuyōdunuz dedim. (I-35.10)

1.1.2.2.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi — yo(r)lĀ(r)dl⁴

hattā bu sene biraz dā mesela afyōna açılıyōlādı. (I-28.6)

şuanda yok, şuanda yok yāni eskiden yapılıyōlādı. (I-29.19)

1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.4.1. Birinci Teklik Kişi – cĀdlm

ğızını alıp ğaccādım. (I-8.18)

ben buña gelmicēdim bayā zorūnan verdiler. (I-37.8)

1.1.2.2.1.4.2. İkinci Teklik Kişi –cĀdlñ

benim ğaysıdan vercēdiñ yiyen hā. (II-27.13)

1.1.2.2.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi –cĀdl

bu çāda belki yüz elli yaşına gircēdi bu kuşak. (II-7.109)

1.1.2.2.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi – cĀdlK

gelcēdik (sor.)

1.1.2.2.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi –cĀdlñlz

gelcēdiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi — cĀdlAr

gelcēdiler (sor.)

1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.5.1. Birinci Teklik Kişi – (V)rdIm

cenāzeyi ben yıkārdım ölüm. (I-7.11)

şurama ğadak da şişdi, gece gündüz ālardım. (I-19.83)

ğoyunun altına oturūr sağārdım. (II-10.1)

iki tâne kesērdim üş tâne kesērdim bugünün yüzüne. (II-10.4)

1.1.2.2.1.5.2. İkinci Teklik Kişi –(V)rdİn

gelirdiñ (sor.)

1.1.2.2.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi –(V)rdİ(n),

gelenler de şeker getirirdi bizde, şindi şeker filān kaKtı. (I-11.39)

evelden gölun çıktı mı filāncı gırık çekērdi yā. (I-14.42)

āilesi giderdi isterdi gōynü olursa viridi. (I-15.28)

ğarışdırıb bī künteyinen ğaFasına ğordun maşalā dolanırdın (I-30.17)

gelin düşmesin diye akrabalarından bi kişi de yedekden çekērdin davul bōle.

(II-7.27)

onnan kēri kilōnan kilō hesabı onnardan şey alırdı mütāhid. (II-14.25)

1.1.2.2.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi –(V)rdİK

göceneñ incesini alırdık irisini tārına edērdik. (I-7.3)

helva dokurduk, bekmezinen ēskiden. (I-15.50)

arabaşıyı çok yapardık. (I-17.4)

orda damda dururduk ğaynınamla. (I-26.31)

meselā önce sālī gün başlā perşembe gün şē edē gelin alırdık cumayā. (I-30.10)

çomu dikedik şoriya ğarşıdan vururduk. (I-33.27)

ne bilem vallā nere ğorduk getirir yirdik. (II-10.32)

1.1.2.2.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi –(V)rdİnİz

gelirdiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi —(V)rlardİ, —(V)rlArdİ(n)

boyun bişelē yaparlādın. (I-30.19)

beş on dane mendil altına para bişelē filān edērlerdin. (I-30.24)

filān yōlladı beni de imāme dēflēdin. (I-30.61)

adam ağırarlardın bī gün iki gün ğış günü oldu mu bī gün iki gün. (I-36.15)

o şalvaların üsdüne bōle gelirlēdin. (II-7.29)

börek ettirî gelilēdin. (II-22.9)

babasının adı vaḥābımış o vaḥāblar derlēdin bize de yāni. (II-22.60)

1.1.2.2.1.6. İsteğin Hikâyesi –
gelēydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.7. Dileğin Hikâyesi –
gelsēdiñ (sor.)

1.1.2.2.2. RİVAYET

1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti –mİşİmİş

güccük ğaynını da ğaynıtam rāmetlik işlerine evlatlık gibi almışımış. (I-35.35)

bizim köylüye kadın, kız bôle; geş, yaşlıya, itiyār, çocuk, çoluğ yāni mafetçemişimış. (II-7.70)

1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti –(İ)ymUş

zannedersem çoban köyü diye geçiyōmuş. (I-29.31)

düyünün belli yāni filan düyün ediyōmuş gibi ôñden bī hanı milledin bī ḥabarı olūr bôle yāni. (I-32.15)

dā ne söylin sōle, nası oynuyōlarımış, ḥa oyun. (II-20.9)

o günde o yorük o ardışlarla filan şey şū ğatran yapıyōmuş. (II-22.29)

geçi ğoyun tabi, malınan geçimi sāláyomuş. (II-26.4)

ôle ğābir parasıdır, şū, bū başka köylerde öle oluyōmuş. (II-29.33)

1.1.2.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti –(V)rİmİş

herālda atāşlanırımış ana. (I-1.27)

meselā herkes birbiriniñ cebine dolmā sokarımış. (I-2.119)

şindi senin dediğın işkembeye yatırırlarımış dediğın. (I-18.37)

hocā mendil açarımış, hocāya varan atıyō orāya parayı. (I-19.26)

o sırada iki ördu, büyükler bōyle anādırlardı; ovada harp edērlerimış. (I-24.15)

feli_ölu tarafından inşā ilk saḥībisi felē_ölu derlerimış. (I-30.2)

onnan sōna eveli zülüf kesilirimış gelinnere şurlardan şōle. (I-31.106)

işde toplarlarımış geşlik ya ēlence ē onnan sōna da helva getirirlerimış mesela akşeḥirden. (II.15.59)

1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti -cĀmİş

ālarķa sarılmıĀmıŖ. (I-13.36)

yāni baķ atāŖe vercēmıŖ. (II-7.70)

1.1.2.2.3. ŖART

Fiilerin birleŖik Āekimlerindeki bu yapı aslında çoğu kere bir temel yŖklem oluŖurmaz. Yukarıda Emir-İstek bahsinde; “dilek-Ŗart” kipinin Ŗart iŖlevli kullanılıŖlarının bir cŖmle oluŖurmadıęını belirterek, sŖz konusu kipi “dilek” baŖlıęı ile iŖleyeceęimizi belirtmiŖtik, bkz. (1.1.2.1.2.1.). Temel yŖklem yapmayan ve dolayısıyla temel cŖmle olmayan Ŗart Āekimli yapılar, bugŖn artık araŖtırmacılarca zarf tŖmleci olarak değerlendirilmektedir.¹⁴⁶

1.1.2.2.3.1. GŖrŖlen GeĀmiŖ Zamanın Ŗartı -dİysAm

yaķın dediysem de ģarayokuŖ yŖz yirmi sene Ŗnce filān ayrılıyŖ burdan. (I-24.66)

1.1.2.2.3.2. Ŗimdiki Zamanın Ŗartı -(I)yosAņ

elden alıyŖsaņ dŖęrusunu sŖyliyceņ. (I-11.34)

1.1.2.2.3.3. GeniŖ Zamanın Ŗartı -(V)rsA

hindi ben kimi isdersem Ŗle diyŖ, ģız bilene. (I-19.95)

cŖmbuŖŖnen ēlence pek bī ēlence yok zannēdersem yā. (I-29.18)

Ŗindi sıkılırsa yedi ģun iĀinde bir ģocaķarı ģocaęarı ilāĀı bunnar aslı olmaması lāzım. (I-34.33)

ama ihracāt tıkanırsa māylesef tŖrk milletiniņ mayasında vādır iŖler geri deper. (I-5.61)

altı ay, ŖĀay dā olmazsa bi sene geziyo aņlaşabilirse evleniyo aņlaşamazsa ayrılıyŖ. (I-15.30)

kim gelirse gelsin, Āoluķ Āocuķ hērkes yemek yiyebilir o ēvde. (II-6.32)

¹⁴⁶ bkz. Leyla KARAHAN; “-sa/-se Hakkında” *TD*, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.; GŖrer GŖLSEVİN; “TŖrkĀede Ŗart Gerundiumu Ŗzerine” *TD*, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.; Hayati Develi; “ (sA) Morfemli Yardımcı CŖmleler ve Bunlarla Kurulan BirleŖik CŖmleler Ŗzerine Bir Deneme”, *TDAY (Belleten 1995)*, Ankara, 1997, s. 115-152. Ayrıca ek hakkında geniŖ bilgi iĀin bkz.KORKMAZ; “-sa/-se Dilek -Ŗart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” *TDŖA*, s. 160-167.

1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı –(y)AcAKsA
gelecekse (sor.)

1.1.2.2.3.5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı – mİşse
gelmişse (sor.)

1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM
Bu çekimin sadece bir örneği tespit edilmiştir.

1.1.2.3.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayetinin Rivayeti:
kēklik öñceden çoūmuş biz çocuqñan kēklikler eve girerimişimş bullarda
babamgil. (I-21.27)

cirit oynunarı oynarlarımışimş. (I-24.164)

o zaman aşşāğīda da bī bēý varımış bēy bakarımışimş. (I-33.5)

1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ
1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.1.1. Birinci Teklik Kişi

bugün tarladaydım ben. (I-19.61)

işde sarıgamışdādım. (II-19.25)

1.1.2.4.1.2. İkinci Teklik Kişi

eveli evdediñ. (I-17.29)

1.1.2.4.1.3. Üçüncü Teklik Kişi

geçi var, sıūır var ēskiden dombáy varıdın. (I-9.28)

bi çit güldür beygirimiz varıdı. (I-19.55)

bizim zamanımıSda o yoūdu. (I-30.52)

vallā bizim burda yokdun. (I-36.2)

çok güzelidi yāni. (II-12.14)

o günde ôle bişey yòūdun. (II-22.22)

1.1.2.4.1.4. Birinci Çokluk Kişi

biz dokuz ğārdeşidik. (I-19.73)

1.1.2.4.1.5. İkinci Çokluk Kişi

güzeldiniz (sor.)

1.1.2.4.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi

güzeldiler (sor.)

1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.2.1. Birinci Teklik Kişi

güzelimişim (sor.)

1.1.2.4.2.2. İkinci Teklik Kişi

lân ölüm demiş amma yaman adamımıssın demiş. (II-7.55)

1.1.2.4.2.3. Üçüncü Teklik Kişi

bu şekildeymiş. (I-5.7)

gine başka yerlerde o taraFlarda ön milyonumuş. (I-19.109)

köy öñceden birimiş. (I-21.9)

her ağācın golu eñçāşāī yirmi metreymiş hesāPit. (I-24.46)

dünür gitdiler nāsibmiş oldu. (I-28.68)

yuğarda afyōna bālī bī yerimiş herālde. (I-29.32)

yāni silāhī elimden almāğ amāşları oyūmuş. (I-30.39)

onnan sōna nāsib buyumuş buna geldik. (I-35.40)

çok fakirmiş adam yani yīcek ekmek yokmuş. (II-4.21)

sesi de o ğıdar güzelimiş yāni. (II-7.44)

1.1.2.4.2.4. Birinci Çokluk Kişi

güzelimişiz (sor.)

1.1.2.4.2.5. İkinci Çokluk Kişi

güzelimişsiñiz (sor.)

1.1.2.4.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi

dedesinden gelmek der dedem bilmeyön devāmlı burdāmslār. (II-29.44)

1.1.2.4.3. Şart

1.1.2.4.3.1. Birinci Teklik Kişi

güzelisen (sor.)

1.1.2.4.3.2. İkinci Teklik Kişi

güzeliseñ (sor.)

1.1.2.4.3.3. Üçüncü Teklik Kişi

başlıq ne varsa bitti. (I-9.41)

1.1.2.4.3.4. Birinci Çokluk Kişi

güzelisek (sor.)

1.1.2.4.3.5. İkinci Çokluk Kişi

güzeliseñiz (sor.)

1.1.2.4.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi

güzeliseler (sor.)

1.1.2.4.4. GENİŞ ZAMAN (BİLDİRME EKLERİ)

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	+(y)Im	+(y)Iz
2.	+sIn	+ sIñIz
3.	+ø, +dI ⁴ r	+dIrlAr

1.1.2.4.4.1. Birinci Teklik Kişi

bin doğuz yüz elli doğuz doŭmluyum. (I-16.1)

ben sizin yanınızdayım. (I-35.20)

1.1.2.4.4.2. İkinci Teklik Kişi

yāni sen de bartunnı gibisin, aksisin. (I-30.54)

1.1.2.4.4.3. Üçüncü Teklik Kişi

kas_ısofralık büyük sofralarımız vādır. (I-1.7)

şindi o teknik yok. (I-9.19)

başlık bizim ğız búbalarının çoğunluğu yāni almıyan azınlığdadır. (I-32.22)

bayrak dikme ādeti yokdur bizde. (II-8.20)

yok o da oynanmazdı. (II-14.10)

un çuvalı ō konyada da meşurdur o. (II-15.85)

1.1.2.4.4.4. Birinci Çokluk Kişi

beş bacıyız hepimiz de ōle. (I-19.97)

biz_ışde ōlumuza sizin ğızınızı dünürçüyüz. (II-1.2)

1.1.2.4.4.5. İkinci Çokluk Kişi

bizim siz tāsillisiniz dā iyisini bilirsiniz. (I-24.13)

1.1.2.4.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi

güzeldirler (sor.)

1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti

ciridi bilmiyom ben ōñceden varımışımış. (I-21.23)

1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi: değil, deyil, dēy, dē_ıil, dī

yazın hiç_ıādetimiz deyil kışın_ıādetimiz. (I-1.50)

istemeSsen bēn bi şey diyemem dēy mi? (I-3.18)

yalınız hindi ōle değil. (I-19.95)

erkekleri şey dē_ıil. (II-4.39)

şindi ađđonađ oldu dī mi emin orası? (II-7.94)

1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı¹⁴⁷

ET de er- fiilin pekiştirme, şüphe ve sorma edatı olan “erki”, *BÇÇA*’da “ ki ve genişlemiş olarak kl(n)(A)” şeklinde yaşamaktadır:

ben evlencek oldum āġā dedi kine başa. (I-8.16)

ħa mesela birine demişlē kine (I-31.21)

diyelim kine bugün pazar. (II-28.18)

1.1.2.4.8. y(I⁴)KA(n) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki¹⁴⁸

Ek-fiilin, zarf-fiil eki –ken ile oluşturduğu yapının bir çok değişken şekilleri vardır

yā yavruykan vuruyōla, dā yavrudaykan vuruyōlar. (I-3.35)

dişli çoban sāġıkan gelemezler yāni. (I-5.10)

1.2. YAPIM EKLERİ

1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

Ekleri iki bölümde ele alıyoruz; birincisi “asıl görev değiştirici ekler” –ki bunlar ya kelimenin çeşidini ya da kategorisini değiştirirler- ikincisi ise “kelime yapıcı ekler” –ki bunlar da bir kelimededen yeni bir kelime türetirler.

1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

1.2.1.1.1. Fiilimsiler: Fiil kök ve gövdelerine getirilen “–mA, -mAK, -(y)I⁴ş” ekleri, daha çok geçici isim, sıfat ve zarflar yaparlar. Bu haliyle fiilimsiler; geçici isim, sıfat ve zarf anlam ve görevinde bulunabilirler. Bununla beraber söz konusu eklerin, kimi zaman kalıcı isim, sıfat ve zarflar da yaıkları olur. Bu tür işlev gösteren ekleri, “Kelime Yapıcı Ekler” başlığı altında işledik.

1.2.1.1.1.1. Mastar: Fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan göstermek üzere –mAK, -mA ve -Iş ekleri ile kurulan fiil ismi¹⁴⁹

¹⁴⁷ Geniş bilgi için bkz. Saadet ÇAĞATAY; “Türkçe’de ki < erki” *TDAY (Bellten 1963)*, Ankara, 1988, s. 245-250, Sabahattin KÜÇÜK; “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” *TD*, S. 426, Ankara, 1987, s 367.; ÜSTÜNER, , s.162-167.

¹⁴⁸ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 113.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.130.; BOZ, *AMA*, s.120.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.180.; ŞAHİN, *BMA*, s.82.

¹⁴⁹ KORKMAZ; *GTS*, s. 109

1.2.1.1.1.1.1. –mA¹⁵⁰

şu anda salatalık ve domatis üzerine çalışma vardıf. (I-5.57)

demir gapıların beklemesi bizm alāya a.ıt. (II-14.40)

asker uğurlaması çoğ.ıyidir bizim. (II-31.42)

1.2.1.1.1.1.2. –mAK¹⁵¹

kaşabanın gelir düzeyini sormak istersiniz belki. (I-5.56)

hamır yāni mayalı mayalandırmak üçu hamırı ēşi hamür olurumuş türk dilince.
(I-31.35)

bôle şindi süt satmak falan yo.ūdu. (I-35.81)

kalben de olsa o adamı ayıplamak dinen yasağ. (II-15.8)

senek demek de onnan galma. (II-22.31)

kına yakmak için hāzırlıklar yaparlar. (II-28.23)

1.2.1.1.1.1.3. –(y)I⁴ş

ordā kemerğayanın guruluş hāritasını, etrāFının hāritası bulutlar var. (I-15.4)

ordan duyuşumuş bôle yāni. (II-13.12)

insan hayatının dünyaya geliş kapısı evlenmeden geçiyō. (II-15.37)

1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER¹⁵²

Sayı ve şahsa bağılı fiil çekimine girmeyen, fakat aldığı eklerle fiilin zamanına bağılı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil şekli-¹⁵³

1.2.1.1.1.2.1. –(y)An

bōyne dışarıda onuñ sırtına çıkan o gezdirirmiş onu. (I-2.126)

avcilik yapan arkêdaşlar da var. (I-3.29)

¹⁵⁰ bkz. Tahsin BANGUOĞLU, *Türkçenin Grameri*, **TG**, TDK yay., Ankara, 1974, s. 266-277.; ERGİN; **TDB**, s. 181-182.; Vecihe HATİPOĞLU, *Türkçenin Ekleri*, **TE**, TDK yay., Ankara, 1974, s.110-112.; Hamza ZÜLFİKAR; *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, **TSTYY**, TDK yay., Ankara, 1991, s. 116-119.

¹⁵¹ bkz. BANGUOĞLU; **TG**, s. 269-270.; ERGİN, **TDB**, s.181.; HATİPOĞLU; **TE**, s. 114-115, ZÜLFİKAR; **TSTYY**, s. 121-122

¹⁵² Anadolu ağızlarındaki sıfat-fiil ekleri üzerine daha geniş bilgi için bkz. Ahat ÜSTÜNER; *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK yay., Ankara, 2000, XXIII+196 s.

¹⁵³ bkz. KORKMAZ; **GTS**, s. 132-133, Kemal ERASLAN; “Türkçede İsim Fiiller” **TGS II**, s. 119-125.; Bilâl YÜCEL; “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşlenişi” **TGS II** s. 81-89.

onu bilen yok. (I-4.9)

yūka yapan yūka yapar. (I-25.10)

çalğtýnan eden hocāýnan eden ilāhiler görler bantlara (I-31.83)

yabana ôle pek giden yok bizim yāni. (I-32.28)

şindi şôle; doᵁm yapan kadına evelā şe edefler. (II-11.16)

mesela şörda bī gelene bi şeker veyā bi sigara dutuyoS. (II-15.62)

yapan börek yapıyō, yapmıyan yapmayo. (II-16.12)

1.2.1.1.2.2. –(V)r /V

anam irāmetlik o gaynar suyun içine salardı bōle. (I-35.60)

1.2.1.1.2.3. –cAK,

gelcek adamnar zāten sana gelir, çekisini ôrter gider. (I-19.6)

çobannāda şindiden sōna herālda okūycak ilçelerimiS çıķā. (I-28.20)

hanı onuñ verilcek yemeğinin masrafını da olan evi ğarşılar bizim burda. (I-32.10)

çok fakırmış adam yani yıcek ekmek yokmuş. (II-4.21)

askere gidicek kişileri dāvet yaparlar.. (II-8.2)

mercimek veyā o dūyünde kullanılacak göce deyōs biz ō būdāyin soyulmuşuna. (II-15.75)

cümbüş, dēfdir nēse bū elencek yerleri bulunur yaparlar askerler. (II-31.38)

1.2.1.1.2.4. dI⁴K

hindi ekdīmiS elin tarlası. (I-19.105)

yani küçük çoban dedīmiS arķadaş. (I-29.31)

ğuran okutdūmuz zamannarı yedirdimiz yemeklerin hemen hemen aynı. (II-8.16)

o kese yoᵁrduynan o bişirdīmiSi ğarar ğarar ğarar onu hāmuru yōruS. (II-16.7)

1.2.1.1.2.5. –mI⁴ş

bulamāci iyice pişirdikden sona yıkanmış tepsiye döküyōsuñ. (I-1.39)

hāşlanmış mērcimeᵁn arasına ķor. (I-14.53)

şekerinen karıştırılmış şerbet verilēdin. (II-22.14)

1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER

Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen zarf görevindeki kelime.¹⁵⁴ Zarf-fiilleri iki başlık altında işleyeceğiz: Birincisi; görevi fiillerden geçici zarflar yapan “Asıl Zarf-Fiiller”, ikincisi ise; asıl görevleri başka olup ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici zarflar yapan “Birleşik Zarf-Fiiller”dir.

1.2.1.1.1.3. Asıl Zarf-fiiller

1.2.1.1.1.3.1. -(y)A/I⁴

bişirifkēn de suyuñ içinde buluya buluya buluya bişiriS göyulaşsın diye. (I-11.13)

ğarıştıra ğarıştıra ğarıştırā bişiriS hāmuruñu. (I-18.1)

1.2.1.1.1.3.1.1.(y)ArAK ~(y)AIAK

yine de öyle ğarıştırarak deül de bu yaklaşık on yıldır on beş yıldır olmuyor. (I-5.45)

söüt mıntıkāsı seniñ diyo uç beyi olarak gönderiyo. (I-24.19)

göce denilerek satılır. (I-26.15)

gerçi ikisi de filörtle evlendilē bu da filörTederek evlendi de küçük de filört ederek evlendi. (I-28.74)

āminolarak da hoşaf veriler. (II-6.13)

benden önceki dönemden tā köy yapısından gelerek şindi dā sālıklı bilgiye sahib olūr. (II-28.31)

öle bī ücret karşılığī filan olarak deül bunu. insanlık şeysi olarak yaparlar. (II-29.22)

+dAn eki ile genişletilmiş şekli de kullanılır:

köylü kadın ğız toplu olarakdan ğız evine gideriS. (I-14.11)

insanımıS çok da fazla diül çobannarda az sayı olarakdan nufusūna göre bayā az yāni. (I-28.10)

ben topçüdum ben er olarakdan yaim, üç sene yaim ben erzurumda. (II-19.24)

¹⁵⁴ KORKMAZ; *GTS*, s. 178-179

1.2.1.1.3.1.1. -(y)I⁴p

duva oldu mu gakıp gidiyō. (I-4.26)

gızını alıp kaçcādım. (I-8.18)

şôyle çarşafa serip gurudūunda bôyle bôyle ufalanıyō. (I-11.12)

gıyallar, bişiriler, gelip giden yir canım. (I-22.19)

şindi gene oluyō da artık gurup gurup oluyō. (I-28.24)

camı açıp bağırıyō. (I-29.43)

hālka hālinde bôle millet birbiriyle bayramlaşıp safālaşır. (II-2.9)

ē burdan yıycek, işcek tarları ekip de orāya daşıyamamışlar. (II-7.86)

mezāra götürüp, getirip onnan sōna bunu aqşam yemēğini yirler. (II-18.22)

bizim bidimis ôle bī yabandan göçüp gelip de burā yerleşen hēmen hēmen hiş
yok. (II-29.47)

1.2.1.1.3.1.1.-(y)I⁴nca

hā suyuna gelince; unu, yağına gavırısın. (I-3.12)

düyün başlıynca dikēfler. (I-11.33)

yıkanınca bişik diye duz ekērdik bullarına. (I-12.5)

bi aylıgın, beyliğin olmâyınca. (I-19.68)

herkes gendi garārınca yapıyōlar. (I-31.33)

ôle ha deyince gız vermezlerdi ēskiden. (II-4.2)

yāni iş bitdin bitince o ānda bir hāFta sōna ona ne diyōlar lān emin? (II-7.11)

onun da başına orıya varınca gız evi bôle ağır bişey örtērdi. (II-15.72)

şindi soyadı çıkınca dā deşdi tabi. (II-26.8)

düyünnere gelince bizde düyünner çok ağır olūr. (II-30.14)

1.2.1.1.3.1.1-mAdAn

kāsinlikle parıyı almadan salmaSdık. (I-2.151)

şindi düyün salonuna geliyor iki saāt içinde noldūnu annamadan esas orda. (I-
16.14)

gece gündüz hiç uyumadan sancı yiyōdum. (I-19.79)

onnan eyice kesdirmeden bişirirsiñ. (I-26.19)

yirmi iki yaşında diıl dur, on yedi askere gitmeden evel evlendim. (I-29.52)

ķaynana gitmeden birazcık tartıřmalđ olur, ķaynana gitmezse huzursuzluk olur.

(II-6.26)

o yol filan dā belli olmadan burdā kervan yolu varıdın şindi biraz devām ediyō.

(II-7.41)

1.2.1.1.3.1.1.–AII

yalnđz řu gūn benim akrābām ōleli kırķ gūn olmuř. (I-9.6)

biķērler cıkalı yatıda ğalma diye biķey yok. (I-9.25)

şu gelini iki sene oldum alalı ēltim yaķtı ğaFasına. (I-19.9)

şindi bu televizyon filān cıkalı kōy odaları ğaķtı. (I-21.14)

bura geleli yetmiş sene olmuş ben yetmiş doķķuz yaşlerindeyim. (II-27.28)

1.2.3.1.1.3.1.1.sA+ kişi eki

acıķ bir iki elden okūrsan oķun. (I-19.11)

eyvah dērdim ayrılısak nēyderiS ki dērdim. (I-19.56)

belediyenin tarihķesini deyviren isdersen, belediyenin tarihķesi bū. (II-20.47)

1.2.3.1.1.3. 8. –(I)KAn(+A) ~ (I)KIn(+A)

Zaman ekleri ūzerine gelen ek-fiilin zarf-fiil eki **BĀĀA**'da –a/-e ūnlūlerini alarak geniřlemiř řekline rastlanır.¹⁵⁵

ateřiņ ūzerine ğaynārkan onu bōyna ğarıştırırsın. (I-3.8)

bu fermān burda hūkūm sūrerkene, beyiņ ğardařları, bey amcasını vuruyolar.
(I-24.26)

şindi bē hiş gōrmedim eşimi hā alırkan hağğaTan hiş gōrmedim yāni (I-28.64)

ordan geķerkene tūrkū çağıriyō geřler. (I-33.8)

onu da tencere biķerkene yağıni dōkeriS. (II-11.33)

yatcaķları zaman ğına yaķarıS gelini eline ōvērkene bōne yaparıS. (II-25.12)

¹⁵⁵ Ekin –a/-e ūnlūlerini alarak geniřlemiř řekilleri iķin Ahat ŪSTŪNER, “Tūrkēenin eski dōnemlerinde olduğu gibi hayret ve řařkınlık bildirme, dikkat ķekme kuvvetlendirme amacıyla kullanılan bir edat olarak karřımıza çıkmaktadır” gōrūřini bildirir. Geniř bilgi iķin bkz. ŪSTŪNER, , s.195; krř. GŪLENSOY; *KYA*, s. 113, GŪLSEVİN; *ŪĪA*, s. 136.; BOZ, *AMA*, s.125.; YILDIZ, *IMA*, s.89.

1.2.1.1.1.3.2. Birleşik Zarf-fiiller¹⁵⁶

Asıl görevleri başka olan eklerin, ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici olarak yaıkları zarf şeklidir.

1.2.1.1.1.3.2.1. An+dAn so(ğra)

ağrabasının durumuna göre bu arada yapāndan sōna burda bir ğanada var deriS.

(I-14.10)

vurandan soğā bi ğopuKluğ_oluyor. (I-24.26)

dutāndan sōna biraz ğaynadıllar dōkerler. (I-26.12)

1.2.1.1.1.3.2.2. AsI+(y)e

onu beklüyōS kakasıya o sāhına dōKdūmüz kaKtı myıdı arabaşı oldu. (I-11.23)

bi saat yarım sa_ at anası bi kendini toplıyasıya bu şekilde bī. (I-14.30)

düyūn ğurulcā ğün tā gelin alasıya bayrak durur dāmda. (I-18.18)

şe dolanır kim vurdu_ūnu bulasıya ortada ğalır. (I-21.17)

o iyice bişecek o ğızarasıya ğırmızı hālini alasıya. (I-23.4)

ğış yıyesiye. (I-25.19)

onnan bişirirsiğ eyice bişesiye. (I-26.18)

suynan bōle ğarıştıra ğarıştıra ğarıştıra ğıvamına gelesiye. (II-11.34)

1.2.1.1.1.3.2.3. AsI(+y)e kadar

biz bu hāle gelesiye ğadağ neler çektik. (I-19.56)

1.2.1.1.1.3.2.4. dIKÇA

millet ğāli şe etdikce şe etdikce şindi her şey şe oluyō. (I-35.75)

o tepsērdikce ufalar ufalar eleyiveriS. (II-16.8)

1.2.1.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+dA

çocuk henüz dünyaya geldi_inde Tuzlallar. (I-14.25)

¹⁵⁶ Geniş bilgi için bkz. GÜLSEVİN; “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, c. II, S. 2, Afyon, 2001, s. 125-143.; KARAHAN, “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara 1996, s.206; Erdoğan BOZ, “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hal Eki Yapısı Üzerine” İlmî Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.; Nesrin BAYRAKTAR, *Türkçede Fiilimsiler TF*, TDK yay. Ankara. 2004.

şindi eskiden benim aklım erdiğinde benim bi bilâderim vardı doğtor. (I-15.22)

albastıında benim çocuım öldü canım. (I-22.23)

düyünner benim aklımın erdinde üç gün önceden başlardı. (II-4.29)

yâni etli yaiğında da benim mesela búbamın arkadaşının biz görmedik. (II-6.30)

1.2.1.1.3.2.6. dIK+iyelik+dAn

orman ğalmadıından maħlûk yok (I-21.29)

1.2.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik için

büyük olduğu için daħâ çok tarımla tarıma dayalı hayvancılıkla sūdinekciliklerle filan bu şekilde daħâ çok geçinilir. (I-28.3)

şey râmetlik babam kendi caħil kaldığı için yani oğula gitmediği için kendi ğardeşleri iş saħibi oldu mesela babam olamamış. (I-28.13)

burda oturağ, çalđı olmadığı için odalarda arKadaşlar veyâ düyün salonlarına toparlanırlar. (I-29.4)

bôyük çobannar çoban diye ğaldığı için herâlde büyük çobannar. (I-29.35)

hayvancılık yakları için mandırâdı yâni. (II-12.4)

büyük kitap var ama kitaplar değiştirildiği için hanı öbür kitap deđiştiriliyô diyelim. (II-15.12)

sennen ğonşu evi yakın olduğu için bunnan sôna bû birbirine dutğundur yâni. (II-18.29)

1.2.1.1.3.2.8. dIK+ iyelik gibi

dediğin gibi kızevine bu yardım için yardım maħsadıyla. (I-2.7)

her yerde olduğu gibi bizim burda da altın mutlağa tağılır. (I-2.88)

biraz önce mûammer âbeniğ de dediği gibi; beş dene çocuı varımış. (I-5.5)

esaz, esaz orada bildimiz gibi orda bi uzun yol varımış. (I-16.10)

sizin dediniz gibi yâni o mutlağa o gün sekiz çeşit olurdu. (II-15.81)

bi benim ettim gibi sen etmēyon, şô etmēyo. (II-16.3)

didiğin gibi hēpsinden ekēlē. (II-23.19)

1.2.1.1.3.2.9. dIK+DAn sōḡa, sōna, sōra

yūdukdan sōḡa bi dā abdāslādım, ondan sōna kēfine sarārđık. (I-7.13)

millet dağıldıkdan sōna kendi ālemizden oynıyan olursa ġarışık ôle oynar. (I-19.85)

güzēlcene ēşi hamurı ġatdıkdan sōna bī saat yarım saat yuūruS. (I-31.42)

dōverdık bunu bī yīġardıġ suyunan yīġadıkdan sōna ġurudur. (I-35.58)

düyün ġünüñü anaşdıKdan sōna ġartlā dādıKdan sōna, ġurban oldüm ġidērler ġalġıcıyı dutārlar. (II-1.22)

gelin,ērtesi de gelin,alındıkdan sōra ama şey,anlatmadık dā. (II-5.13)

su basdıkdan sōna yoġarı ġıġıyōlar, burası kuruluyō. (II-12.2)

bayram namāzını ġıldıkdan sōna yemek yerler odalarda. (II-14.17)

1.2.1.1.3.2.10. DAn kAri, kelli

onđan kēri şu kirişleri ôrēfler. (I-8.4)

onđan kēlli onu dōrt ġatlarız, yazarız. (I-12.28)

1.2.1.1.3.2.11. dIk+DAn keri

vāđdır, do,ūmu yapdıkdan kēri ġadın, bi pēlte ġötürüS. (II-25.15)

1.2.1.1.3.2.12. -sA bile

gelse bile (sor.)

1.2.1.1.3.2.13. dIK+iyelik zaman

dātlı dāġıtdıġın zaman dātlı olur meselā tamam mı? acı dāġıtdıġın zaman acı olur. (I-2.131)

onuġ bişme tavına ġēldini hissettiġin zaman ġaşınan bandırırflar řōyle bi alt üst edērleř. (I-3.9)

hele hele yirmi yaşına ġeldiġin zaman ġart oluyōdun yāni tamām mı. (I-28.57)

onnan sōna bitdi mi ġız bitirildiġi zaman bī loġum yīrlerdin. (II-7.9)

babam yoġ deyivē dediġin zaman ġocuġū neye alıştırıyōsun yalana alıştırıyōsun dēy mi. (II-15.18)

1.2.1.1.3.2.14. dI+kişi eki mI

bizim ġocuġlar bazı kendileri canı istedi mi yapārlar. (I-3.19)

hāmur teknedede geldi mi dökeriz, sacda onu da bişiriS. (I-12.19)
 şindi ò çocuk hastalandı mı bi su var, ya de_ılse sıkılıyo. (I-14.37)
 onnan kaktı mı tepsiye dôkeriS. (I-19.22)
 bu olay oldu bôle gitdi mi bî çocuk ormanda ğoyun yağalatdı. (I-35.52)
 dāmat kaçtı mı hāpı yuttun sādıç hāpı yutar. (II-4.18)
 imece konuşu mesela köyde iş yapıldı mı hāporladan ilān yaparıS. (II-18.18)
 gelin indi mi iş bitiyō ğāli tamam. (II-20.30)
 bizim ufağlīmızda büyüklerin önünden geçemezdik hēt dedi mi orda biterdi. (II-31.30)

1.2.1.1.1.3.2.15. mA dAn önce, evvel

dāmat gerdeĝe girmeden_önce do_ıa ettirilir. (I-2.106)
 kemerĝaya göçmeden evel ço_ū köyüykene. (I-15.9)
 on yedi askere gitmeden evel evlendim. (I-29.52)
 ò cuma gün çalgı gelmeden eveli gine ôle hazırlanılıcaĝ. (II-15.84)

1.2.1.1.1.3.2.16. mAz+dAn önce, evvel gelmezden önce (sor.)

1.2.1.1.1.3.2.17. -(V)r gibi

biraS küçük yuvalānıf_aynı nōhut pişēf gibi pişirifsiñ. (I-1.23)

1.2.1.1.2. ÇATILAR

Çatı; özne veya nesnenin fiilin gerçekleşmesindeki farklı durumları belirtmek üzere, fiil tabanına, fiil çekiminden önce fiilden fiil türeten belirli eklerin getirilmesiyle meydana gelen deĝişik görünüşteki fiil şeklidir.¹⁵⁷ Gramerciler arasında çatı kavramı ve çatı yapan ekler konusunda tam bir birlik yoktur. Bu konuda Bilâl Yücel'in Türk Gramerinin Sorunları toplantısında sunduĝu tebliĝ dikkate deĝerdir.¹⁵⁸

¹⁵⁷ KORKMAZ; *GTS*, s. 35

¹⁵⁸ bkz. Bilal YÜCEL; "Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları" *TGS II*, s.156-202.

1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen

Geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-Ar-, -dIr-, -Ir-, -It-, -T-” eklerle geçişli hale getirilmesiyle oldurgan çatı ; yine geçişli fiillerin aynı eklerle geçişlilik derecelerinin artmasıyla ettirgen çatı oluşur.

1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan:

1.2.1.1.2.1.1.1. -DI⁴r-

nöhut gibi, no_utu cannandır aynı nöhut. (I-1.22)

ayaıklarına hër yanına doldururlar parâynan. (II-20.24)

gelirlê gelini şeye evine indirirlê gelini indirîflê. (II-20.29)

1.2.1.1.2.1.1.2 -Ar-

sāvırırık, kâpê_i çıkır (I-13.16)

1.2.1.1.2.1.1.3. -I⁴r-

suyun içine güzelcene salâllar bişirirler hamırı. (I-25.5)

adam aydında da ossun burda eşi dosdu vardır gızını bitirî alî gidê yâni. (I-32.32)

yâ meselâ ne olurdu dâmadı kaçırırlandı. (II-4.18)

bu çıktıkdan sōna bunu tekrar yatırırlar. (II-9.9)

1.2.1.1.2.1.1.4. -(I)T-

ō şindi bişdi miydi o sahâna damnatdıg ya onu beklidyōS kaşasıya. (I-11.23)

böyük olanın gözüne atom dèyōlar ne o patlattı. (I-19.57)

kuruturlar bunu ekim zamâni. (II-9.3)

geçen sene kōmpile bōle poşedi patlatçak hâle gelmiş. (II-9.18)

1.2.1.1.2.1.1. Ettirgen:

1.2.1.1.2.1.1.1. -DI⁴r-

kepiğini aldırıS, guruduruS bi de getirî gırdırıS maşinede. (I-11.15)

hanı çocuğū Toğdura hanı götürüp de maşıra etdirmiyōS şindi. (I-19.39)

yirmi yirmi beş gişi, hocayı ça_ırır güzelce yedirir. (I-24.127)

bunnarın dedeleri hër köye çeşme yapdırmış. (I-30.45)

sırf ğoyun yōurdundan çaldırır bi kova. (II-6.53)

küpē, altın, saat ettiriyōlar işde bu ğadak. (II-17.20)

1.2.1.1.2.1.2.1-(I⁴)T -

onuĝ nāmına bi ğuran okutursuĝ. (I-9.10)

ĝuran okutdūmuz zamannarı yedirdimiz yemeklerin hemen hemen aynısı. (II-8.16)

1.2.1.1.2.2. İşteş: Geçişli veya geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)ş-” eki olarak oluşturduğu çatıdır. İki işlevi vardır; birliktelik ve karşılıklılık.

1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik:

genç kızlar hısımakrabaları dolaşırlar. (I-2.14)

eveli ediyolarıdı şindi etmīyo ālaşıyolarıdı. (I-13.30)

vē o şekilde ĝararlaştırırlar. (II-1.19)

1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık:

dā önceden sakalaşma şeylerinde filán oyunlar çıkartırılmış. (I-2.119)

henüz ôyle bişeyle ĝarşılaşmadık. (I-14.31)

ĝeldik biz burda ĝonuştuk ne ĝoyalım? (II-20.43)

1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” eklerle oluşturdukları çatıdır.

1.2.1.1.2.3.1. Meçhul: Geçişsiz fiillere söz konusu eklerin getirilmesiyle oluşan bu çatıda, özne belli değildir.

bāýramlarda gidilir, arife günü daha çok gidilir. (I-1.29)

onnan sōra baş bozumundan sōra eve gelinir. (II-5.17)

1.2.1.1.2.3.2. Edilgen: Geçişli fiillere, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” ekler getirilmesiyle oluşan çatıdır.

1.2.1.1.2.3.2.1. -(I⁴)l-

onuñ bi de bastısı yapılır. (I-1.32)

duvalâr edildikten soñrā para atılır. (I-2.10)

āṁrılıklı olâraq haşhaş, afyon ekilir. (I-5.62)

onnan kelli çalgıcısı vurulırdu. (I-11.30)

afet arқа bulmağ ğorқusuna bu kōyler soñradan ğuruluyor. (I-24.53)

dā sōra kızın babasının gönlü olursa söz verilir. (II-5.2)

sonunda da o bayrağā daқılan hediye taқıları da satılıyō. (II-15.43)

1.2.1.1.2.3.2.2. -(I⁴)n-

ōlān evi hazırlanır dāvet. (I-1.1)

üç gün davul çalınır. (I-4.17)

esās kōltür etkinlikleri, yerleşim orada yaşanmış. (I-16.6)

onnar şōyle sıralanır yaқınları, ölü yaқınları. (I-24.91)

cirit oyanmazdı. (II-14.10)

meyvelerin hepsi bulunur aşāğī yukarı. (II-31.6)

1.2.1.1.2.4. Dönüşlü: Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)n-, -(I⁴)l-” eklerle oluşturdukları çatıdır. Kendi kendine olma veya yapma bildirir.

1.2.1.1.2.4.1. -(I⁴)n-

yemeṁi yenilenden sōna aқşam yine halk toplanır. (I-14.4)

işde onu diyom ben nē de olsa yaşlandına hērşēyi unuduyon. (II-19.6)

1.2.1.1.2.4.2. -(I⁴)l-

tunçlar vārdr ēskiden yerleşilen. (I-5.3)

1.2.1.1.2.4.3. -(I⁴)ş-

oklavaynan da ğarıştırırık bāzı. (I-23.4)

kendimiz yetiştirirS mesela bunnar kārtr. (II-9.2)

1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması¹⁵⁹

Fiil tabanlarına bir çatı eki gelebildiği gibi çoğu zaman bir veya birkaç çatı eki de gelebilmektedir. Böyle durumlarda çatı, en son gelen eke göre belirlenir.

1.2.1.1.2.5.1. $-(I^4)n-dI^4rII$
dişli hakkında bilgilendirilir. (I-5.2)

1.2.1.1.2.5.2. $-(I^4)n-I^4I-$
dâ önce düyünlerde beknenilirdi. (I-2.111)
o günün şeyiyle ağır elbise deniliyô. (II-15.48)

1.2.1.1.2.5.3. $-(A)r-T-$
onuñ için bu mesîre yêrine sizi çıkarttık. (I-5.52)

1.2.1.1.2.5.4. $-(I^4)t-DI^4r-$
acığ kendi yakınnarına suyu çıkartırdı bizlere şona şona yok. (I-19.103)
sôletdiriyô bunnâ bizi şıye alıyô hâ. (I-37.4)

1.2.1.1.2.5.5. $-(A)r-I^4I-$
birinci gün çalgı çalar, öynar ertesi gün ğına ğânısı çıkartılır. (I-33.42)

1.2.1.1.2.5.6. $-(I^4)r-I^4I-$
cumartesi akşam ğına gecesi çalar pazar günü gelin alınır bitirilir. (II-1.23)

1.2.1.1.2.5.7. $-(I^4)ş-DI^4r-$
unnân göcêyi ğarıştırdı benim çocukluğumda. (I-1.16)
nâneyi yoürdu ğarışdırdı ırâmetlik onu bôle örtüverdi. (I-35.61)

1.2.1.1.2.5.8. $-DI^4r-I^4I-$
bunda dâ yine yemek yedirilir herkese. (I-2.102)
çocuklara üs baş alınır, çocuklar sevindirilir. (II-2.3)

1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kI(n)+
Türkiye Türkçesi gramerlerinde çoğunlukla isim çekim ekleri içerisinde

¹⁵⁹ bkz. Güner GÜLSEVİN; “Çatı Ekleri Üzerine Kullanılabilen Ekler” *TGS II*, TDK yay., Ankara, 1999, s. 203-223.

gösterilen aitlik eki¹⁶⁰, bazı özellikleri dolayısıyla diğer isim çekim eklerinden ayrılır. Aitlik ekinin, bulunma eki ve ilgi eki üzerine gelerek sıfat ve zamirler oluşturması, onun çekim eki olarak kabulünde ciddi bir engeldir. Aitlik eki, isim sıfat veya zamir yaparken kelimenin anlamını değiştirmez yalnızca görevini değiştirir. Bu sebeple söz konusu eki, “görev değiştirici ekler” başlığı altında işledik.¹⁶¹

meselâ benim hatırımda galan, benimki öyle. (I-15.36)

ama bunu işte yaşlı kesimden ordaki yaşlıyan insanlar var yani. (I-16.9)

mezârdaki ölülere dâvet verîS. (I-18.25)

bizimki vallâhi bayâ harpden çıkmışa dönüyoS. (I-19.51)

mesela illâ da senin cüzdanındaki parayı almak hak değildir yâni. (II-15.5)

bēnimki gibi bî başka şindi gittikçe artıya yawrum gâli. (II-16.19)

önümüzdeki işde ağustos, eylül ayında düyünneri olcağ nâsib olursa tabi. (II-28.10)

1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI

1.2.1.2.1. Hal Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

1.2.1.2.1.1. Yönelme Hali : Zarf tümlerleri oluşturur.

gelin almıya gideriS hâlkınan berâber. (I-14.18)

temsil sekiz milyõna yõmiyeye gidiyõ. (I-19.107)

bulları yaymıya gelmiş. (II-7.51)

varırsın allahîn emriyle seni ğızı isdemeye geldik. (II-13.3)

pazar gün gelin almaya gidiyõlar. (II-17.5)

1.2.1.2.1.2. Bulunma Hali: Zarf tümlerleri oluşturur.

ğış aylarında otûrûladı. (I-3.1)

mayısa o aralarda gidilirdi bu vakıtlarda gelinirdi geri. (I-26.28)

meselâ yaz gününde üzüm, ğarpuz getirirler. (II-2.15)

her iki tarafı da yani bi deyimle şu zamanda soyuçak. (II-15.53)

¹⁶⁰ ERGİN bu eki hem çekim ekleri hem de yapım ekleri kategorisinde göstermiştir. bkz. ERGİN; *TDB*, s. 159-161, 223-224

¹⁶¹ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 146.; BOZ, *AMA*, s.133; YILDIZ, *IMA*, s.64.

1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hali : Zarf tümleçleri oluşturur.

genelde çarşambadan başlar bizim düyünle. (I-2.11)

ēskiden oluyodu. (I-9.40)

biz şindik aşamdan hamuru mayalarsın. (II-11-1)

hē zabāhdan başladın mı dörd günde filan bitiyōdu (II-17.26)

bayramdan bi gün eveli iki gün eveli hazırlıklar olur. (II-21.15)

1.2.1.2.1.4. Vasıta Hali : Zarf tümleçleri oluşturur.

ateşin üzerine ğaynārķan onu bōyna ğarıştırırsın bi kepçēyle, veyāvut Ta temiz bir ağācinen. (I-3.8)

pekmezle, tatlıyla karılır çok güzel lezzeti olur yāni. (I-5.67)

belediye kendi otōbüsleriyle götürūr milleti orıya. (II-2.7)

irmik_irmik_olmasın diye az suyla onu eziyōsunuz belli miktārda. (II-6.38)

1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hali

1.2.1.2.1.5.1. Zarf Yapar:

düyün hādisesi bōylece kapanır. (I-14.24)

hocayı çāırır gōzelce yedirir. (I-24.127)

ķaşıķla ķarıştıra ķarıştıra ķaynatıyosunuz ama ıyice pişiriyōlar. (II-6.41)

1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Üçüncü teklik ķişi iyelik ekini alan bazı kelimeler zamir görevinde kullanılırlar.

ortada_ı ğişiye biri vurur sırtına hemen buradan şe dolanır. (I-21.17)

baķ bunu dā vallāhi iki millar falan şe etdik de mapusāneden ğurtardıķ. (I-35.4)

mādur adam mecbur ğidiyō çōğu. (I-19.112)

yapraķ dolmasından hāriç zengin ķişiler çift yemek ğor; biri yapraķ, biri biber dolması. (II-6.12)

1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Üçüncü teklilik kişi bildirme eki, çoğu kere zaman bildiren kelimelerden sonra zarf tümleci olarak görev yapar.

bu yaklaşığ on yıldır on beş yıldır olmuyor. (I-5.45)

yāni çok şēlē oluyōdu, ama şu üç, beş yıldır, yedi yıldır bayā bayā allā şükür düzeldi. (I-29.44)

işde on beş senedir filan belediyēlik. (II-23.22)

1.2.2. KELİME YAPICI EKLER

Eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni kelime yapan ekler.

1.2.2.1. ASIL KELİME YAPICI EKLER

1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

1.2.2.1.1.1. +āne+<+hane

osmanlı döneminde osmanlının cepānesi de türkmencik şu tepenin arkasında. (I-5.18)

sekiz ay bekledim hastānede çayda. (I-18.44)

bağ bunu dā vallāhi iki millar falan şē etdik de mapusāneden gurtardık. (I-35.4)

oda didim misāfirāne. (II-19.10)

1.2.2.1.1.2. +cağ+

işde bī genelde yüzük oynunarı olürdu yāni bī oyuncağ olürdu. (I-28.36)

1.2.2.1.1.3. +cIK+¹⁶²

meselā şindi arabamıla götürecem sarāycık var. (I-5.8)

bāmya çorbası olur, ārpıcık çorbası olür onnārdan verifler. (I-10.6)

ğocağarı deler, ýilancık ebesi işde çocuk sıkılmıcağ, ālarğa sarılmıcamış. (I-13.36)

çorbası azcık miyāne şeklinde un kavuruyōlar. (II-6.46)

şeker pancarı, haşhaş, mısır, sılāycık mısır, fil, yonca bu şekil yāni şeynernen geçiniyōlā. (II-18.11)

¹⁶² bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.42.

1.2.2.1.1.4. +CI⁴¹⁶³

oğucular hē okucu gezerler bizim de gezerler. (I-18.27)

ama ağānın ğapının öñünde de nöbetçi dururumuş bağ güvendiği bī adam kişi.

(II-7.43)

1.2.2.1.1.5. +dAş+

beyiñ ğardaşları, beyamcasını vuruyolar. (I-24.26)

çalğı olmadıġı için odalarda arKadaşlar veyā düyün salonlarına toparlanırlar.

(I-29.4)

gelenek, görenekleri vatandaş yapar düyünü geçē gidē bū. (II-13.7)

1.2.2.1.1.6. +dım+

geldilē, bağıdıla hōkümetden yardım oldu para verdilē, verdilē. (I-33.35)

1.2.2.1.1.7. +dI⁴z+

içerler işilicek yerdēse sandalleler mandalleler, gündüzden hazırlarlar masayı.

(II-20.16)

1.2.2.1.1.8. +ey+

biñ doğuz yüz seksenaltıda güneye ayrıldı. (I-24.67)

1.2.2.1.1.9. +ga+

ama başğa yere var kımpil dē bilmes başğa yer. (I-31.31)

1.2.2.1.1.10. +gil+

ilk yeri şu çakırgilin yıkılan ēski ev. (I-6.1)

ben ufādım essāhdan da anamgilin çocūġu çoūdu. (I-19.73)

bizim de ğoyunumuS ğuzumuS çoūdu bubamgilin bāğ tuluġā dōküyōduġ. (I-35.79)

bu ğara dayıölugilin bunnarın dediġimin oda, çürükmēmedin oda. (II-22.40)

mesela dedemin bubası geliyō, dedemgil geçiyōlā, bubam geşdi, ben de yāni.

(II-23.33)

¹⁶³ bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 162-163.; ERGİN; *TDB*, s. 157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 53-55.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 66-68.

1.2.2.1.1.11. +I⁴nI⁴K+

başlık bizim gız bûbalarının çoğunluğū yāni almıyan azınlıgdadır. (I-32.22)

1.2.2.1.1.12. +kek+

erkekler de olan evinde veyā uygun bī yerde toplanırlardı. (II-4.16)

1.2.2.1.1.13. +la+< +IA-G+

māhsuller biçildi mi yayladan inerler. (I-9.31)

1.2.2.1.1.14. +lak+ <+la-k+¹⁶⁴

fazla bi şey yok; bāçe filan edemiyō millet, sulak deıl. (I-19.102)

1.2.2.1.1.15. +II⁴+

şindi bayā neşeli geçer yani. (I-2.39)

arkasından datlı, hoşaf veyā hēlva durum bundan ibāret. (I-24.105)

ne diyim sūtlāç yapılr tatlı olarak. (II-6.13)

hacı ğadı ğurtarıyō bizim köylü geri gelmiş. (II-7.80)

1.2.2.1.1.16. +IIK+¹⁶⁵

burlar sazlık gibi. (I-5.7)

veyaıt belediye, mutārlik şordan hayrına su ğazcak. (I-9.13)

başlık yatardı, başlık hemi aıırdı. (I-15.33)

başka yerlerde alıyōlar aĝırlık, kırk elli millon alıyōlāmış bizde yok (II-17.8)

askerliĝimi ōrda altı ay orda askerlik yapıdık. (II-21.7)

1.2.2.1.1.17. +(I)ncl+

ikinci, üçüncü kōy yörükdür. (I-30.26)

genel olárak ālenin yaĝınnarı gider birinci derece yaĝınnarı. (II-28.12)

1.2.2.1.1.18. +ndi+n+

ikindin oldū mudu gelinin saçını ayırma diye bī ādet var burda. (I-31.104)

¹⁶⁴ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.50.

¹⁶⁵ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 194-196.; ERĖİN, *TDB*, s. 155-157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 102-106.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 110-112.; KORKMAZ, *TTG*, s.55.

1.2.2.1.1.19. +şAr+

yāni şindi diyelim ki daḥā önce ellişer kişi gidiyōsa şindi biraz yüz seksen kişi gidiyō. (I-28.25)

1.2.2.1.1.20. +sIz+¹⁶⁶

hamırı yā máyasız. (I-12.16)

belki yersiz bişey amma burâyı çıkarabilirsın bacağ çekişdirme diyeyim. (I-28.53)

bi kōnşu erkeği hani bi haksız yerimi bulsa dōse bişey demezdin. (II-22.20)

1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:**1.2.2.1.2.1. +A-**

ekmè_ı bōyle dilim dilim dilerleridi. (I-2.128)

hayatdan memnun olürduğ da yalnız cōğ meşakkātli yaşadık bolu da ben de. (I-34.12)

vallā bōne oynarıS işde. (II-25.14)

1.2.2.1.2.2. +et-¹⁶⁷<+A-t-

baña bağ bī motura yüklēlē, eletilē ğapısına. (I-33.42)

1.2.2.1.2.3. +IK-¹⁶⁸

yāşlılar birikirdi muḥābbet olurdun tabi. (I-36.11)

ō bozan gözükmyō. (II-7.100)

1.2.2.1.2.4. +Al-¹⁶⁹

o ḥōcanıñ dibine diñeliyor. (I-24.114)

çok çok düzeldi yāni. (I-29.41)

zāti devler her sene şeyi kıısıyō yāni kōtāyı. daralıyō. (II-18.16)

¹⁶⁶ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 201-202.; ERGİN, *TDB*, s. 158-159., HATİPOĞLU, *TE*, s. 141-142.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 141-142.; KORKMAZ, *TTG*, s.64.

¹⁶⁷ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.114.

¹⁶⁸ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.115.

¹⁶⁹ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.112.

1.2.2.1.2.5. +IA-¹⁷⁰

yazıyı yazıyō filan yolladı beni de o seni ğabul eder diyō. (I-30.62)

cumā gün başlar bizim düyünner. (I-32.11)

içerler ēlenirler, gülerler asker āğırlaması bōle. (II-17.24)

1.2.2.1.2.6. +IAş-

poşet çıktı kemerkaya ôyle bi yere yerleşti yāni. (I-16.8)

cāminiñ içinde eñ level kaKan hocaya bayramlaşıyor. (I-24.113)

düyün harmandan sōna āğustos, eylül aylarında düyün fazlaşır. (II-1.16)

olan evile kız evi birleşir kına gecesi yapāflar. (II-5.18)

1.2.2.1.2.7. +IAñ-¹⁷¹

askerden geldim dönüşde evlendim ben. (I-28.54)

çalğıynan bilan işde bura şe eder mütarlık ilgilenir. (II-17.21)

1.2.2.1.2.8. +IAt-

bunu düyünü bī anlat yaw ben gitcen allā ın aşķına yaw. (II-3.7)

1.2.2.1.2.9. +(A)r-

hepsini everdim. (I-33.46)

1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:**1.2.2.1.3.1. -AK+¹⁷²**

birini yatak odası olūr, biri musāfir odası olūr. (I-31.102)

1.2.2.1.3.2. -az+

başıda ı ğumandana verilen emir; bo āzı kes, getir kelleyi. (I-24.48)

¹⁷⁰ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 214-217.; ERĠN, *TDB*, s. 175-176.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 89-94.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 101.; KORKMAZ, *TTG*, s.116.

¹⁷¹ Geniş bilgi için bkz. Şükrü Haluk AKALIN; “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine” *TGS II*, s. 92-105.

¹⁷² bkz.BANGUOĞLU, *TG*, s. 230-231.; ERĠN, *TDB*, s.185.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 53-54.; KORKMAZ, *TTG*, s.70.

1.2.2.1.3.3. -ce+¹⁷³

cümbüşünen ēlence pek bī ēlence yok zannedersem yā. (I-29.18)

1.2.2.1.3.4. -ç+¹⁷⁴

bī öndünç muḳābiline giriyō dūyünnēr birbirine. (II-30.15)

1.2.2.1.3.5. -elik+

cökēlik yapardıḳ eveli. (I-35.78)

1.2.2.1.3.6. -enek+

bunnar şeyi arıyōflā, gelenek. (I-10.7)

hā biraz dahā bu gelenek buranın geleneḡi atāya itaātdır. (II-27.22)

1.2.2.1.3.7. -ge+

burāsı yani āfet bölgesi. (I-16.5)

1.2.2.1.3.8. -GI+

burda tam üç gün çalḡı çalar, üç gün. (I-19.8)

bize hoş geldin der bize sayḡı sevḡi gösterir ḡız ēvi. (I-14.19)

1.2.2.1.3.9. -G I⁴n+, -K I⁴n+

büyüḡü ḡāfi eḡ yetiḡin çocuḡā bu heybiyi veriflerdi. (I-2.106)

şindi üzümü ḡōḡ üzümü çuvalın içine doldurūlar, ergin. (I-14.70)

evet tutḡun tabi kōyümüS tutḡundur. (II-18.27)

1.2.2.1.3.10. -(y)I⁴+¹⁷⁵

yemekleri ayrı ayırır. (I-24.155)

ērtesi gün de ihtiyārlar; takılarını yaparlar. (I-29.7)

ē dini kōltürü vermeyince batı kōltürü batı kōltürü, şōle olsa ameriḡa şōle, işde batıda bōle, o ōle. (II-15.10)

¹⁷³ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.76.

¹⁷⁴ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.76.

¹⁷⁵ bkz. BANGUOḖLU; *TG*, s. 244-246.; ERḖİN, *TDB*, s. 187-189.; HATIPOḖLU, *TE*, s.74.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 91-93.; KORKMAZ, *TTG*, s.82.

ēzginnik hissediliyō tabi ölü tarafında, yārdımcı olunur, cenāzeyi ğaldırırlar. (II-29.30)

1.2.2.1.3.11. -(y)I⁴cI⁴+¹⁷⁶
görücü usülü gidilir. (I-15.27)

gelin ērtesi gün bütün gelin alıcıları gelidin güveyin ayāna. (II-26.10)

1.2.2.1.3.12. -(I⁴)K+¹⁷⁷
iki ün ğatıkla ğarārdık, dökerdik, ğurudurduk. (I-17.2)

hindī bizim burda ğarışık oynamâyız. (I-19.84)

1.2.2.1.3.13. -(I⁴)m+
çocuğā bēbek takımı getirī. (I-19.29)

orda şey gördük onnan sōna dağıtım etdiler tā ora gitdik. (I-33.26)

fağat dōruyu edelim üretimimiS para etmeyō. (II-27.4)

1.2.2.1.3.14. -mAn+
onnarı da biliyon eğıtmenner de vardı. (I-36.1)

bullar da orda da varımış bī göşmen köyü. (II-7.102)

1.2.2.1.3.15. -mur+
yāmur yağārķan onu yazın içiyōlā. (II-23.58)

1.2.2.1.3.16. -I⁴n+
ōne bī oyun yoķ yā. (I-29.17)

para cevirīler filan bişeyler hā bazar gün b^üğ^ün bazar yā bugün gelin ēner. (II-27.14)

1.2.2.1.3.17. -(I⁴)ntI⁴+¹⁷⁸
o ōşkilde ōyle bī işlenti ķonu yoķ. (I-14.61)

bugüne ğadar gelmiş bōyle yaşıntımız hāla dā devām ediyor. (I-24.162)

¹⁷⁶ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 246-247.; ERĖİN, *TDB*, s. 186-187, HATİPOĞLU, *TE*, s. 75-76.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 93-94.; KORKMAZ, *TTG*, s.83.

¹⁷⁷ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 248-250.; ERĖİN, *TDB*, s. 184.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 78-81.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 95.; KORKMAZ, *TTG*, s.84.

¹⁷⁸ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.101.

çifçilik de bitdi, ço sıkıntı yāni. (II-18.14)

1.2.2.1.3.18. -(I)t+

ayıqlama düzenne onnan sōna bir yōurt hazırlarıS (I-14.47)

1.2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

1.2.2.1.4.1. -AIA-: Sıklık bildirir.

ķarsdan Őeye posōfa posōfdan dūmadıķ ģovaladılā. (I-34.18)

1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.2.1 Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

Fiilimsiler burada, eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni bir kelime yapmaktadırlar.

1.2.2.2.1.1. Masterlar:

1.2.2.2.1.1.1 -mA+

yapraķ sarması eskiden biber de olurdu Şimdi biber ķaKtı. (I-1.4)

sen meselā maraşın baķlavası dērler doņdurması yāni. (I-14.60)

ģız isdemesi bizim Őindē esgiye göre de_ıl ne bilen (I-27.2)

kelem dolması, biber dolması, baķlađı, ğadāyiF ōle başlarıS bayramnara. (I-27.31)

len git ō dađā deyō oraları ğaz eline bī kōrek veriyō bī ģazma veriyō o ğün çalıŐdıryō. (I-34.41)

okuma yazma bilmīyōm. (I-37.3)

yāni duvarda hiç bīŐey ğoremezsin oldū gibi iŐlemelerdir. (II-4.42)

1.2.2.2.1.1.2. -mAk+

dūyūnlerde bizim dūyūnferimizde yemek ōnemlidir. (I-1.1)

ūstū susamlı Őeyli bīr çeŐit ekmek yaparlarıdı. (I-2.127)

1.2.2.2.1.1.3-(y)IŞ+

ğidiŐ ğeliŐlerini onuņ için, orda ikāmet ederimiŐ. (I-5.17)

bunu piknik alanı olāraķ kasabanığ ğiriŐ istiķāmetinde ķaķaların ba_ı olāraķ anılır orda yinir. (I-5.41)

ilçemiS işallah düzeldi yāni bu gidişnen de dā dā üsdün olcāk işallah yā. (I-29.55)

1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller

1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+

haydutluk eder bi şey eder yāni buranın düzeni bozuk. (II-28.31)

1.2.2.2.1.2.2. -er+

biçeriñi aldıñ mı git de, ĩrmene ver. (I-9.17)

1.2.2.2.1.2.3. -(I)r+

en, orta gelirli bi ālenin şeyi on, on beş sufradır yemek hazırlanması. (II-6.6)

1.2.2.2.1.2.4. -dIK+

bī ayağcı buluyyō ordan bildiği tanıdığı orda gel şū evde var. (I-37.18)

1.2.2.2.1.2.5. -mIş+

yā ne ğonuşcan işde gelmişden geçmişden. (I-36.12)

1.2.2.2.1.2.6. -(A)cAK+

yıcek işde pilāv, pirinç, et, yā. (II-5.5)

1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller

1.2.2.2.1.3.1. -ken+

meselā sabāleyin erken sa,āt dokuz on gibi filān gidilir. (I-2.58)

1.2.2.2.2.Çatı Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

Çatı ekleri, çatı oluşturma dışında kelimeye başka bir anlam vererek yeni kelime yapabilirler:

1.2.2.2.2.2. -(I)ş-

tāranalıķ ğöce yapılır, ğöce yapılannan sōna dövēfler, savıştırırlar. (I-14.45)

1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.3.1. Hal Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

1.2.2.3.1.1. +ÇA+

konvoylu gelin indirme benden önce olmamıştır yâni. (I-16.16)

belediyenin tarihçesini deyiveren isdersen. (II-20.47)

1.2.2.3.1.2. +rA+

beylik bitiyor sonra. (I-24.149)

1.2.2.3.1.3. +ArI+

salatalık ossun yâni sebze şeyine dışardan almâyıS, kendimiz yetiştirirS. (II-9.2)

1.2.2.3.1.4. +dAn+

neden onnar bize özenmiyölâ? (II-15.16)

2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ

2.1. İSİMLER¹⁷⁹

Çekim ve yapım ekleri konuları işlenirken “İsim Çekimi” ve “İsim Yapımı” işlenmiş olduğundan burada tekrara düşmemek için aynı konular bir kere daha işlenmemiş ancak atıflarda bulunulmuştur.

2.1.1. İsim Çekimi

2.1.1.1. Çokluk Eki (bkz. 1.1.1.1.)

2.1.1.2. İyelik Ekleri (bkz. 1.1.1.2.)

2.1.1.3. Hal Ekleri (bkz. 1.1.1.3.)

2.1.1.4. Tamlama (bkz. 1.1.1.4.)

2.1.2. İsim Yapımı

2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.1.)

¹⁷⁹ Geniş bilgi için bkz. Neşe ATABAY, İbrahim KUTLUK, Sevgi ÖZEL (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan) ; *Sözcük Türleri*, **ST**, TDK yay., Ankara, 1983, s. 26-67.; ERGİN, **TDB**, s.216-254.; BANGUOĞLU, **TG**, s. 319-340.; Haydar EDİSKUN, *Türk Dil Bilgisi TDB*, İstanbul 1985, s.104-131.; Tahir Necat GENCAN, *Dilbilgisi DB*, TDK yay., Ankara, 1979, s. 146-170.; Himmet BİRAY, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK yay., Ankara, 1999, XIII+265 s.; KORKMAZ, **TTG**, s.193-329.

2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler (bkz. 1.2.2.1.3.)

2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.2.1.)

2.1.2.4. Hal Ekleri İle İsim Yapımı (bkz. 1.2.2.3.1.)

2.2. SIFATLAR¹⁸⁰

Görev bildiren kelimelerdir.

2.2.1. Niteleme Sıfatları: Varlıkları niteleyen, onları renk, biçim ve durum yönünden açıklayan sıfatlardır.

tepe mevki̇isinde şuan çam dikili oraya güzel bir eyvence yeri. (I-5.48)

sarı inek südüynen vücütuna çalarım ben. (I-19.33)

bî çoban küçük çoban, büyük çoban diye bî şey varımış herâlde. (I-29.30)

şe gündāna bıçağ soğardın şôle uFak bıçağ. (II-10.34)

ō kırmızı bi buçuğ metre veyā bir yetmiş uzunluğūnda bişey. (II-15.86)

2.2.2. Belirtme Sıfatları: Varlıkları işaret, soru, sayı ve belirsizlik yönüyle açıklayan sıfatlardır:

2.2.2.1. İşaret Sıfatları:

o yemek de yeter o günnük. (I-1.8)

bu loğumdan sonrā şerbet_o olur. (I-2.6)

şu ğarşı yakada zāten orda avlāflar. (I-3.30)

işde bôle bî ādetler var ħe. (I-19.32)

bôle uFağ uFağ pidē fırınnarımıS var bizim maħalle fırınnarımıS. (II-11.3)

bî de su götürmüşler su varımış şu boy şôle bildiğın şu kılyonezde. (II-20.60)

bu köy yörük de_oil türkmen bunnā, türkmen bunnā. (II-21.11)

2.2.2.2. Sayı Sıfatları:

2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:

ōşmen yāni kimi ölçer kimi iki bardāğı sekiz bardağ su koyar. (I-1.46)

yalıñız ğırk beş gün yāni nişannılıkla evlilik arasında. (I-28.69)

bir hāFta on beş gün önceden dāvetiyeler basılır. (I-29.1)

eveli üç gün yapardık şindi bi gün yapıyōlar. (II-7.1)

¹⁸⁰ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s. 69-95.; ERGİN, *TDB*, s. 241-254.; BANGUOĞLU, *TG*, s.341-355.; EDİSKUN, *TDB*, s. 132-155.; GENCAN, *DB*, s. 171-253; KORKMAZ, *TTG*, s.333-399.

dört mähalleden oluşur belediyelikdir beldedir. (II-28.3)
gelibolu elli sekiz piyāde alayında asker olduk. (II-21.6)

2.2.2.2.2.Sıralama Sayı sıfatları:

yirmi birinci yüzyıldaki çalışmalar. (I-16.7)

birinci bayram, ikinci bayram, üçüncü bayram; şeker bayramı. (I-30.49)

onan sōna üçüncü yeri burāmış eberi. (II-13.12)

diyōlar ki bayram mı olūr dördüncüsü gün. (II-17.27)

2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları:

ğanyāna da gelene birer mendil verir çevre. (I-31.136)

2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

çobannarın yüzde doksanı dahā çok tarımsal uğraşlarla geçinir tamam mı. (I-28.1)

yüzde doksan dokuzu ğāri meşrū geçinir buranın. (II-27.23)

2.2.3. Belirsizlik Sıfatları:¹⁸¹

o zaman işte bāzı evlerde bāzı şeylerde keşkek dedimiz bir yemek var. (I-2.53)

her soFrada olurdū bunnar. (I-4.20)

şindi bāzı yelēde ben bekar adamın sādıc olduğūnu görüyom. (II-22.72)

ārifē günü ikindinnēyin yediden yetmişe evde olan bütün erkeklē ikindi namāzına gidēf. (II-30.3)

2.2.4. Soru Sıfatları

kaç aylıkken oluyo bu işler? (I-14.32)

sarı geçili derler,amma hangi yorük, geldi yerleşdi? (II-26.2)

2.3. ZAMİRLER¹⁸²

2.3.1. Kişi Zamirleri:

Kişi zamirlerinin çekimi **ÖTT** ile hemen hemen aynıdır, farklılık çoğu kere ses

¹⁸¹ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 82, ERGİN; *TDB*, s. 251-254, BANGUOĞLU, *TG*, s. 352-353.; EDİSKUN, *TDB*, s. 137-144.; GENCAN, *DB*, s. 94.; KORKMAZ, *TTG*, s.395.

¹⁸² Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 116-131.; ERGİN, *TDB*, s. 259-276.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 356-370.; EDİSKUN, *TDB*, s.156-169, GENCAN; *DB*, s. 254-270.; KORKMAZ, *TTG*, s.399-449.

değişikliklerindedir. Yaklaşma hali çekimindeki ı'ler Bolvadin ve obanlar ilçesindeki yörük köylerinde var olup, yöre özelliği olarak devam etmektedir. Bunun dışındaki farklılıklar da çoğu kere ses değişikliklerinden kaynaklanmaktadır.

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	1. Kişi	2. Kişi	3. Kişi	1. Kişi	2. Kişi	3. Kişi
YALIN	ben (I-2.45) beğ (I-4.2)	sen (I-7.10) seğ (I-9.22)	o (I-26.26)	biz (II-28.9)	siz (I-31.44)	onnā (II-10.6) onnār (I-1.10)
BELİRTME	beni (I.19.70)	seni (I-30.61)	onu (II-14.19) oğu (I-1.47)	bizi (I-15.17)	sizi (II-7.99)	onnarı (I-17.2)
YÖNELME	bağa (I-15.5) bana (II-27.31)	sana (I-19.6) sağa (II-31.24)	ona (I-28.29) oğa (II-15.4)	bize (I-35.3)	sizce (II-15.93)	onnara (I-28.33)
BULUNMA	bende (I-30.37)	seğde (I-8.25)	onda (I-13.25)	bizde (I-14.31)	sizde (sor.)	onnarda (sor.)
AYRILMA	benden (I-31.55)	senden (II-15.27)	ondan (I-5.31)	bizden (I-2.117)	sizden (II-20.40)	onnardan (II-21.14)
EŞİTLİK	bence (II-4.14)	sence (sor.)	onca (sor.)	bizce (sor.)	sizce (sor.)	onnarca (sor.)
VASİTA	bennen (sor.)	sennen (II-18.29)	onnarı (I-13.16)	biznen (sor.)	siznen (sor.)	onnarınan (I-33.19)

2.3.2. Soru Zamirleri

sen nerelisin? (I-30.57)

ölüm bu sığır nerenin? (II-7.52)

2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

bizim sülâleden kırışöüllerından birisini vurur. (I-5.31)

o günün padişāhı kimise habar veriyolar. (I-24.31)

çevre verir onnarı sōna herkes elini öpdürdümü dağılır erkekler ğāli. (I-31.136)

ādet yerini bulsun hesabı kimisi kave ier kimisi nesfāte yir kimisi evlenir falan.

(II-8.10)

şindi falanın ğızı bununı uFağ olundü hērkes bilebiliyō yāni. (II-20.2)
ramazān bayramīsa çıkarlar hērkeş birbirine bayrāmleşmeye giderler. (II-21.18)

2.3.4. Dönüşlülük Zamiri

az eveli boluyü kendi kendime ğonuşuyōdum. (I-34.38)

hindi herkes aňlaşiyo kendi gidīyo dūyün isteme filān. (II-3.5)

2.3.5. İşaret Zamirleri

Burada o, onlar kişi zamirleri ile o, onlar işaret zamirleri aynı olduğundan tekrara düşmemek için örnek verilmemiştir.

yalın:

bu, yörūğün didi bağ. (I-3.23)

bağ şū benim en birinci āhbabımıdı şu. (II-19.14)

belirtme:

içine domates, nohut_ataflar, yeşil biber bunu çekerler. (I-1.17)

şunu benim nāmıma sen orıya bī hediye olarāğdan dağıvē. (II-7.8)

yaklaşma:

acığ kendi yakınnarına suyu çıkartdırdı bizlere şona şuna yoğ. (I-19.103)

bütün_ev_idāresi buña bāğlıydı. (I-24.58)

bulunma:

bunda ğız vā falan bōle durmadan sayārlā tamām mı. (I-29.61)

ayrılma:

bundan_on beş sene yirmi sene eveli üç gün_ıdı. (I-15.26)

şindi tadının değışikliğı şundan oluyō; hormon yoğ yāni, ilaç yoğ. (II-9.11)

eşitlik : bunca (sor.), şunca (sor.), onca (sor.)

vasıta :

şindi ğavğā etdin mi beter ğavğā ederiS biz bunnan. (II-7.88)

2.4. ZARFLAR¹⁸³

2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

yaw kimdi filán derkene tabi ğordon_ı altında içeri götürüyolar. (I-24.30)

gök boncūnan örerler ādetini yaparlar geri gelirler. (I-31.109)

üş dene araba ğaldırıyō sa_ıatinen zabāhdan yollar geri gelir. (II-23.40)

2.4.2. Zaman Zarfları

hāFta geldiñ miydi yarın bolavadın bazarından ğınâyı ğörduK. (I-11.29)

geçen mesela ben bunnan bī buçuk ay eveli gitdim boluya. (I-31.10)

köy mühtarı dellāl ünnerirdi bōğün, yarın angāre var. angāre gitcek herkes. (II-14.31)

2.4.3. Hal Zarfları

onu bişiri_ıik eyice. (I-26.16)

acılı onu da ōne bişirilē. (I-27.20)

ha kelemi de güzelce ısaçak suda haşalıS. (I-31.16)

2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

çocuklar düşer diye olannara fazla da şey etmen. (I-19.49)

şindi az evelden dā çok oturulāmış düyünde. (I-27.41)

işsizi var ama ne ğadar olsa işçi az en çok yāni çifçilik bizim burda çobannarda. (I-26.26)

ōle ne biliyim çok fazla pişirmiyiz. (II-6.36)

2.4.5. Soru Zarfları

nası ğoyun ğüdüdür? (I-30.59)

küçük niye küçüK_ıaldım? (II-9.14)

¹⁸³ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s.96-115.; ERĒİN, *TDB*, s.255-259.; BANGUOĒLU, *TG*, s. 371-384.; EDİSKUN, *TDB*, s. 273-283.; GENCAN, *DB*, s.407-437.; KORKMAZ, *TTG*, s.451-525.

2.4.2. Görev Değiştirici Eklerle Zarf Yapımı

2.4.2.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.1.1.3.)

2.4.2.1.1. Asıl Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.1)

2.4.2.1.1. Birleşik Zarf-fiiller (bkz. 1.2.1.1.1.3.2.)

2.4.2.1. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı (bkz. 1.2.1.2.)

2.4.2.1.1. Hal Eklerinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.1.)

2.4.2.1.1. Bildirme Ekinin Zarf Yapması (bkz. 1.2.1.2.3.)

2.4. EDATLAR¹⁸⁴

onnan kelli duz_ıatarıS şöyle onnan kelli hāmırınā suyu dökeriS. (I-11.2)

āynı başka kōlerin yörük kōlerinin de biz gibi düyünü. (I-18.17)

bōle ğız saçı gibi olürdu. (II-14.20)

gadā+k genişletilmiş şekiller:

biz bu hāle gelesiye ğadak neler çektik. (I-19.56)

2.6. BAĞLAÇLAR¹⁸⁵

2.6.1. Sıralama Bağlaçları

dişli çoban ilk olarak burda yerleşmiş ve burda ün yapmış. (I-5.3)

evelā hem topçüdum hem piyādedim. (II-14.33)

2.6.1. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları

yā māhalleniñ_ıimāmı ya da emekli imām veya bi imām mutlağa olür. (I-2.105)

veyā_ıüt kütāhya beyleri var yā veya_ıüt başga hindi ğarışığ_ıış. (I-24.6)

yā topraklārda veya bi verimsizlik oldu yāni. (II-15.2)

2.6.2. Cümle Başı Bağlaçları

var_ıamma bu gördü_ün bu bāldalarde hiç başga bu bēğden başga kimse yok. (I-24.3)

benim duyuşum şōle; ama ben pek inanmadım burda bī çoban varımış diyōlar sen onu biliyōn mu? (I-29.29)

¹⁸⁴ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.132-144.; ERGİN, *TDB*, s.348-356.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 385-389.; EDİSKUN, *TDB*, s. 284-301.; GENCAN, *DB*, s. 438-445.; HACIEMİNOĞLU, *TDE* 336 s. ; KORKMAZ, *TTG*, s.1052-1088.

¹⁸⁵ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.145-180.; ERGİN, *TDB*, s.334-348.; BANGUOĞLU, *TG*, s.390-395.; EDİSKUN, *TDB*, s.302-321.; GENCAN, *DB*, s. 446-478.; KORKMAZ, *TTG*, s.1091-1134.

bôle var yāni bütün lâblar varıdın yāni. amma bize vahāblar derlê. (II-22.66)

Fakat bu isimin nerden geldiğini hiç araşdırmadığ da bilemiyorum. (II-30.39)

2.6.3. Sona Gelen Bağlaçlar

hā yörük deyincik, ābesleniyō bāzı insanlar biz de diyōz ki yörüK, osmānlar, osmānlı devleti ğuran hangı ğişi? (I-24.9)

şindi başka ğaldırmıyoS ki. (II-3.2)

ki+ne ile genişletilmiş şekiller:¹⁸⁶

adam diyo kine başlık yoksa ğız da yok nê eğeğ sen hocam? (I-32.26)

2.7. ÜNLEMLER¹⁸⁷

2.7.1. Çağırma Ünlemleri

hayatı yedik orlarda yaw. (I-34.29)

len ne ğülüyōn ben acıdım bana bađıcēn yerde dedim. (II-20.63)

2.7.2. Gösterme Ünlemleri

var işde burası oda. (I-34.19)

dē ēski tarihī biz hattā bizim sülāle řuhūdun öte yanında köyün çađıl köyü derler ordan ğēlme. (II-23.10)

2.7.3. Sorma Ünlemleri

ağlıyoğ mu! (I-8.21)

2.7.4. Cevap Ünlemleri

evet, ğara ğeçili yörü, ū dērler babalarımız ôyle der. (I-21.12)

2.7.5. Seslenme Ünlemleri

hadı bakalım şu māhalleden on kişi ğidiğ o suyu bi ğazığ. (I-9.13)

¹⁸⁶ Geniş bilgi için bkz. ÜSTÜNER, , s.200.

¹⁸⁷ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 181-201.; ERĒİN, *TDB*, s. 331-334.; BANGUOĒLU, *TG*, s. 396-407.; EDİSKUN, *TDB*, s. 322.; GENCAN, *DB*, s. 479-492.; KORKMAZ, *TTG*, s.1139-1191.

2.8. FİİLLER¹⁸⁸

2.8.1. Fiillerde Zaman (bkz. 1.1.2.1.1)

2.8.2. Fiillerde Kip (bkz. 1.1.2.1.2.)

2.8.3. Fiillerde Çatı (bkz. (1.2.1.1.2)

2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk

yā ğulaK memesi bizde demeSler bilmeyon_u onu duymadım. (I-1.54)

ġangırene çevirmiş şükür onnar ġalmadı ġayrı. (I-14.44)

dereden suyun basmacā_u yeri bizi dutmadı. (I-15.17)

ēskiden hāni önemli ādetlerdi bunnar ŗimdi artık kalmadı. (II-4.48)

ōle bī bilġim bōyŗklerimizden filan bōle bī bilġim olmadı. (II-28.34)

2.8.5. Birleşik Fiiller

2.8.5.1. İSİM + FİİL

2.8.5.1.1. İSİM + eT-

defalarca pilot bōlgeli_u ni mu_āfaza etmiştir. (I-5.63)

yemek yapıyon ġonşuyu dāvet edērsin. (I-9.1)

sekiz ay sōna ŗu ayaġının ŗurasını acık yara etdēdi orāyı ēyi etdik. (I-18.45)

bi dŗyŗn parası da oņa masraF_ettik. (I-19.59)

ovada harp edērlerimiŗ. (I-24.15)

dedelerimiz Faġat bi ġadımı vurdu diye iftirā etmişler. (II-7.64)

oynar, gŗlerler dāvet ēderler. (II-12.17)

kesēye dōkeriS devāmlı sulu sulu yo_ūrT_etmēyiS. (II-16.6)

allāh hērkeŗe nāsib etsin. (II-20.66)

2.8.5.1.2. İSİM + eyle-

allāh mutlu eylesin. (II-30.19)

2.8.5.1.3. İSİM + ġıl-

cenāze namāzı ġılınır. (I-24.84)

¹⁸⁸ Geniŗ bilgi iēin bkz. ATABAY vd., *ST*, s.202-281.; ERġİN, *TDB*, s.276-330.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 408-494.; EDİSKUN, *TDB*, s. 170-272.; GENCAN, *DB*, s. 271-406.; KORKMAZ, *TG*, s.525-1043.

2.8.5.1.4. İSİM + ol-

uyuz hacı eliniñ ölü durmuş, bey oluyo. (I-24.141)

yā adam onnan sōna geliyō buriya insanda bī özenç oluyō. (I-28.18)

ğış sezonunda dā çoK_olur. (II-1.18)

ve bu şekilde iki üç gün ğaynâşma olur. (II-2.13)

2.8.5.1.5. İSİM + olun-

ēzginlik hissediliyō tabi ölü tarafında, yārdımcı olunur. (II-29.30)

2.8.5.1.6. İSİM + ver-

öle ha deyince ğız vermezlerdi ēskiden. (II-4.2)

2.8.5.2. FİİL + FİİL**2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili)**

hamur tutmiyabilir. (I-1.38)

bağ şūrda görümcemin ğızının var bakabilirsin. (I-31.61)

daḥā geniş çaa bu Sebzecilik işi genişleyebilir. (I-5.60)

onnarın göremediğini o büyük görebiliyō yāni. (I-28.79)

legēnde de yō_urabilirsiniz. (II-6.54)

oyma ğayıknan filan kaç kişi geşebilir? (II-7.86)

2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vēr (Tezlik Fiili)

sarāciğ deyiveri_iz kısacası. (I-5.8)

bağ bī bizim burda dellāl ūnediveriyōlar. (I-19.4)

ıramazan deyiverin canım. (I-22.21)

āski düyünner işde bī kemāne bī tef alır gidiverirlēdi. (II-16.17)

tel helva deyiverin. (II-31.16)

2.8.5.2.3 FİİL+ (y)A ğo (Süreklilik Fiili)

o toprağ o üzümün şiresinin eşisini alağoyuyo. (I-14.74)

2.8.6. Fiil Yapımı**2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı (bkz. 1.2.2.1.2.)**

METİNLER

ADI SOYADI	Şehri GÖKER
YAŞI	48
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul mezunu
DERLEME YERİ	Bolvadin Merkez

Metin Numarası: I-1

DÜĞÜNLERDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

düyünlerde bizim düyünnefimizde yemek önemlidir. olanıevi hazırlanır dāvet. kimi cumadan başlā, kimi cumārtesi, pazā gidilir. kimi cuma, cumartesi, paza. yemekıolayı vādır. daıa durmeyōla aman pērfşenbe oluf onu nası ayāflāsa. etli pilaF, yaprak sarması eskiden biber de olurdu şimdi biber kaKtı. sūtlāş, bamya, tel kadāyıf, ārpa çorbası bunnār önemli yemekler. bunsuzōlmaz. kāsınōlmaS. 5

ARPA ŞEHİRİYEYİ NASIL YAPIYORSUNUZ?

onu aşçılar tereyāğlı, salçalı kavururlar. eskiden kavūrulmazdı kavurma yeni oldu. kavururla onnarıñölçüleri vādır. kaşsofralık büyük sofralarımız vādır. onnā yemek yidiriceksēñ kişiye göre ayāflalā o yemek de yeter o günnük. onu kavurarak pişirirle.

DÜĞÜNLERDE AŞÇI TUTULUR MU?

deyil. aşçı tutulur. aşçı tutulū, bulāşıkçı tutulur. aşçı da ayāflar sen de hizmetini edērsin. deyil paralı olur. tanıdık paralı olur, böyle bir yedi sekiS kişi var. onnār parāynan 10 yemekleri yapāflar. sen de ücretini ödēsıñ.

YÖREYE HAS YEMEKLERİNİZ VAR MI?

bizim yaprāğımız var yöreye has. başka yerde bilmem. asma yaprāğnı haşlarıS. kıyma, köftelik bulğur, içine qarabibē, yeşil maydonoS onnār sarılır. bū başka yerde köftelik bulguru kullananıaS sarmanārda piriş kullānılır. bu belirli bī yeşilde köftelik bulguru kullānılır. özelliği bu. biz pirişliye yalānçı deriS. tarhānıyı āskiden göcēylen yaparlardı unnān göcēyi 15 gariştirirdi benim çocukluğumda. şimdi unnā yapıyolā içine domates, nohutıataflar, yeşil biber bunu çekerler. aşūrelik göcēyi çekerlēr. bizimıonu bi de göce yuvalāmıS varıonu ince çekerlerıonu göce yuvalāğı deriS yuvalālarıellerinde onu da nohut pişirir gibi sovanlı, salçalı içine yeşil biber konur kıyma kıyma olmaSsa dūz kuşbaşı oña da göce yuvalāğı deriS. onun

irisini de tarhınıya da kullanırlardı äskiden. Őimdi kullanılıyo mu bilmiyom accığ azaldı. **20** göce aŐurelik bulguruĝ çekilmiŐine göce deriS. göceden olur. sulu köfte gibi. nōhut gibi, noūtu cannandır, aynı nōhut, nōhutdan da biraS küçük yuvalanıf, aynı nōhut piŐer gibi piŐirifsiĝ.

DOĝUMDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

dōumda vallā hazırlanır, iki taraf da ĝayınna da hazırlanır. ĝızıĝ, anası da hazırlanır. bizde sarı tūlbent, örtefler. sarılık, olmasın diye örterler. al basmasın diye onu anıya **25** örterler. çocuya deyil bizde de kırmızı tūlbent anıya örterler.

ALBASTI NE DEMEKTİR?

herālda atāŐlanırımıŐ, ana. atāŐli bi hastalık geçiriyemiŐ, ateŐli lōsunması dedi, imiS onuĝ için albastı. duymadım, ama öyle deniyō.

MEZARLIK ZİYARETLERİNİZ NASIL OLUR?

bāýramlarda gidilir, arife ĝünü daha çok gidilir. bayram ĝünü de uzaktan gelenler gidef. arife ĝün gidilir bolvādinde bayā dūyün gibi olur mezarlıklar ĝalabalıĝ olur. **30**

KIŞ İÇİN HAZIRLIKLARINIZ NELERDİR?

kıŐın patlıcan, uzunnamasına inci inci dilinir, yıkanır tuzlu suda. sārilir, ĝurutulūr, kıŐın biberle ĝarıŐık dolması olur. onuĝ bi de bastısı yapılır. piriŐli piŐer oĝa da bastı denir. daha çok ikisi biber daha çok kullanılır onuĝ da piriŐli yalānçı deriS, oĝa da. sovan, pirinç, bulgur ĝoyarsāĝ ĝarıŐık bulgur olur oĝa da biz yalānçı deriS. bizde meyve ĝurutmamız yoK biz bi ĝayısı ĝuruturlar bizim burda. reçel yapılır, hoŐaF, olur bu ĝadar. arābaŐı bizde de yapārlar. **35** arābaŐı; bir kilō unu onu bulamaç haline getiriyorsun oĝa da sıcak ĝarıŐtırarak, sıcak su dōküyōrsun. tuz, biraz için tutsūn diye niŐasta ĝoyārlar. o bulamacı iyice piŐiriyōrsun. hamur da önemli çorba da önemli. hamur tutmayabilir. tutmaSsa ĝaĝmaS tepsideñ ĝaĝmaS. bulamacı iyice piŐirdikten sona yıkanmış tepsiye dōküyōsun. tepsi ıslak, olcāk bulamacıĝ ĝaĝması için o da donar, çorbasını da unu ĝavuruyōsun miyāne deriS. ĝavurdūktan sonra onu eziyōsun. **40** için tavuĝ suyu tavuĝ ĝōĝsū didiyōsun, onu da tekrar çorbalara o bulamacı de bulēyon. vala biz tavuĝ biliriS. hindi olur, ĝaz, olur, keklik bilmeyiS. vala o ĝazıĝ kendine ĝöre olabilir yāni. ĝaz, eti hafif ĝokar için tereyāĝı ĝoyārsāĝ ĝokmaS herālda. bazı tavuĝlar da ĝokuyō Őimdi. oĝlavaynan ĝarıŐtırılır bizde. suyunu ayarlamāĝ için Őōyle elini tērs çevirdiĝ mi, un tūyleriĝi

tutar. onun suyu tam demektir. ben öyle ayarların suyunu. oşmen yāni kimi ölçer kimi iki **45** bardağı sekiz bardak su koyar. yarım kilō un eder iki bardağı, öyle ayarlar. ben büyük bi kilōluk tasımınā tas deriS. onnan ölçerin öyne ayarlārın. eliminen ayarların. yalnız onu iyice pişiriceksiñ işte. nişasta donsuñ diye. nişasta donar ya onun için atılır. pelte deriS nişastayı sütlüsüne muhallebi deriS. o donar onun için atarlar. büyük tepsilere döküyösuñ konmaS o kendi halinde donar. yazın hiç ādetimiz deyil kışın ādetimiz onu da kar yağınca **50** başka zaman yok. kar yağınca hemen herkes bi yapmıya kalkar. başka yaparlar soğuklarda da kar daha bi önemini artırır yağınca. donduğu için mi? dışarı çıkılmadığı için mi? herkes dışarı çıkmeyō evinde. e o da bi yutması onun da bi güzel olūr tantanalı olūr. yā gulaK memesi bizde demeSler bilmeyon onu duymadım. bizde tāhta gāşık gullanan āvler vardı da bizde yok şindi. **55**

ADI SOYADI	İsmail Geçili
YAŞI	43
ÖĞRENİM DURUMU	Lise mezunu
DERLEME YERİ	Bolvadin Merkez

Metin Numarası: I-2

DÜĞÜNLERDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

şindi bizim düyünlerimiz nası başlar? önce bi gız istemeye gidilir, gız evi, olan evi gız evine bōyle önceden bi habar eder. bōle bōle biz isteyici varıcaz önce gadinlar giderler bizde kadınlar şeyi bitirdikten soñrā erkekleri dāvat ederlēf, erkeklerle berāber işte şāpalım söz keselim filān diye, daha sona erkekler giderler, loğum dāvası filān var işte bizdē, ilk etepta kendi aramızda loğum yiyelim denir meselā, bu **5** loğumdan soñrā şerbet olur meselā belirli bi gün oldūnda şerbet denilen işte, dediğin gibi kız evine bu yardım için yardım maşsadiyla bu şerbette erkekler kendi arasında, gadinlar kendi arasında eylenirler. kız kısmınā taqılar taqılır şerbet günü, yāni o gün, taqılar taqılır. erkeklerde isē, sādece loğum ve şeker yēnir. duvalār edildikten soñrā para atılır. yāni bizde, şeye kız evine maddi destek için para atılır. dā soña düyün **10**

günü filân belirlenir, genelde çarşambadan başlar bizim düyünler, çarşamba günleri başlar bizim düyünlerimiz. genelde çarşamba gün ğız_evi ğına yakmâsı dèye bi olay vardır bizde. meselâ ğına yakması filân diye yâni bu düyünün başlıcâna dâyir kızlar genç kızlar hısım_akrabaları dolaşırlar, dolaştıklarında her kapıdan meselâ belirli bi cüzî ücret_alırlar. yani herkes gönünden ğopan parâyı verir. cumâ gün genelde **15** cumâ günnerî olan_evinde ikinniden sona mâvlit dediğimiz şey mâvlit_okunur duvalar edilir. cumartesi gün asıl düyün bizde cumartesi günneri başlar. cumartesi günnerî dawetiyelê basılır tâbi şeyler basılır haber_ edilir şêlere filân. daha sonrâ, sadece dawetiye dağıtılır yani erkek_evinde dâmadıñ sâdıçları dawetiye dağıtırlar. dâ sona cuma günü şêyden sonra düyün başlar ikinniden sonra filân yavaş yavaş millet **20** toplanmâya başlar. akşam_ ezânine dõru işte êlence mêlence çalgı çengi filân_ olur. êlence mêlence filân şeyinde akşam ezânine yakın kına yakılır. dâmada kına yakılır. dâmaTla sâdıca ğına yakılır. dâmaTla sadıca ğına yakılır_ işte dâmadıñ hısım akrabâsı eşi dostu filân dâmada taķı taķarlar bu sefer, meselâ ilk_ önce geline şerbette taķısı taķılıyõdu şeyde de dâmada yani, cumartesi gün_ akşamleyin dâmada taķılár **25** taķılır. dâ sona sâdıçlar sıraya girer. bõyle, sâdıçlar da o kınadın belirli miktarda ellerine yakılır, damadıñ cebine herkes bi miktar gâli para şê yapar. kimisi para verir kimisi altın taķar. bize ödünç diye davâ vârdır meselâ ödüşdür her şey. yani ödüş gibidir taķılan_ altınların hâpsi ödüş gibidir yâni. meselâ birisi size sa_ât altın Taķdıysa õbür düyününde veyâ şeyinde siz de oña sa_ât altın Taķarsınız akşam yemek **30** yindikten sonra yemeklerimiz ilk_ önce çorbayla başlar. oturmuş bi şeydir yâni sistemdir bizde. ilk önce çorbayla başlar. hêrkesde meselâ fakirde fuķarâ hêrkes zenginde filân, çorbayla başlar. çorbadan sona etli pilav_ olur mutlaka, etli pilavdan sonâ mutlaka bi tâtlı olur bũ tel ğadâyıf_ ossuñ tâhin_ ossuñ onnan sonrâ bunnan sonâ gelên yemek çeşidi de bamya gelir bunnan sonâ, bamya çorbası mutlaka bamya da **35** olur. dâ sonrâ yapraķ dolması dedimiz yani yapraķ sarması bizim meşur bolvâdiniñ meşur şeylerinnen bir tãnesi yapraķ sarması gelir. yapraķ sarmasına kara habâr filân geldi derler. onnan_ önce tabi sütlü gelir. önce bir sütlâç yani sütlü deriS biz, sütlâç gelir. şindi bayâ neşeli geçer yani biz bu deliĝanlı şêyleri bize neşeli geçer yani, millet pilâvı yérken filân birbiriniñ sırtına filân vurur yani bõle, boĝazınnan geçsin filân **40** falân diye. gençler biz_ ehtiyarladık tabi de, şeyden sonrâ sütlaşdan sonrâ, kara habâr dedimiz yapraķ dolması gelir. õ artık yemêĝiñ sonuna delâlettir yâni, yemek bitiyõ habâriñiz_ ossun demektir yani, onnan sonâ âminlik yâni mevsime göre ķarpuz, ğavun,

hoşaf, zerdâli hoşafı ossun, vişne hoşafı ossun meselâ onlar gonur. âmin denilir dâ sonra gine çıkılır dışarıya, herkes gece sa'ât onbire onikiye gadağ filân_eylenir. dâ **45** öñceden meselâ bir_âdetimiz vardı bizim yâni, bolvedine has bir_âdet. dâ öñce dâmatla sâdıçları hep birlikte yatarlardı ama şimdi öyle galmadı gâli, herkes sabahlardı damatla beraber_uyurlardı. kız_evinde pek_uyuma olmaz. yani sabâ gadağ birbirine gelir giderler gız_evi, yani gız_evi olan_evini ziyaret eder. olan_evi gız_evini ziyâret eder sabâ gadağ. genelde Pek uyūmazlar yani, dâ sonra Tâmat dâ öñceden sabâleyin **50** hamama hamam faslı olurdu şimdi bitti tabi, herkes dâmatla beraber hamama giderdi. hamamdan çıkdıktan sonra dâmadın evine gelirdi. o zaman işte bâzı evlerde bâzı şeylerde keşkek dedimiz bir yemek var. keşkek olur o bazen kâhvaltı olur bazen yani, şeyden soñâ artık yemek faslına geçilirdi. ha bir de berber gelirdi. meselâ dâmadı sâdıçları filân tıraş etmēye berber gelirdi. şimdi o da kaçtı. herkes kendi berber **55** tıraşını mıraşını oluyof. sabâleyin meselâ gendilinden geliyō. berber gelirdi. berber tıraş_ederdi, şimdi o âdetimiz ma_alesef gayboldu. çeyiz kânnısına gidilirdi daha önceden. meselâ sabâleyin erken sa'ât dokuz on gibi filân çeyiz kânnısı yani kız_evine dâmat sâdıçları bir araba Tudulurdu. kamyonla filân çeyiz kânnısına gidilirdi fakat şimdi bu âdetimiz de de_ışti. genelde çeyizler şimdi kızın çeyizleri şeyden soñâ **60** şey_olūyo, düyünden bir havta önce filân meselâ çakılıyōf duvara, şimdi bizde sabâları meselâ dâmatla şey sâdıçları sâdış dedimiz dâmadın çok yakın arkadaşları. artık bir tane de baş sâdış olur bizde. meselâ bu baş sâdış dâmada artık gerdek gecesinde ne şekilde davranca_ını filân_onnarı anlatır. yâni ne şekilde zivâF yapılica_ını ne şekilde yâni, yardımcı olmāya çalışır. geliniş şeyinde o baş sâdıştır. diyer sâdışlar da **65** dâmadın yakın arkadaşlarıdır. işte sabâleyin gelin_alındıktan soñâ gelin alınmāya gidilir. genelde dâmat tek gitmez bizim bullarda ama soñ zamânlarda âdet de_ışti bu âdettimiz de de_ışti. bizim dâmat da gitmēye başladı. yani dâmadın gız_evine gidip de gelini filân alması abes garşılanırdı. dâ öñceden dâ öñceki senelerde ama şimdi damāt da gidiyof. damāt alıyor meselâ, genelde gelini eskiden bûbası sâsa bûbası alırdı. **70** meselâ, gız_evinden. işte tabi gız_evinde de hazırlıklar olur. şeyde bir hazırlıklār_olur. meselâ gelin gıza da sabâleyin duvâk denilen bir şey düzülür . meselâ duvâk dedimiz bu başına bi al yazma örtülür_işlentili bi al yazma örtülür. tabi tatlı şeylerimiz vârdır bizim meselâ oñnarı unuttuk, ilk nişanlanma döneminde baklavâ filân yapılır. yani gız_evi baklavâ yapar_olân_evine baklavâ gönderir. dâ öñce biz meselâ oñnarı da **75** unuttuk. bağ düfū derdik. biz düfū bu hısım akrabâsı için yâni dâmat anası bûbası

yağın akrabalarına filân bôyle çocukları mâhalleriň çocuklarını toparlârdı. bujnara çamaşır iş çamaşır gibi gömlek gibi şey şeyler giderdi, o âdetlerimiz de gayboldu. dâ soña nişanlılık döneminde bir de bujnarı da atlıyoS. nişanlılık döneminde mutlaKa bir gelin gız şeye götürülürdü. meselâ bir manifaturacıya filân götürülürdü. orda üç **80** beş tâne bizim şalvar dedimiz dâ önce şalvar dedimiz doñluklar monluklâ filân kesilirdi. şimdi onuñ yerini manto filân aldı. yâni birkaç elbise alınıyō birkaç da manto. bujnarin tamamen finansmanıñı olân_evi şe yapârdı. tamamen çeyiz kız_evine â_itti. çeyizin tamâmı gız_evinin insiyâtifindeydi. meselâ yatâ_ı yorganı aygazı şeyi meselâ, tamamiyle ama şimdi şu anda olan düyünlerimizde gız_evi yatağ_odasını **85** edêrse olân_evi de oturma odasını filân yapıyō. yâni bi paylaşım oluyō. taķı işte bizde pek şey yapmaSlar. işte bizde zorlamaSlar. ama mutlaķa bi duruma göre altın mutlaķa taķılır. her yerde olduğu gibi bizim burda da altın mutlaķa taķılır. faķat soñ zamânlarda oña da biraz esnek davranılıyō. herkes yâni şu ğadaķ dakcam bu ğadaķ dakcam diye pek dēyen yok. yâni işte nerde ğalmıştıķ, işte dâmat bu gelin gızı **90** aldıktan soñra yâni dâmadıñ şeyi gelin gızı aldıktan soñra gelin eve bıraķırlar. gelin aķşama ğadaķ geliniñ akrabalarıyla beraber ewde beklerler otururlar. orda çeşitli hazırlıklar filân yaparlar. bizim burda meselâ tekke vârdır: abdülvaĥâp hazretleri diye bir tekkemiz vârdır âbemiñ mâhallesinde dâmat sâdıŞlarıyla beraber mutlaķa bu tekkēye gider. dâ öñce ĥamam faslı vârdı o ğaķtı. dâmadıñ sadece bûbası gelin **95** alırdı o da ğaķtı. şimdi dâmat gidip gelini filânı alıyō konyo ĥâlinde. dâ soñâ bu tekke olayı bu tekke olayı muhaķķak gidilir. yâni orda dâmat sâdıcıyla beraber bi do_â edef allah rızası için_iki rekat filân bir namaz ğılar. orda bi do_â eder. onnan soñra sâdıŞlarıyla beraber gelirler gezerler şey yapârlar. aķşamleyin dâmaT_akrabaları tarafından gençler ğonu ğomşu hısım akrabâyı filân_okurlâr. aķşam bi güvey **100** ğuyması filân diye böyle bi güvey ğuyması diye âdetimiz vârdır. güvey ğuması diye bi şeyimiz vârdır. bunda dâ yine yemek yedirilir herkese. aķşam_ezânından sonra herkese yemek yedirilir. yemek yedirildikten soñra herkes yeme_ı yir aķşam_ile yatsı arasında herkeş dışarıya çıkar, kıPleye ğarşı döner. imâm_olur mutlaķa. yâ mâhalleriñ_imâmı ya da emekli imâm veya bi imâm mutlaķa olur. o do_â ettirir yâni, dâmat gerdeĝe **105** girmeden_önce do_â ettirilir. dâ sonra dâmat da bu do_âdan sonra herkesin_elini öper dışarıya artık baķlûwa beklenirdi. yani herkes gider da_ılır hısım_akraba ğonu ğomşu da_ıldıktan soñra, dâmadıñ sâdıŞları filân dışarıda baķlava beklerdi. dâmat_içeriye girer, baķlava filân keserdi. bizim zamânımızda öynēydi de herâlda şimdi de bôyle olması lâzım. bu

da ğalmadı yāni baqlawa işi de ğalmamış. yāni şindi dā önce **110** düyünlerde beknenilirdi. meselá sabā ğadağ dāmat da beklenirdi. ama ğız_evinde bu war meselá ğız_evinde mutlağa sabā ğadar şey sürer; bu gelip gitme. olān_evi ğız_evine, ğız_evi olān_evine ziyaretler sürer. yāni işte dürü dawāmıS da bitti. wallā artıq biz de mi yozleştik bilmiyōñ ki; walla yā hakğaten öyne bi şey oldu. yāni bizde de bi yozleşme oldu herālde. geleneklerimizin ğöreneklerimizin hepsi hemen **115** hemen bitti hocam yāni.

YÖRENİZDE NE GİBİ OYUNLAR VARDIR?

şindi bizden_öñceki nesilde bizden_öñceki ağabeylefimizde filān dā öñceden şakalaşma şeylerinde filān oyunlar çıkartırılmış. meselá herkes birbiriniñ cebine dolmā sokarımış. yāni dolmā dedim; bu yaprağ dolması filān. onnarı atarımış_adam_ave vārđıđı zamān bi bakarımış; cebinde yaprağ dolmāsı var. tabi çok çeşitli oyunlar oynanırımış **120** yāni meselá bu neşden aldın neşden bulduñ şeyi filān meselá oyunu. bu, para saklallarımış yani sıradan herkes yāni bōyle dizilirimış, bōyle etraF_odanıñ_içerisine toplanılırımış. bizim tabi büyüklerimizden şeyimize ğöre bi ortada para saklanılırımış, ortada bir_ebe olurumuş. o, parayı alırımış. ebe şeyi bulamadığı zaman meselá parayı sorarlarımış hangisinde kimde filān falān diye. o bulamadığı zaman bulamadığı adam bulursa o onuñ sırtına çıkar **125** gezdirirmiş. bōyne dışarıda onuñ sırtına çıkan o gezdirirmiş onu.

ARA KONUŞMALAR

üstü susamlı şeyli bir çeşit ekmek yaparlarıdı. yāni o ekmē_ī ekmē_ī bōyle dilim dilim dilerleridi. onuñ üzerine bir parça baqlawa kesip baqlawa ol'ur yā. o baqlawalafla ekmékleriñ üstüne ğonuflurdu. ğonu ğomşuya herkese dāđıtılırdı o baqlawa. o da uzun zaman_oldu bağ o da bitti. yaw datlılık diye yāni. datlılığ_ossuñ diye. yāni aradağı muhābbēt artsıñ, arada **130** datlılık ossuñ dātli dāđıttıđıñ zaman dātli olur meselá tamam mı? acı dāđıtdıđıñ zaman acı olur. sabun meselá sabun gönderđiñ zaman sabını verđiđiñ zaman olur aman sabın yollama filān defler meselá. eskiden öyne bi şeyler de vārđı meselá. eliñi yıkıcađıñ zaman millēt birbiriniñ eliñden sabını almazdı acılık geçer şeylik geçer filān falān diye. bu şeyler de vārđı meselá. sonra bōyne māhalleriñ çocukları eñ büyüğü ğāfi eñ yetişgin çocuđā bu heybiyi **135** veriflerdi. yāni ğüçlü ğuvvētli diye heybiyi veriflerdi. bu heybiyi omzuna atārđı tamam mı?

oñ beş yirmi dene çocuġu toplardı millēt bōyle işlentişeylerin içerisinde dūrū deriS biz. işlentişeylerin içerisinde ġız āvindenē işlenmiş olarakdan oġlen evine giyicek giderdi. dā önce dediġiñ gibi. herkes sırya geçerdi bōyne ġuyruġ gibi tamam mı? māhalleye hangi māhalleyse önemli diġil. tā orda onu yayan herkes gōtūrürdü ġārī sıryayınan oñlafla **140** çocuklara ġārī üç beş ġuruş para veriflerdi. biz de sırya geçerdik aman bize de iyisi verifliñ diye. yāni şeyine göre verifdi; bōyle çocuġun daşıdıġı yükün şeyine göre deġerine, aġırlıġına göre; para veriflerdi bōyle. tabi heybiyi gōtüren eñ çok parayı o alırdı. oñlafl da bitti. baġ baġlawa olūrdu. şey olūrdu. baġlawa daġıtılırdı bu şekilde, çerez daġıdılırdı. çerez dediġiñ yāni. o ġüġümler işte dāha önceden şindi şofben, bānyo filān vār ya o artık dāmatla. **145** geliniñ yıkānma şeyi ġārī ġüġümü ġārī yıkānması için mutlaġa herkes iki dene ġüġümü olūr. o ġüġümlē de ġārī şeyde giderdi; çeyiz ġānnısı dērdik oñla gidērdi. çeyiz ġānnısının peşine dūşērdi ġārī millet çeyiz gelecek! çeyiz gelecek! diye. inan bāġ bī gelin arābasını māhalleden geirmezdik biz gelini çocuġukan. māhalleden mesala önüne mutlaġa kesērdik. bī merdivenle kesērdik, bī aġāçla kesērdik. bi şeylen kesērdik. kāsınlikle parayı almadan **150** salmaSdik. oñlafl da bitti şindi ġārī.

ADI SOYADI	Kadir Özkara
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul mezunu
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-3

KÖY ODALARINIZ VAR MIYDI?

köy_odasında et bişirilēdi, pişmāne çekerlēdi. ġış aylarında otūrulādi, bizdē dāġa gittiñ mi oña haya hō deflēdi, tavşan vurūr gelifledi. onu odada bişiriflē, odanın yāreni deyōla yāni topluma, onları ferefe hālinde yerlēdi. ferefe didiġim; şindi misāl şurdā on kişiyiz di mi on kişi et yidik, bunu satın aldık, bunu satın alıncı bunun parasını bi kişiyeye versen ġalın gelir. hēssēne ne dūşmüş, misāl bi lira, birēf lira herkes arasında toplar o etin parası tümnden **5** toplandı mı alınan adama verilir.

ARABAŞI VAR MIDİR SİZDE?

var. şindi arabaşı; şindi tencere diyelim şöyle, tencerenin içine unu koyârlar. onu suyunan ğarıştırırlar ateşin üzerine görlar. ateşin üzerine ğaynârķan onu bōyna ğarıştırırsın bi kepçeyle, veyāvut Ta temiz bir ağâcinen o kendi halinde fıkır fıķır ğaynar, bişer. onun bişme tavına ğeldini hissettiĝin zaman ğaşınan bandırırflar şöyle bi alt üst edêrlêr. èyer bişdiĝi belliyse üfüleyñ, sōĝudu mu aķmaS, donar o zaman. hā o zaman farkına vardın mı **10** tepsilere dōkêrsin. tepside yayılır kendi hālinde o. so_ūr doĝar yāni so_ūr. onu da biçāĝına yīyceĝin şekilde baķlā biçiminde kesêrsin. hā suyuna gelince; unu, yaĝına ğavırısın, biraS da tavıK eti onun da çorbasını yapārsın, tereyāĝı ğatārsın, biberi seviyōsañ, acı biber seviyōsañ biber, tepside o kestiĝin şekilde baķlā şeklinde ğaldırırsın, kenārlara ğōrsun. çorbayı da içine ğōrsun. ğaşınan hā babam ye. ĝışın çekêfler, ekseriye ĝışın, yazı da isteseñ olur da ekseri **15** ādet ĝışımıdı. ğar yāĝdında. şindi de yaptırısñ olur. olmaz diye bişey yok. sen devāmlı gidiyōñ mu burlārda mısın sen? yāni isterseñ ben sa_a yaptırıveren. isterseñ amā. istemeSseñ bēn bi şey diyemem dēy mi? ben kendim Pek müttelāsi dēylin. hiç yimesem de aramam. yalnız bizim çocuklar bazı kendileri canı istedi mi yapārlar. ĝış, yaz diye bişey yok, o seniñ yimēyñe bāĝlı iştākına bāĝlı bişey. esas onun zevki ĝışın. şindi ĝışın zevk didiĝimiS şöyle; eli **20** boşluĝında ĝışın tavıĝin eti de ĝış aylarında zelletli oluyō. onun uçu eT_ içine mecburi ğatman lāzım şindi ĝêrçi kılōr çıktı, kılōr da aynı zevki veriyō. esas onu tavşan etiyle yapārlar. onlardan ossa dāha zelletli olur. şindi onu yimiyen ĝızılbaşlar. bu, yörūĝün didi baķ. baştan söyledi hoca. aleviler yimeS.

GEÇİM KAYNAKLARINIZ NELERDİR?

bizim burdā kiraz bek yok. ĝısa. ömrü ĝısa oluyō. fişne vār, elma var. eskiden elma **25** dāha çoĝūdu. beyaz elma, siterlin çeşitli elmalar varıdı, yalnız biraz tarla da ğocadı. bōrtü bōcek çovāldı. çovu var. şindi yīycek ğadar gine var vatandaşın. elma, pancar ekerler bizim burda. şekêr pancarı olur, patetis olur, domates, biber, sovan bunnār ekerler bizim burda ādettir. ekseri zira_ātçiliK işte bunnarna üĝreşiriS biS. avcilik yapan arkêdaşlar da var. ekseri davşan vā. keklik azdır bizde. şu ĝarşı yakada zāten orda avlārlar. var da ĝısa. geyiĝi **30** bilmeyiz duymadıK da yalnız keklik eskiden çoĝūdu. keklik çoĝūdu. şindi beñ saña şöyle diyen; eskiden normal üç beş avcı varıdı, şindi öñüne gelen avcıym diye alıyō eline tüfek, keklik onun da bi avlama mevsimleri, zamannarı var, adam şindi yavrudeyken kekliĝi vuruyō kökünü kesiyō. onun uçu biraz ĝısāldı. yalnız davşan da ĝısāldı aşā yokarı eski ğadar meşur de_il. yā yavruyķan vuruyōla, dā yavrudayķan vuruyōlar. yani onun_uçu bek şeyi yok yani **35**

üreme yok. eskiki gibi de_ıl yani eksiden çoğüdü. bi ğaldırdıñ mı bôyle ğol bāstıñ mı? üş dene, beş dene, oñ dene ğalkārdı.

ADI SOYADI	Muammer Kaygısız
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-4

KÖYÜNÜZÜN ADI NERDEN GELMEKTEDİR?

büyüklerden hāla dā duyarın da meselā; ben yetmiş yedi yaşımdayım. dişli çoban varımış orda köy vardı yā beş saña gösteri_ın orayı bak. orayı bi ā_ıl dutmuş. beş dene oğlü varımış annadıñ mı bak buradan hiç kimsēyi geçirmezimiş yòkarı dişli çoban diye, bunun dişli çoban adı ğalmış. orda durmuş ondan soña durmuş üş dene beş dene, dērken ğaraca_ôrenden, ā_ıl öñüñden ondan soñra bizim ötē yanımızda dereler var, sarıcıktan gelen falan. işte ora bi 5 köy ğurulmuş. anadıñ mı orıya bī köy ğurulmuş. esasında bizim köyüñ ğuruluşu, yedi hāne, yedi hāne. şıñdi yedi yüz biñ hāneyi geçti. ben bu ğadar biliyoñ ğusūra bakma. hānelerden ilkin çağırılar varımış. çağırılar dērler. oñdan soña; neydi o yā? vala aklıma gelmedi bi dā var. onu bilen yok ben şāhsıma bilmōn da duymadım da. gelmiş de_olarıdı o zaman. o zaman gelmiş dişli çoban. ordan ondan soña özburunlulā kör. şurası şıñdi assālt da görürsüñ bak 10 ordan giderimiş, ordan gidemezimiş o dişli çobanıñ ğorķusuna ā. oñdan soña ğ... la geçmiş. ğoca bī kôy ğurmuş benim bilişim bu. başka bi şey bilmōn aslanım.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

bizim düyünlē bizim şöförüñ meselā bī ğızı var; benim de ölüm var. vafī düñür oluruz. seniñ ğızı benim olāna ver dē. māfiğ ğalırsak olur. māfiğ ğalmazsak nerde ne ôyle bī şey bulduğ mu nişanlarız. düyün ederiS. düyünlerimiz de şöyledir; evelā şerbeT_ıçilir. nişan 15 dağılır. oñdan soñra düyün hazırlığı yapılır. ondan soñra düyün hazırlığı yapıldığdan soñra da gereken şeyleri, altınını, ğuruşunu her şeyini hazırlar adam, üç gün davul çalınır. üç gün yemeK dökülür. oñdan soña ğızılan oğlanı bi arāya getiriler. ēskiye bakārsañ çok da, yiniye bakārsañ yok. ēskiden yapra ğolurdü. dolma olurdü. sarma olurdü. bakla olurdü. börek olurdü. hōsaF olurdü. afidersiñ ğabak olurdü. her soFrada olurdü bunnar. emme şıñdi bi pilāF, 20

bī de neyidi adı sen sōyle aklıma gelmiyō yaw. üç pilāF, kompāsta, ondan sonra çorba, bi de niydi onuñ adı yā? adı aklıma gelmiyōf. tatlı di_ıl yā tatlıdan evvel bi dā varıdı. hā bamyā. āminlik; āmin duvā ederdi hocalar. duva duva eder ondan sonra oña āmin dersin seņ de. o fātihā der. seņ de fātihā dersin. āminlikde evel de yiniyo meselā şindi. ēskiden öyle yinirdi. ēskiden āmin didikten sonra yinirdi. emme şindi hiç yok. şindi o ādet ğağtı. hepsi yeme_ı 25 birden yiyip adam kaķıyō. duva oldu mu ğaķıp gidiyō.

ADI SOYADI	Mehmet Tekeş
YAŞI	43
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul mezunu
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-5

DİŞLİ KASABASINI ADI NERDEN GELİYOR?

dişli çobanın ikāmet ettiği yer; bu kıyaların olduğu yer. çocukken oğulda geziye geliriz ve bütün çocuklar buraya ilkokul çağında getirilir yani. dişli hakkında bilgilendirilir. ördan aklımızda kaldığı kıadarıyla. dişli çoban ilk olarak burda yerleşmiş ve burda ün yapmış, isim yapmış yani. ki dişli çoban, biraz önce mü_ammer ābenin de dedi_ı gibi; beş dene çocu_ü varımış, civar köylerde veya yerleşim alanında obalarda, bunun cesaretinden şerrinden 5 demeyelim de cesaretinden bu mıntıķaya gelemezlerimış. şurda kıavaķ alanları var; burlar sazlık gibi. bu şekildeymiş. burlar yayılım yeri. meselā şindi arabamıla götürecem sarāycık var. aslında sarāycık olarak geçer; sarāciķ deyiveri_iz kıisacası. ondan sonra türkmençik var. paşa köyü var. burlardan dişli çoban öldükten sonra yavaş yavaş buraya yerleşirler. dişli çoban sāđıķan gelemezler yani. şü anda sarāycık mevki_ısındiyiz. şü görünen tepe üç hüyük 10 olarak bilinir ve üç hüyük olarak geçer. resmiyette de üç hüyük olarak geçer. bu üç hüyü_ün anlamı şudur; şü anda oraya çıkmya kıalkışsak bir sa_āt da falan anca varırız araçla gidemeyiz zāten belifli bi zamandan sōna. oraya çıktı_ın zaman işçehisar tarāfını, afyon işçehisar tarāfını, bu tarāftan eskişehir tarāfını ve bu tarāftan akşehir bu bölgeyi rahatlıkla seyridersin. ki osmanlı döneminde orası bi noktada seyir tepesi olarak yani ēskiden deve yolu deriS, 15 mevki_ı olarak develerle ipek yolu var yā. onların hırsızlı_ı tākıp etme veya onları tākıp etme, gidiş gelişlerini onuñ için, orda ikāmet ederimış pādişahlık döneminde veya osmanlı

döneminde osmanlının cepānesi de türkmencik şu tepenin arkasında türkmencikte kaldı. ve ondan sonra paşa köyü ismi de paşa köyü yani paşa köyü vādır şu karşısı. yani paşanın ikāmet etti. köy olarak şeyiyle gāliyō. nası dişlini dişli olarak kaldı gibi. paşa köyünün **20** paşa olarak kaldı. ondan sonra aqçal deriS; şu büyük tepe. kırt buba vādır. kırt bubanın karşısındadır. kırt buba kırcu.övadadır. kırcu.öva da sonradan yerleşmedir. şindi dişli çoban; ortalıktan gidince; burda türkmencikten, sarāycıktan, taşlı hüyük, taşlı hüyük; biraz dāha aşşā. düşer. bozoq yani bozuktan karşı köyden örneğin karaca.ördenen bi sulāle gelir, kırışo.ülları olarak ve şimdi dişlide yerleşilen kırışo.üllarını burdan çekti.ğin zaman dişlide **25** şu anda biş beş yüz hāne varısa taqrīben biş yüz hānesi lāv olur. yani dört yüz hāneye düşer otomatikman ki orası da durmuş bey varımış, durmuş beyle eskiden bursāya pazara gittiklerinde durmuş beyle kırış anlamının geliş amacı; eskişehirde köroğlü dāğlarında veya boz.üyük tarafında bunnar kavga iderler kavga idince köpek ānı köpē.ini eskiden āğālık var ya āğānı köpē.ini öldürür boğarak. āğānı oğlü da dayanamaS, bizim sülāleden **30** kırışo.üllarından birisini vurur. Tutar o da onu vurur; ondan dolayı durmuş beyden kaçarlar. nerēye kaçalım biz dişli çobanın yanına ve o şekilde dişliye yerleşirler. yani bizim kendi sülālemiS. tunçlar vādır eskiden yerleşilen. ama sayı olarak çok azdır yani. fazla üriyememiştir. bunu derken de yanlış olmasın da. uysallar vādır sülāle olarak, āğırlıklı sülāle. ondan sonra hēni altı veya yedi gābine olarak vādır burası. onun hāricinde yoktur. **35** imāmo.ülları vādır.

BAYRAMLARDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

eski bayramlarda şöyle; örneğin geñçlik dönemimizde diyelim hıdırēllez deris mayısının altısı. hıdırēllezde üç beş arkadaş, kadın ossun, kız ossun; erkek ossun, çocuğ.ossun yani erkek çocuğu veya büyükler, beraberce şindisi gibi; parayla alma de.İL de yımırta toplar, un alır, kurabiye yapārlar, pasta yapārlar, bugünün deyimiyle pasta yapārlar. bunu piknik **40** alanı olarak kasabanın giriş istikāmetinde kaçaların ba.İL olarak anılır orda yinir. o gün bi bahārın geldi.ini, eylence. o tarāfa çıkılır, bu tarāfta paşa köyü tarafına çıkılır. yani o günü, bayram şeklinde kutlanılır yani. ve geçen yıla gelinceye kadar aynısı devām edērdi. eski örf.ānāne olmamasına rāmen. yine de öyle gāıştırarak de.İL de bu yaklaşıq on yıldır on beş yıldır olmuyor. olsa da nādiren. şindi adam alıyor cebine parayı ordan satıcılardan bişeyler **45** alıyor. ama eskiden öyle de.İldi. çünkü öS kendi üretti.İ ürünlerle orda yir içlerērdi. şindi öyle de.İL belediye başkanımız bu yıl mesire yeri olarak adlandırılan Fişnelikdi dāha öncesinden tepe mevkīsinde şuan çam dikili orāya güzel bir eylence yeri, mesire yeri yaptı. aynı zamanda

hāni üç hüyükde etrāfi seyrittiğ gibi; dışliniğ her tarafını rahāt bi şekilde seyridersiniğ. 50

kasabanığ yerleşim alanı aşı yukarı de il bolvadin afyon civarında nüfus oranıyla olsun, 50

yerleşim alanıyla olsun güzide bi kasaba hāni en büyük kasaba. türkiyede bazı ilçelerin

nüfusundan fazla olan bi kasaba. onuğ için bu mesire yerine sizi çıkarttığ, hāni kendi

gözünüze de görün ilerde de gelecek olursanız yardımcı olur. ve kasabanığ durumu bu. hā

kasabanığ eski yerleşim alanı bu aralar. on adet mähalle muhtarlığı vardır. şunda on adet

mähalle muhtarlığı vardır şu anda bayā bi kalabalıktır. kasabanın gelir düzeyini sormak 55

istersiniz belki; ayrıklı olarak zıratla ilgilidir. arpa, budağ. ayrıklı olarak bunu yapılır. şu

anda salatalık ve domatis üzerine çalışma vardır. zırat danışmanı arkadaşımız var. hükümet

tarafından görevlendirilen veya devlet tarafından görevlendirilen bu arkadaşın önderliğinde

savolsun kasaba da biraş kıvıldağa oldu. inşallah önümüzde ihracatlar açılır. dahā geniş

çapta bu Sebzeçilik işi genişleyebilir. ama ihracat tıkanırsa mähalese türk milletiniğ 60

mayasında vadır işler geri deper. inşallah geri depmeş yani. ayrıklı olarak haşhaş, afyon

ekilir. afyon ekiminde dışli kasabamız da türkiye birincisi ve pilot birincisi olarak defalarca

pilot bölgeğini muāfaza etmiştir. gerek bu hammadde afyon sakızı. afyon şindi ekim ayında

ekim yapılır. nisān, mart ve nisān ayında çapa iki sefer çapa yapılır. ve şunda on beş yirmi

gün sonra afyon kozası vadır. o kozası kırılarak içiniğ denesi yemeklerde, yalı 65

yemeklerde hāmura katılır ve çok lezzetli olur. onu sürtülür yani sürtülme demek ezilme,

ezilme yapılır. pekmezle, tatlıyla karılır çok güzel lezzeti olur yani. afedersin bi et yemeğ koy

bi de pekmezi koy oraya çok güzel tadı vadır. eti istemeş canığ. ama kafiyi vurma olayında

herāngi bi şey yoktur. asıl afyonuğ kozasındadır. kozası dahā önceki yıllarda bizim

çocukluğumuz döneminde çizilme yapılırdı. yani çizme. yarısını elimiz şu vaziyette 70

yarısına gadar çizilir. ertesi gün de toplanır. o sakızı şiresi akar onu toplanır. hammadde odur.

şindi o yasağtır. kesinlikle yasağtır. çünkü alkolöit fabriğası var. on kilometre ilerde.

alkolöit fabriğasına satılır. tabi toprağ mähsullerine satılır. toprağ mähsulleri ofisi, alköite

verē. afyonuğ içerisindeki denesi diyelim. denesinde herāngi bi mörfin yoktur. henē can

güvenliyle yiyebilirsiniz. ve türkiye genelinde defalarca dışli pilot bölgeğini muāfaza 75

etmiştir. herhāngi bi deneme ekimi yapğ zaman toprağ mähsulleri özellikle dışliyi seçer.

özellikle dışliyi seçer. gerek toprağımızdan olsun gerek emēimizden olsun güzel bi verim

alır. yani.

ADI SOYADI	Ali Özdemir
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul mezunu
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-6

ARA KONUŞMALAR

ilk yeri şu çağırğilin yıkılan ėski ev vā depeniğ bōrū dişli çoban ilkin oraya gelmiş; orda barınmamış, yēr örtememiş bu ġayanığ altına gelmiş burda acık ġoyunu varmış kırk elli ben dē al'tmış dōrt yaşımdayın. ondan sonra burda epey ġalmış canım. ondan sonra ġāri ne yanına gittiğini bilmeyōn yalan yok şindi. burda ölüyō, çocukları ġalıyo işte. valā oranın esāmesi bile yok. onu öyle diye zan olarak. dēmek istediğim şindi dişli çobanığ esas yeri **5** bura. bağ sāten şindi buraya dişli çobanığ adı da gitti, urun ġayası dēyolā şindi. bi asır iki asır geçti yā, ondan yāni. başğa yok yāni bu mūjitte yāni şullarda öyle bi ġaya yok. ema git seydilere, o efenim özburuğdan yoğarı gittiğ mi zilla şey. e o zaman şiye ġadar gitcēiğiz siz; o paşa köyü, dolāvut çeşmelerini falan göstercēğ, ikisini de sāten ollarda köpek kedi yok memēt. yaylada yok. yayla uzağ. şindi ġoyun çıkıyō da ġadın çıkmáyō yāni. erkekleri **10** gidiyō. onu da ġoyun sāma falan öldü yaw yok yaw. benim de vā ġoyunum ġatanı hiç sāmayō adam. ġuzu emiyō işte. şindi. mal da para etmeyō.

ADI SOYADI	Dudu Tekeş
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-7

DÜĞÜNLERİNİZ NASI OLURDU?

yaprağ sarārdık, biber sarārdık badılcan sarārdık, aş bişiriidik pēslen. ya bulgur pilaFı diıl, piriş pilaFı. sütlü dōkērdik, tarhānayı olüm eveli yuvalağlığtan edērdik şeyinen göciden. göceniğ incisini alırdık irisini tārına edērdik. içine şe edērdik şō maydunus deıl ağlıma

getiremedim. nāne nāne. nanedērdik. iki gün durdurūyduķ şeyinen, yoŭrdunan ondan sonra dōkērdik yere. yā bişdikden soņra acıķ şeyiņ vārsa dōkērdin tereyā. kendimiz yapārdıķ. **5** ben sūt çekēdim. sūdū çekēdim. sūdūņ altı ya bitēdi gārī onuņ peynir olūrdu. üstü de yā olurdu. iki üç gün durūydu, üşŭrdü ğaymaķ, dōndere dōndere fırını çıkārdırdıķ sarıcana yā olurdu. yemeklere zılla ğullanılsa dā datlı olurdu tereyā. şindi de ğāylı herkeş şeyden ediyo pirişden şeyi tarānāyı. piriş ediyo ondan sōna gine nāne, yımırta ğırılıyō beş altı. ēğşi atılıyō. yōruluyo, iki gün duruyō, ondan soņa sārmiye sen şey ediyoņ ğāli mēndile yayıyoņ. **10**

CENAZEYİ NASIL YIKARSINIZ?

cenāzeyi ben yıķārdım ölüm. gelirlērdi beni götürlēdi. orıya vārdıķ. teneşiriņ üstüne ğoruS, yūruS. iņitdi bi abdāslādıķ. soņa yūdum. yūduķdan sōņa bi dā abdāslādım, ondan sōna kēfine sarārdıķ. kēfine sārduķdan sōnra altına iki atğı, mezere endirmiyē atğıynan dutulur. mezāra endirilēdi. ondan soņa ölü gittikten sōnra ğuran oķŭrduķ gor gelērdik. ölen kişiniņ eline ğına ğonur, ayā. ğına ğonūrdu ğadınlara. ben ğadını yŭrdum ērke. bilmeyōn. **15** dışadan getiriler. hānı hısımın, akrabaņ, bildi. saņ getirif, ne getirifse getirif. āşamınan onu yirler. ondan sōņa beş altı gün sōņa bi de kendilerinden ēvinden yidirirler ekmē. öyle bi şey duymadım. vā ya; ne bilen yeņi doŭranıņ biribiriniņ üstüne gelirse, oğından al basar dēfler. ölünüņ nōlcaķ, ölü āvinde öldü. nere ğitçek tabi, āvinde çocuŭ vārsa durucaķ.

ARA KONUŞMALAR

ēskiki eyiydi. şindiki dā bi zengin işi ölüm. eveli yapraķ sarārdıķ, temsil dene **20** bōrölce bişiriydik, odiya vēriydik. gelene gidene ğōrduķ. ē şindi ğāli indeden indiye. pakla oluyō, sütlü oluyō, her şey oluyō. gine yapraķ sarılıyō. yā

ADI SOYADI	Basri Gençer
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-8

KASABANIZDA İNŞAATLARI NASIL YAPARSINIZ?

şindi äskiden daşınan kerpiç vardı. şindi kerpicinen daş hemen hemen kaçmağüzere yâni, dabanı temeli açıyolâr, dabana demir döşüyolâr şindi deprem dalgası ya. demiri sömer, onuñ üstüne beton atıyolâr ve beton donuñca çolonları dikiyolâr. şu ayaqları şönnar gibi. şo ortadâkılar gibi dört tarâfına. ondan keri şu kirişleri örēfler. beton atâflar ondan keri bu duvarları ayriyeten örēfler ya da barābar duvarlar yapılır. ondan keri üstüne ğalıbı **5** çakılır. hasır beton atılır. tamam şo hasır işte. buñla barabar atılır bôyle. buñları biz ettik işte. vârdı. o āğacınan, kerpicici dök, ğurut, daş duvarını yap, kerpicini yap, duvarıñ üstüne āğaçları çak. onuñ üstüne döşemeleri at. ya bôyle atañ ya bôylesine atañ. ne tarâf ğısaysa oña göre atârsıñ döşemeyi yâni. yük çekmesi için. burâya döşeme şôyle atılmaz; şôyle atılması lâzım niden? mēsâfe ğısa yâni. şôyle atsañ uzun olur yasma yapar. şôyle atârsañ yâsmaS yâni. **10** şôyle atârsañ uzur. döşeme yasmaSını bilir yâni. annadıñ mı. ben camide çalışmadım dört dene camî yapıldı da yabancı yaptı. köylüler çalıştı yâni. ben gendi evimi de yaptım. ğonşulardan da yaptık. parasıyla, yövmiye çalıştık.

ARA KONUŞMALAR

bağ bî; şindi ben orda hizmetkarım. üç sene çalıştım bi āğāda. ireçberlik yaptım. at arabasıyan ekin biştim, tarla sürdüm, haşğış ektim, pancar çektim. hepsini yaptım. **15** üç sene bi adamda ben fâķiridim, ben evlencek oldum āğā dedikine; bañā şu benim şindiki hānımımı bunu saña edelim dedi bañā. ben dedim olmaz. olmaz dediim de ben ğızıyan aram iyiydi yâni. ğızını alıp ğaçcādım. olmaS olmaS dērken babam ırāmetlik geldi, illā onu saña edelim dedi. ēttik bitti, parasını ğonuşuldu, altını ğonuşuldu, ğuruşu ğonuşuldu, ondan keri geri caydılar yâni. bu hizmetkār buruya çalışıyo, evlerinde bişey yok diye geri **20** caydılar. anlıyoñ mu? vērmediler yâni. ētesi gün āşamınan da bubamla benim amcam vardı öldü. oña dediler bu ğızın göynü varısa dağ gel ğurtarıcağ biziz dediler. ondan keri de benim abla da yardım etti. el ele dutuşunca da çaydan ta burâya ğadağ da yayañ geldik hepsi bu.

arkamızdan geldiler biş lira senet vērdik üç kilo arpaya sulpa olduk sōna. beş altı aylı,ını biş liraya duruyodum o zamanlarda. seş de varısa öyne bi şey heç görkma kaçırım burda köy **25** çok. sen kaçırдың mı? dalgalı yāni. sen nişānlılımın? gızıñ gōynü vā mı? ābi ge buraya sen boşver.

ADI SOYADI	Ali Solak
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dişli Kasabası

Metin Numarası: I-9

ÖLÜMLE İLGİLİ ADETLERİNİZ NELERDİR?

yemek yapıyoñ gōnşuyu dāvet edērsiñ, ğuran okūduřsuñ gelmiş geçmişleriñ için. onu bizim bullarda da vā o ādet. onuñ yemē,ini yidiriler hoca. kırkı ēlli ikisi dērler. kemikten ayrıлма deye bī mevzū demeSler. şindi bolvadında falān ādet canım. kırkı ēlli ikisi diye. hoca bī söylediī kelimeye göre et kemikten ayrılır falān filān kelimesi bizde yok. kırkı var. ēlli ikisi var. dōru o kelimler. bizim burda yemek yidirirler. bōyle kemikten ayrıлма mayrıлма diye **5** konu ētmezler. yalnız şu gün benim akrābām öleli kırk gün olmuş, onuñ yemē,ini yidirirler. gōnşuyu dāvet ederler yaqınlarını. hoca gelir ğuranını oqur. do, a edērler hepsi budur. ēlli ikisinde de aynı. o zaman ēlli ikisinde de aynen yemek verirler. ilērde bi senelik olmuş kaç şūrda; misāl dedi ölmüş. dedemiñ bi ekmē,ini yidirem dērsiñ gine aynen gōnşuyu, gōmşuyu oqūrsuñ. onuñ nāmına bi ğuran oqutursuñ. yāsini iñdifirsiñ bōyle olur bizde. ādet bizde bu. **10**

KÖYÜNÜZDE İMECE USULÜ VAR MI?

yā yā o iş bitti. ēskiden vārıdı. şindi benim hārmanım var çok. bunun da bitmiş, kaç şūrdan gōnşuya yardım eden diye insanlı icābı gelir yardımcı olūrlardı. veya,üt belediye, mutārlık şordan hayırına su ğazcak. hadi bakalım şu māhalleden on kişi gidiñ o suyu bi ğaziñ. imece bōyle olurdu. şindi o ādetler bitti. şindi asır de,ışince kepçe çıktı. o imece usulü bitti. harman dersēñ şeye teknulijiye girince, hepsi bitti. şindi biçer var günü birlik un **15** olārağ tarladan būdayımı un olārağ eviñe ğuyuyo bu ğadar basitleşti. tarladan biçeriñi aldıñ mı git deirmene ver. deirmenden un olārağ eviñe günü birlik ğuy. bu ğadar göleplatı yāni. o seniñ

didiklerin ėski yreme gre. adamın ġırda sapı ġalmıř, bunun da imknı var ġaç şu ġonřunun sapı ġalmıř gidelim de ġadin de getirelim diye bu yardımlar oluydu dru. şindi o teknik yok. bitti. her şey fentziye dnd. ėskiden olurdu. seniġ didin detleri hemen hemen siziġ **20** detlerle bizim detler aynı da tabi şindi biraz ortam deişti y. şindi biz şyle deriS; bugn seġ ba yardım etmiye geliġ, yarın da seġ adam gtreceiġ zaman ġdi ġonřu arpa yolcez. arpa yolcaz yot bday bicez ġdi ndncn de drdik. bizde oġa nd drler yardımlşmya. yat yazıda ġlirlardı burdan varan adam orda yatda ġalan burdan orası tarlanıġ yarısını işlerdi. bierler ıķalı yatıda ġalma diye bişey yok. **25**

YAYLANIZ VAR MI?

var var. ıķıyolar. ġoyunları sarlar yat peynir st alırlar. peynir alırlar ya tereyaġı alırlar. kei de vardın ġoyun da var ama kei biraz şindi geici ėti orman det ettiler geici eti biraz ld. gei var, sıir var ėskiden domby varıdın. biz domby deriS camıza. onlar varıdı. bunları sarlardı. tereyaġı, peynir alırlardı. şurda ķarşı d var y, o dġıġ arkasında dzlk yer var. sulaķ yerlmiz var. orlara ev yaparlar bahrın. hıdırellezde ıķarlar orya. yedinci, **30** sekizinci aya ġadar aş yukarı orda ķalırlar, mhsuller biildi mi yayladan inerler. var yaylamız var. gine devm ediy yayla yni. iki ay ġalırlar orda.

ARA KONUŞMALAR

bolvdiniġ iinden. bu yana gelirken, yoluġ zerinde vi var. ln buralı. ġuzgunuġ lan. o osman bu bilir. ġardeři o ġızıġ ġardeři osman v. ġızıġ ġrdeři deyo gelinlii gtrsn deyo ġuzgundan ii, ġuzgun da baġa deyo. gelin siziġ deyo. seniġ deyo besisiġ deyo sen **35** getir deyo. len amca dedim baġa ayıp olur l. sen lniġ bubasııġ. benim yle dememinen b atġı, şalvar malvar te bete yaptılar gittik, aldık, geldik. şindi bolvadında oturuy i gvelii gibi. ġarınıġ malında oturuyo ln. ln şindi baġa selam vmeS. o ġızıġ yaşına gre; anlaşmeye gre, o şyle oluy yni; ġız istey yaşı gk oluyo, babasına teslim ediyolr. babası şu paryı verrseġ evel sulfa, datlılıġ filan diyo. ėskiden oluyodu. şindi o det de **40** ķaķtı. bařlıķ ne varsa bitti. yaşı msit olduķtan sna hi bi ķnun bi şey edemey. yeter ki ġız istesiġ. barışsa da olur. barışmasa da olur. ilerde gine barışır. ltın yaptırıl bizim burda. ln şindi bolvadinde. ġız bazen ġatırımı sorr da ln bek sormaS. hocam şindi yuvasını yıķsam nyden iki ge'ņř birbirini svmiş. arasını bozmaķdan ne zevKalcam. sna ocġ sz eli ġoynuna girsin. cenbı allah stmzde biliy onu. kt yola da gtrmedi, yuva **45**

ğurmak için oldū uçun ben bī onların duvasını almış oldum. ben ôyle kabul ediyom ama cenābı allah ne ğabul eder bilmiyōm.

ADI SOYADI	Güldane Özdemir
YAŞI	54
ÖĞRENİM DURUMU	Yok
DERLEME YERİ	Özburun Kasabası

Metin Numarası: I-10

ARABAŞI YEMEĞİNİ NASIL YAPARSINIZ?

suyu ğuyārsın bulaya bulıya bulıya onnan kēli yumırtıynan niyse çarpañ bişiriñ ayğāz, ğuzīneye ğoñ. o bi yannan bişer, sen bi yandan ğarıştırıñ dibi dutmasıñ diye. onnān kēli tepsiye de acık su dökērsin dökērsin. hāmırını üstüne dökērsin o donar. miyāneyi ğavrusun çorbasını yapārsın, içērsin, yirsin. başka yērde nişasta atāflar o başka.

ARA KONUŞMALAR

piriş pilavı olur, hoşaf olūr, onnan kēli sütlüsü olūr, salatası olūr, bāmya çorbası 5 olur, ārpıcığ çorbası olūr onnārdan verifler. düyünnerde yemekler bunnardır. gimisi bide verif. gimisi yemek veriyō. bunnar şeyi arıyōflā, gelenek. emirdāında tōrba çōrbası verifler. sārma sararlar bağ. bunnar loğantadan, hālīçtan yemeK, arıyōlar. bunnar onu arıyōlar. mancar gibi arıyōlar misāl. eveli manca düzüyōlarıdı. bu onu arıyō ya bizim ōrda bunlar ğağtı.

ADI SOYADI	Şaziye Ergün
YAŞI	55
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Özburun Kasabası

Metin Numarası: I-11

HAMUR İŞLERİNİ NASIL YAPARSINIZ?

tekniye unu eleriS. onnan keli alıyoñ mu bēni? tekneden unu şöyle eledikten keli, şöyle çeleriS. onnan kelli duz_atarıS şöyle onnan kelli hāmırınā suyu dökeriS, mayalı etçesek maya atarıS. mayasız etçesek şepit etçesek yo_uruS acığ ğatı gibi şepitli. onnan kelli şöyle şöyle dutarıS, şöyle şöyle. sācıñ üstünde edēriS bōyle edēriS bōyle sādca da çeviriS ekme_ı otarıS, edēriS bōyle bōyle. onnan kelli bunu da mayalı hāmırı da getirīS, hamır ğabarī. 5 oraya dökeriS fırına ğuyārıS. hē mayalı dedimiS o. bazlamada sācı küllēriS. bazlamayı da acığ bunnan güccük dökeriS. onun da bōyle tāhtaş var. şu tāhta dē mi. bōyle bōyle edēriS. saca ğaydırıS çeviriS bişiriS bu ğadar. ğatmērimiz de pek güzel tāranamıS da pek güzel. şindi tāranıyā da yāğ ediyōlar. noğut ediyōlar. mērcimek ediyōlar. biber ediyōlar. tomātis ediyōlar. tāranıya da. onu da aynı mayalı hamır gibi yō_uruyōlar yogūrduna ğali o kendiñe şiy, bir 10 hāfta mı durduruyōlar, on gün mü durduruyōlar onu ğali ğuruduyōlar bōyle bōyle ediyōlar şöyle çarşafa serip ğurudū_unda bōyle bōyle ufanıyō. çarşafa sereriS. öñlüye bōyle çarşaf dediğim öñlük. bişirīkēn de suyuñ içinde buluya buluya buluya bişiriS ğoyulaşsın diye. onnan kelli indiriS. göceyi būdēyden. būdēyi şindi dēmende şey_edefiS çekeriS. onuñ kepiğī çıkar. çeşmede yufuS. kepiğini aldırıS, ğuruduruS bi de getirī ğırdırıS maķınede onu 15 bōrtlediriS, yō_urdunan_onu da ğararıS. onu da bōyle ya şöyle sıkāñ ğōñ. aynı seniñ dediğın gibi ğuruf bütün bütün, ya da onu da bōyle aynı ğızārtma şeklinde ğōñ. onu da bi gün ıslādıñ āyşamdan bişircēseñ, yarına bişificeseñ ıslādıñ. o ğabarī. .... aynen onu da bula tāranamıS da bu. ğātmerimiS de hāşğışlı. hāşğış sürtēriS. ğātmerimiz de hāşğışlarız bişiriS işte bu. onu bōyle edē edē oķlāyla döndere döndere döndere ğoyulduŕuS şeyde ğuzine ossun aygaz 20 ossun. onnan kelli tek şeyden şöyle damnadırın sahana, o sahandaķı kaķarsa tepsiye hemen dökerin. onnan kelli de tepsi de bōyle kaķā. ō şindi bişdi miydi o saħāna damnatdığ ya onu bekliyōS kaķasıya. o saħına döKdümüz kaKtı mıydı arabaşı oldu. onnan kelli tepsiye deviriyōñ. hāyır ğomuyuS. ğoyan ğōr. hamır_eyer dutmazSa; çözdümü atarsa atan atar

atmayan atmaS. miyānēyi de yāyi ğuyarıS. unu atarıS. içine ğaşığınan ğızara ğızara ğızara **25** miyānēyi ğavırıS. o da sovūdu mu āynı geri suya ğuyarıS, suyuna buluya buluya buluya taviğısa taviğ. atarıS. kemik suyuysa kemik suyu atarıS. ēt ğayli hāngi ēt. olūfsa ōssun. eñ çoğ arabaşınıñkı taviğ eti.

DÜĞÜNDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

hāFta geldiñ miydi yarın bolavadın bazarından ğınâyı ğōrduK. bazar ğün ğına ğōrduK. ya bazar ya tatil, ğınâyı ğōrduK üç ğün beklērdi gelin. onnan kelli çalgıcısı vurulūrdı. **30** āşçısı gelir. āşçı dutulūrdı şindi düyün bi ğüne indī. heç dadı duzu yoğ, cembēf ōrtērdik, nişan dağardığ, para dağardığ. şindi bi ğüne indi heç bi şeye yaramıyō. biz acığ şeyi severiS; çoğ cokluyu severiS. düyün başlıyınca dikēfler. biz düyünümüz başladı mı davulun vurūlduğu ğün bayrağı asarıS. o bayrağ ōğlēn evinde ğalıyō. elden alıyōsañ dōğrusuñu sōyliyceñ. elden getiriyō ğoñşudan benim yoğ ğoñşudañ getiriyōS dağıyōS düyünümüS bitti mi idi geri **35** ğoñşuya götürüyōS. şindi düyünde pilaF. aşımıS olūyyo. pilaFımıS olūyyo. üstünūñ ētiyne, āşçımıS olūyyo. onnan kīlli; bamyamıS olūyyo. çorbamıS olūyyo. ğarpızımıS olūyyo. salatamıS olūyyo. elimize geçen her şeyimiS olūyyo. hāvla da olūyyo. gelenlere cember ōrtērdik ilkin, gelenler de şeker getirirdi bizde, şindi şekēf filān ğaKtı. gelen şoriya bi para getiriyō on ğuruş beş ğuruş. ğasīya atıyō bu ğadar. şindiki bōyle ezelki düyünūñ dadı yoğ. **40**

ADI SOYADI	Döndü Türksoy
YAŞI	38
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Özburun Kasabası

Metin Numarası: I-12

DOĞUMDA AL BASMASI VAR MI?

var. yeni do. ān çocu. ūñ ğasıtına bıçağ soğarıS. ondan soñā bī ocağ. oluñ onnan elbise getiririz, tērlig. ossun, enteri ossun. onu ğoruz çocu. ūñ başına al basmasın diye. sarı cembere beleriS sarılığ. olmasın diye yeñi do. ānca, lakin pislikten olur derler, onnan ğorunuruz pislikten. bizde sarı cemberle beleriS çocu. ū. sarı cembere. bişik oldu. ū zaman evellerden

nēderdik biliyoñ mu? duz ekērdik duz duz. yıķanınca bişik diye duz ekērdik bullarına. şindi **5** ince bi topraķ edērdik bi evelden şindi podūra çıktı. şindi yıķadı mıydı taze çocuᵁ yıķadı mıydı; āzına da edērlēf ķoķmasın diye. ğırķ basār çocuᵁ dērlēf. çocuķ ğırķlı olūrsa ölü geçmeden başka yere götürūrler. ölü bizim üstümüzden gēçmesiñ diye. ölü gitti mīdi çocuᵁ getirirler ardından. ğırķ basmasın çocuᵁ diye. ölü basmasın diye.

ÖLÜMDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

evde nası yemek yapāsañ bi ğaba ğuyan, iki şepit alıñ, ölü yerine gideñ bizim **10** ādetimiz öyle. hēr türlü yemek ne yemeġi olursa ossuñ. cenāze ķaķtı mīdi, āşam ezeni oķundu mūdu. cenāze şeyine varırlar. yemek yimiye. bōyle her iletene, ileteneriñ hēpisine de sufra gōflar. üç beş burda üç beş orda yemeᵁ yirler dāᵁlırlar. ğuran oķūrflar oķuyan. işte bōyle.

ARA KONUŞMALAR

şindi hāşġışı sürteriS. yalı çiçek yāġıynan onnan kelli, hamırını da bŷydey unuynan onnan kelli bunu hāşġışlarız gözelcene yālarıS. yazarız ōrda bişiriᵁz. başġa ġatġı filān **15** ġatmıyız. sādece bŷydey unu. hamırı yā māyasız. sādece un. sādece bŷydey unu başġa bi şiy ġatmıyız sū, duz işdā bu. başġa hamır yok baba bunda. ġatġısı filān yok. hāşġışlı ġātmē bu. onu ederiz babò o mayalı hāmurdan olur. gözleme yaparız ununa maya ġatarız, hāmur teknede geldi mi dōkeriz, sacda onu da bişiriS. o da mayalı bazlama olur. beklıyō maya tabi acıķ bi saᵁāt ġadar beklıyō teknede. ġabarıyō. onu yere pazılıyōS öñlüye dōkeriS. onu teknede, **20** senette yazarıS. onu sacda bişiriS. o bazlama olur. onun adı kōzleme diyōlar başġa yerde. biz bazlama diriz. āzı açık èderiz āynı ondan èderiz ġatġı ġatmıyız. bundan èderiz. suynan, unuñu eleriz. sādece su, yumuşak hāmır, hāşġışlarız normal. hāşġışlarız āzı açık hamurunan. bŷkme ġuyuyōs patatisten, mercimēkden, onnarı öyne ideriS. ikisiñi de çok yiriz baba. ikisini de çok yaparız. patadisi ġaynādırız, hāşlarız hānı onnan kēlim soᵁdu mu ofalarız, yoᵁt **25** rendeleriz şeyinen içine bahār, biber, maydunuz ederiz. istēyen soᵁān da eder onları gözelce tepisiye dizeriz. onu da açarız şeyini, ilkin bi yālarız. açarız. üç ġat azıcık bī bŷkme hāmırınan ondan kēlli onu dört ġatlarız, yazarız şōyle sufrada, şōyle ġıyarız ufāġ ufāķ onları sıkıarız sıkıarız fırına veriS köy fırına üstünü hāşġışlarız. bi saᵁtda bişer yāni. yarım saᵁtda bişiyō. ēᵁimizde de ederiz fırinnārda. öyle köyümüzüñ ādeti. **30**

SİZİN DÜĞÜNÜNÜZ NASILDI?

bizim düyün çok gözeldi baba. seyret, diñle. benim düyünüm çok gözeldi. biricik oġum var. düyünü ettik gözelve ġapımızıñ öñüñde. babam benim düyünü sorma sen. eskiki düyün aynıķı gibi olurdu da sâdece hısım ġaım olurdu. düyüne bi oda dutârdık şöyle koy odası ora ġadınlar gelirdi, oynârdı iki gün. onnan kelim ertesi gün gelin alırdıķ. bi ġoca ġarı ihtiyârlar varıdı onlar çalârdı. bi tefinen oynadırlardı. bizde de öyne ederiz temsili analı, **35** babalı olanlar ġoyâ seniñ başıñ bütün, ġınıyı ġar dēfler. öyle dirler. her yerde öyle âdet babò. düyün üç gün sürer. üç günüdü de şindi kaçtı ġalı. şindi cumâ gün başlıyò düyün; cumartası günü de oluyò tatil günü de gelin iniyò. üç gün. Tatil günü önenden soñra gelin iner. onnan keli tamam.

ADI SOYADI	Safnaz Aykuş
YAŞI	53
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dipevler Kasabası

Metin Numarası: I-13

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

bulgur pilâvı suyunu ġaynadırıS, mercimē yur içine atarıS, mercimē bişiriiz, onnan sōna bulgurunu salarıS üsdüne. duzunu atarıS, onu ayrı o. onu ayrı bişiriS. onu da patâtisi ġoyarıS, biberi dōrarıS, tomatisi haşılama yaparıS, suyun üsdüne ġoyarıS onu da öyle bişiriS. o da bulgur pilâvı olur. dōkeriS tabi, yaınan ġavırııS canım. duranda şöyle yaınan tavâda. arabaşını; suyu ġoyarıS tavıya, onunü içine atarıS, ġarıştıra ġarıştıra ġarıştıra bişiriS. **5** elimizde bişey böyle çomçò deriS. hamırı işde böyle bişiriS. böyle davüllana davüllana bişer o ocaķta patlıya patlıya. dōkeriS büyük bi tepsiye böyle, içini ısladıS tepsinin dōkeris onu, ġoruz onu sōuduruS, keseriS. çorbasını; tavūı keseriS horūzu biz horuzdan yaparıS suyunu. horuzun etini şöyle ederiS, didikleriġ didilkeriġ suyuna atarıġ, suyuna çorbanıñ suyuna, unu ġavırıiz yaın içinde onu da atarıS içine biz sâde yaı dōkeriS üsdüne, acı biber atarıġ, **10** ilimon duzu atarıS. o çorbıyı yaparıS. o da onun çorbasıdır. yukūyu, yukūyu unu eleriS, hāmırı yōüruruS, bezeyi dōkeriS böyle beze deriġ elimizle, sacı ġurarıS, açar açar bişiriıS. böyle böyle açarıS. ġetiriyim mi saña yūķa. ġösteriyim mi. hērkeş kendi yūķasını ġendi yapar yer. kendi evi kendi yapar. hērkeş kendi yiçeın yūķağ yapar yersin. taħrâna, būdây taħrânası;

äski tahrāna. budūyu dibekde döveriğ, elimizde şöyle bī aḷāç parçası olūr. tokmāk deris **15** onnan döveriğ soğuda, sāvırırık, kăpēḷi çıkar onun, yuruğ, ğuruduruğ, ocaḷa getiririğ ocağda bişirirîk. nōḷut atarığ, içine bişerken tarhānanın noḷḷtla berāber bişiririk şöyle ğon. pirici de bulğur ezen acık bulgur edērsin acık piriş edērsin, yoḷḷrda ğararsın āşamdan, şindi bu zaman ğārdıķ ğarıştırdıķ ikisini şōra ğoduğ sabānan zillilere goyuvēriğ şöyle şöyle ider ğoruğ. zillilerde ğurur. ō da ôyle olur. da ğurudu mu kendi kendine geri dāḷılır o. şōrda ğurūy yā, **20** ğurudū yerde geri dāḷılır o. ğatmeri, hāmuru yōḷuruS, sācı ğurarıS, haşğası dengine ğoruS, epēy bī de yā ğoruS dengine çal hağası çal yāğı at sāca ğatmeri sacda bişir bişir āt. yā içini haşğes, dışını yā ğatmer.

ARA KONUŞMALAR

ōlanıñ sādıcı, ğarısı, sādıç ğarısı yapar. sādıç ğarısı yapar ğınayı. büyük şöyle temiz bī baķır sehen olur, onda ōlanın sādıcının ğarısı eliyen yuḷūra yuḷūra yuḷurur. bōyle epey **25** büyük bi sehende, baķır sehende, onu şöyle selpaķ mendile ğorlar gelin ğızın ıcıķ şöyle elinin ortasına çalallar. ayāķlarına, Parmaķlarına çalallar, geri ğalanını da selpaķ mendilnen ğına evinin gelenlerine daḷıdılar gece. genç ğızlara, hanımlara medilin içine ğorlar ğorlar veriller. ğorlar ğorlar veriler. vallā sōyleller ğurban oldüm. askiler gitti ğāli şindi ğına yaķan olmuyo yavrum. eveli ediyolarıdı şindi etmīyo ālaşıyolarıdı. başı ôven yok. emmiye dayıya çāḷıran **30** yok şindi. ora ğapandı. üzülülēdi şindi yapmıyolā ğuzum. şindi hērkēş ōlan evi gider ğız evi kendi göynüne göre ğınasını yaķar. o neşe bitīyo. ôyle uḷūnu uḷūnu ālamasın diye ğolunuñ şullarına basallar baķ şūra. iki ēlinin bullarına basallar, aūcunuñ içlerine basallar şöyle ğaynar şişi. ğızdırıllar hemen şöyle deḷiri deḷirivirir hemen üstüne sōḷuķ su edeler. hemen deḷirivirir üstüne bi sōḷuķ su edeler, ayaķlarının şöyle arķalarına. ğocağarı deler, yılancıķ ebesi işde **35** çocuk sıkılmīcaķ, ālarķa sarılmīcāmış.

ADI SOYADI	Halil İbrahim Aykuş
YAŞI	55
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dipevler Kasabası

Metin Numarası: I-14

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

şindi bizim burada düyün, perşembe gün başlar pazar gün biter. perşembe gün sabānan bayrağ dikērler. bayrağ dikilenden sōna bu düyün ekmē.īni dērler. ekmē.īni edērler bu yūka yālī yūka neyse bunu yapārlar. onu henüz ō gidenden sōna aqşam oldu mu vatandaşa oqu da.ıdırlar. oqu da.ıdıldī esnāsında dutarlar meselā düyüne bī dana tosun keseller onu yiller paylalar. onnan sōna efendim cumā gün çalgıcımız gelir, cumārtesi gün dāvetlimiz gelir her 5 henüz bir sa.at. arasında, meselā cumā gün ōleden sōna davulcumuz gelir çalar oynarlar, birtakım hālka yemek çıkarırlā. o arada onnan sōna gidērler gene düyün evinde oynarlar, zıplārlar. ērtesi gün ğına deriS; kına ğoyarıS. ōlanın eline kına yakarıS. kınāyı yaqtıktan sōna para dağarıS, altın ğuruş dağarıS meselā hısım aqrabasının durumuna göre bu arada yapāndan sōna burda bir ğanada var deriS iyi bī ētli iyi bī ğoç, keçi nēyse davulçularnan köylü kadın 10 ğız toplu olarakdan ğız evine gideriS. ğız evinde de oynar, zıplarlar meselā para dağarlar düyünde dabanca, silah atarlar. o arada şeyi kesēfler; ğına davarını. ğına davārını kesenden sōna henüz o ğoyun yüzülesiye orda durur, o yüzülenden sōna geri geliller, aqşam yemē.ī yinir hālkinan berāber onnan sōna, yemē.ī yenilenden sōna aqşam yine hālğ toplanır, çalgılar çalınır, oynunar oynanır, meselā kimisi rağı iğer, kimisi qola iğer kimisi vesā.ire iğer iğer. 15 meselā bu şekilde bī ziyāfetli düyünümüz olur. bu ziyāfet bitē. ērtesi gün pazar gün ğaylı, Pazar gün sekizde doqızda çalgıcı çalar. henüz sa.at ona ğadar çalar, vatandaş toplanır gelin arabası düzülür. gelin almıya gideriS hālkinan berāber. gelin ēwine vardımızda henüz varıp da kōnuqluğ yaptında bize hoş geldin der bize saygı sevgi gösterir ğız ēvi. saygıyı gösterenden sōna orda birtakım çalgılar çalınır oynanır, gelin düzülür iğerde, duvağ yapılır gelinli.īni 20 ğeyer, henüz arabamıza bindirī alī geliriS. alıq gelennen sōna burda gelin, teqrar bi dā indiri.īS. hoca fātihā oqur. bir do.a oqur, do.anıq neticesinde sōna hālka denilir ki siz da.ılmayıq yemek yiycez aynen bōyle. ēlli kişi yüz kişi düyünün büyüklü.üne göre üç yüz kişi beş yüz kişi, o gün bī yemek dōkeler soğ, düyün hādisesi bōylece kapanır.

DOĞUMDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

beyaz atalar. duzlallar çocu. çocuk henüz dünyaya geldiğinde Tuzlallar. orda **25** bulunan yardımcı bi hanımefendi, her yanını duzlallar. duzluyannan sōna beyaz bir beze salallar, beyāz sādra enazın en ız yarım saat , on beş yirmi dağğa anca durur, ondan sōna çocu_a banyo yaptılırlar. bölleler sancāma yatıfıllar anası müsāitse emzirir anası müsāit diilise hafif şōyle bi beze bir çay şekeri deriS biS, şeker ğorlar āzına ğor, emēr durūr çocuk onū. henüz on beş yirmi dağğa, bi saat yarım saat anası bi kendini toplıyasıya bu şekilde bī. ya **30** yok bizde yok, ôyle bişey yok. henüz ôyle bişeyle ğarşılaşmadık. çevre köylerimizde de ôyne bişey duymadık. olları bişer, kōkar bak. bizim ufağ da. kaç aylıkken oluyo bu işler. şindi sıkılırsa yedi gün içinde bir ğocağarı ğocağarı ilāçı bunnar aslı olmaması lāzım. şışı ğızdırıllar şeyiñ üzerinde aygazıñ. şu ulāk yerlēr vā yā, bullara şōyle basarlar. burıya basallar burıya basallar burdan bu şekil şu şeyler vā, belirtili yerler bulları yağallar. bullalı yağmadı.ında **35** çocuk yanmadı.ına büzülmüş dērler, sıkılıyo dērler. sıkılır ālar deller bunu da yapallar bizde. şindi ô çocuk hastalandı mı bi su var, ya de. ilse sıkılıyo. yā benim çocuğā nazar dēmiş, götürüsün ebiye bī ğurşun dōker. meselā bi hanfendinin ve bi kişinin veya bi çocu.ün kafası ārımış yā bunda yilancık var falan ebe yilancık dutarımış ona gidēfler. yilancık daşıynan berāber bōyle bī. henüz onnar da ğalmadı şindi piyāsada bitti. şindi henüz adam ğafası **40** ārıldı mı hekim, ğolu ğırılısın mı hekim, gözü çıkısın mı hekime nolūrsa ossun hekime. evelden ğolun çıktı mı filāncı ğırık çekērdi yā. sarārdı. bu şekilde olūrdu olaylar henüz sārıldı mı bir iki ay bī dā bağsañ çocu.ün ğolu burdan çürümüş ğopmuş. ğangirene çevirmiş şükür onnar ğalmadı ğayrı geride ğaldı.

ARA KONUŞMALAR

tāranalık göce yapılır, göce yapılanın sōna dövēfler, savıştırırlar, içini, dışını şeyi **45** çıkar kart bakları. onnan sōna şeye götürüS ayıklamaya şāparız, ayıklama düzenne onnan sōna bir yō.urt hazırlarıS, yo.ürda kararlar şōyle sıkma sıkma korlar şōriya. o da henüz ğurur meselā kışın da bir yemek olur. būdāy tāranası da ôyle olur. henüz piriş tāranası da āynı ôylēn yaparıS. bizim burdā sāc bōrēi yapāflar. sācın altında yapāflar. bōrek āynı anda o da o ğısımında dēwām eder. onu açarlar şōyle sūfranın üstüne, arasına haşğaşınan ya.ī dōkēfler, katlalar **50** bī dā bī dā dōkērlar. bī dā katlallar bī dā dōkē, bī dā katlallar bī dā dōkerler, onnan sōna arasına peynir sāçılır. onnan sōna peynirli yapıyōsağ, peynirsiz yapıyōsa mērcimekli yapılyōsa onu keser ortadan mercimek hāşlanmış mērcime.ın arasına ğor. dūrğen yapar dūrüm şeklinde, siz bilirdirsiniz. sizin o yāna ēksik de. il bizim gibisiniz de. tepsıye dōşēfler, tepsiden

sōna sâcın altına fırına sōķāflar, o dā üstüne tezzēt, odun yakāflar ēskiye ğonuşuyoS yeniye **55** ğonuşsaķ fırın var. dibēve ḥas ôyle dibēvlerde ḥas olaraqdan meselâ bolvadin mıntıķasında anılan yūķası vâdır. bizim buranın yūķasını bizim hanımlar çok güzel edēfler. ince yapallar beyaz yapallar. bu şekilde bî yūķası vâdır. onnan sōna meşūr olarak bî yūķa başķa kısımnanı da ğatmer var bolvadinden gelen bî de ğatmer olayları çıkar. Pek başķa da olay çıķmaz bizde. hanı. mēşūr diyosun sen meselâ maraşın baķlavası dērler doņdurması yāni ôyle bi konu **60** geziyōsun, o şekilde ôyle bî işlenti konu yok. maraşın doņdurmasına geldi dibēvlerin de topraķ. zāten adı da topraķçılār dērler, kepirililer dērler. bizde eņ geķerli olan beyaz topraķdır. çocuklara kullanmā için, sıvalara kullanılır. çocuklara da şōyle kullanılır; henüz bu çocuk dünyaya yeni geldiinde hunu bizim o evelden on beş yirmi sene satarlardı. en azından kırķ ēlli eşek giderdi. merkebinen bolvadine satarlārđı. çocuk dünyaya gelmiş, bi ğūnnük ikî **65** ğūnnük meselâ bunu yaşına ğadar topraĊı ısıdırlar, topraĊı ısıdırlar çocuĊün bezine ğorlar, o henüz yapılı şekilde belēller. çocuk da aķıtdı anda o hanı sidik midik ğāvası vā ya o da bu ralarını bişirmeS. besleme olur, çocuk çok ırāt olur aslında bizim meşūr olan aķlıma gelmedi henüz beyaz topraķtır. bizim köyün adına topraķçılar dērler aslında. pekmeze de ğullanılır. şindi üzümü ğôĝ üzümü çuvalın içine doldurūlar, ergin. çuvalın içine doldurūlar bunu **70** çīynarlar çīynarlar ayaklarıynan, çīynadī anda o pislīni alılar içinin küspesini. ğıpçını alılar onnan sōna tekrār süzērler, süzdükten sōna tavāya ğorlar, tavāya ğoyduķdan sōna topraĊı içine dōkerler. ğaynadıĝca süzeller onu ğaynadıĝca su ğaynadıĝca süzerler başķa tavāya başķa tavadan da kaynar datlı bekmez şeklini alır. o topraĝ o üzümün şiresinin ēşisini alaĝoyuyo. ēşi kalmıyō. bizde de üzümü ğonşu köylerde ğördüm āynı bōyle yapāflar. **75**

ADI SOYADI	Kemalettin Türksöy
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kemer kaya Kasabası

Metin Numarası: I-15

KEMERKAYA KASABASININ ADI NERDEN GELİYOR?

deĊişmiş. yüz sefer deĊişmiş kemerĝayanıĝismi. ben hātırlayamayon. ēskiden navāy barçın işte geķenĊonu diyon hāambarçın derler. hatta kemerĝayanıĝ belediyesinde ben on yıl

çalıştıım meclis üyeli_ı̄ filan yaptım, iki dönem meclis üyeli_ı̄ yaptım. encümende de ğaldım ordā kemerğayanıı ğuruluş hāritasını, etrāFınıı hāritası bulutlar var. ekrem hoca da ğostertti baıa oıudum ben, ordan biliyoS. köyümüz şindi atmışta bi daııka, kırık_ı̄altı, doıuz yüz kırık **5** altı senesinde muhtar yanındākı azāynan berāber siz de oıuyosuıuz yā. köyümüz ço_ı̄ köyü āskiden_ı̄adı ço_ı̄ köyü. ço_ı̄ köyü kıayasertine māruz ğaldı diyerekten babam da birinci azāydı şeyiı yanında ğaracōlunuı yanında. müzekkere virildi. kemerğaya ğöçmeden evel ço_ı̄ köyüykene. eskiden köy ço_ı̄ köyü idi. onnan sōna sanırım eliye dōru, ellilerde bi dař ğaydı ba_ı̄ar mevsiminde bi çocū öldü. onnan soıa hızlandı ğayrı. ğırık_ı̄altıda müzekkere virdik **10** devlete āfat_ı̄işlerine onnan sōna hızlanıldı, doıuz yüz_atmış senesinde bu yür_ı̄l_ı̄e girdi. oturdu_ı̄umuz yere, kemerğayanıı oldu_ı̄ meydanlığā taşınmıya başladıı. o adnan menderesten evel ō yür_ı̄l_ı̄e ğoydu da ingilap oldu atnan menderes_ı̄ortadan ři yaptı. yatıyodun_ı̄o dā sanırım. doıuz yüz_atmışta ingilāp zamanı mūtarl_ı̄ı bi ōretmene verdiler. ramazan_ı̄aıarsuya bizim ğomşumuzdu. o üç sene yōrüttü. onun ğününde doıuz yüz_atmışta kemerğaya **15** daşınmıya başladı. kıaya s_ı̄rt_ı̄nerek māruz kıalan yerini ğosterttiler köyümüzün_ı̄ortasından dere ğeçer, dereden suyun basmacā_ı̄ı yeri bizi dutmadı. orası ğaldı. iki yüz_ı̄elli sekiz hāne yolluya girdi, afātondan. taşınma, altmışta taşınmıya başladıı, onnan soıa atmış üřte babam mūtār_ı̄oldu, ğadir türksoy. bu yaıada ğalannarı babam m_ı̄racāt_ı̄itti ve ğalanı da babam getirdi. yedi, sekiz hānenin ğurucularından biz. çok eskiyiz_ı̄annadabildim mi. sanırım biz **20** türkmeniz. annadabildim mi.

DÜĒÜNLERİNİZDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

şindi eskiden benim_ı̄aııım_ı̄erdi_ı̄inde benim bi bilāderim vardı doıtor, sen şahsen tanımaı ya. benden dōrt yaş böy_ı̄üdü. onnan ikimize dedem b_ı̄ d_ı̄y_ı̄n yaptı geceli ğünd_ı̄zl_ı̄ü bir haFta yaptılar s_ı̄nnet d_ı̄y_ı̄n_ı̄ü. s_ı̄nnet d_ı̄y_ı̄n_ı̄ü bir haFta oldu. onnan sōna gelin d_ı̄y_ı̄n_ı̄ü hatırlāmayom bir haFta oldu_ı̄unu. üç ğ_ı̄n_ı̄ıdı bundan_ı̄on beş sene yirmi sene eveli üç **25** ğ_ı̄n_ı̄ıdı. şindi aşa_ı̄ı yoıarı ğāri işte, sen_ı̄orasını sen_ı̄ekle nası oldu_ı̄unu. yaw şindikine benzemez_ı̄eskiden ğızınan_ı̄olan bi defā ğolay ğolay_ı̄annaşamazlardı. ğör_ı̄c_ı̄ü us_ı̄l_ı̄ü gidilir. āilesi giderdi isterdi ğōyn_ı̄ü olursa viridi. ānadabildim mi? ğōyn_ı̄ü olmaSsa virmezdi. şindi ōyle de_ı̄il, şindi niřānnanıyollar, mektuplaşıyollar, t_ı̄elefonna ğonuşuyollar, altı ay, üç_ı̄ay dā olmazsa bi sene ğeziyo anılaşabilirse evleniyo anılaşamazsa ayrılıyō. dōru muyum? ekser_ı̄ı bizim **30** d_ı̄y_ı̄n_ı̄n_ı̄erimiz şiyden sonra yılbaşından sonra ğış mevsimlerinde, ğış_ı̄aylarında yapılırdı. ğış_ı̄aylarında yapılırdı. ne d_ı̄yeyn; ğa onu diyecen topalla beni hastalıı ğeçirdim ben. topallıyamıyon. başlı_ı̄ı its_ı̄ellerdi. başlıı yatardı, başlıı hemi_ı̄_ı̄ırdı. çok para alınırdı. yalnız

buraya tābi āfet sonucu taşınmış buraya bi kıaya uğmasıyla. bi tane de ocuk ölüyor, artık evin üzerine düşünce o kıaya parçası zāten ğara örtü ev, düşünden sonra tābi āfet yetkililere danışılıyor, buraya atmışta taşınmaya başlıyor. burası yani āfet bölgesi, bu evler yani böyle 5 standart evler. esās kültür etkinlikleri, yerleşim orada yaşanmış. burada gelince sanki türkiye bugün yirmi birinci yüzyıla girdi, yirmi birinci yüzyıldaki çalışmalar sanki ğbre çıktı, poşet çıktı kemerkıaya öyle bi yere yerleşti yāni. esās doğal varlıkların orda. ama bunu işte yaşlı kesimden ordaki yaşıyan insanlar var yani.

ARA KONUŞMALAR

esaz, esaz orada bildimiz gibi orda bi uzun yol varımış, şindi adam diyo o uzun 10 yoldaki gelin ğızın yanında gezen şeyi diyo ben kemerkıayada burada bulamıyorum diyo. ordaki havayı burda bulamıyorum diyo. ordaki gezinti, ordaki ğorenek, ordaki gelenek daha bi kıalıcı etkinmiş yāni. şindi dyn salonuna geliyor iki sağat içinde noldnu annamadan esas orda. benim düyünüm meselā bin doğuz yüz seksen birde otuz beş tāne ilk kıonvoy hālinde benim düyünüm olmuştur. ondan önce bu ğadak konvoylu gelin indirme benden önce 15 olmamıştır yāni. on iki aralıķta bin doğuz yüz seksen bir on iki aralıķ.

ADI SOYADI	Cemile Yılmaz
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Kemerkıaya Kasabası

Metin Numarası: I-17

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

şindi herşiy değişti, zamanlar değişti. biz de itiyārladık bizim yaptıklarımızı yapan yok. biz ğoceden yapārdık tarānayı. iki n ğatıkla ğarārdık, dkerdik, ğurudurduk. şindi onnarı yapan yok ğuzum. ğocē sarı bdāyden oluyodu. sarı bdāyden, yerli bdāyden oluyodu, yarma. arabaşıyı çok yapardık. hāmırın ğıvāmı bişdike, belli oluyodu. yapıyoduķ, çok yapıyoduķ. keklik vurlā gelilērdi dādan yērdik keklik. onnan suyunu yapārdık ğzel 5 olurdu. kıaynadırđık, dkērdik, donardı, kesērdik, miyāna dirler bizde unu ğavırđık, suyunu oğarđık keklik suyula filan ğzel olurdu eveli hē.

ESKİDEN DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

ēskiden dūyūnner ŗindi de_ıŗti ōlum. ēski dūyūnner, ēski dūyūnner birāfta dūyūn olūrdu. yaylalārda yūka yazārđık, yūka yazārđık. bađlāyı kendimiz dūzērdik, iŗde yemekler yaparđık kendimiz. ŗindi hepisi de_ıŗti yemek yapan da ayrı gel_ıyo, bulaŗıkçı da ayrı gel_ıyo. **10** hepisi hindi ōzelleŗti hē yā eveli. eveli ğız istemeye ana, baba gidērdi. isterlērdi, ōluyun habarı ve_ā olurdu ve_ā olmazdı eveli ōyleydi ōlum. ŗindi ğız ōlan kendi ayārlāyo, kendi ğararı vir_ıyo dē mi _ıkrām. ŗindi hepisi de_ıŗti. istērdik, iŗde bitirērdik, niŗan, yūzük dađardık. bŗylelikçe oluyōdu. dūyūnnerde sarma olurdu, did_ıimiz tarāna orbası olurdu, sarma olurdu, eveli ıslama d_ırdık _ıkrām o olurdu dē mi. yuđadan gevred_ırdı, ıslama dŗkērdik, ōstüne bŗyle ētle ōyle **15** olūrdu. benim dūyūn ađlım _ırdı_ı yok benim. benim dūyūn _ıtiyārladım geŗti gitti. valla bizim dūyūnner iŗde eveli birāfta dūyūn olurdu. ğız evi ōlan evine gidēri, ōlan evi ğız evine gelirdi. t_ıFeK_ıatārlardı, yūkaya gelillerdi, bŗre_ınen t_ıFek ata ata gelillerdi. teF ala ala çalgı ğarŗılardı, onnan kērim ōc_ıretini alırdı varannardan, bŗyleliKçe oluyōdu iŗde. yok bizim orda olmāyodu. olmadı yani. ōyne olurmuŗ _ıkrām da olurumuŗ, olurumuŗ da bizim g_ın_ım_ızde **20** ben gŗrmedim onu _ıkrām gŗrmedim.

KIŗ İÇİN NE G_ıB_ı HAZIRLIKLARINIZ VARDIR?

zebzeleri ğurudur, ğoruz. hindi un tarānası yapıyollar, un tarānası yapar ğoruz. iŗde zebzelerin ğurusunu ğoruz hindi de yaŗı da ebēdi ŗiy olmāyo mevsimi gibi alıyōsun, y_ıyosun ōlum. iŗde ŗindi hēŗŗeylēf dei_ıŗti, hēŗŗiyler de_ıŗti. yapıyoz, yapıyoz hē. beŗ aldı ğadın bŗyle sen bağa ben sağa beŗ altı ğadın toplanıyoz yapıyoz, altı ay y_ıyoz. altı ay sŗđa b_ı dā gine **25** yapıyoz iŗde yaptırıyoz yapıyoz tabi ōlum oluyyo.

DOĞUMDA NE G_ıB_ı ADETLERİNİZ VAR?

al bir ip bālardık basmasığ diye. gine de bastı mı basıyodu. b_ı soya s_ır_ıyo bizim dudu rāmetlik. ābimin ōncē hanımıydı ya o aldan ōld_ı iŗde. evet. ğadını basıyo annesini. ŗindi yavrım eveli evlerde ŗi oluyōdu, ŗindi Toğdurlar yapıyŗ Toğdurlar. eveli evdediğ iŗde bŗyle al bālarlardı yo_ıt Toğdura gŗt_ıryollardı bŗyle ğurtarıyollardı. ŗindi hep Toğdurun **30** ğonturalında oluyŗ Toğduru yanında oluyŗ. eveli ōyleydi. hindi Toğdurun ŗiyinde ğonturalında oluyŗ. Toğdur ne gerē_ıyosa yapıyo. azayına ōđa ğŗre biŗiyler yapıyo dē mi.

ADI SOYADI	Sultan Tuncer
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Kurucuova Köyü

Metin Numarası: I-18

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER VARDIR?

onu bişirler ocaā görler. ğarıştıra ğarıştıra ğarıştırā bişiriS hāmurunu. tēpsiyi yūruS tēpsinin ıslāna dökeriS, onu da kāseriS, ğadıncana uFāğ uFāğ ufāğ, onu yiriS. çorbasını da ta, ūk suyuna yaparıS. tārānayı da içine ğatarıS acıķ onun. şöyle acġ, acġğ. şeyinin içine suyunun. tārānayı burda yoürdunan yaparıS. yo, ūrd, alırıS şordan ğonşulardan inēmiz yō, usa, satın alırıS süTü onu çalarıS, bişiriS ğadıncana. unnan ğarırıS, deneynen ğarırıS onu 5 ğuruduruS, sūrteriS. unnan edērsek, deneynen edērsek dene öyle durūr diri diri.

KÖYÜNÜZÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

bunun köyün adı ğurcu, öva diye burā ğomuşlar işde ğurcu, öva diyölar ne bilen. türkmen Filān de, il bu köyün aslī şeyden ğemiş şu ğarageçi gelen kōlerden. oflardan ğemiş ğemiş ğonmuşlar bullara.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

biz düyünü üç ğün yaparıS. dā, ul dutarıS, ğına yaķarıS ğızıñ ğaFāsına. ğızı 10 ğeydiriS. biz bunu geçen sene aldık baķ ğālin bu bizim. o düyün Pek ğadın olur. āh düyünde gelsen sen burāya bī. yaptık düyünü işde ne bilem ben de şe dēdim sōna bunnar ğurunca düyünü ğeldim toķdurdādım. kelem sarāriS, biber sarāriS, yapraķ sarāriS, bāmya bişiriS, bükme edēriS, fırına bükme edēriS uFāğ, uFāğ şöyle şöyle bükme edēriS biz fırına. siz gözleme dē gözleme diyoñuz. biz de bükme deriS oña gözleme dēmeyiS. telē, izyonda 15 izlēyīp duruyom ben sizi öyle yā. telē, izyonda izliyom ben. āynı başķa kōlerin yörük kōlerinin de biz gibi düyünü. āynı biz gibi ediyolar onnar da. bayrā, ı var dikeriS. bayrā, ı baķ çaybazar ğün dikeriS burāya. düyün ğurulcā ğün tā gelin alasıya bayraķ durur dāmda.

ARA KONUŞMALAR

şindi ora mezāra varırlar şey gün arife gün. ğurbanda olsun ötē_i bayramda olsun giderler hēr bayramda giderler ora varırlar, bī çevre serer hoca şura bī ğuran oğur orda **20** hēpsine ölülerin. orada gelen parasını atar atār atār yığılır para bōle orāya. onu alır gelir hoca geri, bura cāminin şeyine verī hāyırına, nēye verīse. ğışa gelmeden biber ğuruduruS, badılcın ğuruduruS, fasılla ğuruduruS hērşeyi ederiS. yaprağ duzlar ğoruS, onnarı ğışın sararıS, biber ğızardırıS bazı, bazı bayā şeyne bişiriS ôle. sarma sararıS biberden, dāvet verīS ölülere. mezārdağı ölülere dāvet verīS. bōrek ederiS, onnan sōra kelām sararıS, biber sararıS, **25** bamyā sarılır şey gēlir bişer, pilāv aşı bişer. et alırıS bolavadından sığır eti alırıS onnan yemek ederiS āşamınan dāvet verīS. oğucular hē oğucu gezerler bizim de gezerler. şindi oğucu gezer gelirler, ğızın başına çeki ôrterler. adamnarı oğuruS erkek, dışādan, aqrābanı oğuruS. o altınnan gēlir, bi dene hēdiyelik altınnan. çaybazar gün çocuğün bārını bayā dōldururlār bōle. yā yā etmeyiz. bekmezi eden maçağlıdadır ô. çocuk toprağı, ğarşıda vardır bizim, ağ **30** toprağ şōrda, dereden ğazar geliriS. è şindi çocuğā sarmıyō millet hindikiler sarmıyō, evelidekenner sarārdı. ben sarārdım, bu sarārdı, bunnar sarmadı. bunnar sarmāyolar, biz sarārdığ. biz dā ğocaman olasıya sarārdığ toprağı. hē ısıdırıS belināri, hē ısıdırıS belināri. eliñi şōle ğoruS üsdüne yaqmıya yaqmıya. duzu şōle ekeriS, dōdumūydu yeñi kōrpe çocuğā koğmasın diye. acığ da āzına değiriS āzi koğmasın diye. ğundağā sararıS hemen_orde bi **35** buçuğ iki sa_at durū, çıkārdır yıkarıS gerisin geri geri sararıS, ôle ğeydiririS ğāri çocuğū temizcene. şindi senin dediğın işkembēye yatırılarımış dediğın; dolluğ oluyō deye ederiS biz. şū ğaFası dolluğ olur, kel gibi olur çocuğün çoğūnu, pek edērdim ben evelce bunnar etmeyō. şū beyni ışıl ışıl kel_olurdu olurdu. şū bēni olurdu ışıl ışıl. ô ğoñyanın bu yandā kürtler var. zılla kürt ora. ben dūyüne gittim ğoñyāya ôle gördüm yollārda arabāynnan minübüsünen. **40** orda bizim burda akrabāmızdan olan var çalışıyō. ô oğumuş çocuğūna sūnetine, sūnet dūyününe gitdim ben. bi dene altın ettim, amcası sağıdı dā, gidem mi git ge ğız dedi. oğumuş da gidilmez mi işde dedi rāmetlik öldü o da hindi iki sene oldu öleli. sekiz ay bekledim hastānede çayda. tam sekiz ay ôle başında oturdum. sekiz ay durdum. sekiz ay sōna şū ayağının şurasını acığ yara etdēdi orāyı ēyi etdik. sekiz ay sōna geldik bura āynı. gelini **45** dūyününü etdiler bu gelinin. bu da bunun ğızı. hē bu ğızı o da gelini. iki oluynan bi ğızı var. hērifler filan pek oynarnar. şindi geç maçağlıya bizim maçağlıya yörük dediğın maçağlıya. o maçağlılar bizim, ğarıynan erkek hēpsi bir oynar. gitdik dūyüne bunu götürdüm gösterdim. ğarınarna, hēriflennen oynadılar.

ADI SOYADI	Ayşe Tuncer
YAŞI	45
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul mezunu
DERLEME YERİ	Kurucuova Köyü

Metin Numarası: I-19

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

toplanır millet, sārma sararıS, oğuruz adamları bigün eveli. geri gèlirler ertesı gün çeki örterler. namāzlıgā olsun, battāniye olsun, öndüğeç falandan der der, dayısından, emmisinden, gönşusundan örterler. öle olür. āynı bolavadındağı gibi sararıS, pilāvımız da olür düyünde hërşey olür. bağ bī bizim burda dellāl ünediveriyölar, ilkin ğapı ğapı geziyölar himdi, falānın düyünü varımış temsil ben ramazan tuncerin düyünü var, falānın düyünü var ertesı gün tüm 5 köylü dāvetlidir dèr. gelecek adamnar zāten sana gelir, çekisini örter gider, çeki örtcek onu örter, yazma, şey örten donnuğ örten onu örter, ğor gidèrler. ertesı gün çalgı gèlir. bizim burda tam üç gün çalgı çalar, üç gün. bolavadındā gibi bigün dēil. üç gün çalgı çalar öle ederler. şu gelini iki sene oldum, alalı ältim yağtı ğaFasına. bi kişi yağtı işde. türkü çağırılar, hānı şeyde eşgin çekerler öle yağdı. ğoduğ geldik, hānı kendi sadece aqrabāmız, acığ bir 10 iki elden oğürsan oğun öle bi kişi yağdı canım ğınāyı da bizim de āynı, televizyönda āynı nası başında eşgin çekerler, āynı öle edèrler bizim de. hindi bağ biray önce bi yağarıS. bi de bir hāFta ğala bi de gelin ğınası yağarıS, iki sefer yağarıS gelin ğıza. iki sefer yağılıyö. ilkin bi seferİMİŞ biz iki sefer yağdığ. hē iki sefer yağdığ. tüm diyelekden hā tamam āynı öle. öle şey olana bizim de yapıdırmaSlar. āynı bizim de öle. ha bizim de öle. tüm olan yağıyö, tamam 15 āynı senin didin gibi bura da öle. dēil dēil āynı öle. düyün āynı, hër yèrde nasısa burda da āynı öle. yalnız bi üç gün burda davul çalıyö, bi o çok çalıyö. başka yerlerde bi gece çalıp hānı balo filan oluyö götürüyölar. bizim burda öle.

YÖRENİZDE YAPILAN YEMEKLER NELERDİR?

arabaşıyı; unu ölçer şeye dökeriS ğuşānēye. içine su ederiS, duz ederiS ēycene ğarıştıra ğarıştıra bişiriS, tepsiye dökeriS. tavuğū bişiriS, suyuynan eder yèriS onnan sōra. 20 bişè bişè hē ānyoñ. acığ dōkeris şeyin üsdüne sağānın altına acığ su damladırıS, onnan kaçtı mı tepsiye dōkeriS. onu bilmeyön yalana bağma biz unnan ederiS. unu mu? yōurdu çalarıS,

yöurdunan unu ğararıS, eşidiriS bigün, ertesı gün yaparıS geri uFalarıS işde şiye ğuyarıS. yani uFalarıS. işde ona un tarānasına ôle derler. ötekini bilmeyiz.

BAYRAMLARINIZ NASIL OLUR?

olür, olür. para atıyolar bayā. mezāra deıl adam hocāya atıyolar. hocāya atıyolar. **25** hocā mendil açarımış, hocāya varan atıyō orāya parāyı. oğuyan ğāli ôle diyolar ben bilmeyōm da.

DOĞUMDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR? ANNEYE ÖZEL BİR UYGULAMA VAR MI?

yaparlar, yaparlar. hindi, temsil ben ğaynınasıyın ben bī battāniye, sancağ, içine şey öte beri ederin. anası da kızın, anası da kendine donnuğ getirir, çocuğā bēbek taqımı getirī, yorgan eder gelir, beşik getirī, hāmı ne gücü ğuvātı ne yetiyōsa onu getirī. hanı gücü ne **30** yetiyōsa onu getirī. hā var. üsdüne al çeki örtüyōñ, fazla uyuma, aman ışık yansın. işde bôle bī ādetler var he. ışık sabāha ğadağ yanıyō, çocuğün üsdüne al örtüyōS. bôle bi ādetler var. hindi sarılık oldu mu sarı çeki ôrteriS, sarı inek südüyenen vücütuna çalarım ben. yüzük dağarıS, altı olsun, yüzük olsun çocuğün bārına dağarıS. hiç Toğdura filan götürmeyiS, bağ benim kendi çocuğlarımın üçü de oldu, torunum da oldu. sarı, inek südünü iltdım, vücütunu yudum **35** çocuğün onnan sōra, altın dağdığ, yüzüne sarı çeki ôrtüdük geçirdi. hiç bişiyi ğalmadı allāın izniyenen hiç Toğdura filan götürmedik. sarılık oluyō, benim kendi çocuğlarım üçü de dōar dōmaS, oldu sārılık, bayā āynı sapsarı şu gibi oluyō. bu gibi oluyō, on beş gün filan sürüyō, onnan sōra geçiriyō. hanı çocuğū Toğdura hanı götürüp de maskıra etdirmiyōS şindi. ôle etdi mi geçiyō; sarı inek südü yalnız olucağ. sarı inek südünü vücüduna yūyoS çocuğün. iyi **40** oluyō. altın dağıyoS, yüzüne sarı yazma örtüyōS çocuk geçiriyō hiç bişeyi ğalmıyō, allāın hiç var mı bağ, allāın izniyenen? hiç bişeyi yok sarısı.

HASATDA, HARMANDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

vallāhi o hārmanı baña deme de kime dersen dē. yōnannan savāşiyō gibi savāşiyōS. bizim bi de düzenimiz yok yā. hindi ilkin beygir çiFtiyenen tam yirmi sene çit sürdüm ben. beygir çiftiyenen, kendim sürdüm. onnan sōra acığ inek, dana besledik allāh büyük bi de **45** kist aldık uFağ motòr, acığ onnan yanıyōdu, gidiyōdu, acığ dā süründük. acığ üsdüne ğattık derken bi fiat motòr aldık. hindi èl tarlada yörüyen mağıne aldı, biz iki gündür gine biçiyōS

bağıyon èl gidiyō biz ğalıyoS. gine çekcēz biz, sap çīnerim ben. getir hārman yerinde maķınenin üstünden kendim atarın. çocuklar düşer diye òlannara fazla da şey etmen. güççük acık kilōlu benim, üsdünden kendim atārın. bizimki vallāhi bayā harpden çıkmışa **50** dönūyoS, hārmanar kaçtı mı ben kendimi yōnandan çıkmış sanıyōn, vallā esāhtan baķ hā, yōnandan çıkmış. onu deme de ne dērsen de. çünkü düzenimiz yok, āletimiz yok, düzenin olsa, fendīyinen çalıştın mı ğoymeyō. fendīyinen çalıştın mı ğoymeyō. yalnız ğara zorunan biz çalışdık, bu hāle ğara zorunan geldik. ğuldur beygir varıdı. ben hasanın bacısıyın. bi çit ğuldur beygirimiz varıdı. ğaynātam dērdi benim, biz dērdik bizim dērdi, eyvah dērdim ayrılşak **55** nēyderiS ki dērdim. biz bu hāle gelesiye ğadaķ neler çektik, benim sōradan òlanın büyük òlanın gözüne atom dēyōlar ne o patlattı, gözü çocuğın iki şak oldu. anķarada ğēzdik, elimizde yok, senden aldık altın òndüş, şōndan aldık altın òndünç. neler çekdik ödüyeyiye. bi dūyün parası da oņa masraF_ettik. ben gine de görmesi yok da nētcen, neler geçti bizim başımızdan neler. kendimde şeker var òle, hāyat zor, hāyat çok zor. bugün tarladāydım **60** ben. ısaķda yāndım. iki üç gün tarladāyıs nētcej. ekmek yolağı, tek şu şōle olur mu ki dēyon. yok aylığın yok, beyliğın yok. ğara zorunan çalışcan işde òlelikce idāre oluyōS. evimiz yok iki ğuldur ev var şōrda. vallāhi ev de yapamadık anca geçiniyoS dā baķ. iki evimiz var; birinde gelin duruyō, birinde kendim duruyōn. āldık bi iki arsa şō depenin başından yapamadık yok imķānımıS yok yapācak yā. çok zor hāyat da nētcen. hāyat zor. hele bi de **65** şōle bi, hindi baķ ikimizde de şeker var. bende de hērifde de, o bī ğuldur motōrun uçu ğatiyēn allāhdan bize hap şap da vermēyōlar, nēyinen alıcan, atamıyon bilene yerine ğöre. yōķ. bi aylığın, beyliğın olmāyınca. ē āskisi gibi gücüm de yetmēyō, iki gün çalışdım mı iki üç gün kendime gelemēyon ölü gibi yatıyōn şōllarda. ağtımınan toplardım bōle bi soluk da ālardım vermeden ölesiceler dēdim, beni verdiler bu bi soluk āğlardım oturūdum da. erkek niyetine **70** çalışdım ben. ē işde geldik işde gidiyoS, gine āynı gine āynı nētcen. ben çok süründüm. ben mi? bunun ben en küçük geliniyin. geldiğimde mi? ben ufādım essāhdan da anamgilin çocuğu ço_udu biz doķuz ğārdeşiz, biz doķuz ğārdeşidik, onnan sōna anamgil bēsliyemiyoS diyelekde hemen bizi de deF_ettiler. ben on dört yaşımda geldim burāya uFaķ geldim. uFaķ geldim. takdir nētcen. hepimiz de insanız, hepimizi allāh yaratdı. òle büyükenner vār, vār. **75** yōruk olup da yörügü de allāh yaratdı türkü de. hepsi de, hepimizi bi allāh yaratdı. hepimizin allāhi āynı.

ARA KONUŞMALAR

bağ benim barnāğım ilāncıktan yarım oldu. ilāncık çıktı bağ barnāmda şūra kemik benim, şurama ğadağ şişdi gölum. gece gündüz hiç uyumadan sancı yiyødum, tam iki ay filān çekdim. ilāncığt dutan ğarı varıdı hacı böceğt dèyö ne bilen. şöle hēpisi de dutdu, yedi **80** deneydi, yedisi de dutdu, onnan sōna geşdi elim hiç Toğdura gitmedim gidēdim zāten ameliyāTıder diye ğorğuyon. daşınan demir gibi şişdi şöle göğērdi de buram. şurama ğadağ da şişdi, gece gündüz ālardım. hiç durmadan sancı yiyö. bu ilāncık zor oluyö, barnām yarım benim bağ. bu barnām. hindi bizim burda ğarışık oynamāyız. millet dağıldıktan sōna kendi ālemizden oynıyan olursa ğarışık öle oynar. yalnız yürüklērde zılla ğarı erkek ğarışık **85** oynuyölar o bizim çok tuhāFımıza gidiyö vallā. sizin de mi öle o taraflarda? yalnız bizim burda öle deıl işde. bi kendi kendi ālemize oynıyannar. öle hālıçdan elinen oynamaSlar, o ādetimiz var. bizim de zılla dışa veren diye ğāret ideller. iyī bişey sanırlar dışarıyı da yā veriller. bolavadına çok gitdi ne diyen burdan belki yirmi dene ğız gitdi. kendi ğırğda bi veriyölar kendi akrabāsına böyna dışa veriyölar. temsil benim ğızım halası isteyö akrabā **90** varman diyo benim ğız. ben de veremiyon akrabā işde be oluyö. ben ğaynımın ğızını isdedim ölan isdedi, vermedi. bizim burda öle yokdur fazla. var da çok az. çok az. olmuyö işde isdemedikden sōna ben de veremiyön tabi. isdemēyince nası verin? isdese veriS belki, isdemiyö veremiyöS. ben kendim de görücü öle usülüle verdi bōbam hanı hiç ğonuşub görüşmedik. yalnız hindi öle değil. hindi ben kimi isdersem öle diyö, ğız bilene. **95** veremeSsiniz diyö. veremeyon, şuna verin diyemeyon. bizler hep beş dēneyiS bağ hēp görücü usülülen gelin olduğ. beş bacıyız hepimiz de öle, hiç kendi isdedimiS deıl. deıl öle. hindi oruc da bilene hāFta da mı? on günde mi? eyce bilmiyön da gine açarlarımış öle şeyde cāmide. para atmāya temsil yerine göre çoğū hanı elinde olmuyö fakir adam, o gün belki gitmēyö. köylük yeri fakir çok. ğırğda bi dene var elinde olan çok hanı, çoğū yok böğün **100** āşama ğadağ çalışıyon āşamınan onu yī, ertesi gün bi dā. köylük yeri çok fakir bi de şöle bi fazla bi şey yok; bāçe filan edemiyö millet, sulağ deıl. az vār bi eski mūtar varıdı çıktı acık kendi götüne, acık kendi yakınnarına suyu çıkartdırdı bizlere şona şuna yok. ğērçi bizim burlarda tarlamız da yok da ortak ekiyoS biz, hindi ekdimiS elin tarlası, kendimizin de deıl senin şonun tarlası. sürünüyoS işde. kendi tarlalarına su çıkartdırdılar. hanı çoğūnda öle **105** bi ekim de yok. fazla milletde zebze şudur budur hep parıya bağıyö. bi adam āşama ğadağ temsil sekiz milyöna yōmiyeye gidiyö, on milyona gidiyö, hele ğarılar kepāze zılla burda. beş milyona gidiyölar āşama ğadar ekmeğt yanında. āşama ğadağ yer ğazıyölar o beş milyona. yāh, gine başka yerlerde o taraFlarda ön milyonmuş. o dediğın taraFlarda on milyon diyölar,

on beş milyon diyolar. hindi burda götürən adam hemi bi orda alıyō araba kirāsi bi de **110** burda ğarıları götürüyō beş milyon, sen isdēr git isdēr gitme. mādur adam mecbur gidiyō çoĝu, bi de onnan kesiyō. on miyona götürüyōsa beşini veriyō beşini yanına kesiyō. hē beşini veriyōsa beşini yaina kesiyō. bizim burda ôle.

ADI SOYADI	Selver Tekttek
YAŞI	55
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Kurucuova Köyü

Metin Numarası: I-20

DÜĞÜNLERİNİZDEN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

şindi düyünümüzde ne var? zāti şindik üç gün düyünümüz oluyō, eveli bir hāFta düyün edērdik biz. biz ğına gecesi emeyiz ki, ğınıyı gündüz yaqarıS. gündüz edēriS biz onu. çeyiz çaqdırmayıS başı yarım olana, başını düzdürmiyiS, ğınayı yaqdırmayıS ôle işler işde. çıĝardırlar. ēsgiden çıĝardıyōlardı, şindi cehizi bir hāFta önce çaqarıS. evelden bôle pırtıyı yayārdıq, bôle dışarlara serērdik gelir millet görürlēfdi, baqarlardı. şini bir hāFta eveli **5** çaqıyoS cehizi biz. bir hāFta eveli çaqıyoS, onnan sōna ğınasını yaqarıS, bir hāFta sōna davulımuS döülür ôle işde eder gideriS.

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

biz arabaşını nası çekelim; hāmurını suyunan ezeriS ezeriS ezeriS, sitilden süzeriS, biz oña sitil deriS, kevgir derler, sitil derler onnan süzeriS, çitirik olmasın, düürçük olmasın diyē. ğarışdıra ğarışdıra ğarışdıra sararāsiya bişiriS. tepsiyi ısladıniS, ıslak tepsiye dökeriS, bôle **10** keseriS, tavīnan da suyunu yaparıS, bōl limon ederiS, bōl acı biber ederiS, ğara biber ederiS, servise hazırlarıS. yā yā biz göceynen etmeyiS. biz unnan ederiS. unnan da edreiS, dōme budáyınan da ederiS. onu keseye torbada süzdürūs yoürdu, o dōme budáyı bôle bī dalāzlatırıS deĝirmanda çekdiriS hafıfçene, onu kese yoürduynan ğararıS bôle bir hāfta beklediriS. bir hāfta sōna bôle eder eder eder şōriya şūriya atar ğurudur öFeleriS, onu da **15** ôle ederiS. içine nāneleriS, acı biberleriS, yumırta ğararıS onu ğararqan da ğararıS yumırtasını filan. onu da ôle yaparıS. unnan da salça ederiS, yumırta ederiS, isdeyen mercimek eder,

noṁTeder, isdemeyen sedece yoṁrdunan eder. onu da iki iç gün, iki üç kere yuṁruS datlansın diyelekden onu da dökeriS, onu da öFeleriS gine ôle ya elèkden ya sitilden geçiriS, gurudur nānesini filan ğatarıS, acı biberini atarıS içine torbamıza ğuyarıS yoṁut **20** ğavanozumıza ğoruS şūraya ğışın yeriS. suyunu ğaynadırıS gine acıçık salça ederiS ğavırıS onnan bôle ğaynar suyunu da üsdüne deviriS soṁnan olsa dā iyi olur da ğaynar uluğ işidir ğaynar suynan etdinmīdi dā çabuğ olur. beklemeSsin, soṁnan dā zelletli olur, soṁk suynan bulıya bulıya bişirdin mi dā zelletli olur. işde ôle ederiS.

ADI SOYADI	Sebahattin Koçer
YAŞI	45
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Taşlıdere Kasabası

Metin Numarası: I-21

KÖYÜNÜZDE ASKERE GÖNDERMELER NASIL YAPILIR?

askere gödermeler, dāvet verirler askerlere ôyle bi şenlik hazırlanmaz yāni. şenlik yoğ. eskiden vardı. benimkinde de yoğtu yaw. ôyle davul, zurna yoğtu. düyünde çalgı olur. üç gün, cuma, cumērtesi, pazar. bir haFta önceden bayrağ asılır. cuma gün ğınası dērler ğınası olur. cumērtesi gün ğınası olur. Tadil gün gelin iner. olān tarafı gider. herkes gider yaw damāt, hepsi. geçim hayvancılık, çifçilik başka bişey yoğ. amelelik, işçilik. meyve şindilik var **5** evelden yoğtu yāni. evelden hep satın alırdı yāni de şindi herkesin kendine yeterlik var meyvesi. āslı yörük. valla orta asyadan gelme ğali ôyle dērler. ğarageçili. Taşlı dere olması; dere büyük bī dere vā. onnan herālda. büyük bī dere geçer daşlı onnan daşlıdere demişler. köy öñceden birimiş. şu yorüKğaraca_örene bālıymış dā eskisi bayā bunnan elli üçte ayrılmış. biğ doğuz yüz ēlli üçde dā ēskisi yorüKğaraca_ören de ğarayokuşa bālıymış. şurda bī köy vā. **10** onnan ğaraca_ören ayrılmış, ğaraca_örenden güneyköy, ğutlu, daşlıdere, nusrātli bu köyler de ğaraca_örenden ayrılma. evet. ğara geçili yörüṁ dērler babalarımız ôyle der. odalar vardı evelden. köy odalarında söbeTederlerdi. büyükler toplanırdı, söħbet vardı. ğave falan yoğtu. şindi bu televizyon filān çığalı köy odaları ğağtı. oynarnardı ne biliyim. tura battı, fırın ğızdı. gündüz fırın ğızdı. tura battı; üç beş ğişi toplanır ortaya bi ğişi geçer, şu şekil dururlar. bi **15**

mendilin ucunu Őe yaparlar dűm yaparlar. ortadaġi giŐiye biri vurur sırtına hemen buradan Őe dolandır kim vurduġunu bulasıya ortada ġalır. bulu mu öteki geđer ortaya, geŐler yűzűk oynarnardı. beŐ on çorap serĒrler Őurıya yűzűġ eliyle saŐlar. iki grup olur tabi bu. bulan taraf ilk Őeyi orabı yĒni ġafasından ilk bulursa desdegűl diye ġaldırır. ġalan çorapları sayarlar. ilk kim bulursa bulamazsa soŐa ġoması lazım yűzűġ eŐ soŐa. o da öyle. fırın ġızdı o, geŐler **20** dűyűnlerde oynarlardı onu. beŐ altı ġiŐi bűyle ġafa ġafaya birleŐirler, diĒrleri onların sırtına binerler. bi tanesi ġorur onnarı bindirmemesi için. sırtına ıŐmaması için. vurdu mu, ayaġını bozular ötekiler geđer. deve dűzerlerdi. ciridi bilmiyom ben önceden varımıŐımıŐ. ġűleŐ de yaparlardı. ġűreŐ varımıŐ. geŐler ġız dűzűnűr oynarlar. iki tane ġız bitĒne efe gelirler meydĒna oynarlar. cannandırma. dűyűnde yĒni bi neŐe ġatarlar dűyűne yĒni. ava ġiden öyle ġayıtlı **25** bi avcılıŐ deġil de herkes ġafasına ġöre yapar avcılıġ. kűyde canı sıŐılan ġıŐın ġider yĒni. kĒklik önceden oġuŐuŐ biz ocuŐŐan kĒklikler eve ġirerimiŐımıŐ bullarda babamġil. bi ġıŐta eŐ az Ēlli atmıŐ dene kĒklik dutarlarımıŐımıŐ. yĒni Őindi yok. Őindi ġidersenŐ ű beŐ kĒklik ġidĒrseŐ ű ġűne bĒ keklik ġörűsűŐ dĒda. davŐan da aS. orman ġalmadıġndan maŐlűk yok. ġır davŐanı.

ADI SOYADI	Ferzan Koçer
YAŞI	84
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Taşlıdere Kasabası

Metin Numarası: I-22

DűĖűNLERDE NE ġİBŐ ADETLERİNİZ VAR?

eski dűyűnneri ġoreydin ġĒy yĒvrum vĒy. ben ġűneykűyden ġeldim atınan ġeldim, atınan canım. Őindi cumĒ ġűnű aŐŐısı olű canım, cumĒ ġűnű aŐŐısı olű. bĒ ġűnde edĒyolĒ artıŐ ġınası olű. bĒ ġűn de alĒla ġelĒ canım. aman benim bi dűyűnűm oldu ġörĒydiŐ. atınan Őűyne, atlar sekĒrdi. eveli atnaman cirit oynardı, cirit cirit. adamlar binĒrdi ġuzum. oŐudu oŐuduġu adamlar ciĒirim. beter yapĒflar canım. her Őeyi yapĒflar ġuzum. yĒ anam yĒ tarĒna yűġdu **5** eveli. dűyűnde tahrĒna olmaŐ ġuzum. tarġĒnayı Őe edĒrler ġuzum; ġarını ġara ġararlar canım. yűġrdunan ġararlar, Őűyle sıŐĒrlar canım tarĒnayı. arabaŐını hepĒsi edĒyo. arabaŐını ġaynadıŐ canım Őiyinen, dűkeriŐ Őiye tepsiye dűkeriŐ ġuzum. arabaŐını kim ossa dűker ġuzum. Őindi

şeyi soğuyolar canım; taksiye geliyolar canım. atınan geldim ben atınan. güneköyden tā. benim ırāḫ köyüm. atınan geldim ben. ğuzum iki gün olūdu ğurban olduūmu. şindi çō **10** oluyo bolavadında. bolavadında çō oluyo. ğaç gün işte; ci_ērim ğuzum diyom. dur sen cumā gün aşçısı oluyo, onnan soña şe oluyo; cumārtesi de şe oluyo; ğınası canım. onnan kēri de inesi. tamam ğaraca_ōren ḥe canım. benim nereliydi yarābbi, aqlım ğıyıtıyo, tüm ğaracā_īllik geldi. aqlım ermiyō cānım. orāsına aqlım ermiyō ğuzum. benim yāşım büyük ğuzum aqlım ermiyō dā. **15**

BAYRAMLAR NASIL OLURDU?

bayrāmları mı? ne yapārlar. sütlü edērler cānım. sütlü edērler ramāzanda. bayrāmda ğurban bayrāmında. ğurban bayrāmında et oluyo cānım. ğurban kesiyollar. ğurban kesiyollar canım. et yiyōllar. yapālar canım. eti şiy da_īdıllar; pay da_īdıllar canım. ğıyallar, bişiriler, gelip giden yir canım. gelip giden yir ğuzum. ğoca ta_āyınan vururlar. sārma sararlar, aqlım ermiyo ğuzum benim yaşım çok büyük çok. vallā bilmiyom. ıramazan deyiverin **20** canım. aqlım ermiyo baḫ aysel. ğaç yaşındāsın deyō.

ARA KONUŞMALAR

sarılık olduḫtan kerı ğuzum sarılık geçer dērler. albasmasın diyi. albasır ğuzum. albastı_īnda benim çocu_ūm öldü canım. benim ğızım öldü albastı_īnda. albastı mı ḥēr yer ğararıveriyō. el ayā_ı canım. anasını basıyo canım. keşkem çocu_ūnu bassa. benim ğızımı albastı canım öldü. çocu_ūm çolu ğaldı. ğızım öldü canım do_ūmda. salıngacına ğorlar **25** canım. alı ğōrlar canım. alı ğorlar ḥānı çocu_ū çolu_ū basmasın diye. çocu_ū basmadı anasını bastı canım.

ADI SOYADI	Aysel Koçer
YAŞI	39
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Taşlıdere Kasabası

Metin Numarası: I-23

ARABAŞIYI NASIL YAPARSINIZ?

çorbâsı şey çorbâsı; tavuk çorbâsı işte bî başka olur. etlerini çitlerik biz bôyle içine hiç kemik olmaz. unu bi ayrı olur. onu tepsiye dokerik. hamurıynan çorbasını içerik hâ. hamurını işte suya özersiñ iyice. yō yō anam sâdece un; duz, un. o iyice bişecek o ğızarasıya ğırmızı hâlini alasıya. ğırmızı dedi_İM sarı gibi olur işte o. oklavaynan da ğarıştırırık bāzı. onu ğıvāmını sırcayı ısladırsın ters tarafını. oña ıcıcık dökēfsin, baqtın ğakıyo dökēfsin tepsiye. 5

ADI SOYADI	Ali Yörük
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Yörükkaracaören Köyü

Metin Numarası: I-24

YÖRÜKKARACAÖREN KÖYÜNÜN ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

şindi burası bey köyü. şöyle oluyyō; bu köy büyüklerden gelen şeye göre, bu bolvadın hâvelisinde hiç kimse yok. çay, bolvadında vār. ēski selçuklulārdan ğalma. var_amma bu gördü_ün bu bāldalarde hiç başğa bu bēğden başğa kimse yok. yörük_osmanlar diyolar bize. soy_ismi cumuriyette çıktı kendiñ biliyoñ. bize lağap_üzere yörük_osmanlar demek, ğayı boyundan, şo osman bē vā yā, sö_ütte osmānlı devletini ğuran, bu koküñ bizim 5 sülāle ōrdan geliyyō. veyā_üt kütāhya beyleri var yā veya_üt başğa hindi ğarışığ_ış. işi dorū ğonuşalım. burdan gelincik; bütün_ismiler dā_ut, süleymān ğondūna göre, lağımlara da yörük_osmān dērler. hā yörük deyincik_ābesleniyō bāzı insanlar biz de diyōz ki

yörüK_ösmānlar, ösmānlı devletī ğuran hangi ğişi; ğara geçili misin? sarı geçili misin? diyōlar bize. biz de diyōk ği, ösmānlı devleti ğuran ğayı boyu, ertuğrul gazi yörüK_āşireti. hā ortā **10** asyadan geliyolar. anadoluya zāten_iki āşiret girīyyo sen tāsillisiñ. biri burdan sivas üzerinden süleymān şah, şeyde sivas yānīnda suda bo_ūluyor, ertuğrül gazi burāya geliyor. bizim siz tāsillisiñiz dā iyisini bilirsiniñiz. bunnar bu ğonya hāvelisine geldikde o zaman mo_öl istilāsındaymış bura. selçuklu devleti zāyıflıyor. ala_āddin keykubat. o sırada iki ördu, büyükler bōyle anādırlardı; ovada harp edērlerimiş. bunlar diyolar ki; yaw biz hangi tarafa **15** yardım_ededim? ya_ū erkekli_ñ şānı, inşanlı_ñ şānı zayıf tarāfa yārdım_ededim. o zayıf taraf da selçuklularımış. buñlar zayıf tarafa yardım ediyolar. mo_öllar yeñiliyō. mo_öllar yeñiliyō. yeñilincek buña dutuyō, āleddin keykubat bunu uç beyi olāraqdan dōmaniç, ğaracābey, sö_ūt mintikāsı seniñ diyō uç beyi olaraq gönderiyo. gendiñ tāsillisiñ biliyōñ bizim büyüklerden_intiķāl_idilen bōyle. hā burda bu bey bizim burdā bey bizim burdā vergi **20** toplarımış emirdā havālisini, bolvadin havālisiniñ bursaya götürü vergisini yatırımış elinde fermān var resmīyetli. emirdā yaylam diyō, bu da_ā emirdā derler, köyüñ arķasidā da_ā zaten emirdā ğalesi de ordan geliyo. emirda_ī isim. emirdā, sultanda_ī, çayıñ yanda_ī dā, eber gölü arada, ovada dēyo ki fermānda; emirdā yaylam, sultandā ğüzlem. beyiñ fermānı. eber gölüne ğuyu, tuyū, at girmēycek diyō. bu fermān burda hüküm sürerkene, beyiñ ğardaşları, **25** bey_amcasını vuruyolar. vurandan soñā bi ğopuKluğ_oluyor. burdā vurulanıñ_ölü burdan bursāya gidiyō kim getirdi_ñni bilen yoķ, yāni a_ızdan gelen rivāyet bōyle. bursāya kaç günde vardīsā, neyilen gittiyse oraya varıyō işte ben ğaraca_ören ğaracavirān_evvelce hindi yörüK_ğaraca_ören, yörüK_ğaracavirān. virān dēmek; ören. ora_ā varıncāk işte beñ beyiñ_ölü babamı vurdular, yaw kimdi filān derkene tabi ğordon_altında içeri götürüyolar. o günüñ **30** padişāhı kimise ğabar veriyolar. dēFtere bağıyolar, ā bizim orda yörüK_ğaraca_ören virān beyi vār diyolar, çocu_ū huzura alıyolar. diyō_işte babamı amcamıñ_uşaķları vurdu. hā amcañ mı vurdu? ters_añladıyō çocuk, halbuki amcasınıñ_uşaķları vuruyō, babasını dīnemiyo yāni. ördan müfreze veriyō, o zaman jandārmāya zābtiye. başlarında bi ğumandan burıya geliyolār. hā burda adamı vuruncuķ, o bey, beyli_ī yapan_üstünde bi çeşme vādır, tāri_ī çeşme orāya **35** ğonuyō, bu bey de bu çeşmeniñ başına ğonuyō, onnar çadırı sökmüşler, evleri yıķmışlar ğaçmışlar. emirdā_ının çayğışla köyü vadır. onnar_orāya gēdiyolar. onun başına gelen ğumāndan, o zaptiyeler burdan_izlē izlē izlē orman_içinde da_ā, orman_içinde verāsıl_oravarası bi çadıra varıyolar. mu_āsır_altına alıyolar. sabağ_oluyor. sabağ_oluncuķ ordan o ğadın zaptiyeniñ birini ğörüyo, içeri giriyo. vurulan beyiñ ğardaşınıñ_adı keçe **40** musā laķap_üzeri. lān musā ne yatıyoñ? bizi zaptiyeler çevirmiş diyō. adam çıkıyor bir_ardıç

ağacının altına giriyor. bunu da zaptiyeler göremiyor. hemen geliyolar, evi basıyolar, yatağı çacık, gâdına diyolar; çoban hemen davârı çekiyomuşmuş, çobanı çeviriyolar gelin buraya bāliyolar, sizi yaķacak diyolar. gösteriñ nirde? şō ağacın altında gir diyolar. her **45** ağacın golu eñ aşı yirmi metreymiş hesap. şō ağacın altı hindik görünmüyo. zaptiyeler gidē gidē dalıñ altından bunu o zaman etekli giyiyolar, giyerlerimiş. eteğinden dutarıyolar, dışarı çıkarıyolar. başıda ğumandana verilen emir; boāzı kes, getir kelleyi. hemen orda kellesini kesiyolar. jandarmāda etekleri ipekli dē mi? hemen parça parça ediyolar, tütün kesesi dikiyolar. bu bōyle gelen bize olan hādise bōyle. onnan sōña buraya bu bey, o fermānı **50** tapuya geçirmiyor. emirdā yaylam, sultandā güzlem bu iki ğazanın arasını, eber gölüne ğuyturacak fermān da sona geçersiz ğalıyor, tapuya da geçmiyo, onnan sōña bu kōylerde bey, afet arķa bulmaķ ğorķusuna bu kōyler sōñradan ğuruluyor. bu kōklerin esas māziyeti iki üş senelik. bu köy eñ aşı altı yüz senelik. onan sōñā bu dālar ormanımış, o zaman milled sular membā, odun bōl, hayvān vār. ē şindi zamān de işti. iki üş sene ne oldu? o köylere **55** barajlar yapıldı, sular sondajlar vuruldu, bizim köy dā dā orman ğayboldu. idāre o zaman ormandan bütün bu kōyler dādan kesērlerdi, merkeplere götürüfledi. bolvadinde otun satārlardı. bütün ev idāresi buña bāĝlıydı. burdā bizim arāzi ğısadır, yer altı suyu yok. yer altı suyu yok. geçim bu yönden; malcılı ğinan, arāzinyen bōle gelmiş, bōle gitmiş. şindi dāda orman ğalmayınca, dā erazyōna tabi. şindi dēvlet tedbir alsa da ğıyından gene ğıymat **60** yok. bi kere torpaķ ğetti, torpaķ ğetti. şindi şu durūmda; üç de il iki dōnem mūtārılını yaptım. buraya yedi köy bāliydi buraya.

KUTLU, GÜNEYKÖY, TAŞLIDERE, NUSRATLI KÖYLERİ YÖRÜKKARACAÖRENE Mİ BAĝLIYDI?

işte onu anādıyom şindi. bunnar yüz elli sene önce; yedi köy bura bāliydi. ğarayokuş, taşal, nusratlı, daşlıdere, güney ve ğurtlu. hep yörük ğaracaören, bey koyüne bāliydi. bütün cumā namazları dā yaķında burda ğılınıdı. yaķın dediysem de ğarayokuş **65** yüz yirmi sene önce filān ayrılıyō burdan. taşal'la berāber. biñ doķuz yüz elli de nusratlan daşlıdere ayrıldılar burdan. biñ doķuz yüz seksen altıda güneye ayrıldı. biñ doķuz yüz dōsan ikide benim sōñ mūtārılımda ğurtluyu ayırdım. şindi her köy, kendi tūzel kişili ğe āit. aynı boydan. de işik de gelse boylar yāni aynı bunnar ğısa birbirleri hemen hemen aynı hep. yörük yörük evet. yalnız, bu bizim bey ayrı. ğayı boyundan. büyükler dedi. yāni **70** yörük osmānlar deyincik, hānı evvelden soy ismi yok ya, ordan geliyō yāni durum bu. işte şindi ben ovāya bi sondaj yaptırdım, biñ doķuz yüz doķsan üçte yüz sēksen metre indi, sekiz

buçuk şey su atıyor. arazi sulamağ için yer altı suyunun en aşā yirmi tire olması lâzım. gelir ğaynakları arāzi olsa da yāni nōrmal, dāğda da yāni malcılı da ğisāldı şu durumda. çünkü merāñ geniş olursā, zengin olursa malcılık öyle olur. hā malcılık öyle olur hanı. yāni **75** idāre yönü hemen hemen yarıya yarı şindi köyün dörtte biri āmelelikle çobancılıkla geçiyor. hizmekārılı ğyle geçiyor. geri ğalanı da az buçuğ arāzisiyeneñ, az buçuğ malı oluyosa meselā dāda yaylıya götürüyo durum bunnan ibāret.

ÖLÜMLE İLGİLİ NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

gelenēimiz şu; ölüm öldü, hemen filān öldü meselā bi ğonşunun biri öldü millet bütün ğarı, ğız, ekek ve ğadın giderler. cenāzēyi evelā, hocayı çağırırılar. evele cenāzenin **80** kefini biçilir. oñnan soña, ışkāt dedi ğimiz, alt üst meselesi vādır; ğskiden gelenek hāline gelen, bunnar yapı. oñnan soñā mezār ğazmıya ğonşulardan adam gönderilir. oñnan soña yīkanır hoca tarafından. eli yağışan tarāfindan, tābıda ğonur, musallā daşına ğonur. cenāze namāzı ğılınır, toplu halde şeynen tābudınan. evelden tābudınan götürürdük şindi, vasāite ğoyuyoS. cenāze namāzı ğılınandan soña. mezārini ğıyısına vādın mı geri vasāitten inđiriyoS. gene **85** omuzlarımızda mezāra ğadar iletiyoS. orda ğabristāna defnidiyoS. ğabirler şöyle; bizde a aç derler, bāzı çıkıyo mermer filān getiriyōla, tāhtā getiriyōlar yāni her yörede bi deşik ādet vādır mezārde. kimisi kerpiç ğor. kimisi daş ğor. bizim düz ğazılır bi sapıtma yapılır, cenāze orāya bırakılır, kefinler bālıdır başa oñnar çekilir. oñnan soña bi a açlar ğonur. ğası ğonur. oñnan soña toprağlanır. başında hoca Talğınını yapar. do oğur. yağınları mezārini dışına **90** çıkar. orda sōyerler yağınları mezārini dışına çıkın dērler. onnar şöyle sıralanır yağınnarı, ölü yağınnarı. ordan çıkannar da hōküm allah başıñız sa olsun, hōküm allah başıñız sa olsun diye mezārden çıkılır. mezārden çıkılincık beş parça köy evelden iç içe yaşadı ğına ğarayokuşla, daşıl uzak. bu beş parça köy adamları hemen hemen birbirine gelirler. da iliriler giderler. da ilmiyanlar gene gelirler evlere azbe öz biraz yemek çıkarırlar, yāni azboz orda hoca **95** gene bi do a yapar da iliriler. oñdan soña her evden ölü olan yere yemek gider. āşamlayın gene yağınnarı, ğonşuları çağırılır, ğadınlar varif, erkekler varif, hoca varif. gene orda bi ğurān oğur. bu üçünde tekrar ayrıyeten bi yemek virilir. üçünde bir; bi de yedisinde verilir bizim burda. iki bi de ğırkı vādır. ğırkında yemek verilir iş biter durum bu. yemek olarak bugün meselā; üçünde, yedisinde ve ya üt kırkında, egseriyet şindi evelde bulgur pilavı vārdı bizlerin **100** yerli malı. şindi piriş pilāvı oluyyō. tavuk filan. maddiyāti, gücü olanlar ğoyun ve sı ğreti getiriyō. şindi olmiyanlar taük eti getiriyo üzerine. evele bi çorba, evelden bizde tarāna çorbaları meşurdu. şindi onnar oldu arpacık çorbası var, bamya çorbası oluyyō çorbalar.

yarpağ dolması sarma sararız. onnağ sōña pilavıñ üstünde, pilāvınan tabaınan üstü ätli onu verirler. arkasından datlı, hoşaf veyā hēlva durum bundan ibāret. üçünde, yèdisinde **105** bi de gırkında verilir. kırkında biter.

BAYRAMLARDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

bayrāmlar şöyle; meselā ramāzan bayrāmı veýa ũt gurban bayrāmı, evelā ramāzan bayrāmı meselā ramāzan bayrāmında; tabi millet ũruçlu hērkeş terāvi namazına devām eder. ğadın ve erkek gideriz burda. bayram namazinā gelince; ğadınnar gitmez bizde bayram camīye. erkekler varır, şindi merkezden veriliyō va ũz. hocalā evelden gendi verirdi. her **110** köyün hōcası kendi camīde va ũzı. kendi ğudüretine göre, kendi bilgisine göre. şindi merkezden verildi ğibi, millet va ũzı dīniyor, hoca va ũzı bitenden sōna, namāzı ğıldırıyor, namāzı ğıldırđ mı, cāminiñ içinde, cāminiñ içinde eñ evel kaKan hocaya bayramlaşıyor. o hōcanıñ dibine diñeliyor. sıra vādır. onnan bayramlaşan sıra sıra cāminiñ içi doluyor, eñ soñ ğalan bütün birbirine bayramlaşıp şindi evelden dışarda bayramlaşđı şindi **115** cāminiñ içinde bayramlamış oluyoS. yāni bu bi adet oldu şöyle; dışarı çıktıñ mı millet belki birbirini göremez diyo, vāramaz diyo. eñ iyisi diyo hōca burda bayramlaşñ diyo. yā görürsünüz ya göremezsiniz diyo. yāni dāha bu dāha bi şe hālini aldı yāni. şindi hemen hemen cāminiñ içinde bayramlaşıyoS. hā cāmiden çıkandan sōña; bōyükler vādır. ğadın ossuñ, erkē ossuñ, gelirler senden güççük olannar. ev ev ğadın, ğız, çocuk gezerler. şeker ğoruS, **120** sı ũara ğoruS, ğolonyā ğoruS. ğapıdan girerler, bayramlaşırlar sa ũluñ derler çıkar giderler. şeker veri ũz. sı ũara veri ũz içene. oturūflar meselā icābında yemek çıkarı ũz. bayramlarda evlerde hep yemek çıkar. sufraya ğonur yeme ği yerler. bōyle bayram ğırdan gelen, bayırdan gelen üç ğün dōrt ğün bōyle devām eder. bōyle biter. hā gurban bayramına gelinci şindi; herifñ durumuna göre, sı ũır kesen sı ũır kesiyō, ğoyun kesen ğoyun kesiyō. üçde bir **125** ğısmını ğoñşulara da ğıdıyor. kimisi de da ğıtmıyan da üçde birini bişirir, iki sūra üç sūra adam ça ğırır, yirmi yirmi beş ğişi, hocayı ça ğırır gözelce yedirir, bişiriler burda, hoca bi ğuran oğur çeker gider. hēr bayramda bōyledir yāni. burānıñ gelenekleri bōyle.

ARA KONUŞMALAR

yör ũosmāno ũlları beylik seceresi; bozoluş aşıretinden. sülāyman beyin ölü dāvūt bey, vurulan. bu bey vurulmuştur. bağ ordan dönüyo şindi. bu bey emirdāına vuranların **130** gidenler şu sülāle. beyi vuranlar. emirdāi çayğışla köyünde. uyuz hacı eli. bunnan doānlar. bu vurulanıñ ölü; bey oluyō soñā. beylik veriliyō buna. ne ğadağ sene sōña verildise burda onu.

uyuz hacı_eli ölü var. bi ölü dā va bağ burda, süleymān bey. süleymān bey bu vurulanıñ ölü burda esas. bu belekte ğalıyo vuruluncuğ. uyuz hacı_eli bunnan ürüyenler bağ secerede burda. süleymān beyden de uzanannar burda bağ secere aynı. şunnar da bağ; emirdā_ī çayğışla **135** köyüne gidenner, beyi vurannarıñ uşakları bunnar. ğısa kestik yāni bildikleri bñ ğadağ yāni. bağ şūrda bağ keçe musa. dā_ūt bey ğardeşi. yāni vurulanıñ ğardaşı şunuñ ğardaşı bu. bunuñ uşakları vuruyo amcasını ya, bunnar burda terk edip gidiyolar. bunnarı görenner bunnar. bunnar da yöruKğaracāörenden. köse ğoca; adı mūsa. bu beyiñ belekte ğalan ölü. bağ durmuş bey soñ bey ölü. bey ğardaşınıñ ölüna atlıyo. ğardaşınıñ ölüna atlayıncığ uyuz hacı **140** eliniñ ölü durmuş, bey oluyo. köse ğoca oluyo, ğurt öläñ adı mustāFa. onnan soña hacı imām, dā_ūt adı. bağ dā_ūt süleymān. bağ dā_üt dan ürüyenne burda. ğurt öläñ dan ürüyenner. biz ğurt öläñ dan burda. bağ şūrda ne yazmış? benim bu yāni. ben secereyi yazdım ya. şurayı okuyalım şindi. hā süleymān beyden úrayannar bağ. dā_ūt, ösman iki ölü oluyyō. ösmandan üreyenner bunnar. dā_üt dan üreyenner burda. bağ burda ne yazıyyō; emirdā_ī yaylam, sultandā_ī **145** güzlem. eber gölüne ğuyru_ū túylü at girmeyecek diye padişāh tarafından fermān verilmiş. bu fermān, ilk bey dā_ūt bey vurulan. ğardeşi keçe mūsa_ö_ülları tarafından vurulunca tapuya geçemiyor bu fermān. vurulan dā_ūt beyiñ ölü süleymān bey, bey oluyor. ondan soñā soñ bey durmuş bey. şu ğardeşiniñ ölü bey oluyor. soñna beylik lāv oluyor yāni. beylik bitiyor soñra. beylik bitiyor, lāv oluyor. emirdā_ī, bolvādin havālisiniñ vėrgisini bu beylik tarafından **150** bursaya yatırıyormuş. bu secereyi izzetölü ali yorüK tarafından öretmen hakan çu_ādar añğaralı bu çocuğ. çetin batmaz tarafından ğaleme alınmıştır. tārih şu; on ikiye yirmi sekiz biñ doğuz yüz iki. çocuğlar, arğadan gelen nesil az buçuğ bağsınnar yāni buña. doğuz çeşit yöruK vādir; her yorü_üñ gendine ğöre has bñ gidişātları, simālarından, giyimlerinden, yemekleri ayrı ayrıdır. bizim gelenekler ekseriyet; bütün bolvadınıñ a_āsı, beyi bütün da_ire adamları **155** bizim yedi dene odamıS var beyleriñ. bütün odalar ilerdi. bizim geleneklerimiz bağtılar mīydı iftār duyarlardı. başka yeri gördü mü bu ğareket yoğ ki. başka yerde yapamazlar. bizde gelenekler āskiden ğāve mangallarda bişerdi meselā odalarda tabiyet üzere. yemekler bişsiñ aynen tabiyet üzere yapılırdı. şindiki loğantalar yeme_ī ne oluyo. bizde gelenekler çok üstündür yāni. başka yöruKler yöruKtür. başka köylerde yöruK vādir. Fağat bizim bu **160** yaylanıñ ayrı özelli bēy koyü oldu_undan çok köklü. altı yüz senelik mazisi var. bugüne ğadar gelmiş bōyle yaşıntımız hāla dā devām ediyor. odalara meselā, odalar öldü şindi. yedi dene oda varıdı. yedi koyüñ adamı cumā namāzi burda ğılındı mı burda cirit oynarlarımışımış. cirit oynannarı oynarlarımışımış. gelirkene dāvşan, keklik vururlarımışımış. odalarda yerlermişimiş. bi de cirit oynarlarımış. cumādan soña çeker giderlerimiş. ēskiden sözcük var; kırğ **165**

cemaat olmadık yerde namāz ğılınmaz diye. hiçbir köyde şey yok. beyiñ cāmisi vādır. şindi ğapalı. biz ramazānda açarıS hayır için. bu cāmi deil. cāmi yoğarda. yüz elli metire ğare cāmi var. ěski bu daıñ ormannerından. her dōşemeli, dōşeme deriS biz. bu dōşeme atılan dōşemelere. sekiz metire uzunluında. ardıç aāçları antiğà. dōrT başı bir. ğalem gibi. her dōşeme yüz buturumda. şundan ğalın. böyle ěri bürü deil. bu ardıç. bu da ardıç. şunnar **170** gördükleriñ odanıñ aāçları hep ardıç. ardıç da onnarıñ özelliğ başka beyiñ cāmisi oluncuğ. özelliğ başka. özelliğ başka şindi. durum bu.

ADI SOYADI	Hatice Yörük
YAŞI	69
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Yörükkaracaören Köyü

Metin Numarası: I-25

KÖYÜNÜZDE NE GİBİ YEMEKLER VARDIR?

deneyi bī döerler. oñnan sōña onu deirmende çekerik, elerik, irisini bī ayrı, ufāını bi ayrı. irisini eden irisini eder, ortasını eden ortasını eder. yoürdunan ğararlar, duzunu her şeyini atarlar içine. oñdan sōña öteki bulguru filán bēkledirler. oñdan sōña ğalanı Tepsilere dōkerler böyle. oñdan sōña ğurur o. acığ ğurur oñdan sōña şey olur ğalan. suyuñ içine güzelcene salāllar bişirirler hamırı. o ğarıştıra ğarıltıra bayā bililler şöyle ğıvamını. bulama gibi şöyle **5** edēler oñdan sōña o ğaynıya ğaynıya o arabaşı hāline geliller. Tepsie dōkerik işte. biz de öyle ederik işte. oñdan sōña iyice bişti mi belli olur o. Tepsilere dōkerik ğalanı.

DÜĞÜNDE NE YEMEKLERİ YAPARLAR?

çorba yapallar iki çeşit; arpacık çorbası, tarāna çorbası, bamya çorbası, pilāv, doma yaparlar. ne edēlerse. ğuru fasulle yaparlar, hoşaFını ğorlar üzümnden. oñdan sōña hālvasıynan neyi, işte salata filán edēlerse edēler. yūka yaparlar. yūka yapan yūka yapar. **10** yūka yapmıyan şey getirir; ekmāk zabāhīnan Bazar ekmāğ ney getiriler somun idēler. öyle idēler işte. yūkayı evde yaparığ. ocağlarımız var, saclarımız var. yoüruğ hamırı yaparığ. ğadınnar toplanır. yaparığ yaparığ. ğadınnan yaparığ. kendimiz yaparığ bazı. kömeden

yapārsaḡ adamınan, ġadinnarnan yapārıḡ. kendimiz olmazSa yaparık ôyle iki üç kiři. e biz de ôyle idērik işte. onu biz de ettik. acık yūḡa böḡün işte. ıçık yoḡuruyōḡ, ediyōḡ, aradāḡ fark **15** işte tāze yoḡ bitti. neḡidēceḡın hindi. hērkeř toplanmayo iş zamanı şindi. kendiḡ yapıyyōḡ. onunu içi ôyle ēdiyyōḡ işte. biz ettik böḡün ıçık duduyā. oḡa ettik. kömeden işte ġıř ekmāḡ ġalan dē sekiz doḡuz kiři edēr bi ġünde. bī iki çuval bī çuval olur. onu ederler ôyle ôyle iki üç ġün edērler iki ġıři. o oḡa o oḡa edērler. ġalan işte ġıř şey olasıyā. ġıř yiyesiye. dē bū yerler onu epey tā. üç dōrt ay yerler. **20**

ADI SOYADI	şerife Özyörük
YAşI	65
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Yörükkaracaören Köyü

Metin Numarası: I-26

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER VARDIR?

arabaşıyı; unuḡ içine çalārıS, biřiriḡiz, tepsilere dōkeriS. oḡnan soḡa çorbasını edērler tavūḡ suyuynan, tavuḡunan. dōkerik tesilere yerik çorbasını. çorbasıynan barabar. yayla çorbası, un tarānası, yoḡurdunan ġarar. deneyi bişirik. yoḡurdunan ġararık, onu ġurudur oḡnan soḡa ġıřın yerik. patlıcan, fasille ġuruduruḡ yemeḡini yaparık. patlıcan yemeḡi, fasille yemeḡi, nohut yemeḡi işte onnarı yaparḡ. **5**

ARA KONUşMALAR

āřçı dutulur. piriř pilāvı biřer, ēt biřer, sarma sarılır, çorba olur; yayla çorbası bunar olur işte. dūyün cumāy ġünü bařlar. bazar ġün biter. Tādil bazar ġün. cumaḡertesı, cuma. bī hāFta Tādil ġün bayrāk çakar ērtesi hāFta iner. cumā ġün bařlar ērtesi ġün iner geriye. dūyünde yapılan yemekler; sārma sararık, yaprak sārması, ilāna sārması, piriř pilāvı, ēt, tārana çorbası işte bunnar biřer. yaylada saān sār, yaylada saḡān sār, kōyde saān sār. burda köyde **10** saḡān. yaylada ġoyun sūdūyenen peynir yapārlar. inek sūdūyenen, ġoyun sūdūyenen peynir yapārlar. peyniri ılıdīrlar, mayasını atārlar. dutāndan sōna biraz ġaynadıllar dōkerler. keselere dōkerler şey ederler, tenēke peyniri yapārlar. tulum peyniri yapārlar. derilere alırlar. peynirleri atdıḡ mı derilere atarık onnan sōḡa basarık ġeri sōna. eyice şeyine ġivāmına ġeldi mi. yoḡ

bilmek biz küflü peynir biz. göceler satılır ya döülür. göce denilerek satılır, onu bişiriik **15** eyice, yoürtlar keselerik, süzerek yoürtta. o dene bişenden sona, yoürdunan ğararıĸ. yoürtunan iyice ğarılır o, onnan sona keseye geri basarsıñ. onuñ ğalan suyu çıkar, sona içine noūdunu bişirir, atārsıñ. onnan bişirirsıñ eyice bişesiye. bişerken içine tāze oluyyō yā birāz un atārsıñ yaūt bī yumurta ğırarsıñ yaūt iki. onnan eyice kesdirmeden bişirirsıñ. iyice ğivāmına geldi mi. sona işte yārpuz ile yaıını dökērsıñ, biberini atārsıñ tamam yayla çorbası bōyle **20** olur. güneşte öyle ğışlık oldu mu ğurudurlar. güneşe serērsıñ bi de güneş ğatıını alıverir. biraz şeyledi mi içeri seriverirsıñ onu. biraz gendini çekinci içeri bezleriñ üstüne serērsıñ orda ğurur. çevirī çevirī verirsıñ, çevirdikçe ğurur. hindik düyünlerde bişerkene öyle ēt suyu dōkdüñ mü içine dā güzel dadını getirir. hānı çorbaları şeylere sofralara virirken. biraz ēt suyundan birer çömçe dökü dökü virdiñ mi dadı dā güzel olur. gidērdi. benim ğaynanam **25** vardı gidērdi yaylıya. ğoyunumuz, ineklerimiz vardı. o gidērdi ben gitmezdim. yayladan ne zamān gelicek; bahārın gidērlerdi bu vaĸıtlar, hārman soñu hārman vaĸtı ekinner işlenirken gelirlerdi. bahārın giderlerdi. nisān, mayısdā o aralarda gidilirdi bu vaĸıtlarda gelinirdi geri. bi iki ay dururlar inerlerdi geri. damda duran dururdu. kimisi çadırdā dururdu kimisi öyle çardaĸ gibi yapar. çadırdā olan götürür dururdu. çadırdā satın alıyolarıdı bilmiyon da. biz öyle dam **30** yapardıĸ. orda damda dururduĸ ğaynınamla. bu ğadar işte.

ADI SOYADI	Halime Gebece
YAŞI	50
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Çobanlar Merkez

Metin Numarası: I-27

DÜĞÜNLERİNİZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

düyünnē üç ğün. yemek verīrlē, üş ğün yemek verīrlē onnan sōna biter. ğız isdemesi bizim şindī esgiye ğöre deıl ne bilen, zor yāni olannā beğēniyō bizlē alıveriyōS yāni. ēskisi ğörücü usūlūdū yāni. ē böyüklē anne, baba gidēdi, onaylādın onnā evleniflēdi, şindī onnā isdeyōlā biz alıveriyōS, rol icābı olıyo yāni. düyün bī hāFta eveli başlāyō. mesela noĸalı verīS, ğına ğoruS, hamama giderīS üş ğün sōna düyün başlā yāni. bazara üç hāFta ğala şe üş **5** ğün ğala bazā ğün gelin alırīS yāni. ğına çapālā, ğına gecesi edēlē, ğına çapālā. ğına gecesi

gelinin eline ğına yaķālā, başına ğına yaķālā ôle olūr yāni. evet geliriS gideriS, ğız evine gideriS olan evine gideriS pullu tēlli ğeyēlē süslüniflē püsleniflē yazafllār yāni.

YÖRENİZDE MEŞHUR BİR YEMEĞİNİZ VAR MI?

çobannara aıt meşūr bī yemeği yok. vā herālde yāni, yapraķdır, dōlmadır, ğatmerdir, bükmedir yāni vār bunnā yāni. ğatmeri hamūrı yoūruS, açarıS, haşĝeşleris saca bıraķırıS **10** ôle yaparıS. tarhānayı yoūrdunan ğararıS, yumırtaynan, yoūrdunan ğararıS açarıS, elekden geçiriS ôle yaparıS. göce tarānası yaparıS, düyün çorbası diyelek. ô, sürülmüş göceden olūr, būdāden olū onu ğararıS düyün çorbası yaparıS. elbetde vā yāni. çorbayı ğorsun düyünde, bamyāyı ğorsun, pirinci ğorsun adından helvāyı sürēsin evlēde geneli hērkēş nası edildise ône yapā yāni. aminnik tabi vā herālde dey mi? var. bililē. arabaşıyı ocaĝda usul usul usul **15** bişirilē, tepsilere dōkeriS, soĝunca keseriS, āt suyuyunan, tavuķ suyuyunan çorbasını yapā yudarıS yāni. ğaynāya ğaynāya bişiyō. ocaĝı ğarışdırlā suyuyunan ununan ğararlā ocaĝā ğorlā, ğaynada ğaynada ğaynada bişirilē onnan kēri tepsiyē dōkeriS soūr yudālā, çorbasıyan berābē. çorbası da unnan yapılī. ununu ğavurılā yāda içine malzemeyi bıraķırlā onu da ône yaķālā. o da bişē yāni, acılı onu da ône bişirilē. daĝā çok ĝışın olur şindi olmaS. ğatmerin **20** ununu şindi ince elekden eleriS, güzelcene özlücene hamūrını yoūruS, bunnan kiri sufrada açarıS, güzel çok sulu diıl güzel ğatı haşĝışnan haşĝışlarıS. içine haşĝışın soda bıraķırıS, onnan sōna dūreriS, ğatlarıS bī dā açarıS, onna sōna saca bıraķırıS onnan sōna yeriS. olāydı da garpuzunan yiyēdik şindi dēy mi? ğatmeri de bükmeyi de tabiki ône ederiS. bükmeyi de açarıS, dūreriS, tepsilere cizeriS, fırında bişiri gelī yeriS. mercimekliyi, peynirli. içine pate **25** rendelē ğuyarıS, acılı onu bōne dūrē yeriS. yūķa, yūķamıS yoķdur. somun, ğatmē, bükme, pasda, bōça, bōrek bunā vādīf yāni. yūķa, yūķa pek açmāyiS, yūkayı. bazlama da olmaS. bazlamamıs da yoķdur. genelde yemeklerimiS bōnedir yāni.

BAYRAMLARINIZ NASIL OLUR?

bayramnā çobannāda bayramdan üş ğün eveli, iki ğün eveli temizlikden sōna üş ğün eveli, iki ğün eveli başlarıS hazırlıĝā yapraķ sarması, kelem dolması, biber dolması, **30** baķlaĝı, ğadāyiF ôle başlarıS bayramnara. elimizden gelen ğayreti ğōsderiS, hazırlıķ için, bayram için. tabi gidē geliriS kōy odalarına bayram yemeĝine toplanır erkeklēmiS. evde ğadinnāmiS evin bōyüklerinin yannınā toplanır. onnan sōna bayram çocuķdan çoluķdan bizlēden başlā yāni. gelenden gidenden. genelde dutĝunu olanı da vā olmıyanı da vā yāni.

sayarlar, sevelle akrabala olanı. akrabası, buyuk olan akrabala yani, hep birbirinen akrabala **35** deil de çevresi buyuk olan cok olur akrabası yani.

DOGUMDA NE GIBI ADETLERINIZ VAR?

yoq yani burda pek one bi selé sey etmeyola yani. yoq, yoq. yoq etmeyola. evelden varimis cocugun basinin altına pıcaq biraqirlarimis, ne bilen uFaq elem, guran biraqirlarimis, sindi yoq yani.

ARA KONUSMALAR

varimis. koy odalari, di mi? var tabi hala va oturuyola da sindi esgiye gore deil **40** sindi az evelden da cok oturulamis duyunde. bayramda toplanirlar sindi genelde gaken gidiyolar yani. duyuneri.

ADI SOYADI	Hüseyin Gebece
YAŞI	50
ÖĞRENİM DURUMU	Orta okul
DERLEME YERİ	Çobanlar Merkez

Metin Numarası: I-28

ÇOBANLARIN GEÇİM KAYNAKLARI NELERDİR?

çobannarin yüzde doqsanı dahā cok tarımsal uğraşlarla geçinir tamam mı? yani bölle tarla biraz arāzi buyükdür burda buyuk olduğu için dahā cok tarımla tarıma dayalı hayvancılıkla süd,inekçiliklerle filan bu şekilde dahā cok geçinilir. ama bugünlerde son zamana dōru dahā yeni yeni dışarı açılmalar başladı, mesela dahā önce yoqdu yani. mesela bi on sene önce bölle bi dışa açılma yoqdu ama şuanda dıřā açılma başladı. sanāyide yetişen **5** cocuqlarımıS vā onnā biraz dā dışa açıldılar. hattā bu sene biraz dā mesela afyōna açılıyoladı. dahā sindi biraz dahā antalyaya dōru açılmaya başladılar. yani bu şekilde yeni yeni artık çobannā ğabığını yırtmaya başladı yani. dahā cok geçim ğaynāği tarımla ilgili olarāqdan; çifçilik, tarımcılık, hayvancılık bu şekilde. çalışan memurumuS o ğadar cok diil. okıyan insanımıS cok da fazla diil çobannarda az sayı olarāqdan nüfusūna göre bayā az yani, **10**

ama şindiden sōna biraz daḥā artdı yāni ō tamām mı daḥā çok mesela şindi ben elli yaşındayın bizim zamanımızda oḡumā çok önem vermeSlerdi ama şey rāmetlik babam kendi caḥīl ḡaldıḡı için yani oḡula gitmediḡi için kendi ḡardeşleri iş saḥībi oldu mesela babam olamamış yāni, olmadıḡı için bize çok ūḡraş göstermiş tamām mı mesela benim bī genelde eḡ az oḡulları benim yāni işlerinde, ōretmeni var, polisi var, var yāni bu şekilde kendi **15** ḡardeşlerim.oḡumıya yeni yeni önem vermeye başladılā yāni. daḥā çok oḡuyannarın meyvesini gördükden sōna yāni oḡuyō gidiyō. yā adam onnan sōna geliyō buriya insanda bī ōzenç oluyō diḡer babalarda tamām mı. yā diyō ki işde biz de oḡutsaydıḡ bōne gidērdi amir olūrdu memur olūrdu falan bu şekilde yāni bī ōzenç oluyō dā yeni yeni şē vemēye başladılā oḡumaya önem çobannāda şindiden sōna herālda oḡūycaḡ ilçelerimiS çıḡā ōle biraz dā **20** yüksek maḡamnara çıḡmış çocuḡlarımıS olūr yāni.

ASKERE GÖNDERME TÖRENLERİ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

yā bizim burda askere göndercekler daḥā önce biraz daḥā genelekseldi yāni, bōle toplu birlik gezilirdi onnan sōna ḥērkeçi toplu dāvet ederlerdi askere gidçek ge'nçleri ayrı bī havā olūrdu. şindi gene oluyō da artık gurup gurup oluyō, yāni şindi diyelim ki daḥā önce ellişer kişi gidiyōsa şindi biraz yüz seksen kişi gidiyō, iki yüz kişi gidiyō, yüz yirmi gidiyō falan **25** dönemine göre. şindi bōle olunca kendi aralarında bi gurup oluşturyōlā artık askere gitçekle çok çeşitli daşḡınlıḡlā yapālā pat patlālā gece gündüz baḡīrīlā ḥālay çekēle oḡū dēlē filan bōle çok renkli bī havā esdirilē askere giderken. āyle olarakdan āylelē askere gitçek āyleyi ziyāret eder ona uFaḡ tefek hediye götürür işde atlettir, kilotdur falan. işde güle güle gitsin derlēr falan onun gibi bī ādet vādir yāni, askere gitçeklere mutlaḡa hısım, aḡraba, ḡonşuları falan **30** ziyāret edēlē. yāni güle güle gitsin gibisilē tamām mı. özel bī şey yok bōle purōgram yok yāni. bazı zamannāda biz bī kere etdik bunu; asker gecesi düzennedik askere gitçeklere āskiden bī kere etdik yāni herkeçi ḡayda aldīrdıḡ, dā sōna asker gitdilē onnarın şeye ḡasetne onnara verdik, izletdik falan bōle bī gece düzennedik biz yāni. bi kere etdik de ōle düzenneme fila'n olmuyō şindi normal gidiyōlā. **35**

KÖY ODALARINDA OYUN OYNANIR MIYDI?

ḥā onnā olūrdu eskiden. işde bī genelde yüzük oynannarı olūrdu yāni bī oyuncaḡ olūrdu sonuçda bişey yüklērledi yāni o ḡaybēdene ō bizim burda şē derler ona fērfene şē vadır halk arasında fērfene nēy biliyō musun? ē bulḡurunu ben geḡtēn, etini sen geḡçēn, bişeyini biri getiriceḡ ḥēpsini bī arāya toplıcaḡsın yemek yapcaḡsın. ḡışın olūr dā çok genelde bōle şēlē

orda yerlê işde sa,at bî buçuq, iki, üçe ğadar yerlê onnan sōna gidē yataflār yani, ferfene **40** bu, bu şekilde yani birine yüklemek için bişeyi veyā bōle bî paylaşım için oyun oynarnā yani. şindi genelde şindiye söyliem mi yani? şindi de bazı odalarda gine bōle daĥā çok toplanıyōla onnā oluyō da bazıları da telēzyon seyrediyōla tamām mı. yāni ôle bî odalāda vā bōle. burda oda olāyı da paylaşım olmāya başladı, şindi diyelim saat doquz buçuq ona ğadar yaşlı gurubu oturuyō gidiyō onnan sōna orta yaş gurubu yāni dā dōrusu şōle diyelim orta yaş derken **45** kırıkla elli arası veyā otuz beşle, kırık beş, kırık arası geşlē kendi ğafa dutduqları geşlē onnā onnā toplanıyōlā televizyōn filan oluyō şindi biliyōn mu odalāda eskiden yoqdu şindi vā yāni, onna işde televizyōn seyrediyōlā kendi aralarında bişelē ğonuşuyōlā, bi vaqit geçiriyōla gene kendilerine göre. hiç saat on bir buçuq on iki gibi daġlıyōlā yāni. kōy odaları hala var. kōy odaları olmadı mı şē ederlē; işde tarla tarla ğonuşurlā, motur motur ğonuşurlā, inek inek **50** ğonuşurlā yāni genel güncel budur yani. biraz da dā çok bilimselden daĥā fazla belki yersiz bişey amma burāyı çıkarabilirsin bacak çekişdirme diyeyim. yāni tamām mı, bunu alabilirsin ordan yāni tamām mı ôle olūr genelde.

ARA KONUŞMALAR

askerden geldim dönüşde evlendim ben. askerden geldikten sōna şindi bizim zāten buranın geşlerini daĥā çok askerden önce evlendirirle yāni. yā nası anlatām ben ön yedi, **55** ön sekiz yaşını geşdikden sōna bizim zamanımıSda yāni otuz sene önce, hele hele yirmi yaşına geldiġin zaman ğart oluyōdun yāni tamām mı, onun için ön yedide evlenmen lazım veyā ön sekizde evlenmen lazım yā benimki şē oldu; ben o ğartlardanım yāni tamām mı askerden sōna oldu askerden sōna şindi geldiġi zaman olan geldi yā ne arıyō şindi ana baba ğıza gitçek bî ğıza dünür olcaqlā şindi ğafasından başlālā şindi şunda ğız vā, bunda ğız vā **60** falan bōle durmadan sayāflā tamām mı, ğafāya hāngisi yatġinsa ò ğıza gidēlē, ona dünū gidēlē. işde benimki de şindi benim ğafama yatmadı da aslında bizim bakmış şindi ğız ğadreşim baġā tāriF,ediyo şindi bē hiş görmedim eşimi hā alırқан haġġaTan hiş görmedim yāni, işin ġarib tarafı nişānnandıqdan sōna tamāmen yine görmedim yāni baq. vallā hiş tanımyōdum yā, hiş tanımyōdum yāni. şindi ğız ġardeşim baġā dedi ki; esmerliġi ben **65** gibi, boyu sen gibi dedi tamām mı. işde çok güzel çamāşır yıķār dedi, işi çok temiz dedi, aġır başlı dedi, saġā saĥib,olūr dedi, evine saĥib olūr dedi falan bōle özelliklerini annatdı. ē ben de iyi bāri ossun dedim tamām mı. dünür gitdiler nāsibmiş oldu. yalnız ġırık beş gün yāni nişannılıqla evlilik arasında ġırık beş gün geşdi bizim. ġırık beş gün sōna biz evlendik ama hiş gōmedim. yok yok yok hiş şaşırmadım yāni tamām mı. yok hiş şaşırmadım inanki, yok hiş **70**

şaşırmadım ben. hatta ben nişannandıktan sōna dedim ki; ğaynanama Őu ğızını göndē çeşmeye ğadar bī kere gören dedim sōlemiş. gelmedi bağ tamām mı yāni. aynen bu şekilde oldu. ya işde tanımıyor o da mesela benim küçük ölüm gerçi ikisi de filörtle evlendirē bu da filört ederek evlendi de küçük de filört ederek evlendi. biz ğarşı çığdımıs hālde oldu gine isdēf ğaydet isdēf etme de Őē di_ıl. mesela Őuanda bize göre aradını bulamadı yāni aslında **75** büyüklē fikri mutlağa olması lāzım. bunu alın yani ğayda değēr. yāni mutlağa bī böyüğün fikri olması lāzım belki tahsil seviyesi sizin ğadar olur veyā olmaS ayrı mesele amma bi düşüncesinde fark olabiliyō yāni sizin göremediğini veyā onların göremediğini o büyük görebiliyō yāni. dorū tecrübeyle oluyō ğāliba mesela biz ısrarla yānlıŐ olūr dediğimiS hālde oldu hā Őindi nası çok da iyi di_ıller yāni. yāni ğāfasından hayāl etdikleri meyve olmadı. **80**

ADI SOYADI	Ahmet AltuntaŐ
YAŞI	32
ÖĒRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çobanlar Merkez

Metin Numarası: I-29

ÇOBANLARDA DÜĒÜNLER NASIL OLMAKTADIR?

çobannarımızın düyünü; bir hāFta on beŐ gün önceden dāvetiyeler basılır, ğartları basılır. bir hāFta on gün önceden dağıtılır, üç gün sürer, bir gün cumā günü ağşamleyin başlar geŐlerimiS toparlarıS artık yāni biraz oturağ çalgı olāyı pek fazla yok bizim burda oturağ, çalgı olmadığı için odalarda arĒadaŐlar veyā düyün salonlarına toparlanırlar. düyün salonlarında artık yāni geŐler hemen hemene kendi emsallerine berāber toparlanırlar, o gün **5** aynı gün yīrlar iĒerler dāvetisini arĒadaŐlarından gelenīnen gidenīnen o gün sohbetlerini yaparlar, ērtesi gün de ihtiyārlar; tağılarını yaparlar, artık ne bilim yāni sohbetlerini, oynannarını bizim buranın tabi bī değiŐik oynannarı olūr. her tarafın bī bilmiyorum yāni değiŐik yerlerin, yāni ŐaŐıĒla oynama yaparlar bizim burda mesela bī oyun havāsı ğorlar ŐaŐıĒla iki ihtiyar Ēalkar veyā dōrd_ıhtiyar Ēafa dengi Ēaldırır oynama yaparlar, artık ne bilim ērtesi **10** gün pazar günü gelin alırlar, on ikiye dōru, bire dōru o arada gelin alma olūr. vallā onlarda pek bizim burda pek ôle biŐey arĒadaŐ dā iyi bilir pek onu yāni bilgim yok. bizim burda ôle bī

olay oluy mu eskiden bî baş maş sarılıyōdu şindi eski şey ğalmadı eskiden bōle bişey yapıyōlardı ama şindi ğalmadı yani ōlan evinden gelene biraz eziyeT_ediyoğu ğız evinde, dāmatla arķadaşları da şuanda pek ğalmadı. oda var odada gene de genelde odada çok az **15** yāni, şindi dūyūn salonu olduğu için genelde hep dūyūn salonuna yeni yeni bayā bayā açılıyō yāni iki yıldır üş yıldır o da ğakdı herālde dēy mi? tabi ğalabalıķlaşdı. ōne bî oyun yok yā sadece yāni sazınan, cūmbüşünen ēlence pek bî ēlence yok zannedersem yā. ancak yāni çalğı, cūmbüş olduğu için kaşıkla bizim burda. şuanda yok, şuanda yok yāni eskiden yapıyōlādı ama kışın belki oluyōdur, gene kışın dūyūn hārici olabilir yani şuanda yok. eskiden **20** yapıyōlardı gerçi ben isķampil kağıdı gibi, okey gibi tavūna, dāvetine, culūna ōle bişeyler yapıyōlarıdı, gerçi bilmōm belki ğışın şu.anda gine yapıyōla mı yapmıyōla mı da pek biz gidemōS yāni burdan odalara gidemōS esnāF_oldūmuS için.

ÇOBANLARIN GEÇİM KAYNAKLARI NEDİR?

ābi genel geçimi ço.ūnnuķna çişçilik yāni, çişçilik, hayvāncılık yāni hayvancılından çok başka bişeyi yok genelde hayvancılıķla artık çişçilik, yāni en çok tarımcılık yāni pek **25** bî dışarıda işsizi var ama ne ğadar olsa işçi az en çok yāni çişçilik bizim burda çobannarda. hayvancılık, çişçilik.

ÇOBANLAR HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

evet çoban çoban, şindi haķıķaten benim duyuşum şōle; ama ben pek inanmadım burda bî çoban varımış diyōlar sen onu biliyōn mu? şindi bî çoban kūçuk çoban, büyük çoban diye bî şey varımış herālde bî de kūçuk çobannar diye geçiyō zannedersem çoban köyü **30** diye geçiyōmuş, yani kūçuk çoban dedimiS arķadaş herālde bilmōm nereli yukarda afyōna bālī bî yerimiş herālde, ismāil köyünün yanındāmiş herālde ō, o arķadaş ordan burdā büyük çoban veyā çoban diye mi geşdi artık nası ğaldı? geçen bî arķadaş da annatdı benim ğulāğım da ğaldı amma, büyük çobannar diye çobanın birinin adından ğalmāmiş yāni, bōyük çobannar çoban diye ğaldığı için herālde büyük çobannar dā detāylı ben dinnemedim bayā bu uzun **35** sürüyō yāni de. iki çoban varımış biri kūçuk çobannarda biri büyük çobannar diye. ō ikisinin adından ğalma gibi bişiymiş sannedersem. eskiden dōru ōle bişey deniyōdu, yāni eskiden çokdu artık ne bilim yāni, şindi bî tavuķ yüzünden, culuķ yüzünden ne bilim afedersin köpek yüzünden bî ğavğa ğaķıyōdu adam her an silahı çekiyōdu, her an ğavğa her saat her saniye ğavğadı ama şindi allā bin şükūr yāni şū altı yedi yıldır artık bayā bayā, çok çok düzeldi **40** yāni. şu.anda yāni hemen hemene o zaman çok caħil insannā vādī ta o derece yā ne bilim bî

soğağda iki sefē üş sefē bī yabancı geşsin veyā bī erkek geşsin kendi köylümŪS geşsin hemen camı açıp bağırıyō, çığırıyōduğ yā niye geçiyō bŪ diyōduğ. yāni çok şēlē oluyōdu, ama şu üç, beş yıldır, yedi yıldır bayā bayā allā şükŪr düzeldi. tabi bayā bayā bilişlendi artık yāni ilerledikçe de inşallah dā dā düzeliyō yāni gerçekden dōru yedi yıl öñden hemen hemene **45** teksas deniceğ hāle geldīdi deyōlarıdı da yāni bayā vardımŪS yerde çobannar diyince. senede di_ıl hemen hemene ayda on tāne oluyōdu belki de yirmi tāne oluyōdu, belki günnük iki üş tāne oluyōdu yāni bunnan hemen hemene beş altı yıl evvel dē mi? mutlağa. şu_anda ôle bişey yok yā o zaman ôle dōru gerçekden dedi ama şuan pek bī yāni artık yāni on yıldan bu yanna ôle bī olay ğalmadı artık yāni. pek ôle ayırma yok eskisen ôle diyōlardı yāni gerçekden **50** bilmōm benim yaşıım hemen hemene otŪS iki de ôle bişiyen. ben on, yirmi iki yaşımda evlēndim yok yaw yirmi iki yaşımda di_ıl dur, on yedi askere gitmeden evel evlendim Fağat ôle bī olayla hiş ğarşılaşmadım yāni olmuyō dēy mi? ğalmadı, eski şēler ğalmadı şu_anda yāni gerçekden bayā bayā çok düzeldi yāni. işallah, ilçemiS işallah düzeldi yāni bu gidişnen de dā dā üsdün olcāk işallah yā, şuanda yani iyi baya bayā durum iyi yani herāngibi uFağ da **55** deFeğ de yāni ğavgada şēde ôle bī eski hāli ğalmadı yāni. yāni şuanda herkes ekmeğıyle ūraşmaya ğağdı silāhı, bıçağı atdı tezāsığı unuttu hekes gendi işine. hemen de isdediğı saat alıyō yāni isdediğı sa_at, isdediğı gibi, isdediğı şegilde yapıyō yāni. ôle ôle şu_anda isdediğı sa_atde isdediğı gibi hemen de eski hāli ğalmadı yāni, esgiden yok vermiyōdu evet dōru.

ADI SOYADI	Osman Yiğit
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kocaöz Kasabası

Metin Numarası: I-30

KASABANIZIN ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

sorabilirsin ne sorcān. ēsgi adı felelli. felē_olu tarafından inşā ilk sahibisi felē_olu derlerimiş. hā sōnadan felelli şindise koca_öz kasabası. şindi nerden geldini bilemiyom da on beş kişi tarafından ğurulmuş sādān soldan toplanıyōlar on beş kişi tarafından ğuruluyō kōy. hattā şū şāvķının evin yannarında işde ordan başlıyō. işde felekōlu dedim yā, felekōlu hattā

şēde cāmi inşā etdiriyō afyonda. bedesdenin yanında bī cāmi vādır, fele_olu cāmisidir. **5** isderseniz oğun. cāmisi vādır. felē_olu cāmisi diye mermerde yazar.

DÜĞÜNLERİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

ēsgi dūyünner yāni yaqınnanacaq āt arabasıyna olūrdu. gelini at arabasına alınırdı. Fağat şindi teknoloji ilērledi, taksi maqsi bişeylē şēdiyō. başlık hemen hemen yoğdur. başlıg yoğdur, gız evi ne isderse uygun bī şeyde isderler yā lise yaparlar olan evi alır. başlık yoğdur. meselā önce sālī gün başlā perşembe gün şē edē gelin alırdıq cumayā. cuma **10** namazına gidērdik. şindi bazar dūyünü de oluyō pazar da oluyō. dağıturlā, oğı yaparlar, mevlūt oğuttururlā yāni geleneklerimiS iyi. mevlūt oğuttururlar, dūyün bitdikden sōna būyūklēri bī odaya şē ederler dāvet ederler, geşleri bī odaya dāveT_ederler, mevlūt oğutturulā işde bōle. ē varıdın. o devē türkiye genelinde hemen hemen vādır. türkiye genelinde vādır. yalnız şindi etmeyōlā. ekseri o kemalın dedesi diyek gādir vā yā; maşalar dērdik ē şeyin **15** sacın ters tarafı maşalā çölünen gāz yağınan gārışdırıb bī künteyinen gāFasına gōrdun maşalā dolanırdın alāğdirik yoğdun, dā alāğdirikde yeni geldi atmışbeşde geldi. dövē yapārlādı, hayvan boyunduruğū derdik iki gişi gāFalarını geçirirdin üsdüne otunan şey çuvalınan ot şē edēledin bī kilim işde gāFa, boyun bişēlē yapārlādın.

KÖY ODALARINIZ VAR MIYDI?

varıdın. köy odası; bī mūtār odası varıdın mūtār odası mūtārliğā a_ıtdi. bī de her **20** muhītün bī odası vardır. mesela iki üş gişinin anlaşırlā bī oda yapārlā, oturulā. oturma odası halen dā mevcuttur. oynarnādın, şindi tura batdı; şindi mendilleri bōne üş beş dene, beş on dane mendil altına para bişēlē filan edēlerdin. işde parayı bulan bilmem bişēlē yāni kendi aralarında yapārlādın.

KASABANIZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

yörük di_ıl Fağat şindi gōnük de yörük di_ıl gitçēniz yer. ikinci, üçüncü köy **25** yörükdür. aqğōn, gāle. aqğoyun, gāle dā öte yanda cevizli de vā. ya içenin, içenin. cevizliyi biliyōn mu? orlara dā üç beş dā dāne dā köyü vādır yörük. maçaqlı, yoğarı maçaqlı, aqbunar, cevizli bulla yörükdür. hayvancılığ, ireşberlik üzerine. o yannarı o yannarı da öle geçimi ireşberlik üzerine. şindi önce mesela būdáy, arpa, pancar işde bişēlē ekerlē. öle aşırı derecede meyvālık yoğdur. bu saydığım köylēde egseri geçimini arpadan, būdāden, pancardan **30** bilmem neden şē edērlē. fişne de tatmin etmeyō hocam. o önemli di_ıl fişne filan. ekseri

ireşberlik bunnā būdáy, arpa, işde pancar onnan sōna salatalık ekēflē, müthiş salatalık ekēflē. sellektörleri geli, maşıneleri geli. işde bir numara, iki numara, üç numara bōne ğısım ğısım ayırılār. evet evet.

BİR ANINIZI ANLATABİLİR MİSİNİZ?

çobancılık aşşā yukarı otuz senemi hārcadım. hatdā daħa da aġılıms vādır. birgün **35** kızılıçık deris kırmızıca şōne fişnenin ufaġt. ğoyunun bōne dereyi sürüvēdim. ğıraġt yidin mi, ğıraġt yidin mi o kızılıçık biráz dā tat verir. bende mavzer var, mavzeri şōne ğayaya ğodum ğızılıçık dermeyōn etrafıma sekiz on kişi hiş görmemişin. çekil lē ordan dedilē mavzere elini deġirme dedilē. yāni silahı elimden almák amāşları oyumuş. şō babam. emma mavzer elimden alındı mı babam beni öldürü dedim, medenice. işde bilmem ne palāvra, hemen ben **40** mavzeri aldım nası yüzümü aldım bī patlatdım birine yāni şu televizyonun yarısı ğadar ğayayı ğopartdı yüzüne çarpdı ğurşun. dur dayı elini ayaġını öpen şaķa yapıdık elleri ğaldırdılar. tekrā barışa döndük şindi bōle oldu. yō yō başġa kōylü halen davaları mevcuttur. daħa da pek ğonuşmayıS da bekirlē bekirlē. tabannınā dēlē işde iyi atadan kötü evlat, kötü atadan iyi evlat. kütāhyaya ğadar dayanır bunnarın dedeleri hēr köye çeşme yapırmış bu dediklerim **45** dedeleri tabannınā dēle işde bizim burda tabannı çeşmesi vāf, essāhdan güzel suyu vādır. kütāhyaya ğadar yapırmış işde bunnarın torunnarı da dedenin torunnarı da piş çıġdı.

ESKİDEN BAYRAMLARINIZ NASIL OLURDU?

ēski bayramnā üç ğün yerine ğöre olūr. birinci bayram, ikinci bayram, üçüncü bayram; şeker bayramı, işde ğurban bayramı. millet dayanışma birbirine birbirlerine giderler geliller, işde büyüklerin yannarına varılā hatırını sorarlar, elini öperler işde bōle. iyi bī diyalog **50** içinde āynı devām eder. evet o dā evelimiş ben bilmem. dā evelimiş onu da benim büyüklerim dēlēdi, büyüklerim dēlēdin. bizim zamanımıSda o yo_ūdu.

ARA KONUŞMALAR

işde babası dombáy almış da bartın bartın Faġat bartunnu isimli adam varımış yāni sen de bartunnu gibisin, aķsisin bilmem nēsin işde bartunnu olunun şē ediyō. kıstambonnulu gerçek kıstambonnu. şindi beş altı dana mahķum ğününü bitiriyō burdan bolvadine **55** geçiyō, ēsgi ulu yol dērdik bizim. bolvadine geçerken cengizin ölu isābet dek geliyō beş altı kişiyē. sen nerelisin? amca yā tüh ābi diyōla biz mahķumidik cezāmızı bitirdik. işde bolvadine çalışmıya gidiyōS. içinizden çobancılıktan annāyan var mı deyō. birisi ğasdambolu diyō ki bē

annarın deyō. nası ğoyun ğüdüdür? işde davar otlarır işde şōle bōle, biraz inandırıcı ğonuşuyō bağ diyō şō ğarşı dağā binā var ya diyō ağıl, o bināya git, yedi tāne hizmeğar var, bi de sen **60** olcān sekiz. filan yōlladı beni de ĩmāme dēflēdin. yazıyı yazıyō filan yolladı beni de o seni ğabul eder diyō. ağā başı şē hizmeğar başı varımış. ō ğasdambonnu ayrılıyō ötegilē yoluna devām ediyō. varyō nāmeyi veriyō tamam deyō. devām eder. iki üş ğün deneme her şeyde deneme vādır iki üş ğün ğoyunu bağıyōğu ğüzel yayıyō ğabulsün deyō. ücretde anlaşıyōlār zaman geğiyō, yirmi beş sene bu ağāda ğününü geğiriyō. senin hağğın geşdi diyō o ağānın **65** ōlu veyāūdun dāmatı harbde ğalır şehit düşüyō ğızını veriyō. yüz elli dönüm tarla düşdü ğasdamboluluya. ben bilmem sekisen sene filan olmuşdur. ben atmış beş yaşımdayın ben o ğasdamboluluyu tanırım ben öldü. o torunnarı, ōlannarı var.

ADI SOYADI	Kezban Yiğit
YAŞI	46
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kocaöz Kasabası

Metin Numarası: I-31

ARABAŞI YEMEĒİNİ NASIL YAPARSINIZ?

āraşaıyı yeterince tencerenin iĉine unu ğuyarıS, onu da ğüzēlcene elimiSinen bōle ayran şekline getiriS onnan sōna ateşe ğoyarıS oğlavaynan ğarışdıra ğarışdıra ğarışdıra bunu meme ğulağ memesi şekline geldimēdi ğüzelce tepsilere dōkeriS o da donar ağşamınan servis yaparıS, bıçağnarnan keseriS onnan sōna da ĉorbasına da gelişğin meyāneyi ğavuruS ğüzelcene iĉine salĉasını atarıS, ğırmızı biberini atarıS, tavuğ hāşlarıS tavuğün suyuynan **5** ĉorbasını bişiriS, taviğin dōşünü de iĉine ğüzel ğüzel dideriS ĉorbasını iĉine atarıS onnan sōna ğaplara ğuyduğmūdu ĉorba taslarına, iĉine de limonunu sıkarıS, tereyağı varısa tereyağını ğızdırır dōkeriS. hanı dat versin diye. bōle yaparıS bizim bildimiS arabaşı da bōle. ğış yemeĒi yazın olmaS hanı olur da ufağ tepsilernen dōkersēn buzdolabında dondurabilirsin. geĉen mesela ben bunnan bī buĉuğ ay eveli gitdim boluya yaptım ōrda dondu. orlar soūğ boluda **10** bolu soūğ ama şuanda yapılsa da ufağ tepsilerde buzdolabda dondurursun onu. ğışın ğış ayında. ğış iĉin ōle başğa yemeĒimiS yoğ mesela kelem sarması var. kelem sararıS. kelemi dūyüyū süzeriS soūğ suynan süzeriS ğüzelcene ğıyma varısa iĉine ğıyma atarsın yoūsa her

türlü baharatını ğatarsın yuürursun elinde bulğurları ğavuşdu mu birbirine lahana başğa yerlerde lahana geçer bizim dilimiSce de kelem deriS. ħa kelemi de güzelce ııçağ suda **15** haşalıS ıyce erimeden soük suya alırıS bıçānan onu sarma şeklinde parmak uzunluğūnda keser keser sarmayı sarar tencereye ğoyarıS onu da güzelce salçalı bī yā dökeriS güzel güzel dağılmadan bışer. o da ğış yemeğī. beyaz lahana biz beyaz lahana biliriS öteki ğırmızı lahanayı sarmayıS mesela ne ğaradeniz tarafında ğara lahana oluyō, biz beyaz lahana sararıS biliyōsundur o beyaz lahana. kelem işde yāni şehēr yerlerinde kelem lahana derler oña **20** bizde de kelem diye geçer türk kōy usūlü yāni. ħa mesela birine demişlēkine; izmirden gelmiş de ben saña bī tāne diyim burda şindi göynügē ğitçen yā göynükde gelin gelmiş orıya ben gibi ğaynınınam birisi demiş kine ğızım demiş; ğupalārı al dı ğē demiş eveli çay bardāklarına ğupa denirimiş o da demişkine allāh allāh bunnarın evi damı perişān bu ğupayı nerden ğazandılā hanı şampoön oldu müdu ğupa veriyōlā yā. nerden ğazandılar bu ğupayı **25** dērimiş. yazık şehīrli olduğūnan o bardağ biliyō ğupa bilmiyō. çıkmış dışarıya giler gibi mutfağ gibi bir yer varımış gezinir dolaşır gelirimmiş anne dimiş ne dimiş ğupayı bulamadım ben dimiş ğızım demiş şehēr yerinde bardağ derler, kōy yerinde ğupa derler demiş ğupayı gösdermiş hem de o da bardağ yāni çay bardağımıS mesela biz şehēr yerinde patātis derler burda ğumpil geçer kōy yerinde ğumpil geçiyō. ama başğa yere var ğumpil dē bilmes **30** başğa yer. şepit yok burda var arasıra ramazannarda yaparlar, ramazannarda hanı, hanı oruçluğda tok dutsun diye ramazannarda hanı bizim ora ğadağ da yapamaSlar da normal herkes gendi ğarārınca yapıyōlar normal devāmlı, burda mayalı hamur, somun ekmeğī yaparlar burda mayalı, şindi mesela unu elersin. evel zamanda şindi ēşi hamūr diye bī ekşi hamır yāni mayalı mayalandırmağ üçu hamırı ēşi hamūr olurumuş türk dilince ēşi hamır **35** ħa şindi pağmayası var, ğuru mayası var onnar şē oluyō onun için gine biz kendimiS o ēşi hamūrı ğatıyoruS, patedisi ğaynādıyoS, yeterince unumuzu teknemize ğōyyōS onnan sōna ııcağ suynan o mayamıSı da o ēşi hamırımıSı da ürediyoruS bī tecin içinde o kendine ğeldi mi mayalandımīdı yuürucāmıS onun içine o mayayı ğatarıS güzēlcene onu bī yumruğlarıS hamurı halletdikden sōna yirmi tāne olcağ, on beş tāne olcağ nē ğadağ yapabilirsen **40** hamırını, ekmeğini ğışın. yazın da şindi de yapılyō. güzēlcene ēşi hamurı ğatdığdan sōna bī saat yarım saat yuūruS o hamurı ğırğ beş dağğa onnan sōna yuūrup üsdünü örteriS, üsdünü ördükden sōna bī sa_at sōna hamır gelir kendine o ēşi hamırnan berābār mayalanır hamır. onnar da yumağ hālinde siz beze deniliyō yā yumağ hālinde üçer üçer atarıS mendilinen geri örteriS bī sa_at sōna fırına veririS oldu bī somun. ħā onnarı ekmeğ senitleri var şindi ħē **45** ēsirānnan ēsirānnan keseriS onnarı beze hāliline ğetiriS onu mendile bırakıyōS onnan sōna da

kontrapılakdan şöle taptalār olūr dörd köşe ederiS onu mendilden o tahtānın üzerine atarıS, onu da götürū fırın küreğinin üsdüne ğaydırī fırının içine veriS hā ğırķ beş dağğada hemen bī saate yakın ekmek bişdi, eline verildi. fırıncımıS samannan ğızdırī fırını dökümdür yāni içi. fırıncıya bī dene ekmek haķ, haķ veriS. haķ haķ deriS ona mesela bükme yaparlar yāli, **50** mercimekli, patedisli, peynirli onnan da bi tepsiye üç yüz lirāya bişiriyō bi tepsiyi sen para vermezsin beş altı tāne bükme verirsin yāli ısaķ yisin dēyi. ona mesela fırıncıya virdiğın haķ oluyō. bişiriverdiğının yerine haķ veriyōsun bī ekmek, hā ücreti yerine eyer yā ben haķ almīcan derse bi milyon iki yüz elli lira para verirsin. bu ğadar. hā nöbetinen yaparsın. tabi mesela şindi ben eņ önce yu_rup vardım dī mi hā sıramı ben aldım hā sen hemen benden **55** acıķ sōna geldin sen benim öņüme geçemeSsin, ben yapīcan ekmēğimi onnan sōna da sen arķama. hamurunu mendilin üsdüne dökērsin beze hālinde onnan sōna ben çıkdım mī da sen girersin. hā benim hamurım gelmemiş aņlāşırıs. dā benim hamurım ğabarmamış seninki ğabarmış hā ekmek iyi olcaķ yā; beklemem üçün seni benim öņüme geçiririm. bī günde mesela beş dene de ğızıyō altı kere de ğızıyō. olmaS olmaS ğavğa olmaS, olmaS. baķ **60** şūrda görümcemin ğızının var baķabilirsin. hā bizim kōyde yūķayı o şepiti çuķurca tandır yapıyōlar, saman öņüne yığārlar dökümnü şēlerden borulardan su boruları oluyō yā çimentōdan onnardan hava deliği ederler şu ğapının yanına ğadaķ öņüne de samanı yığārlar üsdünde saç, ō deliğın öņünden hemen çıbığınan deşerler saçın üsdünde de şepiti hemen bişirilē samannı. ō da tandır amma düz ocağda odunnan bişirisin şepidi. hā burda yoķ. o **65** tandır bizim şepitinen olursa orda var ō tandır. hā kürtlerinki gibi tandırın içinde ekmek yapıyōlar yā ōle yoķ. bu yörede bulamaSsin ōle. o da tandır di_ıl. ō da şindi külū burda biz altundan fırını ğızdırıyōS, ortasında delik var o delikten alaF çıkıyō fırın ğızıyō. hā macırda da nē oluyō? içi fırın deliği falan yoķ orda ğızdırıyōn ğızdırıyōn ō ateşi deliğe çekiyōn silginen siliyōn onnan sōna ekmekleri orıya veriyōn ō deliği yoķ sādece ō tandır gibi **70** beriye sıyırıveriyō közü bī yanna ğoyuyō onnan sōna ekmekleri dizip geliyō bōle. tamam fırın ğızdı yā içi ğızdı tūlalar ğızdı yā. o taş, şindi şū daş altından ğızıyō bunun üsdünde de bōle taķoz tūla diyōS yā hanı ō tūlalaran yapılyō yā o yuvarlacıķ bōle o da zāti bu yandığca bu tūlalar da ğızdı, ğızardı ağāriyō zāti fırın yarı beline ğadaķ ağārdımıdı bu perde şeklinde hā fırın olmuş hemen ateşi çekersin beri , silgicinen silersin bezinen hā onnan **75** sōna fırın olmuş. onnan onu silersin gözalcene beriye onnan sōna küreğinen ekmekleri sürersin orıya ō tūlanın ısısınan o ekmekler bişē. ōle oluyō.

DÜĞÜNLERİNİZDEN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

düyünün şimdi buranın yöresine göre; cumā gün zabānan düyün başlanır, hā bizim burda ğadınnarımıS eline bī çoban dēġneġi gibi boyalı bī dēġnek alır güzelcene, sādıc dēġneġi diye iki tāne alır pulluları geyerlē on beş yirmi dene ğadın olūr ellerinde ō dēġneġinen **80** ğapı ğapı falanca osmān yiġidin murādının düyünü oluyō buyurun gelin düyüne. oğurlar kōylüyü bōlecene çalgılar ōlenden sōna ġurulur çalar, çalgīynan eden hocāynan eden ilāhiler ġorlar bantlara, onnan sōna āşama çorbayı bizde işceñ, ġāveler eveli ġāvelere veriliyōdu, odalara veriliyōdu yemek şimdi hērkes evinin öñüne masaları ġuruyō āvlusu varısa, masalara āşşamınan. ğadın, erkeklere eñ öñce sufra verilir āşşam yemeġi, onnan sōna erkeklerden **85** ġaġdımdı güzelcene ğadınnara verilir sufra, yemek yinir yāni oġuduġun adamnar kimi oġuyōsan. ġız tarafı oġunur ilk gün. onnan sōna gece ōlan evi gidiyōS deriS. sa_at onda falan gelin ġızı evinden getirilē ōlan evinin ġapısına diñeldirler. iki üş ğadın gider alır gelir, biz de burdan ōlan evinden gece düyün toplantısı dōru ġız evine gideriS ceyize baġıcās diye ceyiz asıyōlar ġāli ġızın el zanātlerini asıyōlar mesela, ōlan tarafı ne vērdise onu asıyōlar onnara **90** baġarıS onnan biz daġılırıS sādıcīnan dāmat ġalır orda ġız evinde. çeyiz indiricekler yā. bu odayı her çeyizinen asarlar, onnan sōna dāmada ġatmer yaparlar ġāli orda misāfir oluyō dāmat yā. niyi allāh ne verdise öñüne ġorlar çeyizi indirilē birde falan anca, iniyō, sadıġlara ġoyuluyō gelinin çeyizi dāmat evine geliyō. ō gün ġalıyō ōrda, bitdi o gece bitdi o. hā cumartesi günü gine aynı ğadınnar ġeyinir ġuşanır güzelcene gine oġunur musāfirler **95** düyüne dāvet bu sefer de aġrabalar ġāli oġunur, ilk gün ġız evi oġunuyō yā, bu sefer de aġrabalar oġunur. ikinnin ōlennen şey gelir; ceyiz ġānısı gelir ġız evinden ōlan evine. ceyiz ġānısı gelir. motur arabasına yataġı yüklenir, sandıġı yüklenir, yasdıġı, bilmem halısı, kilimi nè varısa ceyiz arabasını süslerlē bōle güzelcene. sādıc_anası da aynāyı dutar motur arabasına oturur, arġasında on beş yirmi dene ġeyimni ğadınnar kōyü dolaşdırırlār burıya gelir ōlan **100** evine gelir. onnan sōna güzelcene geline iki oda verirsin mesela; birini yataġ odası olūr, biri musāfir odası olūr. ġoltuġ daġımnarını bī ev ederlē, yataġ odasını da bī eve hazırlarlā gelinin eşyası o gün dōşerlēr hazır, pazar gün gelecek hemen hazır gelin içine gircek onnan sōnam saç ayırma. ikindin oldū mudu gelinin saçını ayırma diye bī ādet var burda, şimdi ince ince şindik televizyonda çıġıyōlar yā örüyō saçlar. bū alında gelinin saçını ayırırlar gök boncuġları **105** cizerler bōle. onnan sōna eveli zülüf kesilirmiş gelinnere şurlardan şōle. saçları uzun olduġuna şimdi gelin zülüf kesircēse zülüflüġü ayrılır gelinin, ikindiden gidiliyō yā ġāli, hā gelin başı yapıyōlar. onnan sōna ō zülüfünü ayırırlar gök boncūnan örerler ādetini yaparlar geri gelirler. aġşam oldu ġāli, āşama dāvetçilere hizmet etçekler, erkekler erkeklere, ğadınnar

ğadınara. gine herkes ekmeğini yidirī cumartesi gün gece güvēyi gider bizinen Őiye ğız **110** evine orda oynıcağ, silahlar atılcağ, sādıçlarīnan, erkek arğadaşlarīnan gelinin evinde oynıcağlar, silah atıcağlar. onnan sōna onnar iki bī oynarnar teyip çalar, oynar onnar dağıldığdan sōna ğadınnar kendi aralarında bī oynunnar çıkarırlar, erkek olan olūr ğadın olan olūr, onnan sōna gelinin eyer zülūf kāsdiriyōsa gelinin burlarından zülūf kāslerler. bura saç örölüp duruyō, gök boncūnan gelin başı duyō burası hā yā kesilmēcek denirse eñse **115** kökünden hafifden bī saç alırlar azcık tamam ō ōle ğalır, ğali ğızın anası başlar; ūy ğızı böyütdüm işde eller ğapısında mı görçen, yaslar dutuluyō ālıyō millet ō dūyünde, ōlan tarafı tabi sevişli ğız tarafının āladığtını dağmıyōkine ediyōS dūyünümüSü gece on bir on ikiye ğadağ dönüp geliyōS. burdan geri bī, bī kilō ğadağ ğına alıyōS ğız evine götürüyōS gelinin eline ayağına ğına yağılıyō zabāh gelin gelecek evimize ğınalı gelecek. gidip eline ayağına **120** ğına yağıyōS, geri ğoyup geliyōS. zabānan da arabalar Őī olūr saat on ikide dāmat elbīsesi gelir güveyiye. ğız tarafından beş tepsī ūş tepsī, tepsilere dāmadın dağımımış, gecek şeleri gelir ordan ğız evinden. tepsīnen gelir, beş dene ğadın başına alır tepsīnen o gelir. o geldikden sōna hoca gelir, hoca dāmadınan sādıcı ğeydirir. hāh duvālī giydirir, onnan ğeydirdikden sōna hā Őindi gelin dāmadın eline ğına yağılıyō yā! ğınayı yağarlar çağıcılar da ğına havası **125** vurur, ğına yağılır ğız tarafı yağar ğınayı dāmadın eline sādıcın eline altın dağan, para dağan hērkeş ğuduretinden ne ğopdūsa sādıca, dāmada altınını dağar, parasını dağar, ōynarnar gülerler ōnan dağırlırlar dūyün mesela gelin alması saati birdēse taksiler cizelenir, taksilere hāvlular dağılır, hāvlu diyōS ğāli el hāvlusu peşgir kōy usülū peşgir onnar dağılır, peşgiri olmıyan dūlbent dağar, yazma bālar. řonvōy hālinde gelin almıya giderler, gelinimiSi **130** alır geliriS, evimizin öñünde taksiden indiriken bī gelinin öñüne bī ğurban kāsersin gelinin ayağtını ğanāğına basdırī geçēsın. hā gelini ğapının öñüne diğeldirsın hāvlunda yüzü örtülū tabi, gelinniğini giyēf yüzü örtülū bütūn erkek bōle bizim adam gibi yaşlılar, hısım, aqrıba gelini elini öpdürūrlēr parāynan mesela bī milyon beş milyon ne veriyōsan varırsın gelin, hoş geldin ğızım der gelin ğız onun elini öper gelin o parayı ğaynınasına verī öper o parayı **135** ğaynānasına verī. ğanyāna da gelene birer mendil verir çevre, kōy usülū çevre diyelim ğāli mendil Őindi Őehir Őeyi. çevre verir onnan sōna herkes elini öpdürdümü dağırlı erkekler ğāli ğadınnar gine kendi arasında oyun oynar kendi āle arasında oynunnarını oynarnar dāmat dutar gelin odasına götürür beş on dağğa dururlar onnan sōna geri dāmat gider onnan sōna yağınnarī gelinin yanına girer çıkar girer çıkar yassıdan sōna da güvēyi tekbirinen alır **140** gelirler cāmi yassı namazını ğıldığdan sōna ğuyarlar güveyi büyüklerimiS onnan sōna gelin tarafından bağlava gelir, çerez gelir, o gelen amcalara da tavuğ gelir arğasından güveyi

ğuyduğdan sōna bī tāne tavuğ budu onnan sōnna bī tabağ bağlava, onnan sōna bī tabağ çerez ō iħtiyārlara verilir. onnar ġāli odada oturucağlar yā ġüveyī ġuydular sohbete başlıcağlar ō çerezi yirler, tavuğın budunu yirler, bağlavayı yirler iħtiyārlar aralarında onnan sōna **145** onnar ermiş murādına biz çıkalım kerevīzine. allāh sağa da nāsib itsin, allāh murādına da nāsib itsin bu işde bōle.

ADI SOYADI	Ceylan Özdemir
YAŞI	41
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akkoyun Köyü

Metin Numarası: I-32

DÜĞÜNLERİNİZİ NASIL YAPARSINIZ?

biz ilk önce bī arařdırī, soruřdurū adam gönlü hanı adama dōru varīsa, řindi arařdırī adam soruřdurū veyā bī eřine dosduna dedirī. adama bōle bōle biz düňür gelcēñiz işde ali veli kimise olūr mu diye ilk önce bī arařdırī yāni adam hanı zırpadan da varılmaS adamın řindī dūnūr, arařdırī, soruřdurū hanı onuđ da ġōñü varīsa ġız būbasınıđ adam düňür varī allāhın emri peyġamberin ġavlınen işde ġızıñıza düňürüS onnar da uygun ġörüse biz düřünem der. **5** veyā bōyüklerimize bī danıřam der anasına, būbasına, eřine, dosduna nēyise danıřırlar hā olcāsa olūr hocam onnan sōna bī adam niřān isder ġızına nē zaman yapçāsa ġāli ġününü ayarlallar bī niřān yaparlar niřāndan sōna da düyünün ġününü belli ederler, işde bōle hocam vallāhi. düyün hocam vallāhi ādetimiS işde ġız eviniđ iħtiyācını dā ōlān evi ġarřılar bizim burlarda. hanı onuđ verīlcek yemeġinin masrafını da ōlan evi ġarřılar bizim burda. ġına **10** gecesi olūr hocam cumērtesi ġün. cumā ġün bařlar bizim düyünner bazar ġün ōlenneyi de biter, bu arđadař da iyi bilir. ġına gecesi olūr ōlan evi ġız evine gider gece toplanır ġına yađarlar işde ġıza ne gerekiyōsa onu yaparlar, gülerler, oynarlar vallāhi bōle hocam bizim düyünnē. řindi üř beř ġün önce bū ekmek bayrāġını ġaldırılar. düyünün belli yāni filan düyün ediyōmuř gibi öñden bī hanı milledin bī habarı olūr bōle yāni. ōlan evi diker hocam, ōlan **15** evine dikerler bayrāġı. bayrāġı dikerken silāh atarlar türk bayrāġını ġaldırıldılar mı silāh atarlar.

onu ŧēde bālarlar hocam ğız evine giderken ğāli burdan bī tāne ōlan evinden bālarlar bayrak gider bī de ğız evinden bālarlar ordan, bayrāğı sallarlar. bařlık var hocam. vallā adamına gųre hocam kimisi hiċ almaŧ kimi ũř beř ħanı vaċtına gųre verī adam alır yāni. hocam ŧindi dųyųn ağır dīl de bizim bařlık çok ağır. bařlığadan hiċ almıyųm dese ŧindi ũř beř millar para **20** alıyų, ŧindi ũř beř millar aŧ deyil yāni o çocuğā bī altın gųmųş veyā bařğa bīřey alıvēsen bī sųrų ŧē edē yāni. bařlık bizim ğız bųbalarının oğųnluğų yāni almıyan azınlığdadır. yaw adamına gųre var yāni. bųbasına veriyųlar keřge o dā harcasa beřini bāli ğızına harcasa o da yok vallāhi. yaw hocam ŧindi bu iki ğiřiniğ arasında olan bi řiy buņa yāni devlet de bi řey edemeŧ millet de bī řey edemeŧ nası yapcan yāni. adam diyokine bařlık yoksa ğız da yok **25** nē edej sen hocam? bařğa memleketi bilmen de ħanı tanıdık olųrsa mesela adam izmirde gųřmųř gitmiřdir kųyųmųzden burda akřabāsi eři dosdu vardır oņa verebilir. yabana ųle pek giden yok bizim yāni, hā ğıyı kųylere var felēli, çobannar bų ğıyı afyųnun ğıyı kųyelerine var yabana yok hocam yāni olmadı ema dıřarda durannādan var mesela burdan bizim kųylųmųř gitmiř anċaraıya gųřmųř gitmiř ų ğāli evlenmiř bařğalarīnan aydına gitmiř mesela ųrdan **30** ğız almıř orıya ğız vermiř yāni burda durannardan ųle yok hocam tanıdık olųrsa adam aydında da ossun burda eři dosdu vardır ğızını bitiri alī gidē yāni, durum bųle hocam.

ADI SOYADI	Mevlųt Kargı
YAŞI	67
ŲRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akkoyun Kųyų

Metin Numarası: I-33

OKUMA YAZMANIZ VAR MI? OKULA ĞİTTİNİZ Mİ?

vallā ũř sene gitdik yařımıŧ bųyųkdų de ığardıverdiler bizi yok bařğa yok. oċullar mı? hē varıdı, varıdı. ben ũř sene oċudum ıċdım ben. beř sene beř sene oċudurlardı. varıdı. beř sınıf beř sınıf oċudurdu bī ųretmen oċudurdu. iyīydi ųretmen.

BU KŲYŲN ASLI NERDEN GELME AMCA?

bu kųv, bu kųv řurda ařřağıda adabalı var ora oturmuřumuř bu kųv, o zaman ařřağıda da bī bēy varımıř bēy baċarımıřımıř evelce bizim kųy de řų ařřadan geldiniz gųnųk kųyų **5** war ařřadan geldiņiz dē mi? hē gųnųk kųyų orağā gelirmiř ora baņa baċ deliğannınar tųrkų

çağırmişlar ordan geçerkene gānılarla evelce gānı varıdı, öküz varıdı. ordan geçerkene türkü çağırıyō geşler, çevirin len diyō bunnā da bī zopa orda gānıya yükleyiveriyōlā bunnarı diyōlar ō beye ḥabar veriyōlar burıya diyōlar bī yabāni adam oturmuş, geleni dövüyōlar geçeni dövüyōlar o zaman yaq emri verilēmiş biliyōñ mu o kōy yancak diyō beý biliyōñ mu **10** bunnā da ordan gazi döküyōlar veriyōlar o zaman burlar ormannıgımışımış bizim bura orman içindēmişmiş bū kōy. sōra yaqmışlar, dermişler onnan sōra gelmiş bura bunnar oturmuşlar. şurda yukarda gıyu var o gıyu evvelden varımış burda oturyōlar bu gıyunun başına gelen toplanıyō o yandan bū yandan derkene bura kōy olmuş. yörük demek baña baq yörük. kalē garişik demek de ayrı, muqtarımıS filan ayrı. onnā dā yörük, dā yörük biz o gadā yörük **15** de_iliS. evvel onnar saya maya giyēdi gadinnā biliyōñ mu saya derler, saya giyērlēdi onnā da boldu.

KÖYÜNÜZDE GEÇİM NE İLE SAĞLANMAKTADIR?

bu bürda ileçbēlik būdey galdırıS direktorlarınan süreriS tarlalarıımıS var ovada burda onnarınan geçiniriS baña baq. goyunçuluq yaparıS, bāçacılıq yaparıS yā bāça galmadı suyumuS yoq gısa bōle. **20**

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

ben mi? ben asgerliğı van gölü gıyısındā erciş gāzāsı varıdı orda yaptım ben askerliğı. varıdı goláy askerlik olū mu? dipi altındā nöbet beklemek canım çıkıyōdu dipide. on beş dağgaya düşüdülē baña baq nöbedi nediñ sen yā. ben mi? asgerden geleli aşşā yukarı dē atmış yaşımdayın yirmi yaşında gitdim asgere ben. iki sene yirmi dörd_ay asgerlik yaptım ben. hiş de izine mizine gelmedim. iki sene durdum orda. ilki erzincana gitdim ben, orda şey **25** gördük onnan sōna dağıtım etdiler tā ora gitdik.

ÇOCUKLUĞUNUZDA OYNADIĞINIZ OYUNLARDAN BAHSEDER MİSİNİZ?

aşık da oynardıq, çom oynardıq. çomu dikedik şoriya gārşidan vururduq çıkardıdırırdıq ō ileri gidēdi malı dikēdik oynadıq ōle.

CENAZELERDE HANGİ ADETLERİNİZ VARDI?

gönşu gelirdi baña baq cenazeye. yā yā yemek filan bişmeSdi. gönşular getiridi bir hāFta on gün filan edēdik yalan yoq. öte beri getiridik baña baq, hōcayı da getiridik guran **30** oqurdu. gönşuyu toplardıq yemek yediridik.

ARA KONUŞMALAR

depremi hatırlamama mıyın, dā yeni oldu. ölen ğalan olmadı ben bu evde oturuyōdum çocūnan Őu ev Őōle gidiyō geri geliyō. bāna bağ gidiyō geri geliyō oğuduk ũfūledik yā. yıķılmadı da çōğ ew vā bāna bağ Őōle duvādan ayrıldı. bizim burda da suvadılā bāna bağ. geldilē, bağdıılā hōkūmetden yardım oldu para verdilē, verdilē. tamir etdirdik suvadığ ğale **35** köyüne yapıdırıvēdi deprem evi yapıldı dē ğırğ elli hāne, ğōnūğē yapıldı bizim bura yapılmadı. burda otuS ğırğ hāne filan bişey. bura ğalabalıdı bu köv, bu kövün bāna bağ bu gibi iki ũş misli apyona yerleşdi, ğōşdülē gitdilē otuz, yimbeş otuz hāne de aydında vā. onnā da ğōş etdilē. malcılığ yapıyōlar, sığır vā sıpası vā ötesi berisi orda. var. hērşey var. düyün ũş ğünde olūrdu, esgi düyünnē de aynı sayılır canım. evelce ata bindirilēdi bāna bağ. ata bindilēdi **40** gelini atnan ğötürülēdi, Őindi taksīnen ğötürüyōlā. birinci ğün çalgı çalır, ũynar ertesı ğün ğına ğānısı çıkarılır, yatağı, pırtısı gider. bāna bağ bī motura yüklēlē, eletilē ğapısına ğız evinin ũlan evinden ertesı ğün de giderler gelini duvārlar alırlar gelirler. duvārlar evelce beygire biner duvārlardı, civaları varıdı bōle tavığ civalarından Őōle. bayrağ varıdı, çeyizin arķasından. silah atarlārdı silah atma çōğ taķır taķır ũş ğün taķır taķır öter. candarma filan bişey yok. **45** ũş ğız iki ũlan. hepsini everdim. bū ilk çocuk ilk. yaşeyō, yaşıyō da ũ yoķarı gitdi ķaleye gitdi ğalēye. ordan nere dönüş? apyona. benim ğızımın birisi ğalede. hemen varışda. benim hānımı orda bulursunuz bāna bağ. orda.

ADI SOYADI	Halil Kama
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Göynük Köyü

Metin Numarası: I-34

KÖYÜNÜZ HAKKINDA BİRAZ BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

ne derler ölüm bū Őeyden doğūdan gelme, çōğū doğūdan gelme bunun Őeyden erzurumun ũsdü horasandan. bī de bū yanda valā bişey dērlērdi ona da ũ da ğōnük mü ğōnük Őē de ğōmnek mi ũne bişey o yandan. hēh anādın mı toplanma yaw bū kōy asırlığ toplanma. valā yörūğē beņzemeS bizim burda da yalnız ğarışıklığ varıdı Őindi düzeldi.

ARA KONUŞMALAR

len nası olcák işde verirlē ağırlığı ğızı bitirilē ğınasını ğorlā bilmem şē edērlē indirile **5** bindirilē. var var. len dutdurabildiğine şeyine ğöre dayı bugün niye dērsen bī dene motur çekiyō bu ađđoyun, ğale burdan da isdedi mi. durumuna ğöre aliyō ya. tarım, ğoyun, ekin, būdáy, arpa nē ekērsen olur buriya. ğeniş de āldilā arāziyi ellerimiSden. bağan olmadı mı kōyün şeyi yokđur sağibi yok. annadın mı gebēcilē geldi şuriyā ađđoyun geldi şuriyā anadın mı? asırlık. bilmeSlē yā toplantının bilmeSlē tabi. hanı oran vā yā ordan orda ađrabalā **10** çokđū bizim. şēde yaw felelide. burda toğat yateāz bilmem ben asgere dedim. ben elli beşde anādın mı? toğat yapcāz, beygir toğadı yapcāz bunnā yapırmācaz onnā yapıcaz bī ğürültü anādın mı? yalnız ōrda çok dūmuşlā feleli ōra yanıyō ağrabalarımıS vādır o şē filan ağrabamıSdır; şō memēd_alinin bubası vāırdı bilmen bilimin ne bilen yā. memēd_aliyi biliyōn mu ōldü. ō şē vā ğardaşı vā, ne ādı? hırsız ibrām dērlēdi bilimin, hā hırsız ibrām dērlēdi **15** onnar filan bizim ađrabādır yalnız ađrabā gibi durmaSlar yalan sōlemiyem şindi. ben mi? len bađa bağma ben çok ğezdim yaw. ilkin şeye ğitdik; ğarsa, ğarsdan şeye posōfa posōfdan dūmadık ğovaladılā isdanbul bađırkōyüne geldik ōrda inzibāt oldum filan anādın mı. var işde burası oda. burlarda; len oturun misāfir ğeldi mi yemēđini çıkarın, yatağını atan, ağırlan işini ğörün arğadāş. oynıyan olūr, oynıyan olūr anādın mı. burda eşđiyā yatağı burlā len, bu dāđ **20** bucađlāda kim ğeli durū len işde bizim gibi berdūşlā. şindi hērkēş yiđēn hatıra bağma şū yiđēn gibilē ğidiyō ayda beş millōnnuđ şeyi otuz millōnnuđ şeyi şekiyō parayı beş milları tamam ğoyuyō biz burlārda işde bitime dağıtdık ğāldık anādın mı. eşđiyā yatağı burlā. var. len ğavğa, dōvüş olmā mı yaw çok. şindi çobannıkda anamıSın ğötünden çıkalı doğuz ğoyunnan ğeçim yaptık, doğuz ğoyuna on yetiremedim a...na dayıyān anādın mı? ğoca kōylü **25** üsdüme yörüdü vallā ōrda bağdım dövüceklē ōlum valla dövüceklē bađ. ğörenē vā ğönüğün içinde şōle yōrüdüm dabancayı çekdim diğeldim a...nıza ğorum vallāhī dabancayı ğörünce oynıyamadılā anadın mı? nelē ğeldi len başımıSa hāla da ğelmekde a... ğoyan. len ne pişmān olcen hayātı yedik ōrlarda yaw. hayātı yedik orlarda yaw. ne diyōm ben burdan varıdım, bolu ōrdan çıkādı, ō kāmil varıdı şeyin çağıcının ō davşan depelerinde sürüleri yatādıđ anadın **30** mı ğulağları çınnıyasıca ğelēdi, hayatdan memnun olūrduđ da yalnız çōđ meşakğātli yaşadığ bolu da ben de. boluyu severin hēpsini bađ evet feleli beni vallāhī billāhī dūnyaya üsdün dutā da boluyu çōđ severin vallāhī severin. şindi feleliye vārın yüz denesi halil ā halil ā diye çeviri vallā ne dērdin ne hıżmat ne ğitçen mi ğelcen mi yalnız bolu başđadır ğüçcük arğadaşım benim. vallāhī ğüçcük arağadaşımdır, ğüçcükden anadın mı. boluyu o rāmetlik ananı **35** anādın mı? yalnız itiyārladıđ ğocadığ arğadaşım be. boluyu çok severin vallāhī severin bađ

şindi yüz göre diil bađ ağlımdan çığmaS hērgün bađ, az eveli boluyū kendi kendime ğonuşuyōdum. kendi kendime ğonuşuyōdum bađ bolu şōle ōldu bōle ōldu. yalnız ne çāre biz yataĝā dūşdük biz yataĝā dūşdük arđadaş bizim tāmam. bōle len dayı. hēpsi yalan arđadaş hēpsi yalan. ō yalan deyō ō yalan di,il, o yalan gitdi. nere giden deyō yaw, len git ō daĝā **40** deyō oraları ğaz eline bī kürek veriyō bī ğazma veriyō o ğün çalışdınyō orda ğōñūlden çalışyō āşam oluyō gene bī şē geliyō nōldu deyō yaw, ē len ğazdım ğuzdum arđadeş vallā o yalan deyō bađ, o yalan di,il deyō git ōrda oyalan işini ğör şōne et bōne et deyō. dünya ğine āynı kōy āynı felēli āynı duruyō ğōnük anadın mı. oyalanma oyalanıyōS işde yaw anadın mı. yalan dūnyanın cilvesi çocuk. **45**

ADI SOYADI	Satı Çiner
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Göynük Köyü

Metin Numarası: I-35

BAŞINIZDAN GEÇEN BİR OLAYI ANLATIR MISINIZ?

aman dedisek de ārdında hazırımış, ardında hazırımış hēmen adam. ğaynāyiverdi evin içi, ğaynāyiverdi evin içi vallāhā bađ. hā adamı ađrabā diyelek ğuyduğ da aliverdi bōle. bekleyōmuş sāten. bize ōle bīşey yapıdı ki yā, bize ōle bīşey yapıdı ki. işde çocuklarımızın silāhı vardı aldı gitdi. bađ bunu dā vallāhī iki millar falan şē etdik de mapusāneden ğurtardığ. hē vallāhī şū dedi şū binā kimin dedi ben de bizim, bizim dedim burayı dedi bī dā arama **5** yapıcaz dedi bulamadīdi. burayı dedi. araym yavrum dedi hani bīşey yok aran dedim. ōrdan dabanca buldular beshāneden, bū dedim besāne bizim dedim inşaat hālinde dedim dışardan atabilirler dedim. yol üsdü bura da yol ora da yol dedim, siz ya da kendiniz atmışınızdır dedim. vallā bōne dedim. siz ya da kendiniz atdınyız dedim. bīşey bulunmadı şē yapıyōdunuz siz evrāk dutuyōdunuz dedim. bu çocuk ğoyunda ōteki çocuk ğoyunda ben mi atdım **10** dedim. ben de sizi yanınızdayın tabi ōlelikce vallā bu çocugū ğurtardığ bađ. iki millar para batırdığ yoksa adamı alcağlardı benimdi benimdi buña zor ğoşdular benimdi. vallā bōle muradım len. hanı tanıdığ seni tanımasam ben bū çocugū nerden tanıyan dē mi amma. şurdan musāfir bizim de evimize gelenimiz gidenimiz çok olur yavrum da. bize bōle itdi bađ ben de

dedi kôlüyüm ben de dedi işde benim köyüm vār evli di_ılın dedi, o_uyōn dedi falan filan **15** dedi. ayak yaptı. polüsümü_ gizli polüsümü_ ō yemeden ölesicenin de getirmesi hāta bize, onu da biz kōylü diyelek _oyduk yāni. hā sizin geldi_iniz gibi. bizim çok çok çok. neler neler bōle itdi başımıza bak tabi hemen aniden başımıza yı_ılıverdi bōle çocuk _oyunu aldı gitdi öteki de _oyuna gitçek evde buldular tabi sen de _ō yanda siz atdınız allā siz atdınız dedim ben, ben sizin yanınızdayım çocukların ikisi de _oyunda dedim yā dışadan yoldan **20** düşmānı_ınan atdılar yā da siz atdınız bak bunu dedim. ölelikce sı_rıldı_ da bissürü para batırdı_ı. işşallah.

KÖYÜNÜZDE HANGİ YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

ēskiden, ēskiden alaca a_ yapārdı_ı. alaca a_, fasille, bilmen sārma, pirin_ , pirin_ pilavı, pirin_ sütlü do_undurması işde. valla öle bi_şeler yaparlardı işde. hanı ne evde. tarānayı, tarānayı bizim tarānayı anam rāmetlik yapardı ben burıya on iki ya_ımda geldim temām mı. on iki **25** ya_ımda geldim bōle denesini dōverdik. yā yā benim deyzem varıdı, deyzemin çocu_ı_ı olmadıdı, çocu_ı_ı hiç olmamı_ gü_ççük _aynına evlātlik almı_ . gü_ççük _aynına evlātlik alıyō onunda çocu_ı_ı olmadığı gibi deyzemin de çocu_ı_ı olmamı_ , eni_şdem de çocu_ı_ı olmamı_ ben diyō ōlan tarafı benden ossun, _ız tarafı da yörük _ızı senden ossun deyō işde bize so_unda ba_ı_ın gibisinen bōle aldılarıdı. benim adamı bosdanda vurdular bak üç dāne bī **30** bū _ız galdı iki tāne de ōlan dā yeni yürüyōdu bū da _atal bī don giydıdı. hē burda vurdular bosdan tarlasında ilk evlili_im on iki ya_ımdadım deyōn. hā on iki ya_ımda on iki ya_ımda yörükden burıya getirdi beni dedi allāh sēmedi dedi sen de mi semēcen bacım dedi ālıverdi deyzem rāmetlik onun için ben bunu evlat niyetine alıyōn dedi gü_ççük _aynını da _aynıtam rāmetlik işlerine evlatlık gibi almı_ımı_ işde bunnar oldu e_ büyükleri buyūdu onun ardına **35** āli, basiri ü_ çocu_ınan _aldım ben sekiz sene durdum. sekiz sene ora_ da bi_şdim, sāp da çekdim bu çocu_ınan. hayır pek ya_lı da de_ilidi de benden on ya_ falan böyü_ümü_şdür bū da. benden ya_lıdı birāz de işde aman. öledi len muradım len bōle sekiz sene sāp da çekdim, _it de sürdüm vallā ora_ da bi_şdim tek başıma, tek başıma işde bī _aynıtam varıdı. işde on iki ya_ımda geldim yimbe_ ya_ında dul _aldım ben. onnan sōna nāsib buyumu_ buna geldik. **40** _indi _ū çocukların uçuru çekdim ben bu adamın _ahrını yoksa bigün çekmeSdim vallā çekmeSdim bak āmma _u çocuklarım _arib olmasın diyelek allāh burdan da verdi iki tāne da_ā da titizdir bak ō adam can alıcı demeden dūnyādan ge_şdi _indi ō essāh dūnyada ben yalan dūnyadayın ō adam ēlizidi bak. ō elizidi ā_amınan da anādıverdim yā sen beni

ғызdırıyōn dedim tōbeler tōbesi ossun ben hayırlı yola gitdim geldim işde sen baña **45**
 baqmeyōn ī ne ediyōn baqmayōn yā, baqmayōn da nēdiyōn. yalnız beni ғызdırıyō
 ôkelendiriyō. bazan yanına iki gün falan varmayıveriyōn gine de mecbūr oluyōn varmıya.
 yalnız başıma gitdim geldim bu çocuğum gönderdi işde ha. ikimiS berāber gitçēdik hacıya
 damdan inme gibi bī cingān geldi bunnarın gözüne bī toprağ atdı ıaş dāne ғoyun götdü ölüm
 doğsan bir tāne ғoyun hāla gitdi. veresi aman sefam verme len len aman sefam verme len. **50**
 vallā verdi bī senet yapıdı hādi gitdi. dē sōna bunnar mādem dediler bī bōle evimizde bu olay
 oldu bōle gitdi mi bī çocuğ ormanda ғoyun yağalatdı bī bī buçuğ millar oña gitdi mi bī de o
 doğusan bir tāne ғoyun gitdi, bī de hacıya gitmiye ғağdığ gine satdı sādılar allāh razı ossun
 beni gönderdiler. tek başıma. iyi çok güzelidi. çok güzeledi yavrūm be. kōylüler varıdı
 onnarnan gitdim geldim işde. allāh razı ossun baña bağdılar biraz hāsda oldum yā **55**
 olsam da allāh keşge nāsib olsa da bī dā gitsem çok iyidi iyi geşdi. cümlemiSe yāvrum. un
 tarānası dā hāfi ғolay bīşey göce tarānası nasīdı? göce tarānasını dōverdik, sürdürūdük
 dōverdik bunu bī yīğardığ suyunan yīğadığdan sōna ғurudur, bunu çekdirīS irisini incesini
 alır irisini bōle su ғaynadırdığ bōyüç çeşlerin içinde anam ırāmetlik o ғaynar suyun içine
 salardı bōle onun içini de üsdünü ғapadırdığ bōyüç temiz bezinen onun içine yoūrdı **60**
 nāneyi yoūrdı ғarışdırdıdı ırāmetlik onu bōle örtüverīdi onnan sōna çarşafların üsdüne
 dağdırdığ onu da ғāli ısaç suyunan bōle eder eder dağdırdığ çarşafların üsdünü onnan sōna
 ısaç suyun içinde o ғabrdımīdi bōle ғarışdıra ғarışdıra bīşiri yağını biberini dōkē yerdik o
 ôle bū un tarānasını da yoūrdunu süzdürūs yoūrdunu süzdürūs bōle unnan içine biraz pirinç
 atarıs nāne biber, pul biber yumırta ғırarıs işde onu hēlle mele bōle yoūruS onu da ôle hēr **65**
 allāhın gününe yoūrus hēr allāhın gününe yoūruS on beş gün durdumūdu onnan sōna oğlanın
 ucūnan açar bōle evin içine yayar tepsērdimīdi şēden sürtüyōS yā telelekden serēr ғurudur
 yemeğē hazır. tarana da bōle. kelem de sārması onu da kelem falan sārma sararıs onnarı,
 onnarın sārmasını sararıs dolmasını dolma dodurūs yaprağ dolması kelem dolması. bulğur
 pilavı şindi ғolay iş eveli şēdi ya; su ғaynadıb salıveriyōduğ yāş indi yāynan ғavurıp **70**
 üsdüne. ēskiden suyunu ғaynadıyōduğ içine bulğurunu salıP içine bōle şē varısa peynirin
 varısa ғızardıyōduğ dē mi amma. ғızardıb ôle yapıyōduğ onu da üsdüne ғızardıb dōküyōduğ
 ғarışdırb işde salata varısa salata ediyōduğ bilmen yoūrt varısa yapıyōduğ ғıyısına bōledi.
 şindilerde ғoyyoS eveli domatısı biberi nerden alıyōduğ yavrūm len. hanı domatısı biberi
 nerde görüyōduğ ki ī millet ғāli şe etdikce şe etdikce şindi her şey şē oluyō yā hazır ғış da **75**
 bulunuyō yaz da bulunuyō ya öne işde. eveli bōne bī peynirin varısa ғızardıb üsdüne dōküp
 ôle. çökēlik yapardığ eveli bu çī peynir falan yoūdu şindi çī peynir yapıyōS o zaman sādēce

yort bişiridu sd yort alıdu işde tuluġā dkydu devamlı tuluġā dkydu ble ble bizim de ġoyunumuS ġuzumuS odu bubamgilin bā tuluġā dkydu ble yorub basıdu anam ĩrāmetlik ble basdıdu. kimisi de ble yāyık yayārdı hā **80** halam da pek yanık yayardı. ble Şindi st satmak falan yodu. keşke ble bişey olāydı da edēdik de ocuġlara ayran iirēdik. gine de ayran yapalım mı biz Şindi, yo iirelim.

ADI SOYADI	Nebi Oku
YAŞI	68
ĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kale Ky

Metin Numarası: I-36

TAHSİLİNİZ VAR MI? OKULA GİTTİNİZ Mİ?

hē oudum, beş, beş beşe ġadar oudum. onnarı da biliyon eġĩtmenner de vardı. vallā bizim burda yodun da b aybelen koy var onnarna hudtleşiydu mal ġdydu altı yedi yaşlarında o oul talebelerini getiriydu orda ayıra ayırlıġdır orası orda işdē onnara bī ekmāġī drde blydu yarım yarım eyrek eyrek leşdiriydun bişeyler yapıydun azıġnarna biz de sıġır ġdydu afedērsin orda ole grydu ole ouduydu. sna bizim **5** buriya oul yapıldı ġırık yedi ġırık beşde sna işde oul devām etdi onnan bēlli elli de filan.

BU KYN ADI NERDEN GELİYOR?

b ġaleden mi gelio ġāli ē işde b herālda bu Őelerden ġale ġalmış. yru yru.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

ben mi? zonguldaġda yaptım. hayır top. evet acemilig de orası orda on sekiz ay ġaldım onnan sna anaraya geldim. ora daġıldı sna anaraya geldim. yo yā asgerlik zor olr mu yā vatan ġrevi.

KÖY ODALARINIZ VAR MIYDI?

varıdın varıdı çoğūdun. yāşlılar birikirdi muhābbet olurdu tabi, sobbet, muhābbet olurdu. yā ne ğonuşcan işde gelmişden geşmişden dā ilerisini daĥā geride atalarını yapıdıklarını dā ilelde şôle olūr onnarı ğonuşurlardı. gelirdi, çoğ gelirdi. yā ō hāne sahibleri baĥardı üş beş ğişi yemek çıĥardırdın adam aĥırlarlardı bī ğün iki ğün ğış ğünü oldu mu bī ğün iki ğün. baĥacıĥlar gelidin bī hāFta ğalidin bazı ğış oldu mu merkeple, beygirle. yā 15 evde ne bulursa tarhāna çorbası, bulğur, çorba, yemek. ē ev musafiri olurdun tabi şindi gene var yā gene tabi esgisi gibi gene var.

KÖYÜNÜZÜN GEÇİM KAYNAĞI NEDİR?

hayvancılık, inekçilik. arpa, būday. ğışda geşler çobannıĥ.

KÖTÜNÜZ BİRBİRİYLE AKRABA MI?

yoĥ yoĥ dış. alıyōS, alıyōS. evet dā çoğ doĥūdun. ordan da başlıĥ parasınan gelir. ē doĥūya gidiyō adam burdā bulamıyō. sālıyan sālıyō. 20

ADI SOYADI	..... Okçu
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Kale Köyü

Metin Numarası: I-37

OKULA GİTTİNİZ Mİ?

nārasın anam ben caĥilim yavrım. gitdim birinci sınıFa gitdim onu dā ōretmenner de ğodu gitdi bī daĥā dā salmadılar beni ğitmedim ben yavrım caĥilim vallā bir şī bilmıyōm ōle oĥuma yazma bilmıyōm. yaşım mı atmış.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

nası olcaĥ anam davul olūrdu düdü olūrdu nası olcaĥ. sōletdiriyō bunnā bizi şıye alıyō hā. hē len len vallā şıye alıyōllār len. alıyōñuz alıyōñuz ben bilmıyōm. şu hiç annamadı baĥ 5 ben hussıyyet annadım. nası evlenelim, yavuklu etdiler bubam verdi bū aldı evlendik nası

evlençen. başlıg verdi yā ız verdi bē. az az hemen iki yüz iki yüz. başlıgında ne var. aman yawrum başlıgında ne var. ben buña gelmicēdim bayā zorūnan verdiler. dörd çocuğūm var üş olan bī ğız. evlendirdim de bī denesi gine geri ğaldı başıma. şō güccüğūn var üç dene çocuğū var onuñ doğūdan getirdīdik gitdi. dedim yā ğuruyup ğalıyyōn dedim yā neyin uçu dedim **10** ciğēfim yanıg. vermiyollar burdan hēy yawrım vermiyollar. adam bura vermiyō gidiyō başğa yabana veriyō bura. onu da pişmān oluyyō sōradan yā, yalnız veriyō. sen de doğūya gidiyōn ğızlar da ovıya gidiyō ē ovıya aşşā bizim ğızlar ovıya gidiyō biz de doğūya gidiyōS. vermiyōllar hēy yawrım vermiyōllar. giden getirenner bī önder oluyyō hēy yawrım öñe düşüyyō şu adam biliyyō doğūyu getir dşyi şūña varıyyōn len amca bī de baña getir, **15** gidiyim getiriviriyim diyō bū öñüne düşüyyō ben de bunuñ ardına düşüyyōm bu orda varıyyō seni tanıyyō hısımı vā yā hısımının evine ğuyuyyō bū hısımı da bī ayağçı buluyyō ordan bildiği tanıdği orda gel şū evde var şu eve gidelim el etiyyō olana ğızı, olan ğızı görüyyō ğız da olanı görüyyō olan ğızı beğēnirse ğız da olanı dutarsa soruyōllar nası olanı górdüñ mü górdüm, beğēndiñ mi beğēndim, varcañ mı varcam ölüm sen de alcañ mı bunnā da ğāli **20** biz de olana orda ölüm nası ğızı beğēndiñ mi beğēndim, alcañ mı alcām, nōldu deyye sorduñ mu oluña sordum, ne diyyō alcām diyyō. biz de ğızdan sorduğ. ğız da varcam diyyō onnan sōna oturuyyōn ğāli başlıg kesmiyye, çerezidir, çemenidir orda bī davul çaldırıyōllar saña bī düyün ettiriyōllar hādi ertesı gün biniyōñ alıyyōñ geliyyōñ bura. vallā gene de bura baķalağ ucuz ucuz buña dörd vērdik, buña dörd vērdik. işde birine yirmi verdīdik o zaman. ney **25** anam yapan yapıyyō, yapannar yapıyyō, yapmıyannar da yapmıyyō. bī hoca getiriyyō iki üç adam getiriyyō o da kesiyyō mal maşat. āşamınan o da bī ekmek çığardıyyō hocānan hacīnan camīyye gidiyyō abdasını alıyyō namaza gidiyyō. anam olanınkı oluyyō yawrım olmıyanınkı da olmuyyō. benim vallā bunuñ kimsesi yok canım. şonuñ anası babası varıdı bī yorğan bī döşşek getirdi ğap ğacağ getirdi. bunuñ kimsesi yok ölmüş. **30**

ADI SOYADI	Şehri Karaca
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kale Köyü

Metin Numarası: I-38

OKUMA YAZMANIZ VAR MI?

var ben beşden çığdım. şu aşşā kóy benim kóyüm akķoyun. evet. okudum okullar o zaman açıldı bizim günümüzde.

ARA KONUŞMALAR

hēpsi bizim. onnar olmasa biz burda nası duralım hāy yawrım, onnar vatan görevini. anarşit doğār hā. düşmanın gözünü allah kör etsin de yönünü ters etsin yarabbī. allah asgerlerimize ğuvvat versin çocuklarımıza. onnarıñ duvaçısıyıS yarabbī ğurban olduğum **5** yarabbī. o vatani bekliyenlerin şôle cenābī cānı rāhmetine. Tuz olmayınca şiy olmaS hā. getirsin getirsin seniñ didiğini annamadım ben. yi yi ğurban olduKlarım yeñ bī yeñ sizin yedikleriñiz bizim yeñ. şôle şırıya ğo da sođusuñ. adile deyzeyiñ gözleme. sen ayonlu musun? başğa yerde yağını alıyolar yā ō lor peyniri hā, o maķıme yağını alıyō südüñ. onuñ pek şeyi olmuyō hē. o yağınan peynir güzel oluyyō. nāsib olursa öndünç olūr nāsib olmaSsa **10** āleni hōş olūr. afiyet ossun.

ADI SOYADI	Mehmet Ali Bozca
YAŞI	58
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-1

DÜĞÜNDE NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

ğızısteme ādeti önce bi eş dostıvelā bi öñ bilgi almağışın ğızıevine varılar. allāhınıemri peygamberin ğavli. bizıişde ölumuza siziñ ğızııñızı dññürcüyüz nası münāsib görümüsññüz dēfler. bi düşünelim dēfler, tekrār gidēflerıeyer ğızıevi nazlıysa on gün sōna bi dā geliller, on dññ sōna bi dā geliller, vēceklēse bi ışık deli veriler onnan sōna varıllar ki, biz sizi işde iki hāftadırıüç hāftadır geliyōS, gidıyoS nābıcaz sōleyin de biz de ona göre 5 işimize baqalım dērler. pekī hayırlı olsun dēfler, hayırlı olsun dāndi mi bī loqum yenir. hayırlı olsun denir. onnan sōna söz yüzü diye bişey vādır burda, söz yüzü gidēfler hocayı alır gidēfler üş beş de eş dos götürü gidēfler. baqlava, loqum götürüler bī yüzüK merāsimi yapāflar orda hoca, hoca dēf ki, işde falānıayıleyle filānıayle birleşmişler bī mutlu yuva işin bi araya gelmişler bu mutlu yuvanınıilkıadımını atmağüzere nişān merāsimini 10 tertibıētmişler hepıñize allāh hayırlı uğurlu etsin der, ikisiniñ yüzüklerini taqar ve ğordelasını keser, hoca orda bi duva eder, millet te alqışlar hayırlı uğurlu olsun derler. orda işde eşı dostu loqumuñ üzerine para atāflar, ğıza taqı taqarlar, olana taqı taqarlar nişānda. onnan sōna hoca bi ğuran oqur, hayırlı uğurlu olsun dērler bıraqrır geliller. bu ara birkaç geçtimı de dñyün hazırlıqları başlar. dērler ki dñyünü ni zamanıedelim burda genelde dñyün harmandan 15 sōna ağıustos, eylül aylarında dñyün fazlalaşır. çñnkü reşber memleket; vişne, kiraz memleketi. herkesıişini bitirif, vişnesini bitirif, kirazını bitirif evine çekildı zamān da dñyün merāsimleri ğışta genelde ğışta olur dñyünner yāni. ğış sezonunda dā çoKıolur. vē o şekilde ğararlaştırıflar. dñyün gününü ğararlaştırıflar. burda kimileri meselā mevlütlü, ilāhili yapar dñyünü. genelde çalgılı olur dñyün burda çalgı. işTe bi gün iki gün önceden üç gün 20 önceden bir hāftadan çalgıyı dutāflar. dñyün gününü anaşdıKdan sōna qartlı dādıKdan sōna, ğurban oldüm gidērler çalgıcıyı dutāflar. çalgıcı işde bī cumā günü aqşam, cumartesi aqşam ğına gecesi çalar pazar günü gelin alınır bitirilir. dñyünnerde genelde çalgı dutulur çalgı da cumartesi günü ğına gecesi, esās burda taqı cumartesi günü olur. cumā bī yemek vērler dñyün

evi, işde burda yerel yeme_i; bamyā çorbası, datlı, pilav arqasından bôrek, arqasından **25** sarmā, dolmā, sūtlāş. ve amîn diye bî üzüm hoşāfi getirîfler amîn derler.

ADI SOYADI	Yusuf Bozca
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-2

BAYRAMLARINIZ NASIL OLUR?

çayda bayram birkaç gün önceden hazırlıkları başlar. cāmiler temizlenir, işde millet_evini temizler, baklavaları yapılır. işde millet bayram alış verişi yapar, çocuklara üs baş alınır, çocuklar sevindirilir, onnan sōna da arife gün ğabir ziyāretleri yapılır, belediye burda belediye otobüsleri çıkarır bedevā aqşama ğadar sefer eder otobüs ğabirlere. ğabirde işde herkes orda yāsın oqur, tebāreğ oqur, bilenner ğuran oqur, bilmiyenner orda zāten belediye **5** hāparlesinnen ğuran oqunuyo devāmlı zāten orda cem olarak o da bî hizmet. belediye kendi otobüsleriyle götürür millet orıya. getirî bayram namāzınnan sōna da gidērler, bayram namāzları ğılınır. bayram namāzınnan sōna millet, cemāt cāmide bayramlaşır. imāmdan başlar tek sıra hālinde, hālqa hālinde bôle millet birbiriyle bayramlaşp safālaşır. çıkan geçler çıkar, onnan sōna da herkes evine varî, eş dost' ziyāreti başlar. işde büyükler evelā küçükler **10** büyüklerin ellerine giderler, evlerine gidērler. orda baklava ikrām ederler, yeme ikrām ederler. buranın bölgesel yimekleri vādır; sarma, dolma onnarı hazırlalaı. sūtlāş hazırlallar, baklava hazırlallar gelen misāfirlere onnarı ikrām edērler. ve bu şekilde iki üç gün ğaynāşma olur. onnan sōna da bayram şeyi biter zāten.

DÜĞÜNDEKİ AMİNLİĞİ ANLATIR MISINIZ?

meselā yaz gününde üzüm, ğarpuz getirirler yāni yeme_in sōnu geldi işāreti o. **15** ğışta da üzüm qompostosu. ğırmızı üzüm vāf yā, onun qompostosu o gelir, o geldi mi yemek bitmişdir demek. hoca āmin der onnan sōna, üsdüne hoşāfi yaparlar ğuran oqurlar çıkar giderler yāni. āmin, āmini getir dēr, āmini getirdi mi muhāqqağ yemek bitmişdir yāni. ğara haber geldi yāni. sarma geldi mi ğara haberin habercisi zāten. sarmanın arqasından sūtlāş

gelir, stlaşın arķasından āmin gelir. yemek sırayladır burdā zāten; bamyā, önce bamyā **20** gelir, bamyadan sōna ētli pilāv gelir, pilāvın arķasından bōrek gelir, lahāna berāber, bōreĭņ arķasından sarma gelir, yaprak sarması, onnan sōna arķasından biber dolması gelir, arķasından bī stlaş ğorlar, stlaşın arķasınnan da āmin gelir du_a. herkes ğuran oğur dāĭılır giderler yāni.

ÇAYIN TARİHİ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

bilemiyorum onu şu anda. ēski yerleşim de hangisi ēski onu bilmiyorum yāni. **25** burda selçuklulardan ğalma bağ dařhān var, hānnar var, saraylar var da artığ bilemiyorum kaç yılından ğalma. bilemiyorum artığ tarī şeyini eski mi yeni mi bolvadinden ğazā olarak bolvadin çok ēsgi ğaza. ğay elli sekizde ğaza oldu, tabi bolvadin dā çok, dā yeni tabi. bolvadin çok esgi ğaza. ğay merkezde halkın geçimi genelde; hayvancılığ var, zebzecilik var, vişne kiraz var, elmacılığ var, arpa bday māhsul var, pancar var, hařhāř var, yōnca, mısır **30** hepsini yaparlar yāni.

ADI SOYADI	Abdullah Yılmaz
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-3

GEÇİM KAYNAKLARINIZ NELERDİR?

eKserī arpa bday başka bişey yoğ. bdeyi şindi işde ğaldırıyoS. şindi başka ğaldırımıyoS ki. bdey tam zamānı, hasat zamānı, biçer alıyo ğidiyo.

DĞNLERİNİZ NASIL OLUR?

bildīn bī ğalgıcı, davulcu, uyanıklılıā vādi ğalarlā, dyn salonunda dyn edērler başka nōlcaę yā. yaw ğız isteme hindi eveli yoğ ki. hindi herkes anlāřiyo kendi ğidiyo dyn isteme filān. eveli isteniyōdu allāın emri diyōdu, peygamberin ğavli diyōdu, hā ōynēdi. **5** şindi yoğ ki. yaw dynde ne olur; yaw onu başka birine anlattır yaw, beni nētcen sen yaw. bunu dyn bī anlat yaw ben gitcen allāın ařķına yaw. ben gidiyom vallā len. onnan sōna pilāv, yaprak sarması, biber dolması, meşur bōreK_ardından hoşaf veyā stlaş olr, stl olr

bunnar. bizim yemeklerimiz yāni bunnardır yāni. eñ meşur yemēmiz zāten bunnar eñ meşur yaw. āh o gün bī olsa da siz yemek de olsa da bī görseñiz. **10**

ADI SOYADI	Ali İhsan Yılmaz
YAŞI	47
ÖĞRENİM DURUMU	Ortaokul
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-4

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

eskiden düyünner şöle bôle bir hāfta sürerdi. evveliyātı dā ēski. öle ha deyince ğız vermezlerdi ēskiden. en_az bi beş_on kere gitcen de böğün vardın ertesi gün gel de verelim bu işi bitirelim yok. en_az bī beş_on kere götürülērdi, hānı ayakķabı eskitceñ dēflerdi bizde biliyon mu sen. onnan sōna diyefimki ğızı bitirdin, nāsib_oldu aldın. ēskiden dedelere ğapıt, takım_elbise, ğardeşlere takım_elbise, hısıma aķrabaya elbise çok masraflīdı ēskiden çok **5** masraflīdı ēskiden. āğırlık, altın şu bu hāriç. işde düyüne başlıcaz_ēskiden yedi sekiz kat_elbise kestirīflerdi geline bāzı yerlerde hālā vardır yāni otuz kat. ömrü boyunca gircē_i elbise pazara işde otuz kattır o otuz ğat aşşā_ı elbise kabul_edilmez. yāni giyim masrafları, düyün masraflarının üş beş katı. bunnan beş on sene genelde uyanıklılārdı bizim çalgıcılarımız çok da güzel çalgı çalār hālā da güzel çalgı çalarlar. şindi artık düzen de_ışti **10** orğa bozuldu, yeni şeyler çıķdı, sanatçılar diyim veyā bu işi yapannar çıķdı pek uyānıklıya rābet kalmadı ama onnarın yaptığı hālā bī güzelliştir yāni bôle şeyle ince saz takımıyla filan yaptıkları. hoşdu bence şuan ki düyünner çok hoş dēğil eskiler çok hoşdu. ārtı ēskiden meselā kadın erkek āyrı ayrı kadınlarla erkekler birbirini hiç görmezdi yāni. kadınlar kendi aralarında, erkekler kendi aralarında bi yerde toplanırlardı. kadınlar kız evinde **15** erkekler de olan evinde veyā uygun bī yerde toplanırlardı. kendi aralarında oynunnardan ziyāde meselā normal çalgılı oyun hāricinde birbirine şaķa türü işler de yapılırdı. yā meselā ne olurdu dāmadı kaçırırılarıdı. dāmat kaçtı mı hāpı yuttun sādıç hāpı yutar meselā veyā dāmat açık artmāya çıkardı meselā bizde, zannediyorum çayda bunu ilki benim dedemgil yapmışlar ilkini. o zamān çok fakir bī insan evlenmiş; dedemin arkadaşımış, hatta şu_an **20** kaymaķamda çalışıyō onun ölü. o adamın ölü. çok fakirmiş adam yani yīcek ekmek yokmuş

yā demişler ki aramızda üç beş guruh toplıyalım ėskiden meselā bōle taķı benzeri bişey olmazmış dūyūnlerde herkes gidermiş ėlenir çıkar, gelirmiş. Őindi ķına yaķıyo onnan sōna taķı merāsimi oluyō yāni insannar bī yerde gōsteriş Őeyine dōndū ėskiden ŗle dēġilmiş ėskiden verirmişsin yāni gōsterilmezmiş bile yāni. adam Őapķanın içine bıraķır gidēirmiş parayı. **25** yani işde āmetten Őu, mēmetten Őu diye ilān ediyōlra yā Őindi. būyūk altın, kūuk altın veyā para diye ilān ediyolar, ėskiden ŗle olmazmış, bıraķırlarmış yāni dūyūn sāhibinin o anki iħtiyalarını veyā fakir bī insansa bī kaç gūnnuk, beş on gūnnuk iħtiyācını karşılıcaķ dūzeyde bī para toplanırmış o Őekilde. dūyūnner benim aķlımın erdinde ŗ gūn ŗnceden başlardı. en az ŗ gūndū yāni. cuma gūn ŗleyin yemek olur. onnan sōna çalgı gelir sa_at ŗleden sōna çalgı **30** almıya başlar, cuma, cumartesi, pazar gūnū ŗleyin gelini indirdikleri zamān iş biterdi. ŗleyin gelin iner onnan sōna iş biter. cumā gūnū aķşam baş bozumu derler bizde, baş bozumu cumartesi aķşamı ķına gecesi olūr, pazar gūnū de gelin alınır zāten ŗleden sōra aķşam dāmat dāmat ķattın mı iş biter. yāni dāmadı gūveyi koydun mu yāni iş biter. yāni en az ŗ gūn sūrēfdi, tabi dā ŗncesinden tabi bir hāfta ŗncesinden ķadınnarın işleri de_ışıktır yāni, **35** erkekleri Őey dē_ıl. ķadınnarınķı bir hāfta ŗnce başlar dūyūnneri. bir hāfta ŗnce işde dūrū gelir, erkek tarafı, ķız tarafından erkek tarafına; erkek tarafında ķız tarafına dūrū gider. onnan sōra gō olayı dedimiz bişey vardır. ķız evinden gō alınır. ķızın eşyāları eyizleri, Őunnarı, bunnarı alınır. ŗlan evine gider çeyiz aķma vardır hālā bizde. eyizler aķılır yāni ne ķadar başörtüsü Őū, bū yaptısa ķız veyā ķanevie veyā ne bilim dantel gibi Őeylerden yaptısa **40** odanın gelin odasının duvarları sırf_onunla ķaplanır ādan zēye. yāni duvarda hiç bişey gōremezsın oldū gibi işlemelerdir. o Őekilde yapılırdı artıķ Őindi yapılmıyō. yāni gittikçe artıķ gūnner de Őey dūyūnner de bir gūnlūġē dūştū dūyūn salonuna gidiyōsun bir iki sa_at ŗ sa_at neyse orda iş bitiyō yani. onnan sōra gelini aldı mı eyvallāh adam antalyaya gidiyō veyā Őeye gidiyō ne onun adı tatile gidiyō veyā yāni balayına gidiyō hā ŗyle de_ildi ėskiden meselā **45** dūyūn sabā_ında yapılcaķ işler vardır meselā; dūyūn_olmuş gūvey girmiş_ertesi gūn sabāhleyin bizde gelin_ertesi denen bī olay vardı, ėskiden hāni ŗnemli ādetlerdi bunnar Őindi artıķ ķalmadı.

ADI SOYADI	Ayşe Batıgün
YAŞI	31
ÖĞRENİM DURUMU	Lise
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-5

YÖRENİZDE KIZ İSTEME ADETİNİ ANLATIR MIZINIZ?

hāyır şey nēden başlıyen; ilk meselā önce olan_evi gelir kız_evinine bıkaç kere dā sōra söz alamaya gelir büyükler, dā sōra kızın babasının gönlü olursa söz verilir, sözden sōra evde nişan töreni yapılır, nişan töreninden sōra da düyün yapılır. istēse yerli düyün, istēse salon düyünü yaparlar. yerli düyünü pērşembe günü zēre dērler hārç getirirler. olan_evi gız_evine hārç getiriyō. yīcek işde pilāv, piriñç, et, yā. ondan sōra bu hārçlar geldikten sōra kız_evi, **5** olan_evi hediyelerini verir. dā sōra da cumā günü hāmām olur. kız evi hazırlanır, olan eviyle birlikte yenilir içilir, ēlence yapılır, hāmama gidērler, hāmamda da kız banyosunu eder, tekrar tefle banyoya girer çıkar. olan_eviyle birlikte kız_evine tekrar dönerler, yemek yerler aqşama cümbüş_olur, cümbüşde de oyun çıkarırlar, işde qadınnar_erkek kılına girer, dā değişik oynnar da çıkar. işde valā şuanda yāni tārif_edemiyom oynnarı da işde erkek kılına **10** giriyōlar_ēlence yapıyōlar_ōle oynnar. üç gün yāni eskileri bilmiyōruz ama şindi pēşembe, cumā, cumartesi, pazar da gelin alma_ama pazertesi de gelin_ertesi oluyō. gelin_ertesi de gelin_alındıqdan sōra ama şey_anlatmadıq dā. cumārtesi günü kız gezme olur gündüzü kızlar, gelin gız_arqadaşlarını toplar hep birlikde ēlenirler, gülerler, yenir, içilir, tekkelere giderler, tekkede duvā edilir, ilāhi söylenir, eve gelinir yemek yēnilir, aqşama tekrar toplanılır, baş **15** bozumu olur, baş bozumunda da kızın başına işde hediyeler atılır, eşyālar. kim dayısı, halası neyse etraf konu qomşu herkes_ēşyā getirir atar. onnan sōra baş bozumundan sōra eve gelinir, qına gecesi yapılır. olan_evile kız_evi birleşir qına gecesi yapāflar, kız geceliklerini giyer, qınası yakınır, işde ōvülür başı, ondan sōra qına yakıldıqdan sōra da gecesi de kız_evi arqadaşlarıla birlikde gelin kız_arqadaşlarıla birlikde olan_evine giderler gece **20** çerez_isdemeye. çerezler_alınır, eve getirifler, topluca yenilir, dā sōra ertesi gün de gelin_alma olur_ōlen. gelin_alınır, gider_olan_evine gelin. aqşam_üzeri baqlavacılar gider, gızın_arqasından. baqlavacılar da baqlava götürür, sōra gelinle dāmada tavuq götürülür

yesinler diye. ertesi gün pazertesi de gelin,ertesi olur, olan,evi yapar bunu. işde yine aynı
elenirler, gülerler. olan,evine bu sefer hediyeler gider düyün biter. **25**

YÖRENİZDE HANGİ YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

arabaşı tabi. arabaşı hamuru kaynatır. yâni unnâ yapılan bişey, tavuğ veyâ hindi veyâ
kaz bu tür şeylerden yapılıyô. önce işde hamurunu hazırlıyôsuñuz sôra da şey suyunu.
oğlavâla meselâ kaldırıyôlar hamuru, onu suyun içine damlatıyôlar suyun içine yâni birden
nası desem tomurcuqlanıyô bôle. o zıman ôlmuş dêmek oluyô. suyunu da unna kavuruyôsun,
dâ sôra hıhı meyâne hazırlıyôsun. sôra da tavuğ suyu veyâ hindi suyu veyâ kaz onnarı **30**
kaynatıyôsun sularını döküyôsun içine, etlerini de parçalayıp atıyôsuñuz. bükme var. bükme
yâli oluyô. hamuru yâli hâzırlanılyô içine mercimekten veyâ peynirden veyâ ıspanağdan
içine konuluyô. yâlanıyô önce hamur dâ sôra da onu küçük küçük,acıp büküyôsun, tepsilere
bırakıyôsun. onu mâhâlle fırınında pişiriyôsun. var. mâhâlle fırınında pişiriyôsun. başka
yaprağ sarması var. yô! ama özel yemek,olarak düyünde dâvetlerde genelde yaprağ sarılır, **35**
bamyâ çorbası yapılır. êtli pilav yapılır. önce bamyâ çorbası sôra pilav, êtli pilav dâ sôra
bôrek, tâhin dâ sôra yaprağ sarması araya bî işde tatlı, biber sarması istiyen yapar istemiyen
yapmaz dâ sôra da âmin yapılır en son. âmin de en son karpuz veyâ kavun veyâ hoşaf âmin
oğünur sofrâ duvâsı ondan sôra da amin yapılır.

ADI SOYADI	Kezban Güngör
YAŞI	39
ÖĞRENİM DURUMU	Lise
DERLEME YERİ	Çay Merkez

Metin Numarası: II-6

DÜĞÜNLERİNİZDEN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

çarşamba günü, perşembe gününe gelecek yaprağ sarmaya kişilere hazırlık yapılır.
onnara bî tencere yemek hazırlanır. yaprağ sarılır ki yarınki misâfirlere pilâF, bôrek, bî tepsi
bôrek düzülür o gün sabâhleyin,êrkenden. çünkü bis sürü halk gelir yaprağ sarmıya. en,az iki
sufra üş sufralık halk,olür. çok çünkü yimbeş,otuz diyim meydân sufrasına yemek hazırlar o
kişiler çünkü perşembe günü. en,orta gelirli bi âlenin şeyi on, on beş sufradır yemek **5**
hazırlanması. o artık çıkâr da çıkar. perşembe günü yaprağ sarılır, bôle tencerenennen,ama

bayā çok sarılır. siz deyiñ üç tencere ben deyim beş tencere. bôle büyük tencerenerne. o gün_ēt dōranır, pirinç_ayıklanır, üzüm_ayıklanır bir gün sōrasına hazırlık yapılır. masrafını geçer, batırır_ınsanı çok masraflı dedim yā perşembe günü; yaprağ sarılır, ēt dōranır, inek kēsilir o gün. bamyā temizlenir, üzümü dedim hoşaf_ıçin_önnan sōra o gelen kişilere de **10** yemek konur_aynı yaprağ, bamyā çorbası, pilav_üzerinde et. yaprağ dolmasından hāriç zengin kişiler çift yemek gör; biri yaprağ, biri biber dolması. iki çeşit dolma olur; ne diyim sütlaç yapılır tatlı olarak. āmin_olarak da hoşaf veriler, pilāvın_etrāfına da isdiyen gene hoşaf veriyō. cumā günü kīz gezmesi olur_olan evinde. dūyün şennikneri başlar kīz gezmesinde o gün kīzlar_arkadaşları yemek yir hamāma gidilir. ôleden sōra banyo yapılır_aşamleyin o **15** kızın da ellerine kına yakılır. yok cümbüş_olur kına olmaz töbe. cumartesi günü kına ô ayrı. ôlānın şeyi olur. olan_evinde de cumā günü yemek verilir, o dediğim halk geldi de topluca yaprağ sarıldı yā erkeklere yemek verilir. o gün_ôleden sōra, sa_at üçden sōra da bayannara yemek verilir, akrabalar, çevreden kimler gelmişse orāya onnara yemek çıkar. üç dört sofralık da bayannara çıkar. o üçden sōra, erkekler_üçe ğadar biter. aşamleyin erkek_evinde **20** olan_evinin_arkadaşlar cümbüş yapar. cumārtesini anlatıyım size; kız_evinde kīzlar_arkadaşları gezerler, tekkeye gidēler, o kızlara yemek konur. bu dediğim yemeklerin hepsi kız_evinde de bişer. ayrı yemek pişer. cumārtesi günü aşamleyin_olanın_eline kına yakılır, tağı tağılır; olanın_annesi, babası, akrabaları tağı, para veyā bi kına gecesi olur. ondan sōra kız_evine gidilir kaynana kıza gider, kızın_eline kına yakar. ôrda kıza para tağar. **25** kaynana gitmeden birazcık tartışmalı olur, kaynana gitmezse huzursuzluk_olur. hāh onu da sōliyem. pazar günü de gelin_alması ama pazar günü sabāhleyin gene bōrek filān yapılır ki, gelin_almāya giderken de yemek verilir_olan_evinde gelince de yemek verilir gelin_indikten sōra yāni çayın_ādeti birazcık_ağır bayā masraflı yāni ben gördüm bolvadinde patetis yemē_i pilav yapıyolar. yāni ētli yaptığında da benim mesela búbamın arkadaşının biz görmedik **30** mesela ama bizim çayda kim gelirse, çocuk dāhi gelse oña sofrā konulur ama bu ādetdir kāsın. kim gelirse gelsin, çoluğ çocuk hērkes yemek yiyebilir o ēvde. tabi açıktır açıktır hērkes açıktır_ama. çayın ādeti çok güzel_ama bunun devām_etmesi güzel bişey de işallah. arabaşı kışın yapılır. çok güzel_olur. yapannar çokdur. bizim_ēvde pek babamgil bilmiyō da dedemgilde pişermiş búbamgil biz de pek yapmāyız. annem bilmez mesela, biz_ôrendik de **35** ôle ne biliyim çok fazla pişirmiyiz. arabaşı güzel, kışın çok güzel_oluyō. ama çok_ā_ile pişiriyō, nası yapılyō; unu eritiyōsunuz tencerede, çok fazla su katıp da de_İL, önce su şey olmasın diye irmik_irmik_olmasın diye az suyla onu eziyōsunuz belli miktārda. ondan sōra suyu çok döküyōlar, artık bulamaç gibi. nası desem bi çorba şeklinde ama çok duru bi çorba.

büyük tencereyle onu yavaş yavaş kaşıkla karıştırarak kaynatıyorsunuz ama iyice **40** pişiriyolar. pişirdikten sonra bir tabağa sıcak su koyup onun içine bir kaşık o şeyden döküyorsunuz. o suyun üzerinde donarsa unaman dökülen pelte o bilmiş ki olmuş. onu da tepsiye, büyük bir tepsiye incecik döküyorsunuz, sur gibi, bizim tanıdığımız dökmüştü o kadar pelte güzeldi ki. hiç aza yapışmıyordu bazıları yapışıyor kaşığa yapışıyor o makbul değil. kaşığa yapışmayan ve aza yapışmayan makbul o çok güzel. çorbası azıcık miyâne şeklinde un **45** kavuruyolar, üzerine kırmızı biber, ne varsa acı olarak baharat karabiber filan atıyolar, suyunu döküyorsunuz, miyâne şeklinde kavruktan üzerine, et suyundan döküyorsunuz, bilâssa tavuk suyu onun şeyi. tavuk parçalarından da atıyolar içine, sıcak o devamlı bir kenarda kaynar, tase dökülür onu içine batırıp kaşıkla, o pelte şeklindeki kaşıkla batırıp yutulur. çinenmez, arabaşı asla çinenmez. diri yutulur evet şey yutulmaz o pelte; diri şekilde **50** yutulur. ama sıcak çorbanın içine batırılıp yenir. kışın, yazın gitmez zaten donmaz çünkü o kışın da akar gelir o, çok akar gelir, kışın yenilebilecek şey. tarhanayı; annem nası yapar, ben size anneminkini, annem biraz farklı. sırf göyün yurdundan çaldırır bir kova, yurdu şeye döker teknede yuru, legende de yurabilirsiniz, annem onun içine yarım kilo göce döker, bissürü unna yurur beş altı tane yumurta biz komşularımız biber dedi ama biber ekşitiyor **55** onu. onnan sonra başka göce, pirinç yarım kilo da pirinci yıkar onu süzgeçte un halinde, pirinci getirir eliyle, eritir yani. kabarıyor ya o eriyor onu avcıyla avlıyor onnan sonra o unun içine karıştırıp yurur. o ölece kalır beş altı yumurtayla yarım kilo göce sırfundan su yok içinde beş altı tane de yumurta isterseniz on tane katın o size bali şey ama onun lezzeti dalyo. sırf da koyun yurduna ama harka oluyor. yurur ama onu bir hafta on beş gün hergün sabah **60** yura yura ekşitir, ekşittikten sonra temiz bir bezle haftanın sonunda işeyle esiranimiz vardır teknede alır azar azar kor ki şu kadar şu kadar onları kurutur güneş görmeyen bir yerde. çevire çevire, çevire çevire gurutundan onnan sonra o kendini çeker ve robotta çekersin moderliğin bir tarafı da o. çünkü ekşiliği gitmesin diye. ekşiliği kaybolmasın diye. çok fazla güneşde durursa o ekşiliğini kaybediyor onun için. işte ekşiliği gitmiyor. anneminki çok güzel olur, olsaydı **65** tatdırırdım.

ADI SOYADI	Muzaffer Durmuş
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Pınarkaya Köyü

Metin Numarası: II-7

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

eveli üç gün yapardık şimdi bi gün yapıyolar, bi sa_at yapıyolar. üç gün yapıyolar ğarı ğız oynáyō şimdi filán. eveli ğarı ğız anādın mı ayıbıdın eveli ğarı ğız. bōle biribirine şōle bōle şindī ben gitmeyōn şeylere düyünnere. yā yā annamadın sen ēski düzeni bōle işde edērdik. kadın erkeġi görmezdin, erkek kadını görmēzdin. hatta bī erkek kadın düzünürdün bōle anādın mı onu dahī ayıplarlarfdın bōle ō oynamaya gelen erkeklerin içinde, erkek erkek **5** olduġu hālde. ē şimdi ben bī gitdim kadın, kız, erkek arkādeş bī oynadı bi dā ğatiyen gitmen. baġ hūrda ġonşumun āġşam sūnnet düyünü varıdın birine dedim şunu benim nāmıma sen orıya bī hediye olarakdan daġıvē. gitmedim gitmen. işde bu yiġenim dā iyi bilir yāni. eveli ğızı isderlerdin onnan sōna bitdi mi ğız bitirildiġi zaman bī loġum yīrlerdin, veyā bī çay içerlerdin, bi ġuran oġunurdun tamām mı, yāni iş bitdin bitince o ānda bir hāFta sōna **10** ona ne diyolar lán emin? ben ōle yapdım düyünneri bī. nişan hāh nişan yemek hāzırlardıġ bōle, dört başı māmur çalgı malġı yok. hēş bōle eşe dosdu oġurduk, bayā on, on beş, yirmi kiři, elli kiři de olurdun yāni. onnan sōna nişan etdiġin belli olurdun sōna düyüne başláyınca bi çalgı dutardıġ, çalgıcı gelirdin ilk gün, o gün dürü daġtırdırdın. dürü demek ne demek biliyōn mu? parça yāni çok sevdiġim kiři akraba olursa bir gömlek oņa, dahā şey olursa **15** bayā çeket onnan sōna gerisi birēr metre ō divitin basmalardan iyi basmalardan, bazılarına peşkir bōle iki tepsi üç tepsi çocukların ġafasına ġorduġ bōle, köyē daġtırdırdıġ. ben düyün etdim şindī hīş bi dene dōst dūşmān seşmedim tamām mı hepsine daġıddıġ. ikincisi gün dē ġoş getirīdik, ilk gün bu dürü dalgası ilk gün o bitdi. hā ġoş ġederdin şimdi ōlan evinin şeyi ġız evine gidērdin eşyāsı ikinci gün ō hāh onnan sōna ēsik gedik varısa orda bī hīzā **20** ederlerdin, baġarlardın şunu ēsik getirmişsin, bunu ēsik getirmişsin ara bulucular onu düzlērdin tamām mı onnan sōna üçüncü gün gelin incēk ġālin zabānan o ġız evinden ōlan evine gelirdin o ġoç ġızın yaptıġı eşyālar, ōlan oraya götdüġü bi gün eveli götdüġü eşyālar geri buraya gelir ōlan evine oradan ġız evinden iki kadın, üç ġadın ġörevlenir ġız tarafının şeyinden akrabasından evi ġözelce

hâzırlârlar olan evinde işde ôleden sōna ikindinden **25** eveli gelini ata bindirîdik, iki kişi dutârdın bōle biri bî yandan biri bî yandan gelin düşmesin diye aqrabalarından bi kişi de yedekden çekêrdin davul bōle. arqadan da bis sürü qadın yenge olurdu, yende derdik biz oqa bis sürü qadın ferâce derdik yere qadar bōle bî de ô qaldırdın mı aynı taqım olurdu bōle. o şalvaların üsdüne bōle gelirlêdin. hiş kimse görmeS o qadınların ne kıyâfette oldüğünü hattâ vücütunun da bi taraFı belli olmaS bōle geniş **30** giyerler. onnan sōna işde düyün biterdin yiğîdim bu qadar. ama şindi arqâdeş yaw biraz qaba gonusuyōn özür dilerim. ana anadan dōma arqâdeş bōle dam dum qâtiyen gitmen varırın. şōle geriden şunu benim nāmıma aslanım verivê derin, bōle senin gibi tanıdıqâ âski düyünümüz yoq.

PINARKAYA KASABASININ ASLI NEDİR?

orası mandılıydın, burası gediliydin eski ismi. şindi aslımıS tam aslımı sorarsın **35** hêpisi yörüktür türkiye biz orta asyadan geldik. kökümüS yörüktür. faqat bunun efsânesi köy burdâmış ilk, bu okulun olduğü yer vâ yâ bōle qabrisdânıdın şindi orâya fişnelik filen etdik, son şeyi ben bilirin amma bunu ben sana annâden; köy burdâmış köyün aqâsı varımış, kervan bu asFalt filan o zaman susu yolu dêrdik. qaçıl arabalar bin de bir araba geçêrdin. afyondan gonyâya günde bi dene iki dene araba geçêrdin. yâni ôle qapalı araba filan yoūdun ben **40** onnarı bilirin. o yol filan dâ belli olmadan burdâ kervan yolu varıdın şindi biraz devâm ediyō. bullardan geçêrimiş bu kervan sabânan giderken güzel bî türkü söylemiş ama aqânın qapının önünde de nöbetçi dururumuş baq güvendiğî bî adam kiři, o aqânın hanımı pençireyi aşmış şindi şōle dinlemiş onu biliyō musun. sesi de o qıdar güzelimiş yâni. ne qadaq sesi güzel olannar şindi alıyōlar şeylere yâ televizyonnara, radyolara yâ. qadın orda dinnemiş, Sabâh **45** olmuş â qaçmış ôlum ne var yoq demiş? len â sorma demiş yaw bi kervan geşti, şafaq sökerken güzel bi türkü sōledi sizin hanım demiş bōle demiş pençireye yaslandı dinnedi demiş. hâ o zıman vallâhî bi dâ geşse burdan benim qarıyı qaçırır demiş â. şō depe var yâ birinci görünen yâni şu ôte yanını qararan dèğil hâh şu qavağın arqası hemen şōle. köyü demiş ora çekcêS. köyü ora götürmüş dâ yerlerimiS bellidir orda. ben bilmen tabi onu da. ev **50** yerleri belli, ora gitmiş sığır çobanı, qoyun çobanı orâyı bilmiyon, bulları yaymıya gelmiş. bî qaş sene sōna, yürmi sene sōna, otuS sene sōna köy orda. ôlum bu sığır nerenin demiş? şō depenin ardında demiş. bu kervan geçêrken o çobana bizim çobana diyō bizim köyün çabanına diyō. hâ diyō qabrisdân da burda qaldı yâ anâdın mı, çoq geniş lân ôlum demiş amma yaman adamımışsın demiş sizin â demiş sizin köyün âsı. mûsâfirden dağın ardına **55** qaçarsınız, cenâzelerinizi de yolun üzerine gömersiniz demiş. bōle defnêdersiniz gelen geçen

fatihā oğusun. faqat demiş o fatihā ğabul olmaS ki demiş, o musāfir sizi'n orayı nerden bulsun yaw. annādın mı dağın ardından varmış orıya oğıya āşamınan ne var ne yok? lan ā sorma demiş niye bôle bôle oldu. o ā ölüyō ğali o burdan giden ā ölüyō başğa ā. āları olmaz ğari diyō köyü biz aşşağī indirelim diyō. adam dōru konuşmuş diyō. buraya indiriyō köyü. işde şu **60** ğavağın arkasındādın eski köy, onnan sōna yonan geliyō. yonan geliyō, bizim burdā bayā epey durmuş yāni. ğālin ğarargāhī çaydāmiş dā bullara bölüğü, taqımı bullardan öte yanni geçememiş, burdan iyi geçinmiş nūr içinde yatsınar bizim büyüklerimiz, dedelerimiz Faqat bi kadını vurdu diye iftirā etmişler, şō depeden bizim çete onun binbaşığı vuruyō yōnanın mesela şū evin öğünden geçerken mesela bunu temsil edelim, binbaşığı vuruyō hā bu **65** evden atāş edildi diyō köyü atāşe veriyō. köy tamamen yanmış. şōrda bī cāmimiS varıdın şindi yıkılıdı, kerpişden. onun yanınarında bir iki ev ğalmış. köyü topláyō götürüyō çaya, çaya götümeden şūrda balıklı buñar deriS, orda köylüyü bôle toplamış vaziyetde giderken o yonan askeri dādan bī hücum ediyō şindi bizim köylüye kadın, kız bôle; geş, yaşlıya, itiyār, çocuk, çoluk yāni mafetçēmişimiş yāni bağ atāşe vercēmiş. ingiliz subayı varımiş onnarın **70** başında. birāz da acığ türK_asıllımiş öle olmasa cenābı allāhın da bi emri bu yani, yardım etmiş allāhın yardımıyla bırāğ demiş yā dōn ğeri demiş askere kendi diliynen hani, dōn ğeri demiş asker yonan dōnmüş. bunarı götürün demiş çaya götürmüşler, bī yerde yaçaqlarımız böyük bī hana ğapamışlar bizim köyün insanından malı, maşadını bi şey ğomamışlar yā hēpsini. hacı ğadı diyelekden bī zat varıdın çaylı ben bilmen onu, dedeminen filan **75** yaşıdımışımış rāmetlik nur içinde yatsın, o yonannırana söz annādıyor yāni, ayıb olur bu deyō. bunnarın suçu ne? sizin subayınızı vurdūsa bi kadın vurdu, çete vurdu demeyōlar katiyen o aradan kadın atdı deyōlar yāni. bunnarın suçu ne? şudur budūr, işde şōle olūr, bôle olūr. allāh da yardım etmiş, saliveriyō bizi orda, o ğurtariyō, hacı ğadı ğurtariyō bizim köylü ğeri gelmiş hērkēşin būdēyi, arpası, evi yānmiş bôle. aş ğalmışlar bu mandıra köyüne gidiyō işde **80** şindi çayırpınar oldu ğari orası yā. atmış inqilābında de_ışdirdiler bizim burası gedin orda ğışláyōlar bizim vatandaş. şindi bir, yoğarı ğediyō iki, ğeri geliyō üç, bī de yonān yağıyō dört, bī de burā indik beş. beşinci konuk yāni. efsānesi bizim buranın bū. yā yā yā ayrı. ayrı şindi şōle onu da annāden; onnar gölün dibinde bi ada varıdın şōle. ordalarımış onnar, su çevirmiş göl bunnarı, adāyı. ē o zıman oyma ğayıklar, çatma ğayığ bôle yoğdun. oyma ğayığnan filan kaç kişi geşebilir? ē burdan yīycek, işcek tarları ekip de oraya daşıyamamışlar. bunnarı bizim köylü geliyō bārına basıyō. yāni diyō sa_öl diyō bizim köylüler. ordan adadan burıya sōna ğonağlıyōlar. şindi ğavğa etdin mi beter ğavğa ederiS biz bunnan, şindi ğavğa etmēyoS ğālin de biz; sizi sudan ğurtardı deriS biz bôle böyüklerimiz öle derdin. onnar da bize; biz de sizi

yonandan ğurtardıķ dē. bōle biribirimize Őe ēderlē yāni. o da ōle ayrı ayrı. iyi de **90** geĉinmeyiz yāni. iŐde Őindi bī ēfendileŐdi millet de bek ğavğa etmeyōS yāni. iŐde deyōn iŐde yōrūk aslında yōrūk, hēpimiS yōrūk. aslında de_ıl yāni yōrūk tam yōrūk denmeS yani. tam yōrūk bizim Őullarda vardır bağ ĉayın ōte yannında bu hoca yōrūkdür. ō akārım āski ismi akarım, Őindi ağğonağ oldu dī mi emin orası? bağ sen geneli var bunnar yōrūk de_ıl. bağ aslan ōlum, tam yōrūk de_ıl bizim burası yāni. yōrūk di_ıl burası tūrķ yāni. onnan sōna onun ōte **95** yannında orhāniye var onnar da ğōŐmen, hāh iki onnan sōna ŐeFikler, Őindi ō ğoŐbēli oldu bağ, ğoŐbēli, armitlu, aydōmuŐ yōrūk. orda geneli var dağın dibinde, ğōlün tam batısında būnarlıdır ō, sudur orası biliyōn mu? onnar da tūrķümüŐ. ben onnarı yōrūk diyōdum onnar da tūrķümüŐ bağ. inni tūrķ, tūrķ onnar. ō Őuhūda bālīdı Őindi ĉaya bālandı onnar. tūrķ orası, inni tūrķ ordā ğaradilliyē dōru gidersen ĉorū var yōrūk, ğarŐısında Őōle o ō bozan ğōzükmyō, **100** onnar Őuhūda bālī Őey de Őuhūda bālīdır; ō lastikĉinin kōyünün adı ne lan? arızlı, arızlı ona, oynıyan bullar da yōrūk. bullar da orda da varımıŐ bī ğōŐmen kōyü o yanni bek bilmiyōm ğāri iŐde bu ğadar. ğaradillinin ğasabasına bālī onnar yāni ğaradilli Őuhūda bālī onnar o yanna.

ADI SOYADI	Nizamettin Durmuş
YAŞI	....
ÖĒRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Pınarkaya Kōyü

Metin Numarası: II-8

KÖYÜNÜZDE ASKER UĒURLAMASI NASIL OLUR?

olmaS askērlerde. ē asker uĒurlamasından ōnce askerlerin ğağıtları ĉığdığı anda eş dosT, tüm asker tertiplerini, askere gidicek kişileri dāvet yaparlar. ĉağırlırlar dāvete, bī yemeği yidirirler, bi ēlence programı yaparlar, gidicekleri zamannarı vedā yaparlār, son ğitĉekleri ğünü eşi dosdu berāberinde ğötürürlērlē uĒurlar, ğoderirler. hā imām bī duvā yapar. gezerler, gezerler, kōyleri kōyleri kōyün iĉini devāmlı gezerler, yāni on, on beş ğün, bir ay mesela **5** askerin durumuna ğöre diyelim ki yirmi kişi var askere gidicek ez azından yāni bir buĉuğ ay ōncesi baŐlarlar ĉünkü bi yirmi kişinin evine gidicek bi de bu yirmi kişinin eŐinin dosdunun evine gidip yemek yīyceğ. tabi her yerde yemek yinmeyō yā Őōle yinmeyō; bi ğünde beş eve, on eve gitdiği ğün oluyō, ādet yerini bulsun hesābı kimisi ğāve iĉer kimisi nesfāte yir kimisi

ēvlenir falan yāni ešin dosdun gönlü rahat olsun gibisiyle giderler. hā bu şekilde de **10** gidicekleri gün de hepsi aşşā yoķarı bi gün iki gün arāynan giderler veyāhūt bi günde toplu olarak giderler, köy imāmı, bi meydanniķda köylünen berāber birleřirler bī duvāsını yaparlar gönderirler. tabi, tabi özel yemek yaparlar, onnan sōnam normal olarak diyer bōle çalgıcılardan, müziksennerden falan getirirlēf burda bi purōram yaparlar, bi ēlence yaparlar o şekilde. özel yemek tabi elbetde olūr. özel yemek de aynen dāvetlerimizde yani, mevlüt, **15** ğuran oķutdūmuz zamannarı yedirdimiz yemeklerin hemen hemen aynısı. iřginin hāricinde yāni iřgi vermeSlē yāni ğolāy ğolāy hā iřgi ićenner arķadāslē kendi arasında sa,at on iki birden sōna kimseyi rahātsiz etmicek bi yerde oturū ićerlē, ićen amma iřmiyen gine aynı şekil düzeni yapar. yemeklerde de çorba, etli pilav, şey yapraķ sarması, biber dolması mevsimine göre börekdir, hēlvadır bunnardan bayā yaparlar yāni. bayraķ dikme ādeti yoķdur bizde. **20**

ADI SOYADI	Emin Durmuş
YAŞI	.....
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Pınarkaya Köyü

Metin Numarası: II-9

YÖRENİZDE HANGİ TARIM ÜRÜNLERİ YETİŐTİRİLMEKTEDİR?

yoķ yoķ yoķ, yāni bizim tüm herşiy domatis ossun, biber ossun, salatalıķ ossun yāni sebze şeyine dışardan almāyıS, kendimiz yetiőtiriS mesela bunnar ķārtır, ķārtırı ķaldırdıķdan sōna ićeninden tohumunu alırlar, ķuruturlar bunu ekim zamānı. bōle ķıřın yāni mart on beř yirmisinden sōna hayvan ğübresiyle ğübrelere bi avuç çıkarırlar. salatalıķ deĝil amma domatis, biber, sovan bunnarı. bunnar bōle aynen řū ot şeklinde çıkar, bōle yāni řu ğadar **5** yükseklikde çıkdı anda dizi dız yaparlar, su ķanalı gibi iki taraFlı dikerler. hā bunu da biz ocaķ derler. yāni ocaķ deyince mesela bī fırın ocaĝına gitmesi aķlın, normal mesela bī yerde řōle iki üř tānesine tohumunu atarlar, iki üř tānesi bī arada bōle üzerini ğübrelere. bu çıkdıķdan sōna bunu tekrar yatırır. otun şey salatalıĝı, salatalıĝı tekrar yatırır dalīnan berāber az bī topraķ řē küçük küçük yapraķları ğalır, bu iřde ğeniřleyō onnan sōna **10** salatalıķ oluyō. şindi tadının deĝiřikliĝi şundan oluyō; hormon yoķ yāni, ilaç yoķ, hormon yoķ. ē şindi bizim bū normal, tebi olarak yetişen ama aķřāmınan bak çiçek, sabānan bak

koşgoca salatalık. ben pazardan bak bi salatalık aldım size yalān gelir en büyüklüğü şu ğadar bak, küçük niye küçüK_aldım? sırf çocuklar için yā yarısını yiyip yarısını atmasınar alıp yisinner bitirsinner ve çiçèği burnunda eve getirdim yidikleri ğadar yidiler, yimedikleri 15 dolabda günāhi onnarın ossun bi tānesi bi kilo gelmiş, olmuş. dolabda salatalık büyür mü? vallā billāhi bu ğadar olmuş, şerefsizim bak. bu benim başıma geldi ve geçen sene. geçen sene kōpile bōle poşedi patlatçaķ hāle gelmiş. o ğadar salatalığıni aldık yāni şu telefon büyüklüğünde salatalığın en böyüğü olmuş geçi boynuzu. dolabda böyümüş, hormondan, hormondan. zāten şindiki yāni nesilin neden ölümü erken? neden hāstalık çoğāldı? eskiden 20 doķdor mu vardı? eskiden şey ē ilaş mı vardı? mesela benim babam var seksen yedi yaşına girdi. bi ameliyāt geçirdi şu anda çok iyi yāni. onnan önce yere çaķsan geçilirdi, geçerdin. halā dā benden Fazla çalışır. ben babam ğadar çalışmam mümkün diğil. elinde bi tüfek şu dağī aķşama ğadar gezer av meraklısıdır, berāber gideriS ben de av meraklısıyın. ben şu eteklerden dönēf gelirin bi sa_at iki sa_at içinde, bi baķarın aķşam ğaranlığına babam çıkar 25 gelir sırtında iki dene üş dene davşanna. vallāhi bak baņa başlar işde halen dā yaşıyō. halen dā yaşıyō. yanī dīceğīn hep bu yidiğimiSden yāni ama babam dā sabāleyin ğavāltıda çay işmiş gişi diğildir. āzına sigara almış kişi diğildir vallāhi bak. pazardan domatis getiririn yimeS hayatda yimeS. ne bu der yaw ne bu, bu der domatis mi der. aķşamınan çiçek sabāhleyin domatis der. gerçekten de bōle.

30

ADI SOYADI	Fatma Kurt
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Çayırpınar Köyü

Metin Numarası: II-10

KÖYÜNÜZDE YAŞAM NASIL SÜRMEKTEDİR?

goyunun altına oturūr sağārdım. baķır. salamura edērdim, peynir edērdim, şiye ğordum ğaymā edērdim, yā edērdim. başğa bunnarı edērdim. hāsırı da mundīrasını bükerdin, özünü eğirdin, dört ğazık çaķardın üsdüne oturup o yannān ō yannā geçer kesērdim hāsırın. iki tāne kesērdim üş tāne kesērdim bugünün yüzüne. hindi onnarı kesemenkine.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

evelkini. eveli önden şe edērler; aġız t'adı götürülēdi. onnan kerim sōna ġına **5** ġorlardı, ona baş bozumu edērdik, pilāF dōkērdik aS eveli. onnā kaġdı, başġa telāşe oldu. ôle edērdik ôlēdi. yaparlardı; dolma sarār, börek edērlē, yapraġ sararlā, kelem sararlā, onnan kerim sütlü dōkērdik. biber doldurūr, piriş pilāFı bişirir, āT edērdiS, hayvan keseriS, āt ederiS ġāli onnara. ġına gecesini nası yaparıS? ġına gecesi ġāli ō düyün yaparıS. elbise götürūs, sare götürūs, ġına götürūs ġāli adam oġuruS. āltın, ġuruş o ġün daġılı, ġına gecesi ġün daġılı, **10** para daġan para daġā, āltın daġan āltın daġā, şapıt eden şapıt örtē. daġım eden daġım örtē. eveli ôledi, şindik zillā bi āltına bindi. bī de hamamlara götürēdik, ġamyon dutādıġ üş dene ôlana etdik üçünde de hamamlara götürdük. ġına gecesi şeyinde söz loġumunda bī götürdüm hamama. onnan ġızıl külseye gidērdik, arabamıS varıdı, onnan ġınasında baş bozumunda bī gidērdik, aġız şeyde nişānda bī gidērdik hamama çereS alērdiġ, adam oġurduġ, yemek **15** hāzırlārdiġ bunnarı toplar; ġonuyu, ġomşuyu, hısım akırabayı oġurduġ hamama gidērdik. orlarda ġāri hamam gider yūnan yūnar, yiyen yīr, oturan oturūr. sen yemeġi yidin oyun oynarnar, düyün yapcān ġāli yā bōle edērlērdi.

ARA KONUŞMALAR

dōkerlerdin yā. arabaşıyı bubam saġıġan edērdik. bi tavuġ yāni ġuş, tavuġ onu bişirirlērdin. onu diderdin yāni, onun içine şiy ederlerdi, suyunu acı biber atarlardı. ġāli **20** onu bi canı isdiyēn ġışın, yazın yapardın. toplantıda da edērlērdin, kendi kendilerin seven edērdin. bubamın ordıġan bubamdıġan, bubam varġan edērdin. o pişmāne bir ayrı. pişmāne şekerini ġaynatcaġ. onnan kēri şeye ununu, şekerini ġaynatdıġdān kēri e şey etcen unnan unnan böyütēn sufrada, sufrada böyüdürler. bubāmınan aġāmgil yaparlardın. pekmezi bāda olcaġ bā evine bōle ev ġurarlardı. içine ocaġ yaparlar, ġocamān iliēni oturtururlārdın **25** altı fırın gibi aynı. üzümū toplarlardın üzümū şōle dal āltına yıġārlardın, dayaklı yere. topladıġdan kēri hāsıra üzümū yıġārlardın bī de hātılı olurdun onun, hātılının başında da bī çitel şō dē gara şeyler var yā torbalar, çinnerner onu hātılta çinnerner, üzümū çinnernerdin āltından da şiresi aġardın. tekrar onu bi dā ġazana dōkerdik, bī dā ġaynadırdıġ o oturdu mu iliēne alērdiġ, iliēnden gerisin geri ġaynıdırlardın ġāri. soġ āltına kütükler, ġaynıya ġaynıya **30** hā orda ġaynadırdıġ yā. köye gelmeS köyde nērde bā evlerinde. ne bilem vallā nere ġorduġ getirir yirdik. nası yāni nire ġoyucan? heviklere ġorduġ. hē hevik olurdu, o zıman sırrı hevikler olūrdu. eski hevikler, iki ġulplu. onnarnan getirēdik. bıçaġ ġorlardın, ocāna da ōraġ ġordu ġaynınan. şe ġundāna bıçaġ soġardın şōle uFaġ bıçaġ. o ocā da ġuş ġurt götürmēcek,

orağ ğordun. bacadan götürümüş eski adamlarınkı öledi. hindi ne bıçak soğan var ne orağ. **35**
hërkeş kendi.

ADI SOYADI	Şayetse Ateş
YAŞI	51
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çayırpınar Köyü

Metin Numarası: II-11

YUFKA YAPAR MISINIZ?

yoğ pidē çekēriS. pidē mesela biz şindik aqşamdan hamuru mayalarsın. sabāh onu ğatarıS, bôle yu_üruS, ğoca tekneler var bizim böyük. teknelerde yu_üruS bôle uFağ uFağ pidē fırınarımıS var bizim maħalle fırınarımıS. orıya pidēleri bôle, pidēlik hamurları bôle hazırlarlar. onnan sōna dökülür, onnan sōna pide yapılır. pidēynen yemek verilir ğāli. köy hālķını, köy hālķını, hiç seçilmeS. köy hālķını erkèğē, qadını köy hālķına bütün aqşam ğāli **5**
bôle üç gün yemek verilir düyünde.

KÖYÜN ASLI HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

āslı türk. bôle ne türk ne. türkmener gelmişler zamānında bôle yerleşmişler. āslında bolvadinden gelinmiş bôle. yoğ yoğ hācı deden dērdin ölüm; üş kişi gelmiş, burıya buranın āslında yerleşim yeri burası dēy. bu demirin altında var turis bināsı derler şindik orıya, ōrda yerleşimmiş, orası sōna göl yükselincik, sōna burıya çıkmışlar. ikici yeri he hē ikici yeri. **10**
ōrda üç hānelerimiS zāten bôle birbirinden almışlar vermişler bôle almış, vermişler çoğālmış bôle. yörüklerimiş yörük. gelmişler burda sū var diye, orıya ğonmuşlar. onnan sōna ordā ōle ğalmışlar. aķıllı tabi canım su nerde orıya gitmişler. bôle keçiçi di_ıllar yāni, keçiçi di_ıllar. hanı bayā yörük, yörügümüş. bi de bī ayrı türkmen mi diyōlar ona ne onnar? ha çeşit, bôle iyi yörüklerdenimiş bunnar. ğaynatam rāmetlik ōle derdi. **15**

DOĞUMDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

şindi şōle; do_üm yapan qadına evelā şe edeşler. aman onu yatırırılar yā, yunur, yıķanır, yatırırılar dī mi? aman uyumasın al basar dērler, onun üsdüne bôle bizim burda pullular olūr, kırmızı bôle. onu üsdüne ōrterler, gelinin başına kırmızı yazma bālarlar hanı çoçuğün bôle

aman güş gelir çarpar filan derler nêyse ô? nederlerdin ona. yeni doġan çocuġa bıçak mı ne **20** görüldün.

KÖYÜNÜZDE YAPILAN YEMEKLER HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

tarānayı biz şôle yaparıs baġ; tarınayı şindik biz ġoyun yoġurdundan olsa dā iyi olūr onun ô olmadına göre şindi inekden südü sādık, yoġurt mayaladık dē mi? onu torbıya dōkerıs, dōkdükden sōna mesela dōrt kilōdan yapcāz, dōrt kilō yoġurt, dōrt kilō sovan kelle sovan, robotda çekerıs, eveli rendelēerde edērdik, dōrt kilō salçalık biber, dōrt kilō domates onnan **25** bōl nāne, onnan sōna ġa biz bunnarı yoġuruS, harmannarıS bōle güzalcene, bōle katıcana yoġuruS. yoġ yumırta kırmayıS, onnan sōna ô un tarānasına katılır, onnan bōl acılı bōle, onu beklediriS. şindi ġünde on beş ġün onu evvelā şey yoġuruS her zaman aġşam, sabāġ yoġuruS. on beş ġünden sōna yirmi ġün duruyō ô zāten, on beş ġüne ġadaġ o ekşiyō zāten. onnan sōna Tatlanıyō. onnan sōna ġāli ġünde bī defa yoġuruS ġari, on beş ġünden sōna, on beş ġün **30** amma aġşam, sabāġ yoġuruS. onnan sōna bōle açarıS ġüneşe, bōle küçük küçük açarıS onnarı bōle uFalarıS uFalarıS, eleriS eleriS, onnan sōna ġoruS yerine. onu da tencere bişerkene yaġını dōkerıs, salça falan katmāyıS zāten onun içinde hērşeyi yā, onnan sōna tarānası da atarıS içine suynan bōle ġarıştıra ġarıştıra ġarıştıra ġıvamına gelesiyē onnan sōna ġaynadı bōle kaynıyasıya ġarıştırıS. bişer, servis eder, yeris āfiyetle. **35**

ADI SOYADI	Abdil Ateş
YAŞI	51
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çayırpınar Köyü

Metin Numarası: II-12

KÖYÜN KURULUŞUNDAN BAHSEDER MİSİNİZ?

turis bināsı ilk yeri. üş kişi gelmiş burıya, üç hāne gelmiş, sōna ordā sū basdıġdan sōna, su basdıġdan sōna yoġarı çığıyōlar, burası kuruluyō. işde şindi şu durumda yüz elli yüz atmış hāne köy üş kişiden bōle üş yörükden ġurulma yāni, böyüme yāni bu durumda yāni. burası aslında mandıra ilk şeyi ā mandırādı yāni, hayvancılık yaptıkları için mandırādı yāni. onnan sōna burıya geldikten sōna devlet çayır oldū için, göl çevresi oldū için, yeşillik oldū **5**

için çay hē çayırpınar köyü horası da pınarçaya mesela gedil. su oldū için pınarçaya çomuşlar, kodular yāni. gölden mi göl sū, göl şişincik evleri basıyor basdıktan sōna barınamıyōlar, biraz dā yukarı çıkıyōlar. sū, göl oldū için, sū basıyō yāni. tabi canım; balıççılık, çamışşılık onnan sōna deyvē ğındırā, çasır yaparlardı, hala dā şu durumda çasır yapmıyōlā da çamışşılık, balıççılık, gölde, gölünen şē ediyōla ğāri. geçim şeyi işde şu durumda yeni yeni dā **10** bāçe davradılar. bāçede kiraz, meyvācilik döndüler. bāçesi olmıyan gölden balıççılık, balığınan onnan sōna bōle saz, besi ekserī besiynen işde gölden şe oluyō yāni, idāre oluyō. eski köy, ē şu durumda yāni köyümüS de çok yāni yeşillik oldū için çok planlıdır, çok güzelidi yāni. yörük, yörük köyü.

ASKER UĞURLAMALARINDA NE YAPARLARDI?

ēskiden asker uğurlarçan on beş gün önce akrabāları, köyün geşlerini dāvet **15** verīrler, gitçeği gündən bi gün öncesi de hēr aqşam ağırlanır, olen, aqşam. oynar, gülerler dāvet ederler, oynar, gülerler onnan sōna bōle gitçeği gün de köy hāpörlede şiy duvasını yaparlar, selavātlarıS, gönderiS yāni askere. ğına yapma yok yāni bizim bū bū şeyde askere giderken. yalnız dāvet onnan sōna giderken tabi akrabāsı gider. para ğuyarlar mesela, öte **20** beri götürürler hediye götürürler. onnan sōna şey gitçeği gündən de bi gün öncesi aqşamınan duvasını yaparıS, askere uğurlarıS. bōle gönderiS.

BAYRAMLARDA NE ĞİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

ēskiden bayramlarda mesela zabāhları çaktık mı; cāmiye giderdik, cāmiden çıkdıktan sōna bī köylü toplanırdı, yemek verīrlerdi. şini bu ādet çaktı, cāmiden çıkdıktan odalara ēskiden yemek çıkardı. şindik bu ādet çaktı hērkeç gider aqşamınan akrabāsına, eşine, **25** dosduna yemekler hazırlanır üç gün bayram yaparıS. büyükler devāmlı büyüklerin ellerine giderler, güççükler de büyüklere gider böylelikçe bayramı şi ederis yāni. bu bu şekilde yaparıS.

ADI SOYADI	İbrahim Çelebi
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Eber kasabası

Metin Numarası: II-13

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU ESKİDEN?

nişan yaparıs, söz alırıs. bir ay üç ay sōna düyün hazırlımızı yapar neyise ğızın cehizini düzerıs olan tarafından anādın mı, düyünü yaparıs, allah mesūd,etsin derıs. ğız isdeme nası olūr işde? varırsın allahın emriyle seni ğızı isdemeye geldik, ğısmet olūsa dünürcü geldik derıs, nāsib olursa olūr, olmassa benim satlık ğızım yok der dünürcü ğō ğaķā geliriS. düyün üş gün sürē, birāfta sürēf, yedi gün. hāzırlık yapā ğızlā ğonuya ğomşuya 5 hısımına akrabāsına birē gün dāvet olur. onnan sōna cumartesi, pazar düyün olur, çalgı getirıs anādın mı, gelenek, görenekleri vatandaş yapar düyünü geçē gidē bū. düyünde ne yeme,ı yapcaķ; pilav, çorba, bōrek, yapraķ anādın mı. vatandaşın durumuna göre yeme,ini veriler. ğarib,ise ğarib yeme,ı, zengin ise zengin yeme,ı. durum bu.

EBER KASABASININ ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

eberin adı da eberī āmet diye bi şahıs varımış en önce yaķacağın altında bī ulucu 10 var orāya oturmuş ordan ğaķmış şūrda simitze var orda hatta kendisi yatıyo anādın mı. onan sōna üçüncü yeri burāmış eberi. ordan duyuşumuş bōle yāni. bin beş yüz bin altı yüz senelik māzi. türkmen, türkmen. yaķasenek hāriç buranın hepsi türkmendir.

ADI SOYADI	Abdülkadir Ölmez
YAŞI	81
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Eber kasabası

Metin Numarası: II-14

EBER KASABASININ ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

bu eber gölünden. gölden gēlmiş būza çıkmış evelā. būzdan evrenāne çıkmış, evrenānden bura yerleşmiş. şu şeye göre sihīrlī tekke vādır onu arāştirmiler ordan gēlmiş. o sihīrlī tekke seküz yüz sene filān olmuş sekiz, doğuz yüz sene filān olmuş. yāni ordan bī Tođdur ordan geşmiş, kitabını bulmuş bunun. orda kitabını, atmış dene kitabını bulmuş dē o, o Tođdurun yazdığı kitaba göre sōliyemem. yāni avrupada da varımış onun o kitabın 5 aynısı. burda varıdı bi kitap kimde oldūnu bilmiyom. onu bilemiyom canım.

ESKİDEN DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

evelden ğızı isdedin mi dūyūn oldu mu çalgı dutārlar, onnan kēri şiy idērler ğına gecesi olur, ertesı gün bazar gün gelin alıllar. oynār oynamaS olūrlar mı o zıman sáyman olūrdu, geşlerden geyinirlerdi dūyūne geynī, bayrağ mayrağ asarlārdı, güvey ğaldırırılādı. cirit oynanmazdı. dūyūnde oynanmazdı, yođ o da oynanmazdı, ğaşığnan oynarnardı. bildiğin 10 oyunu oynarnardı. yemek hērşeyi yaparlardı canım; pilav bişirirlēdi, mēl keserlēdi, dūyūnü eden adam ākađ bī şey kescek. āma şindi yođ onnar, onnar filān ğağtı şindi. yaw ğızı isdemeye ōlanın bubası gider, anası gider, bī ağrabaları gider, giderler isderlerdi. verīse nişan dağarlar, vermem. güveyi yatsıdan sōna ğatarlardı, yatsıdan sōna. zabānan da o zamannar cuma gün, bazertesı gün çalgıman güveyi ğaldırırılārdı. bōle bişeyler olurdu. 15

BAYRAMLARINIZ NASIL OLRDU?

yā bayramda bayram cuma, bayram namāzından çığdıktan sōna hērkeş bayrāmleşmeye gidērdi. bayram namāzını ğıldığdan sōna yemek yerler odalarda, yemekden sōna hērkeş bayrāmleşmeye çığardı. yođ canım bayram günü oynamaSlardı, bayrāmleşirirlēdi. oyun oynamaSlardı da şey çekerlērdi; yāni odada pişmāni çekerlerdi. ē işde onu şekerinen, unnan bōle şey edērdi, edēflerdi; bōle ğız saçı gibi olūrdu. tepsiye yıđıveririrlēdi onnan kēri 20 yirlerdi.

GEÇİM KAYNAKLARINIZ NELERDİ?

eskiden arpa, bûdey, hâşgeş, başğa neyinen yapcağ, fasulle. avāç filân yo_üdu bôle şindi türedi bu kiraz. gölde balıĝı da mütāhıde satarlārdı devlet, mütāhıde satardı. mütāhıd ğazağlar vardı, ğazağlar. ğazağları onnan ğazağlar göle ğuyārdı, ğayığnarnan mayığnarnan. onnan kēri kilōnan kilō hesābı onnardan şey alırdı mütāhıd. kilō hesābı alırdı. bi **25** çıkarmada ğırıP_atarlārdı yalıya, ğırıp da ben ôle biliyon ki on ğayığ, yirmi ğayığ balığ dutduğlarını bilirin. onnan kēri ordan mütāhıd filisdine gönderiyōdu.

ARA KONUŞMALAR

imece oraĝā yaparlardı canım ekin bişmēye. ekin bişmēye sen bağā ben sağā ondüc_eden de olürdu paraynan da giden olürdu. on beş yirmi kişi arāzisine göre adam olürdu, biçerlerdi. imece bunnan olür. yā olürdu olmaz olur mu canım. köy mühtarı dellāl **30** ünnerirdi bōğün, yarın anĝāre var. anĝāre gitcek herkes. ğazmasını küreğini alan çıkārdı, ne arğları, yivleri temizlerlērdi. bī inşāt oldu mu mühtarı a_ıt onu yaptırırlādı. ben geliboluda yaptım. evelā hem topçüdum hem piyādedim. çünkü ē orda çakıl alāyi vardı, çakıl alāyi mēzilerin içinden hem āğır mağıne tüFek varıdı hem top varıdı; beş onda yedi metre çapında. toplar varıdı mēzilerde yerleşıdi. kırğ üşde, kırğ üşde askere gitdim, kırğ yedide tēris **35** oldum, dört sene yaptım. alman harbi varıdı o zaman. varıdı yā canım hāzır hāzır tam tacizāt yatıyōduğ. tam tecizāt yattıyōduğ. āma dört sene yaptım, bi bölükde. şindi bütüm mēzilerin, bizi alāy bi deñizden bi deñiz gelibolu şöle adādır. bunnan bu yannā gelmānisi var. şey var adādır adı onun etraFı bizim alaya a_ıt, mēzilerin beklemesi. tel örgünün bekleme, demir ğapı vā, demir ğapıların beklemesi bizm alāya a_ıt. bu ğadar .

ADI SOYADI	Emine Sürmeli
YAŞI	57
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Eber kasabası

Metin Numarası: II-15

KASABANIZDA YAŞAM NASIL GEÇİYOR?

o zamannar yani bizim köylüler o ki biñden sōna bī şey oldu yā topraklārda veya bi verimsizlik oldu yāni. diyōdum ki ben, hani günah birbirimize haqqımıS geçiyō. yāni mesela bi insan şōle çok afedēsın yoldan geçēken birisi tükürüp geçiyō dēy mi mesela arķada gelenin gördüğün zaman haqqın geçiyō oña annādın mı? mesela illā da senin cüzdanındaķı parayı almak haq değıldir yāni. ordan haq geçiyō, mesela birbirimizin arķasınnan mesela hümeze **5** mümēze velinin şeyi var türkçesinde hamdi yazırın ben tefsirini oğurum. hümezētın mümezētın vemā mālın vededāhu yāni bi adamın ķaşla gözle ķalben de olsa o adamı ayıplamaq dinen yasaq. ē biz dini kùltürleri vermiyorus çekirdek ālede çocuklarımıza anniyōn mu. ē dini kùltürü vermeyince batı kùltürü batı kùltürü, şōle olsa ameriķa şōle, işde batıda bōle, o ōle. ben diyodum ki; yā onnar da bi kitap ehlidir yāni. ē onnarın dinnen alaķası **10** yok. yā din vardır yāni dört kitap büyük kitap var ama kitaplar değışdirildiğı için hanı öbür kitap değışdiriliyō diyelim tevrāt şe olunca incil geldi, incili değışdirdiler, benliğini kaybedince mesela zebur varıdı, onnan sōna ķurani kerim gelince onnarda geçenlerin hēpsi ķurāni kerimde zikrediliyō. ē biz ķurāndan ayrılıyorus hādiseden ayrılıyorus o zaman diyōS ki işde batı kùltürü. yā batı kùltürünün siz biliyō musunuz iyi oldunu? neden onnar bize **15** özenmiyōlā? ē o zaman ne oluyō; çekirdek ālede mesela çocuk dillendi zaman mesela benliğinde diyelim ki çocuğū anam yok deyeve, babam yok deyivē dediğın zaman çocuğū neye alıştıryōsun yalana alıştıryōsun dēy mi. ē sāhteliğē alıştıryōsun, mesela arda uzaqlāşiyōruS, edebden uzaqlāşiyōruS. o zaman türk kùltürünü türklüğū küçümsedik yaw resmen. aslında biz meselā çinlilē bizim elimizden ķurtulamadığı için çin seddini yapıldını **20** biliyorus hani bize gelen verilere göre ōle dēy mi yani. onnan sōra ē şindi ğaķıyōS benliğı olmiyan mesela ameriķada temizlik deyō veya vallā ōlum bunnarı ben saña söylemek isdemiyorum yā orda temizlik diye bişey de yokmuş aslında. doūm evine gelenlerin

temizliğini ordağı hāstanedikeler yapıyōlar. bizim ğadar temiz kim var ōlum? yāni bizim kōltōrēmōz ōzō temiz sōzō temiz ne biliyim yāni hālel temiz dēy mi? **25**

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU ESKİDEN?

düyünner ŗōle oluyōdu işde mesela, bī āleler hērkes mutlaka kendi seviyesinde olsun isder dēy mi? mesela soyu temiz olsun isder. anası temiz olsun, çōnkō senden gelecek nesil senin yüzünü kirletmesin diye ahlāđı temiz, anası temiz, soyu temiz bī de fiziği düzgün olcağ bunnar var ama fiziği hōşuna gitmeSse yok ona almīcađsın onnan evlenmēceksin çōnkō nefesine zulmetmiş olursun. ama bunnar var mı o zaman görōcō usulēle işde dōnōrcōlōklē **30** oluyōdu, her iki taraf da hani biz ōle basđıcı bi ŗey de değiliS elhamdōlillah tōrk kōltōrō olarak. hani ōle dikda rejimi değil elhamdōlillah ōle işde dōnōrcōlōk usulēle oluyōdu sōra ēlenceler oluyōdu erkekler mesela dāmadı ŗennendiriyōdu ğadınnar ğızlar ğız tarafını ŗennendiriyōdu. ŗindi bāzı din simsarcıları da çığdı orta yere. işde dōyünnerde ğolunuzu ğaldırmayın aman imānsız gidersiniz. mesela bađ o benliğimizi kaybediyōruS. aslında **35** peygamber efendimiz ŗōle diyō; ben dini kōltōrōme de, osmanlı kōltōrōne de ben seven bi ağığ bī insanım. insan hayatının dōnyaya geliŗ kapısı evlenmeden geđiyō. o yüzden mutlaka dōyünnēde ŗenlik olması sūnnet. ama ōle ŗindiki gibi değil yāni ōle nāhmāreme ğarıŗıđ değil yāni hani çōđ ağığ olmağ annamında. hani bārlar, sazlar ŗeyinde değil de bōle ālelerde ŗenlik dutulması güzel bi ŗeydi. işde ğızın tarafında ōlanın tarafında da aynı ōle olurdu. geŗler bi **40** arāya gelirlēdi bōle ēlenceler, ŗennikner, sazlar, ŗeyler neyse ama kız tarafında da ōledi. mesela nası anlatem; dađılıyō, onnarı da dōyün sonunda da bađ sōzünü unutma da dōyün sonunda da o bayrađā dağılan hediye tağıları da satılıyō. yāni biz kuŗađ onu görmedik de bize ğadar varımıŗ o senin anlatdığın aynısı. aynısı bađ işde annemgil annatdı biz yaŗamadıđ onnarı. ŗey oluyōmuŗ işde seymen diyōlarımıŗ, hani hindi hatta deriS yā anđara seymenleri **45** var falan diye o bayrağı tađıyōlarımıŗ bir hāfta evvelinden onnan sōna mesela ğız evine gidilicek bi ŗey gidicek diyelim ki dāma ğız gelin ğızın pullusu gidcek veyā o günün ŗeyiyle ağır elbise deniliyō, hatta urba derlērdi bizim akŗehirde ona da o urba gidcek bōtōn erkekler bir oluyō. mesela ğadınnar da bōle sıra tek sıra oluŗturarak kıyruğ yāni ŗindiki deyimle orıya varyōllar orda da ō ğız evi bī ŗey bālaycađ ama sen de ŗeysin yā bayrağ sahibisin yā ama **50** senin dediğini bālamadılar artık yāni o dōyün alayı tekrar dōnōyō ama sen bayrağı alıp gitmezimiŗsin illā da bālayacađsın bayrağ da hatta ėasım tarafından dađılırmıŗ yani dost de_ıl ėasım dađarımıŗ ki o ŗzecek yāni her iki tarafı da yani bi deyimle ŗu zamanda soyucağ yāni ama onun da cebine biŗey ğalmazımıŗ. ōle ōle o bayrağı ordan ğakmadı mīdi o adamın onuru

ğırılmaması için mecbur o bayrağ̃ı onun isdedini bālarlarımıŃ o günün mesela ğumaŃ **55** Ńındaki diyelim ki bī altın yıldız mesela ôle ôle bi hāftada o bayrağ̃ ğağ̃maŃ hāle gelirimis̃ tağ̃ı tağ̃ı tağ̃ılı onnan sōna da bunu ağığ̃ artırmıya köy odalarında ağığ̃ artırmayla o hediyeleri satarlarımıŃ onnan sōna da o köy hāğ̃ını işde toplarlarımıŃ geŃlik ya ēlence ē onnan sōna da helva getirirlerimıs̃ mesela akŃehīrden, bolvadinden falan onnarınan bōle bī ēlence düzennerlermiş yāni. ama gerçekten bī ağığ̃ bi Ńeyimıs̃ o senin dediğ̃in bī hāfta bi de ôlan **60** evi yemek verirmıs̃ o köylüye, Ńindi kim dayanabilir dēy mi? mesela Ńorda bī gelene bi Ńeker veyā bi sigara dutuyoŃ. onu ğaldırıyō bütce mi? dē deyceğ̃im o anānelirimis̃ dā güzelmiş de biraz ekonomik Ńartlar ağığ̃ basıyō. arabaŃı yok bilmiyōruŃ o zamannar benim geŃliğ̃imde Ńey varıdı bu seksennere ğadar devām etdi; ala aŃı yiyelim ğına ğoyalım derlērdi. Ńōle bi hēybe olūrdu, halı hēybeler o halı hēybenin ortasına Ńōle Ńurası yarığ̃ olūrdu o **65** ğına ğoncā gün ğız evine yüküner gidelim derlērdi geŃler. bōle tek sıra hālinde giyim kŃuŃam, bī de at araba orda da o yiyecekleri iki gün üŃ gün evel hāzırlanan o ağığ̃ yāni padiŃāhlar yā ğāri dolmalar yāni o ağığ̃ dolmalar olūrdu, o gün de o araba ône dŃŃedi çok ğaribime gidiyō Ńindi de ğülüyoruŃ işde geŃlik yā dağ̃a dā Ńey olunca o tek araba ônde gidērdi orıya da bī ğadın oturūdu onnan sōna bī de ôlan çocuğ̃u verirlērdi ô ğadının ğucağ̃ına ne ki işde ilk **70** çocuğ̃u ôlan ossun bōle dağ̃a güzel bōle tombulcana aynı bu gibi bi ôlu olsun isdenirdi fikirler. onun da başına orıya varınca ğız evi bōle ağığ̃ biŃey örtērdi. mesela iyi bi çember falan, onnan sōna o ğadınnar o yükü götürdükden sōna ğanyāna o halı, hēybēyi boynuna dağ̃ardı o yarınan Ńōle. çıkārdı işde al aŃ yiyelim ğına ğoyalım tekrar ğapılara. ô herkes de ona işde nohūt, mercimek veyā o dŃyünde kŃullanılcağ̃ ğöce deyōs biz ô bŃdāyin soyulmuŃuna **75** ondan ğoyarlardı veyā duzlu yaprağ̃ ğoyarlardı çok ğarip Ńeyleridi al aŃ yiyelim ğına ğoyalım. ô al aŃ da ne göcenin biŃgini de Ńey pekmez dōker onnan biŃirirlerdi hafif de içine nōhut falan atarlardı çok az bi Ńekilde aslında yēmli biŃey. Ńindi onnar yinse bu kanserler oluŃmaŃ sanıyorum ben hani kendi fikrimce. bi de ğabağ̃ biŃirilērdi. o özel bī yemeğ̃idi o ğına ğomanın ğabak aŃı, peygamber aŃı bu dŃyünün hayırlı olcāna inanılıyōdu. o ğabağ̃ da olūrdu, sizin **80** dediniz gibi yāni o mutlağ̃a o gün sekiz çeŃit olūrdu yemek onnan sōna o yemekler yēndikden sōna hēr sofraya da bi tepsi ğorlārdı, işde herkes hediyesini o tepsiye atārdı işde āmetden ŃŃ, mēmetden bŃ, aliden bŃ, veliden bŃ ğadınnar arasında sōra cuma günden çalgı gelirdi ô cuma gün çalgı gelmeden eveli gine ôle hazırlanılcağ̃ yā bi un çuvalı orta yere ğorlardı çok bŃyŃk un çuvalı ô konyada da meŃurdur o. çuvallar ēl doğ̃uması yünden ortasına ô geline **85** örtŃlŃcek kırmızı al denirdi. ô kırmızı bi buçuk metre veyā bir yetmiş uzunluğ̃ında biŃey çuvalın ortasına bōle bālanırdı, onnan sōna bī de mum dikilirdi yāni çok ğarip Ńey utanıyōm

annıtmya çocuk dı miyim onnar çok geşlimde olsa unutturum dā mumu dikerlerdi şindi āzı çok düzgün, becerikli, sesi güzel olannar gelirdi işde, sabahdan ğaynına okuyō yā şey dērdi; çuval āzı açalım, şepit yālıyalım diye sabahdan okunuyō okuyucılar. şindi o gelen geşler **90** gelirlērdi, ellerine bi teF_alırlārdı bōle çok garip şey el ele dutuřurlārdı, şey çekerlērdi ley çekerlērdi. halbuki orta yerdeki de un çuvalı belindeki gelin kızın başına alıcağı kırmızı bişey mum da yanyō, neyī di ki yarabbī bi deyivēsem o leyleri size sen bilīyo musun ki? şindi ğına edilen bi başğadı ō;

elimi soğdum besteye

95

elimi kesdi desdere

mevlām şirinlik gösdere

şen ölumuz şen

diye. dē bōle ğāri o dōne dōne o mumun etrafında tefle şe yapaladı; ley çekerlērdi onnan sōra da bi bōle iki tekne falan hamur yo_ürürlārdı geşler şepit etmeye oturūdi **100** gelen bī tabağ mesela bi tabağ şey getiriyō evinden. řōra dökerlērdi o gelenner şepit çeriri řōrda da sarmalar, dolmalar hazır yā her gelen de iş yāni dūyün evine yardım olsun diye, iki tāne şepit yālarlardı biraz da tereyāğı atdın mı o daĥa türüm türüm koğar yā her gelene ondan o iki şepiti sararlārdı. bōle řenniklēr yāni ğarip şeyler bi de hāřgeř falan şe_ettik mi mesela benim şindi evlencek ölüm var işde, dört tarlada hāřgeřim var yā aman hāřgeři sık ğoyun **105** hā şepit yālacaz yaw çok lāzım hā komiklik olsun diye. ama o yālar daĥā iyiydi çünkü posalı yiyeceklerdi ē rafīneler çıkalı insannar bile rafīne oldu yāni. ğalp hastalıkları mesela ünserler, ğanserler, yüksek tansiyonnā rafīneleşince bōle oldu. o anānelirimizin olāydi yaşadığı şindiki bu çāda belki yüz elli yaşına gircēdi bu ğuşağ.

ADI SOYADI	Firdevs Şen
YAŞI	82
ÖĞRENİM DURUMU	.....
DERLEME YERİ	Kadıköy Köyü

Metin Numarası: II-16

YÖRENİZDE NE TÜR YEMEKLER YAPILMAKTADIR?

çorbā, yaprāk, biber dolmāsı, yaprak sarmāsı bunnar pilaF, bamyā o oluyōdu. şindi erkekler ediyō gāli. tarānayı mı? un tarānasını yavrım hēf ocākta bī çeşit oluyō. bi benim ettim gibi sen etmēyon, şō etmēyo. biz bī tabi ununa göre, un tarānasını ununa göre az.... aS dōrarıS iki oğka üç oğka. sovan dōrarıS, domatisi dōrarıS, nānesini atarıS onu bī bişiriS biliyōn mu ocağta susuz. onan sōna ununu da dōkeriS, yoürdununu da ğaticana ederiS 5 kesēye dōkeriS devāmlı sulu sulu yoürT,etmēyiS. o kese yoürduyanan o bişirdimiSi ğarar ğarar ğarar onu hāmuru yōruS. onu on beş gün durduruS teknede, ôyle ede ede ede o bī eşir bī de dadır hēh dura dura. onnan sōna sereriS, o tepsērdikce ufalar ufalar eleyiveriS, küçük ğalbırda ılık suya salıvirdin mīdi ğarıda bulgur bulgur Pek güzel üstüne de tereyānı dök yi. arabaşını pek,edērdim unuttum yāvrum ben kaç yaşındayın ū şindi yetişenner ediyō gāli. 10 seksen yaşını geçin seksen yaşını geçin yavrım. düyün yemekleri şindi işte ôyle yā, gine āynı çorbā, bamyā, pilāv, hoşaf. yapan börek yapıyō, yapmıyan yapmayo. yūka, şebit yapan yerde diğeri yerde şebit olūyo. bizler edemēyoS onu. duydun mu biz edemēyiS yūkayı. biz bide çekteriS, fırında bide ederiS düyün bidesi dēye dēye ğırılır geçeriS, şindi dē hazır çuvalnan unu veriyōS çaydan alıp geliveriyōS o bī yumuşacık. hāzır şindi hipisi hazır. 15

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

iyi olurdu. oldu, ū ğadağ hēr şey zamānında dēğişik oluyō tabi. bēnimki gibi bī başka şindi gittikçe artıya yavrım gāli. āski düyünner işde bī kemāne bī tef alır gidiverirlēdi.

ARA KONUŞMALAR

vallā yavrım ben de dışādan gelmeyim bilmeyōn ollarını. yıkıldını, yumuldūnu yabandan geldim ben burā. gelin geldim burā. yirmi yaşında yōdum geldimde. on altı yaşimdādım. ben mi bilir misiniz beşikdüzeni var şū dāların ardında içinde. hah ordan 20 geldim gelin olarak. var inceğādirler dērler, dolu, bilmēyon yavrım tamam yeter.

ADI SOYADI	Halil Şen
YAŞI	50
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kadıköy Köyü

Metin Numarası: II-17

DÜĞÜNLERİNİZDEN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

ē dediğın gibi aş bişirîflē, yemek edēlē, oturulā milleti dāvet edērlē, çalgı çalar, bī yandan oynarnar, bī yandan yemek yerler, bī yandan çay bişirîlē, yēdirîlē, gelen musāfirleri ağırlarsın, gelen musāfirleri yabandan onnan kerî şē edērsiniz ādet yerini bulūr. dūyūn dē ilkin üş gün sürüyōdu, şindi bigūn sürüyōf. üş gün çalgı çaldırıyōduğ eveli. şindi bigūne düşürdük, bī gün geliyō çalgı çalıyō, pazar gün gelin almaya gidiyōlar. ğız isdeme allāhın emrinen **5** peygamberi ğāblinen senin ğızı benim olana isdeyiciliğē geldik ne diyōn diye sorārlar. biz de allāhın emrinen peygamberin ğāblinen hadi verdik gitdik diyōlar. bizim bū ğadıköyünde ağırlık yokdur yāni. başka yerlerde alıyōlar ağırlık, kırk elli millon alıyōlāmış bizde yok ôle bī adetimiS yok ğadıköyünde. onunki dutā verile ğızın neyi ēsiğî varısa ederis ēleriS. niğāhını ğıydırıS. onnan kēri hadi git, dūyūne de şū zamān başlıyacağıS derler onnan sōra başlarlā. **10** dūyūn etmiye olan evi. yā mesela sen geliyōn şeye benim eve mesela halil şenin eve ğızı varımış halilin bī gidelim arğādeş deyōn, sen arğādeşini alıyōn geliyōn selāmun aleykūm, aleykūm selām diyōn, oturun, ēmriniz nedir? emrimiS bündan ibāret, senin ğızı bū filancanın olana isdemeye geldik dēyōlar gelenner. iyî bī çāy, ğāve bişirin bağalım dēyōS. bī çāy, ğāve bişirdiriyōS. içiyōlā, yiyōlā ē biz neye geldik? neye geldiniz deyō biz de soruyōS? allāhın **15** emrine peygamberin ğābline āmedin olana, senin ğızı isdemeye geldik sen ne deyōsun? allāhın emri nēse bağalım, düşünelim, daşınalım biz size ğabar verelim diyōs. o da geri ērtesi gün bī dā geliyōlāf ô isdeyiciler, ô da dutup ğızı veriyōn. bilezzikleri ğonuşuyōn, altını ğonuşuyōn ğaş dene yapdırıcāsağ beş denēse beş dene, altı denēse altı dene, yedi denēse yedi dene. küpē, altın, sa_at ettiriyōlar işde bu ğadak .

ASKER UĞURLAMSINDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

asker uğurlamsını bôle arkadeşinen çalgıynan bilan işde bura şe eder mütarlık ilgilenir. sandalye masayı atarlar çereS çembeS getirilē, kıola mōla, işde mütar çıkar arkağaşlarımızı uğurlayoS hayırlı uğurlu olsun der mütarımıS, onnan kerı kıolayı dağıdırlar fısdığı, fındığı dağıdırlar, iğerler ēlenirler, gülerler asker ağırlaması bôle.

ESKİDEN BAYRAMLAR NASILDI

ēski bayramnar bizde üş gün dōrd gün sürērdi. şindi allāhın emriyne bī günde **25** bitiveriyō onna sōna. hē zabāhdan başladın mı dōrd günde filan bitiyōdu, şindi mesela bī saatin içinde bitiriyōn, gidiveriyōn. diyōlar ki bayram mı olūr dōrdüncüsü gün amān bē deyiveriyōlar göca adamlā. āslında ādet dōrd gün, beş gün sürüyō mesela. şindi bī günde bitiriveriyōn, ertesi gün gidiyōn diyō ki aman şindi bayram mı olüveririmiş gālik bayram bitdi geşdi gālik deyiveriyōlar.

30

ADI SOYADI	İbrahim Demir
YAŞI	41
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kadıköy Köyü

Metin Numarası: II-18

KÖYÜNÜZÜN KURULUŞU HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

köyümüzün kıuruluşu bayā ēski, bū maltepe aşşāđi köy diye bī köy varımış depremde yüz sene evel batmış o köy. bū köyler ōrda devlet maltepe çıkartmış bizi, yāni ikimizi de. geşdimiz kōy vār yā. ō kōyle yapamamış bizim büyüklerimiS bū köye gelmişler. bū kōy de işde yüz sene evelden bu köyde kıalmışlar ve bu iki kōy berābermiş yāni. berāber, evet aşşā bī köy batmış yāni bundan depremde yāni yüz sene evel bī batmış yāni orda aşşā kōy. bu **5** şekilde yāni. tabi canım bayā akraba yāni, birbirlerine bayā akraba yāni. āynı yāni.

DÜĞÜNLERİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

vallā hocam düyünner cumartesi günü başlıyō, pazar gün bitiyō. cuma gün başlardı bizim burda şindi cumartesi yāni, çalgı gelir çalar yapar yani düyünü, pazar gün gelin alırlar. bu şekil yāni.

KÖYÜN GEÇİMİ HAKKINDA BİRAZ BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

köyün geçimi çifçilik, genellikle çifçilik; arpa, bûdáy, şeker pancarı, haşhaş, mısır, **10** sılâyıcık mısır, fil, yonca bu şekil yāni şeynernen geçiniyōlā. hayvancılık da yo_undur yāni. hayvancılık sūt üreticiliğī de var, besicilik de var yāni. büyükbaş hayvan, büyükbaş üreticilk de yarı yarıyadır aşşā yukarı yāni. ama şu_anda besicilk bitdi köyde yāni, para kazanamıyōlar çifçilik de bitdi, ço sıkıntı yāni. çifçi sıkıntıda yāni şu_an. alamıyor, alamıyor hayat şartları pañalı yapamıyōr, zor yāni. tabi pancarda kıota var zāti devler her sene şeyi kıısıyō yāni **15** kıotayı. daralıyō.

KÖYÜNÜZDE İMECE VAR MIYDI?

tabi imece mesela şindi bi kōyümüzün imece kıonusu mesela köyde iş yapıldı mı hāporladan ilān yaparıs hērkēş her hāneden bī kışi gelirlēf yāni. yārdımcı olurlār yāni, imece usulü yāni. hērşiyde yāni, cenāzede, bayramda herşeyde barāberdir.

CENAZE MERASİMLERİ NASIL OLUR?

cenāze merāsimleri baş sālīgī dilerlē cenāze, mefāt edenin āylesine. şē yaparlar **20** yārdımcı olurlar ona her kıonuda, mezāra götürüp, getirip onnan sōna bunu aқşam yemēğini yirler. kıomşu olarak bunu cumasını yaparlar, kıırkıını yaparlar, sırasını yaparlar yani yārdımcı olurlar yāni. kıırkıını dāvet yemek yidirifler, kıuran oқudurlar yāni. toplu halde yāni oқurlar yāni, herkes istiraқ eder yāni. evet evet evet.

ASKER UĞURLAMALARINIZ NASIL OLUR?

tabi asker uğurlamalarında burā bī ēlençe düzenleriS askerlere bōle iki gün kıala **25** falan būrda yaparıs sazlı, ēlençe. annelē, babalā, hepsi burda güzel oynāşirlar şeye askerlē oynar. şē yaparıs yāni şennik, şennik düzenleriS evet. evet tutğun tabi kōyümüS tutğundur, tabi aқraba olmasa da bī kōyde hocam yāni ğonşusu aқrabādan üsdündür kōyde mesela. sennen ğonşu evi yaқın olduğū için bunnan sōna bū birbirine dutğundur yāni. tabi tabi hērkēş birbirine dutğundur.

ADI SOYADI	Rafet Kılıçarslan
YAŞI	81
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Maltepe Köyü

Metin Numarası: II-19

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

ēskiden ğoçum bağ davul getirilerdi. kemāne olurdu Őöyle biliyon musun Őöyle. cīz cīz cız onu getiridik. onnan sōna ne gerekiyōsa dūyünü edērdik odalarda Őindi onnar ğağtı. Őindi onnar ğağtı ğarı ğız ğarıŐık oynūyo Őindi. o zaman ğarı ayrı bī dūyün edēflerdi erkekler ayrı bī toplantı yaparlardı. āskiden Őylēdi bizim zamānımızda. hā oynallar. iŐde ğalgıda hērŐeyin bī oyunu vārdı. ğalgıyı Őna göre ğalāflardı, iŐde onu diyom ben nē de olsa yaŐlandına hērŐeyi **5** unuduyon. piŐmāne dēdiğin senin, hē yapallardı, onu bilmēyom ğarılar bilir onu. onu bilmēyon. yapan da olurdu yapmıyan da olurdu ğoçum. bilemēyon onnarı bilemēyon. Őindi ben ne dē olsa biraz kēfsizim, biraz ecik Őedemiyōn ğoçum.

BAYRAMLARINIZ NASIL OLURDU?

bayram Şöyle ğoçum; bayram geliller, odalara toplanıllar, cāmide namāzı ğılal ğeliller, odālarda toplanıllar, odālarda yir iğerler, oda didim misāfirāne. orda yir iğerler, orda **10** bayrāmleŐirler, soğağā ğığallar, soğağta büyüklerle ğüçükler, berāber bī otururlar, misāfirāne gider, bayrāmleŐilir oturulur ğay ğāve bişey iğerler. bu bōylēdi ēskiden, ēskiden bōledi ben seksen bīr yaşımdayım.

ARA KONUŞMALAR

bağ Őū benim en birinci āhbabımıdı Őu, Őu adam. bağ bildim adını ağlıma getiremedim. geğen hāsta yattım yirmi ğün hāstanede onnan bu yana birōŐa oldum. beni bildin mi dedi, **15** Őāhsen bildim ammā adını ulā ulā. hālbise bağ yidimiS ayrı gidērdi. otur da ğayını ayrānıı iğ bakım bī. hā onu bilemīcem eyīce ben, biz sōnadan geldik bu köye biz. biz atmıda geldik bolvadiniğ köyündendik biz. atmıŐda indik burāyā biz, onu bilemem burdā diyōlar yā cumūrbaŐkanın o Őey ğarısı mīdı lan? alo memēd, alo memēdi bilmiyon mu sen? hā dāyısı diyōlarıdı alo memēd. burdā yok, burdā evleri filān varımıŐımıŐ yā evlerini satın aldılar, **20** evlerini sattılar. biŐeyler ğaldı herālda abdıllanın Őlanlar orda bī veresi olarakdan bi Ő āmet

duruyō. orda bī bāça yapmış onun hëssesinde onnarın hësselerine ēyce bilemeyon goçum. şindi yanniş yunnuş gonusmayam ôle bilemiyom, ben bildimi gonusuyom. erzurumda. erzurum sarıgamişda. ben topçudum ben er olarakdan yaptım, üç sene yaptım ben erzurumda. işde sarıgamişdādım. onnan sōna erzuruma geldik. bī buçuğ sene sarıgamişda **25** bī buçuğ sene erzurumda. sen nerelisin? gonyalı mısın ha güzel gonya şūrda canım.

ADI SOYADI	Hacı Ahmet Sakarya
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akkonak Kasabası

Metin Numarası: II-20

ESKİDEN DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

şindi şey değıl mesela görme şey olmuyō biliyō musun egseriye, biraz garişiyō yā şindi falanın gızı bununqu uFağ olundū hërkes bilebiliyō yāni. evelā tabi olannan gızın şeyi onnar mesela olan ben onu alcen. gız da ben ona varcān dediğī zaman bunnar da anası, bubası varısa, anası bubası yoğūsa bi tanıdına varılar; diyōlar ki bōle bōle biz allahın emriyle geldik sizin çocuğünüzü isdemeye anādın mı? onnar verirlēse dūyün başlāyō, evelā bī loğum yeme **5** deriS biz, loğum yeriS. bōle eşi dosdu bi tarafınkıları toplanır onun loğumunu yeriS. veyāūt da herāngi bī şeker, datlı, şerbet içersin. evelā bī o biter, onnan sōna dūyünün günü belli olur, onnan sōna şeye götürōler niķahā, niķahdan sōna dūyün başlar. üç günde bāzi bī hāFta dūyün biter annadın mı? dā ne söylin sōle, nası oynuyōlarımış, ha oyun. oynunna şindi bizim burdā oyun gine oluyō ō, gına gecesi oluyō biliyōn mu? kına gecesinde deliğannılar burda **10** oynuyor, kadınna da başga bi avlunun işinde, bī hāsım, aķrabāsı veyaūt da bi dūyün salonu oluyōdu. dūyün salonu bizim acık cezireden çatladı bizim. dūyün salonuna dūyüne gider gādınna. gādınna da ōrda erkekler de gidē gāli, bi gün erkekler gidēf ikincisi gün gādınna giderdi kına yaķma diyekden yāni. gelin gıza gına yaķarlar gelin gızın sādıcı olūr ona gına yaķarlar anādın mı? onnan gınası bu. bi de erkeklēf de bōle bī yere giderler; içērlē işilicek **15** yerdēse sandalleler mandalleler, gündüzden hazırlarlar masayı. sandalyeyi büyük bī yerde. içmesine içērlē içirirse āma adam içmeli diİLse, mesela dūyün sāhibi razi olmuyōsa onnarınkı da ona göre olur şey yer şerbet datlı bi şeyler yer, oynarlar edēfler orda. güveyi de şennendirirler güvenin gınasını yaparlar. gınasını hërkes parasını vericek para verir, hısım

aķrabāsı altın daķıcāsa altın daķar, bayā erkeĝē de daķar Őeynen altın daķıverī **20** sadıcınan berābar bi sādıcına acıķ para ona da altın daķıverī. mesela ya.ūt da çocuĝın o gelin gūveyī olucāĝın aķrabası veyā.ūt da dedesi veyā.ūt da bubası veyā.ūt da yaķın aķrabāsı onnar altın, ĝuruŐ daķarlar ötekiler de para daķarlar ellerine, ayaklarına hēr yanına doldururlar parāynan o ĝün Őey biter dūyünün ĝınası biter, ĝızınķı da biter ĝınayı biter ērtesi ĝün gelin, Őeyi gūvey giydirmeye olur Őōrda bizim bī de hōca ĝeydirī, cāmiden ıķārlar duvaynan hoca **25** ĝeydirī gūveyī gelini de evde hazırlarlar onnan sōna gelin arabaları sıralanī ĝāli elli mi olūr yüz mü olū taķsi hep taķsiynen ēskisi gibi Őindi, ēskiden beygirmen, eŐŐenendi beygirle bitdi, traķtörlē baŐladı onnar da bitdi Őindi taķsiye döndü eņ aŐaĝı elli, atmış, yüz dene taķsi oluyō köyde de oķ taķsi, dolanırlā köyü dolanırlā. gelirlē gelini Őeye evine indirīrlē gelini indirīrlē, gelin indi mi iŐ bitiyō ĝāli tamam. ērtesi ĝün de gelinin gelin Őeyi bōle Őey olūr gidērler **30** ĝadınnar oynarlar gelin ērtesi derler ona gendi arasında oynarlar, gülerler allāh ĥayırlı etsin derler, ıķardırlā iŐde dūyün bitdi bu ĝadar. evet baŐĝa sōlicēĝin.

AKKONAK KASABASININ ASLI NEDİR? NEREDEN GELMEKTEDİR?

āslı köyün aķhūrrem. aķhūrrem; aķharremō dōnmüş, aķherrem de Őōrda bī türbesi vā ĝördün mü orāyı? hāh iŐde ōrda yatmış bī kađın aķhūrrem buriya herāl bī fedāķarlık iŐlemiŐ ō buriya yalnız tariħleri yok elimizde bī hāh tariħleri yok. onun Őiyinden buriya aķhūrrem **35** gide gide aķharrīma dōnmüş aķharrīma Őindi aķķonak niye aķķonak? biz belediyeyi ĝuranlardānıS buriya, ben belediyeyi ĝurannardan belediyeyi ĝurcāz valiliĝē bī Őeye vardıķ bu ne? bū aķħarım hayır dedi vāli aķħarımı ĝabil di.İL dēdi niye dēdik? sen aslında nerelisin? ĝonyalı mın, bī dā afyonun öte yannında bi sadıķlı oranın bi aķħarım da orda var, Őindi dēdi ki vāli; onnar sizden evelā Őey oldular belediye oldular dēdi, Őindi bī de size mūhtārılıĝıķan **40** atıŐıyō zāten buriya gelen anķaradan evraķlar dēdi Őindi belediye olunca zilla ŐaŐırılar dēdi. bunun için oranınķı aķhūrrem ĝaldı sizinki isim ĝoyun öle gelin baņa getirin dēdi ben de iindiyin belediyeyi ĝurarķan. ĝēldik biz burda ĝonuŐtuķ ne ĝoyalım? aķ ismi ĝābitmek olmasın kimisi aķsaray ĝuyalım kimisi aķhūrrem der kimisi. aķhūrrem olmaS dedik en niħāyet içimizden bī arķādeŐ aķķonak ķoyalım didik, ismine de bin doķuz yüz yetmiş yedi **45** yılında ismini ĝōyduķ biz, gitdik izini de āldıķ o sēne Őeye de girdik belediye olduķ belediyenin tarihçesini deyiveren isdersen, belediyenin tarihçesi bū. ama köyün tarihçesini bilemem ben, ben di.İL benim dedem de bilemeS bunu mesela, oķ ēski oķ oķ, çünkü etirafda arķādeŐ Őullarda bizim ĝabir yerleri vā ĝabir yerleri daŐları filan duruyō hāla bizim, belki yirmi yerde ĝabir yeri vā bizim, Őū daĝın dibinde vār, acıķ beri yanında vār, Őū **50**

güdühüyük deriS orda vār, adamlar ōrda olurumuş orda yılan vār derimiş ènermiş düz yere, düz yere inermiş burdā fazla şey oldu demiş, çıkarımış derenin içine bu sef niye? efënim hırsız gelir şeyler adam soymaya gelenner vār ya èskiden ne diyecëz onnara onnar filân gelir soyārlar bizi, kendilerini koruma bişey yōķ başgın ederler filan deyē derelerin içine soķulurlarımış sōna sōna sōna bura enmişler burası aķhürrem de görünce burāya ama **55** tarihini bilemiyōS başga bu şekil. tarihini biliyōsam onu da deyivëcem tarihini bilemiyon. bu filam bi şe diıl çok memnun olduk biz de.

ARA KONUŞMALAR

ğadın, anādın mı o baķıyō bī ķadına baķıyō gëç erkeklër de ôle diyō. bũ osandıķ nëttik biliyōn mu? şe etmişlë bōle çadır ğurmuşlā öte bete satmıya bī de su götürmüşler su varımış şu boy şōle bildiĝin şu ķalyonezde borunarnan ben oņa ayaklarım da yalın ayak şey var **60** terlik vā ayāmızda, ayāmi bī vūrđum anam vay! ēlē ēlē dedim zıķ oturdum. baķtım hāķır hāķır hāķır güler. len ne gülyüōn ben acıdım bana baķıcën yerde dedim. o da diyō ayāni vurmuş da deyō. burāķen dedim bayā hāķır hāķır gülyüō. ben de ğızıyōdun len ayāma baķ simsiyāh çıķdı şey ayāmin dırnaĝı simsiyāh çıķdı sızıláyō. o da ôle diyō ā yāni bōle hacılara gitdik geldik biz allā şükür amma gezdik, bu yanan gitdik, ürdünden, suriyeden geldik **65** geldik. ikincide uçānan gitdik başga. allāh hërkesi nāsib etsin.

ADI SOYADI	Şevket Dinç
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akkonak Kasabası

Metin Numarası: II-21

ASKERE NASIL GİTTİĞİNİZİ ANLATIR MISINIZ? SİZİ ASKERE GÖNDERİRKEN NE YAPILAR?

heş bi şey deıl tarladan işden geldim biçerin yanınnan dōru askere. çalıřmāya, yaz gününe bōle deńk geldi, yaz gününde. yaz günü olunca köyde dört kiři beş kiři nüfus azıdın biz biribirimizi göremedik bōlelikçe bindik. askere girdik, şey vardık afyōna vardık afyōnda trennen, ğaravaĝonunan gitdik ēy mi hayvannarın ğaravaĝonunnan. ôle posta bilmem ne tren, voĝon yok yāni, tiren yok ē isdanbula ğadar isdanbuldan sirkeci ķonāĝından şeyë geşdik **5**

geliboluya çanakçale gelibolu, gelibolu elli sekiz piyāde alayında asker olduk. askerliğimi ōrda altı ay orda askerlik yaptık. eğitimi onnan sōna orda dağıtım olduk ōiye geldik eskiōire eskiōirden tekrar izmite gōnderdiler izmitden ōrda on sekiz ay askerlik yaptım. ōn dōrt dene subay varıdın baōımda albāy, dōrt dene yarbāy, iki dene binbaōı. onnan sōna ōey ūō dene binbaōı, sekiz, ōn , ōn beō, bī tāne ūstēmen varıdın bī de astāmen varıdın. ēy mi. **10**

AKKONAK KASABASI HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

bu kōy yōrük deıl tūrkmen bunnā, tūrkmen bunnā. tūrkmēn de Façat sert ōle aōırı emirdā tūrkmenneri gibi veyāıt da baōğa bī yerin tūrkmenneri gibi diıl yumuōak yāni bōle. o tūrkmenlerden, sert tūrkmenlerden diıl tūrkmenner bazı sert olūr biliyōn mu vardın mīdın ūsdūne onnardan diıl.

BAYRAMLAŐMALARINIZ NASIL OLURDU?

bayrāmlāŐmalarımıS hā iŐde, bayramdan bi gūn eveli iki gūn eveli hazırlıklar olur. **15** bayramda mesela harç neler olūcağ ādete hūsuma gōre neler olūcağ onarı hazırlık yaparlar. bayramdan sōna iŐde hazırlıklarına baōlarlar ramazān bayramīsa çıkarlar hērkeŐ birbirine bayrāmlēmeye giderler. birbirinin evine gelirlēf, birbirinin evinde yōlda sabāh namāzından sōna bayrāmlēme bu olur. ēskiler buyūdun. iŐde ramazān ōey ğurban bayramı olursa ğurban bayramı olūrsa hērkeŐ ğurbanını keser onnan sōna bayrāmlēūir. ōede cāmiden çıkdıđdan **20** sōna da bayrāmlēūilir. bōle hālka çıkan sırya girer bayrāmlēūir sırya duruS, bayrāmlēūir sırya duru bōle dolanıf. bayrāmlēūmeler bōle. vā mı biŐey sōliceđin.

ADI SOYADI	Ramazan Artan
YAŞI	71
ÖĒRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Deresenek Kasabası

Metin Numarası: II-22

DŪĒŪNLERİNİZ NASIL OLUR? NE GİBİ ADETLERİNİZ VAR?

ūindi ūç gūnde iki gūnde bitiyō da ēskiden dūyūnner bī hāFta. bī ğına ğanarlardın, bī yūka onnan bōrek, gelin çıkar gelinērtesi olurdu yāni. ōle dōrt gūn muazzam oldu, yemek oldu, onnan kēri bōle gūvey mesela gelin çıkdıđdan kēri gelinērtesi gūnū gūvey gidē

orda oturū bi de ğāve bişiren adam olū o günnē, benim günümde yani elli üşlēde, elli ikilēde, kırk sekizlēde. o ğarı gelene sanķı o günde bişey gibi mübārek olsun derlē. güvey diz çöker **5** yatır bi yataķ getiriler yumuşak onun üsdüne diz çökē, onnan kēri gelen mübārek ossun mübārek ossun, bōle yāni öteki de geleni bi ğāve ikrām edē. benim adamım mesela bugün de ôle yāni. gelin ērtesi gün o āşam olū fındıķ biraz tabi dāmat evinden gelī yemek filan. öteki gelin almāya gidennē ērtesi günü börek yāni börek, yūķa ettirile, börek ettirī gelilēdin, fındıķ delēdi oņa fındıķ yāni bōle gelin ērtesi günü. ama şindi yoķ ôle üş günde oluyō geçiyō. **10** bōle yāni o günün şeyi bōledi. ē tabi o günde bayramlāda odalara toplanıyōduķ mesela komşu odalara. onnan bütün komşular yemek getiriyōdun, bōle iyi bayrāmleşiyōduķ evelā odamızın hanı odamızın büyüklerinen sōra ô odadan gidiyōduķ bōle başķa odaların büyüklerine şerbet bōle şerbet; şekerinen karıştırlımış şerbet verilēdin. yāni bōle odaları geziyōduķ büyüklerimizi yāni, şindi ôle bişey olmuyō. şindi hērkes evinde yīyo, ne bayrām. ôlu babasını tanımıyo, **15** babası. bayram da bayram işde bitdi tamam. valā ôle yāni, şindiki durum avār? o günün zelleti evet fakirlik varıydın da fakirlik varıydın da iyiydi yāni, hāķ hūrmet iyiydin. şindi meselā ben; o günde benim ğomşum varıydın ğomşumdan valā ğorķārdım ama o günün babam anam meselā, benim babam kırk birde öldü, ben yedi yaşında ôsüz ğaldım o günde. ē anam ben bişey demezdin yāni dôse bi komşu erkeĝi hani bi haşsız yerimi bulsa dôse bişey demezdin ama **20** şindi dômesin kimse benim çocūmun eline ekmēĝi sen mi dürüvedin diyō. o günde ôle bişey yōūdun, dē hāķ hūrmet varıydın benim meselā şindi annemin akrabası var, amcasının ôlu ben kaĝit oynarķan geldin mi valā hēr yerim terledi hemen bıraķdım ğodum. ama şindi benim ôlan diyō ki, benim çıķdıĝım ğāve gelmeyivē ne işin vā orda dēyo. yāni o günün saygısı, sevgisi. evet fakirlik varıydın da saygı, sevgi, o günün hōrmeti iyidim bōle yāni. **25**

DERESENK KASABASININ ASLI NEDİR? NEREDEN GELMEKTEDİR?

yörük. aslı yörük. valāhi onu da ben iyicene şey etmedim. bu benden dā yaşlı. yörük yāni bizim yāni sarı geçili mi? ğara geçili mi bilmiyom. aslı yörük yāni bizim koyümüzün. doancıķdan yakāsinekten eveli yāni. deresenek manāsı da şōlemiş; o günde o yörük o ardışlarla filan şey şū ğatran yapıyōmuş, katran yapınca deresenek senek de ôle. ardışdan, şamdan ğatran yapıyōmuş. o günde yörük ona deresenek senek diye onnan ğalmış yāni **30** deresenek demek. yāni köyün içi derenin içindēdik, senek demek de onnan ğalma. yani o katran matran yapmışlā o yāni yörük malları çalmaĝ için yarasına o günde mallā bi şey oldu mu çalivēdin mi iyi oluyō katran. bōle yāni.

ESKİDEN BAYRAMLARINIZ NASIL OLURDU?

yāni bōle hērkēş odıya toplanır, bī yāni ērtesi günü zabahtan ğaķā ğarılā, erkeklē cāmiye gidē, ğarılā yemek hāzılā, yemeġi hērkes tepsilere birē ikişē ğap, hērkes varıdın **35** odıya, odada tamam oturulā sofra, bir iki kişi ayaķta onnarı daġıdırdın. onnan kēri yidiņ mi tamam hērkēş büyüklerine girdiġi o odada bayramlaşır. onnan kēri o odanın büyükleri gine odada oturū. bī mesela geşlē ğaķā hēr odāyı dolaşılādın. o günnē çok oda vārıdın, mesela çoūşölunun oda, eseölunun oda, onnan dümuşların oda, bu ğara dayıölugilin bunnarın dediġimin oda, çürükmēmedin oda. hēp bunnarı geziyōduķ. yoķarı oda vārıdın, **40** ğadirölunun oda ğaziölunun oda bōle. bu odalārı geşlē hēp giziyōdun yāni, orda büyüklēle bayramleşin birē bādaķ çay badaġı şerbet verirlē tamam o yāni. aynı yāni ğurban bayramında da aynı gine erkeklē cāmiden çıkādın, onnan kēri ğurbanı keselē, ğurbanı hēmen acele ciġērini çıkarırlādın. egseri ciġē ğavırması hērkēş hēmen tepsileri düzē gine odıya, aynı gine büyüklēle gine bayramleşir onnan kēri gine āynı ôle olūdun āynı bōle bayramlā. ē sōna **45** aķrabalara giden evlerine, büyüklerine bayramleşin tamam orda yemek, et met işde ğavurūla ğorlā ôle bōle. yani ramazanda da bōle oluyōdun. yāni şindi zor yaw kimse o güne aķraban normal aķraba da olsa gidiliyōdu. şindi ğardeşine bile zor gidiyō, gitmeyō çoġū tamam bōle yāni. mümkün mü yāni, şindiki bayramla hiç. ē o gün de benim çocukluġumda bōle oķul moķul yoūdun hēp çelik çomaķ oynāyōduķ, oduna gidēdik eşşeġinen merkebinen **50** eskiden. ama şindi geşlē oķuyō hēp. onu da görmeyōla şindi. o günde ben valā oduna gitdim de benim ayaķķabının biri süngüye vūdum ötekini de elime alıvēdim ķaba çoraplā varıdın, köye gelen diye eşşeġē sādım odunu köye geldim de çorapların altı ğalmamış bitmiş. bōle benim başıma geldi çok. yāni sürgüye vuruyō aşşā yani yüksekden.

KÖYÜN GEÇİM KAYNAKLARI NELERDİR?

köyün geçimi bayā işde o günde afyonun benim aķlım erdiġinde afyon südüynen **55** yāni afyonun bōle bī o gün fakirlik vā yā işde bōle afyon südünü dōkēledin afyonnarı çizēdik, satādıķ gidē çayda devlete. bōle çaķallıķ edenlē de varımış ama onu bilmeyon ğari. devlete veriyōduķ devletden para alıyoz, işde ôle fakir yā şindi o günün bereketi iyiydi. helva alıdıķ yarışmā birē kilo, onnan kēri göle gitdik, hayvancılıķ başladı. geçi aldıķ, ğoyun vardıdı hērkesin varıdı yāni. geçim hayvancılıġınan yāni sōna göl ķındıra, hāsır otu bişdik, hasır **60** doķuduķ. onnan sōna biz de ğari meyveciliġē dönüşdüķ, meyveciliġē dönüşdüķ. kiraz, fişne, ğayısı, elmā dikdim ben. elmadan bek ķar edemedim şindi beş dönüm yerim vādı; kiraz dikiyom kiraz dikdim, fişne dikdim, ķayısı dikdim. yirmi beş kilo.

ARA KONUŞMALAR

bekir_ölugil, fakı_ölugil bôle, çınomar bôle var. mülbi_ölugil, ğazi_ölu, çürükmemet, ve hacihüşrevin ibrām derler. bôle var yāni bütün lāblar varıdın yāni. amma bize vaĥāblar **65** derlê. benim babamın_adı, babasının_adı vaĥābımış o vaĥāblar derlêdin bize de yāni. bôle, yāni bôle lāblar var yāni ĥā bu kör_ali, ğurķ_ali bôle lāb olanā vā bôle yāni. ĥē lāb üzerine dōru. bi mesela o günde don bī don, bī ŧet atlēt gibi gömlek o günde bez gömleklē varıdın. onnan kēri gelirdin, bī ala entāri geydiririlêdin bī de ħapıt ôle bī de ôle peŧkir bāla, sōra bī al balālādın sā ğoluna dey mi? bī al bī yeŧil yāni ğüveyi olduğu belli olsun deye. bī de sādıcı **70** olurdun onun yāni evlenmiş adam olurdun. ŧindi bāzı yelêde ben beħar adamın sādıcı olduğunu ğörüyom, ŧindi evlenmiş olduğunu biliyom. o kemerķaya da ben beħar arķadaŧın sādıcı oluyon. o günde evlenmiş adam oluyōdun, bizim burda gine ôle, beħar adam olmaS sādıcı. evlenmiş olan olūr, sādıcı mesela ğüvey geyindiĝi ğün üŧ ğün devām edē yāni. o gelin ērtesi ğün filan da duruluyōdu o zıman, ama ŧindi olmuyō o baŧķa. o ğün ēski ğünnē, **75** tā ēskisi.

ADI SOYADI	Hüseyin Sayar
YAŧI	72
ÖĞRENİM DURUMU	Orta okul
DERLEME YERİ	İnli Kasabası

Metin Numarası: II-23

KASABANIZIN ADI NEREDEN GELİYOR?

orda bizim bu köyün etrāFında in çok o yönden inli demiŧlê ôle ğalmış. tā ēski tarihi burası bolāvadınınınarın.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

bizim düyünnē ŧē olū ölüm düyünnē ğāli aĝırlaşdı. ĥērŧeyi oluyō köyün ādeti neyise onu yapıyōlā, hindi ēskisi gibi di_ıl, buyün düyünnē aĝırlaşdı. ĥēpisini yapıyōla. bī ĥāFta, bī ĥāFtada bī ĥāFtada ŧē edelē düyüne baŧlāla eŧās perŧembe olūsa çarŧamba ğün çarŧamba, **5** salı gelir, perŧembe ğün gelin alıflā ŧē olūsa bazar olūsa cumā, cumārtesi iki ğün düyün olūr, ôle olūr bizim burdā ekserisi bazara, perŧembeye ŧē yapālā düyün edelē. yāni bizim köyün

ādeti bôle bizim buranın esās köyün ğuruluşu bû dediğim gibi bolavadınnınarın burası ğoyun ğışlatma yerimış innē bol olunca işde sādan soldan toplama. dē ēski tarihī biz hattā bizim sülāle şuhūdun öte yannında köyün çaķıl köyü derler ordan ğelme. yāni bôle bôle **10** toplāşmışlā dā köyümüzün tarihī ēski, dē köyümüzün şu anda geliri dē iyīdir, hēp suyumuS bol, efendim çiftçilik, malcılık hēpsi vādır bizim kōyde. yāni şē di_ıl, yāni bek fenā di_ıl arāzimiz bol, biraz dalgalı olsa dā daħī yāni düz yerimiS de çoķdur, suyumuS da bōl, bī de ğanel geşdi, ğanelden de istifāde ediyōS suyu. yāni ğômüzün geliri iyīdir. yāni bôle şēli di_ıl de bayā iyi bī geliri vādır. **15**

GEÇİM KAYNAKLARINIZ NELERDİR?

hayvancılık da vādır, zebzecilik de vādır, meyvecilik de vādır. būdey, arpa ekserī pancar, āfyan işde çiftçiliğın neyi vārısa hēpisinden ekēlē. mesela yāni şindi ekserī köy yerinde būdey, arpa onnan sōna hāşgeş vādır bizim burda. pancar çiftçilē bunnarı ekerlē dā işde no_ūt, mercimek, didiğın gibi hēpisinden ekēlē. meyvecilik de vādır; fişne, kirazı, almāsı meyvecilik de vādır, bāçesi de boldur, suyu da boldur köyümüzün. zararı yoķ nē ğadaķ da sapa olsa, **20** dalgalı arāzi olsa da köyümüz iyidir yāni. yāni tabi şindi de belediye öldü, işde on beş senedir filan belediyēlik. ğāyet köyümüzün bī sorunu yoķ benim için. var hēpsi var.

ARA KONUŞMALAR

işde manavımı da bilmiyōm ben, müslümān yaw işde yāni şē di_ıl yāni işinde yoķ ôle bī ne yörügü var ne şeyi var bī iki tāne bī ğızıl, ğızıllık dērlerdin ğızılbaş onnar da ğayboldu gitdi. başğa köyümüz temizdir, müslümān. dört dene cāmimiS var, namāzlı, abdēsli iyidir **25** yāni. dört dene cāmi yapıdık dördünün de hōcası var. hēpsi var yāni şē di_ıl ôle bī yāni şē di_ıl. ğarşımız mesela şurda do_ānnā vādır; uFaķ bī yēdir, bozan vādır, mesela ora da hem uFaķ hem yāni dinneri āyrı ğızılbaş işde yāni bizim köyümüSde ôle bīşe yoķ. yāni hemen üş hāne mi dört hāne mi vardın onnā da ğayboldu gitdi yāni, onnarın da āslı ğalmadı. orlardan ğelme. bizim köyün āslı işde şuan deme topma yāni ordan, sādan, soldan, şuhūt köylerinden, **30** orlardan, bŭrlardan ğelmiş. arāzi bol olunca ğelen yērleşmiş, ğelen yērleşmiş mesela bizim sülālenin dedemin bubası geliyō, dedemin bubası geliyō burāya. kaç asır geçiyō yāni köyün baķ bī? fazla dā, mesela dedemin bubası geliyō, dedemgil geçiyōlā, bubam geşdi, ben de yāni ô ğadaķ şē yāni ēski. dā tarihī dā ēski mesela de köyümüzün şeyi yoķdur yāni, sorunu yoķdur iyidir. dutğun dutğun dutğundur. kōyde ôle bişey yoķdur yāni. şeydir yāni. tabi tabi ôle **35** ğonşu dutğundur ölüye, diriye hēpsi bilir, yāni cenāze olsun, şū olsun, bû olsun hēpisi de bī

yıgılırlar. mālif de olsa, kūs de olsa bu cenāzeye gelīflē. yāni köyün bī şu anda sorunu yok. sorunu yok diyince; tabi marūmiyet bölgesi bizim burası, yolu yo.ūdun iyi kötü yolu oldu, şunu oldu, bunu oldu. yāni köyümüSde ulaşım vāf şindi belediye de olunca ulaşım de göleleşdi hēr yeniceden üş dene araba ğaldırıyō sa.ativen zabāhndan yollar geri gelir bī dā **40** dokuzda gider, on iki de geri gelir, üş buşuğda gidēf aşāminan toplā gelī milleti. yāni ekseri talebelē filan çayda oğūr talebeye ayrı çıkarī, müşderiye ayrı çıkarī. ē üş dört dene arabası var köyün, belediyenin sorun yok yāni. hēpsi var yāni de şe di.İL ölüm iyi. bizim köyün durumu bōle. yāni hērşey de vardır. meyvecilik de vādır, besicilik de vādır. hērkāş hāline göre besi de yapar, meyvecilik de vādır mesela fişne efendim ğaysı, almā aqlına ne gelirse kiraz bek **45** seyrekdir de kirazı da olsa ediyō, dikiyōlā meyvāsı da var, bāçesi de bol, suyumuS da bol ğanālden geçiyō, çok istifāde ediyōS ğanelden yāni su bol. onun ğanelin suyu dā iyi bizim için dā iyi taḥā ucuz mesela. ē bi tarla suluyōn yirmi, yimbeş, otuz. otuz beş dākarlık bī tarla sulārsın bī sulama almaSlar isdersen on kere sula aynı parayı alılar yāni şe di.İldir. o su işler yaza gidē aynı ne yazdīsa devlet ne alcāsā onu yazar ôle her sulamada filan almaS isdersen **50** on kere sula isdersen beş kere sula isdersen yirmi sefē sula aynı paradur bizim işde durumum şe di.İL ôle fena bī kōy di.İL bizim köyümüS. müslümāndır, abdesini alır, namazını ğılar dört dene cāmimiS var. işde üş bin geçkin nüfusu var. işde hāne olārāğ işde dört yüz beş yüze yaklaşdi. hāne olārāğ. şindi ne yapām oldū ğadar oluyō işde de. ôle neçe bī malūmiyātli kōylē vā. suyu yokdur, yolu yokdur, ben hēr köyün bī işme suyu yokdur yā bizim allā şükür **55** suyumuS bol, işme suyumuS da bol, sulama suyumuS da bol hērşey bol. başka kōylēde adamnā bōle yāmur suyunu salnış yapmışlā da yāmur sularını topluyōlā yāmur yağārқан onu yazım içiyōlā. ben ôle kōyleri de gördüm. yāni bizim allā şükür hēr dağında da vādır sū, nere çıkarsān çık çeşmelēf vādır dāda daşda. ğoyunumuS, ğuzumuS selbest. sōna arāzimiS genişdir. tabi biraz dalğalıdır da bayā iyidir şeye gelir verime gelir ekinimiS filan **60** olūr yāni.

ADI SOYADI	Kezban Gülsever
YAŞI	50
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	İnli Kasabası

Metin Numarası: II-24

KASABANIZDA HANGİ YEMEKLERİ YAPARSINIZ?

arabaşının suyunu gāynadırs onu unu da salārs ona gāşınan çırpā çırpā dādırs iyce gāynar onu tepsiye dökeris bişdikden sōra. tavuğ suyūnan, tavşan suyūnan yutaris onu. gıvāmını şōle gōyulāşincā dökeris şeye tepsiye. bişerken gōyulāşincā dökeris. tarānayı; göceyi çekdiris önce būdeyi döneris begīmen ō şeyde mengēnde onu gözelve çekdiris bī de demēnde, gāraris yo_ürduna gōyün yo_ürdunan āklāris güzelce gātılāşdıris onu da yo_ürüs 5 şeyinde tekne de, iki gün durū onnan kēri serēris güneşe. onnan kēri bularis yeris gāri. yok pekmez yapmayıs biz burda. şebit yaparis. hāmuru yūrus, gözeltene dört beş kişi olurūs birimiz çeviris saçın üsdünde, dört beş kişi de yazāris oğlānan senidine bişirir yeris. yaparis bazlamā da yaparis.

ADI SOYADI	Hatice Ayverdi
YAŞI	39
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	İnli Kasabası

Metin Numarası: II-25

BAZLAMAYI NASIL YAPARSINIZ?

gumpūri pateyi bişiris, gātaris onu hāmıra ō geldiği zaman dökeris, ō gelāmını aldıktan keri onnan keri yazāris uFağ uFağ sacı yağā ediris sacın üsdüne görüs bişiris. onnan sōna yeris. ē pilav edēris, onnan tarāna çorbasi ediris gine deminki annātdımı, dolma dolaris, badılcān bişiris, bōne ediris, börek bişiris, hoşaF_ederis bōne ediris bunnarı.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

düyünümüs bîf hâfta sürē. ilk önce ğız evine gideriS aqşam yaqarıS zabâhdan **5** yaqılırdı hinci aqşam yaqarıS. zabâh çehiz arabasını dolandırıS, başını bozarıS. onnan kēri deyivēcen ğāyi yā dū bî. başını atarıS adam oqūlā bōne başını atarıS onnan kēri ertesi gün de ane etmeĝini yedirıS. ne etmeĝini yedirıS onnan kēri bîf hâfta ğız gezē üş dört gün gezer, onnan kî bî gün ğalalı çehiz şeyi bōçası gider, çehiz sereriS, bî gün bazar gün de gelin inē bizim, ğına gecesi yaparıS. ilk önce bî oqucu çıqālā onnan kiri ğına gecesi gün aşam olür **10** şeyini ederıS, gelinnik ğeydirilē. dāmadınan oynarnā ğına gecesi ederıS onnan kiri yatcaqları zaman ğına yaqarıS gelini eline övērkenē bōne yaparıS ğına gecesini de. oynarnā yā çok oynarıS oyunu ôle bî oynarıSkine oyunu çok oynarıS. yiñi çıqan oyunnādan nēdi deyivē bî dudum ğı; oynarnā ğı. vallā bōne oynarıS işde.

DOĞUMDA NE GİBİ ADETLERİNİZ VARDIR?

vārdır, doūmu yapıqdan kēri qadın, bi pēlte götürüS, onnan kî āl yaşmaq ôrterlē **15** başına, çocuĝā ôrterlē. ğırq basmasın diyelik. çocuq da bōle olür. sarılıq olmasın diye sarı yazma ôrterlē çocuĝın yüzüne. anasına āl yazma şederlē ôrterlē ğafasına. āl basmasın diyelik edērlē onu da. daqārlā, hēdiyelik āltın dāqārlā. daqım getirilē, dāmada edēlē, ğızına daqım edēle, ğaynānasına edēlē, bōne yaşmaq edēlē bōle olür ô da.

ADI SOYADI	Mehmet Candan
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Deresenek Kasabası

Metin Numarası: II-26

DERESENEK KASABASININ ASLI NEDİR? NEREDEN GELMEKTEDİR?

yörük. vallā bilmiyom nerenin yorūĝū oldūnu da sarı geçili derler yāni. sarı geçili derler,amma hangi yörük, geldi yerleşdi? derenin,içindēdi köy. derenin,içinde. hē koyün ğuruluşu dē çok,ēski. yaqasenekden filan çok,evvel. bizim burası evel yāni. adam malcīmış gelmiş derenin,içine ĝonmuş geçi ğoyun tabi, malınan geçimi sālāyomuş sōra sōra çoĝāla çoĝāla işde iş deĝişdi tabi.

KÖYÜNÜZDE LAKAP VAR MI?

laķıp çok evelden laķıp üzerine hērkese lābı vardı bōle ayrı ayrı. bize ğara dayılā dēler lābımız. evet dā eveli şıhıvelōlugilimiş. sōradan ğara dayı olmuş, şindi soyadı çıkınca dā de işdi tabi. öle şiyine göre lāblar var canım.

ARA KONUŞMALAR

sōra sōra elbiseye döndēdiler sōra sōra. boydan ayağā bayan terzi, şindi beline peşkir balalādı beline dāmadın, gelin ērtesi gün bütün gelin alıcıları gelidin güveyin ayāna, güvey **10** bey mübārek ossun, güvey bey mübārek ossun, güvey de ölen üzeri bizim hūsrev öle oldu, gelin alıcının hepisi gelip bitēsiye ğadar. nelē lān nelē yā. ēskilē öldü yaw. antāriyi işde uzun antāriyi dāmat olduğū belli oldu bōle burdan şeyden şemikden boy entārisi bōle. bōle giyelē. şindi baķ genelevinde iki kişi iki genc vāmiş, birisi demiş ki; bu arķıdāş demiş hiş bi şey bilmeyō senin demiş dediĝin parāyı vīciz, biz iş görūken bu seyretcek demiş. orosbu **15** ğarıya o da demiş git yaw demiş öle iş mi olur yaw demiş. yani o hiş bi şey bilmeyōmuş da onnardan bī şey örenecēmiş göyā. baķ baķ meseleye baķ. nelē oluyo yaw. ne adanmā vā dūnyada yaw.

ADI SOYADI	İshak Bülbül
YAŞI	79
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Karamıkkaracaören Kasabası

Metin Numarası: II-27

GEÇİM KAYNAKLARINIZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

ō özelleşdi, satıldı ō burdan gitti. hā annāşildi dēy mi? ōrdan bu yanna bōle dānaķ ev annadın. şindi bura için çitçilik, hayvancılınan çitçilik ve hayvancılınan olūrdu şindi moturunan oldu. hāh bizde sarı veli barāji var sulaķ bizim orası, suyumuz var, ğaysı benim Fişne benim baķ hunnarı da ediyōS, faķat dōruyu edelim üretimimiS para etmeyō. yüz elli ğuruşa ğaysı vercem ben. çitçi miyin, su parası mı efēnim ne bu bir, ikinci hā devlet bizden **5** ğırmızı būdāyi almayō, bedōsda deyō o da ğuraķ seneye dek gelmeyō bu sene māduruS iki. köyümüz hayvancılık, inekcilik, işde ğoyunculuķ. şu dā bizim, doĝānnar bizim köyümüz bū, işde benim de bildiĝim bū.

KÖYÜNÜZÜN ASLI NE?

manav burası, manav burası dörüyü söyle. manav, manav dā hā yāni ğasdediyōn sen şindi biraz islāmiyete aykırı. nī diye; ğul haqqı almış yörümüş. herkes hērkesi aldadan **10** deyō, türkiye genelinde de bōle de onnan başğa biliceĝim yok benim.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

düyün, zenginin düyünü; düyün salonu var tantānalı olūr. benim ğaysıdan vercedin yiye hā. tantānalı olūr, he nēder işde olan ğınası günü olanın eline para yaqarlarlar para ceviriiler filan bişeyler hā bazar gün büğün bazar yā bugün gelin ener. bu da bu ğadar. yemek yaparlar, oyun oynarlar, silāh atarlar edērler bunnarı. yiye ben o oyunnarı bilmem ben **15** yetmiş doqız yaşımdayın. hāh adamın canı nası oyun isderse onu oynar. hā köy oyunu yāni esās ā şehīr müzik deıl çalgıyı dutarlar en çok burda. çalgıyı kim çalar şurda uyanık köylülē vā onnar çalarlar.

ASKERE GÖNDERMELER NASIL OLURDU?

o iyi. askere göndermē çocukları böle dāvet edēfler qaş gün günü varsa eyer askere çocukları dāvet edērler ev ev dāvet edērler selavātılar, oqurlar. cāmin önünde duva **20** edērler gider, gider. askerden gelir işde öle. hā biraz da hā bu gelenek buranın geleneĝi atāya itaātdir. nesil bozulmuş. bū bū var mı sorcaĝın?

ARA KONUŞMALAR

ben saña bişey anādım, sōliyem mi? yüzde doqsan doquzu ğāri meşrū geçinir buranın. hāram, senin ekinin yāyār onun ekini yāyār onun merāsını sürer, onun efenim çayırını otladır böle. hā kendi parasıyan geçinen üzülür ğopmaS, üzülür ğopmaS. başına nusūmet **25** gelmeS ben hācıya iki kere gitdim. şurdan bir ğıram bişey geşmedi eyer iki dene ğayısım varısa biri yolcuya veyā şıye virin burda o az benim kökenim ıspartalı ben esās buralı deĝilim. bura geleli yetmiş sene olmuş ben yetmiş doqkuz yaşlerindeyim. babamın anamın ardından gelmişiz bu böle. dā evelā adama yirmi milyōn verisin. yaw şurda şunu edivē lan yok gitmeS orda oyun oynar gide gide hırsızlık eder, haydutluk eder bi şey eder yāni buranın düzeni **30** bozuk. sen bana dōru sōle dedin ben de sana dōru sōlüyōn. ha metisena edersem yalan sōlerim yalanı sevmem ben. bū bū.

ADI SOYADI	Yılmaz Şahin
YAŞI	52
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Karamıkkaracaören Kasabası

Metin Numarası: II-28

KASABANIZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

belediyeden tēmin ederseniz dā sālıklı olur yāni şey dā bilimsel dā bōle sālıklı bilgi edinmiş olursunuz. dört māhalleden oluşur āynı zamanda bin doğuz yüz atmış yedilerde belediye olmuştur, dört māhalleden oluşur belediyelikdir beldedir. bu konuda şasabanın içine çıkarsanız çok sālıklı bi bilgi, büyükden, güccükden, ortā yaş ğurubu, geş nesilden, yaşlılarımızdan dā sālıklı bilgi alırsınız. işde dedimiS gibi. **5**

DÜĞÜNLERİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

mutlaķa mutlaķa mutlaķa yāni genelde burdā şindi son zamannarda görücü usulūle genelde zāten günümüzde de öle görücü usulūle taraflar birbirini tanır tabi genelde bu dāmat adāyla gelin adāyının bālı olduğu bişey anniyō musun? onun için örnēĝin benim kendi kızım da nişānlı örnēĝin iki üç ay önce biz görücü usulūle bōle tanıma usulūle nişānandılar önümüzdeki işde ağustos, eylül ayında düyünleri olcaķ nāsib olursa tabi. bunun gibi. şindi **10** taraFların ō artık zamānına, vaķtine, işinin yo_ünluĝuna baķar düyün zamāni genel olárak genel olárak ālenin yaķınnarı gider birinci derece yaķınnarı kız isdemeye tabi bu olduğu zamān önce bī çay faslıla başlar arķasından işde konu, komşu, çevre, nişāndır toplu ādetler bu şekilde devām eder. genelde körölu gibi, genelde bū efendime sōliyen bu ege mālum zeybek, genelde bū ğadinnar aramızda ğadinnarın oyun durumu arasında körölu diye bi oyun **15** vardır bunu genelde sergilerler, bunu şe yapmıya çalışırlar. körölu oyunu işde genelde körölu eyvās şeklinde bunun gibi devām eder. düyünner ařaĝı yoķarı nişān olduğdan sōna bir hāFta alır verir mesela bir hāFta. diyelimkine bugün pazar, bugün hārç çıkılır genel olárak, ē olan ve kız çevresi, kīz etrafı tamāmen oķunur, oķuntu şeklinde düyün salonumuS vardır orda hārç yıkılır düyünün başlanĝıcıdır bū, hārç çıkma dērler, ē bir hāFta süreyle kız hārç **20** çıktıldıktan sōna bir hāFta kız yaķınnarı kız dāvet ederler genel olárak. onnan sōna işde diyelim ilk pazērtasi, perşembe günü olan ğinasıdır olan tarafı ğıza, kına yakmak için hāzırlıklar yaparlar ō şekilde ō ādet geşdikden sōna cumārtesi bir hāFta sōna artık cumārtesi

altıncı günü kına gecesi der olan tarafının aynı zamanda kız tarafının o şekilde devâm eder. bîr ertesı hâfta da gelin alınmış olür yâni bu şekilde bî. yoğ gelin ertesı diyē bî, mutlakā **25** ğarşılıklı bişeyler olür da o şekilde artık gelin aldığdan sōna genelde bitmiş olür şey. mesela toplum toplumsal şeylē yâni, çalışmalar.

ARA KONUŞMALAR

vallā genelde biz bōyüklerrimiSden aslında bizim mütarlığlarda bōle bî defter dutulsādin geşmişden daĥā bî sālıđlı bilgiye sahib olürduğ de_ıl mi. mesela genel oláráđ bî benim bî mütarlımın bî deFteri olsādin benden önceki dönemden tā köy yapısından **30** gelerek şindi dā sālıđlı bilgiye sahib olür genelde yörük. yörük kökenli yâni şasabanın kuruluşu, uluşu. yoğ manav diye bî ôle bî şe olarak genelde bî bilgiye sahib de_ılım, ôle bî duygum da yoğ yâni. genelde dediğim gibi işde yörük kökenli. manav oláráđ ôle bî duygum, ôle bî bilgim bōyüklerrimizden filan bōle bî bilgim olmadı. genelde eğitimde de görmedik mesela bū ilkoğul eğitiminde de yānsır yâni şasabanın şeyi de_ıl mi? orta ođul eğitiminde, **35** ilkōretimde mutlakā bū yānsır köyün, şasabanın kuruluşu, köyün kuruluşu. onun için bu şekilde bōle bî bilgiye sahib de_ılım.

ADI SOYADI	Orhan Akay
YAŞI	45
ÖĞRENİM DURUMU	Orta okul
DERLEME YERİ	Karamıkkaracaören Kasabası

Metin Numarası: II-29

KASABANIZDA GÜNDELİK YAŞAM NASIL DEVAM EDİYOR?

ğonuşuluyō, muĥābetler oluyō, şindi ğāvede millet. ğāvelerde oturuyōlar. evlerde fazla çıkmıyō ēskisi gibi, vidi_olar şindi, visidi, bilmem neler. kültürü biraz etkiledi, ğopukluk var milletde de. tarıma dayalı. būday, arpa, pancar, biraz bāçe var yâni tam de_ıl de normal. olür, şeker pancarı. nisān ayı, mart, nisān işde ayında ekiliyō. martdan sōna, burda çayda bu bölgede var. geçim zor çok zor. geçim çok zor. ēskiden pancarı ekdik mi bir ay sōna **5** avānslar çığardı şindi avānsları vermiyōlar. yardımcı oluyōdu devlet. o imĥān da bitdi. yâni būdayda arpada da ēski fiyātlar yoğ. ēski nazarān olan mazotu, girdiyi ğarşılıyōdu. ğübriyi mesela, o yoğ. yoğ yoğ. bu da önemli bişiy oldu ortada.

KASABANIZI ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

ğaramık ilerde ğaramık köyü var. zamanında ora belediyelimiş, bullar oriya bālımış ğaraca_ören olarak ordan alıyō diyōlar. atalarımız bōle der bize de. ğaramık il, ğaraca_ören **10** belde gibi yāni. ğaramık_ğaraca_örēn bōle geliyō diyōlar. biz bōle biliyōS. ē ama ğaramığın bu ot kökeninden olduğunu veyā şey belki, bağ ōrda göl var ot kökeni ğaramık hafiften belki ordan oriya yerleşmiştir. ğaramık köyü vā yā, ğasaba oldu. on kilōmetre filan var bize, belki ordan yāni ōle geliyōdur.

BAYRAMLARINIZ NASIL OLURDU ESKİDEN?

çoçlar geziyōr dā ō gezme de devām hemen sürüyor. zabāh namāza gideriS. **15** namazdan gattıktan sōna çocuğlar bayrāmleşir, evleri gezerler eş, dosd giderler yāni. odalar var māhalle odaları odaları çıkar yemek yerler bī yerde ō ādet devām ediyō. o durumlarda filan iyi köy. yārdımcı oluyō da birbirine çok da yārdımcı olūr bōle şey oldūna göre. ğīda ğalana ossun, bī iş konusunda ossun veyā bī sıkıntıda olana filan ossun yārdımcı oluyō yāni. imece oluyō yāni yārdım ediyō millet birbirine. ama bōle ğalana, gelene, yolda bī yārdımcı **20** olulā yāni. mesela tırağdōr yolda ğaldı, ğoyup da gelmeS ğonşu, getirī yārdım eder yani. ōle bī ücret ğarşılığı filan olarak de_ıl bunu. insanlık şeysi olarak yaparlar. yāni bu devām ediyō dā.

ARA KONUŞMLAR

çāyı duymadığ ama genelde işde köyün üstlerine yerleşim yerleri var ordāmış, yılandan durulmamış burāya ěnmiş derler. ōvada bir iki yerde yer var, ōrdan bura toplāmışler deyōlar ama kāsın bōle bī bilgi dedem de dōdu, büyüdü burayı biliyōmuş hēp bōle biliyōS **25** geliyō yāni. yok, balıççılık yok. göl nerde on kilōmetre bize ō ğaramık köyü. sādece şūrda çay aқыyō geşler bahārın bōle olursa beş on balıç dutuyōlar. ğayı çayı geçiyō üş beş kilōmetre aşağīda sāde. bi yakının öldū zaman cenāze eş, dosd toplanır cenāzeyi defnideriS bī başsālīğı. mesela ōlēn taraFa çok yārdımcı olūr millet. ēzginnik hissediliyō tabi ōlü tarafında, yārdımcı olunur, cenāzeyi ğaldırırlar. cenāzeden sōna bōle işi gücü varsa onu topleyōlar, ōlen **30** yağınnarı, eş, dosdu topleşir bir hāfta on gün onun evinde yemēni yerler, içerler, yārdım ederler bu şekilde. cenāzeyi defnitmeye filan giderken yārdımcı olūrlar, ōle ğābir parasıdır, şū, bū başka köylerde ōle oluyōmuş. ğābir ğazmıya gidenner para isdiyōlarmış herālde. ğırkı ş_u_an şū sıralā ğağdı. şindi perşembesini edēriS, öldū gün ōlü yerinde ğonşular toplanır.

perşembe gün cenāze sahibi işde perşembe şe eder gırkıını eder. eş, dosd, işde yemek yètir, **35** guran okunur, melût okunur. yılı olür, elli ikinci gecesi olür. onnan sōna ôle. o gōnulāda yārdımcı olürler. dutgunnuş bek ileri etmeyōsa da biribirini dutar yāni. bī sülāle olarāş veya bōle bī mahālle gōnşu olarāş Tutgunnuk devām ediyō dā. ama bī genel durum olarāş köy böyüdü baş belde oldū, çin ēski ō gadar olmaS. dā çok ēski laşablardan geliyō yā. mesela alēddinnēr dirle bu ustāya, deveci, ōlu der, boyvōdalār derler, topçular derler, ūçlu, ōlu **40** derler. dā çok, yeniçeriler var mesela. çok bōle. dā aklıma geleni, sülāle bunnar bōle. bilemīcen, yō şindi yānlış gōnuşurun. ēn ēskiyi bilemīcen. bilmiyōn ama dedem, dedem dedesi hēp buradadı mesela yüz yüz elli yıllış var ôle oldūna göre. dedesinden gelmelik der dedem bilmeyōn devāmlı burdāmışlār. ēskiden arāzi bōle gōnşu arasında hēp arāzilerimiz az çok var. neden oluyō bū tabi ēskiden. ēski yāni āma genelde ēskidir yā bū da az hemen az **45** bōle bī yok yabancı kōyde. bizim bidimis ôle bī yabandan gōçüp gelip de burā yerleşen hēmen hēmen hiş yok. benim mesela yaşıım kırş, kırş beş aralarında, birbiri kök, birbirine gelip giderler evet.

ADI SOYADI	Mevlüt Avcı
YAŞI	58
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Pazarağaç Köyü

Metin Numarası: II-30

KÖYÜNÜZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

bilemiyōS yaw hiş arāşdırmadış dā onu, onu bilemiyōruS. çok ēsgi, çok ēsgi bī köy. burası bizlē ō bayramlarda bayramdan ēvēli ārife günü, ārife günü ikindinnèyin yediden yetmiş evde olan bütün erkeklē ikindi namāzına gidēf. ikindin namazına çıkdıktan sōna gene yediden yetmiş bütün erkekler el birliğıyle hēp berāber mezārlıga gideriS, mezarlış ziyāretine gideriS, mezārlışda hüyümüs vādır. hüyükde oturulür gūrāni kerīm ezbere gūrāni **5** kerīm bilenner ēzbere gūrāni kerīm okūr, hoca ōrda güzel bī duva edēr toplu vaziyētdē, toplu vaziyētdē duva olduşdan sōna hērkes şalkar, gabirini başına vārīf hērkes kendisi ne biliyōsa onu okur, dağıtır. bayram günü de dā önceleri bu köyde yirmi beş otuz tāne oda vardı, bayram namāzı da elbircēk gene aynı gıldığdan sōna hērkes grub grup, sülāle sülāle odasına çekilir odasındā yemek yerler, hērkes hēr evden yemeğı yidikden sōna bayramlaşma **10**

başlar bizde yemekden sōna, yediden yetmiş aralarında bī husūmet yoᵁsa hēer kesimdēn hēerkes bayramlaşır, bu kōyde. hē bayramlar güzel bī bayram olūr, güzel bī bayram yaparıs. huzur içerisinde ôle geçer bayramnar.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

düyünnere gelince bizde düyünner çok ağır olūr. bayā ēski usūl düyünner de aynen ôle. bī öndünç muᵁabiline giryō düyünnēr birbirine. hā düyünner şindi bizde; dünürcü **15** gidib ğız bitirdikten sōra söz kesimi olūr, söz ālma olūr. olan evi toplanır eşini, dosdunu okur ğız evi de ğızları taraFından okur. orıya gider ğızın evinde söz alma töreni yapārlar, gene imām yanımıSda olūr imām bī duvā yapar işde bunnar münāsib gömüşlē siz ne yapıyōsunuz ğonşular der, biz de allāh mutlu eylesin iki taraFı da hayırlı etsin deriS bu iş biter söz ālma dā bu. onnan sōna nişan töreni çok paᵁalı olūr bizde, nişan töreni olūr. bī kaş gün **20** sōna nişan töreni olūr, nişan töreninde de taᵁı taᵁārlar kıza kız evinde olan evinden ᵁadınnar toplanıp onda erkekler pek toplanmaS ôle. hēmen bī yemek yerler sadece erkekler buᵁa biz şerbet deriS, buᵁa biz şerbet deriS, bu şerbet içmedir şerbet içmesinde kızın başına taᵁı taᵁarlā, altındır vesāıredir şudur budur, hā donnuᵁdur şudur budur neyse bunnar olduᵁdan sōna kızın başına düşen bu şeylē var yā taᵁılar, taᵁılardan mütēvīt bunu toplarlar onnan **25** sōna bī elbise görmeye giderler. elbise görmede elbisesini alırlar, beyaz eşyāsını alırlar daᵁā önceleri perşembe günü hārç dērdik biz olan evinden ğız evine gider ğız evinde orda yemek hazırlanır yenir, harç yıkılırdı bir hāFta ğızlar ğız başı dērdik ğızlar ğız başına gezerlērdi o şindi kaᵁdı. şindi perşembe günü harç yıkılıyō usūlüne göre bi gün duruyō cumartesi gün bī ğına gecesi ediyōlar, ğına gecesini yapıᵁdan sōra gene aynı hēerkes gidiyō dāmada taᵁısını **30** taᵁıyō, ğız, ᵁadınnar ᵁadın evinde, ğız evinde erkekler erkek evinde düyün salonunda düyünnerini yaparlar. ertesı günü ôlenden sōra gelini alırlar. bizim düyün usūllerimiS bōle.

KÖYÜNÜZÜN ADI NEREDEN GELMEKTEDİR?

işde onu bilemiyorum. pazaraᵁaç ᵁasabasının adının nereden geldiᵁini bilemiyōm. hiç aᵁlımıza gelib sormadıᵁ da. ama pazar pazar önden geliyō, pazaraᵁaç deniliyō, bunu yani bunu hiç sormadıᵁ bilemiyorum nereden tā ēskiden beri bōle yāni hiç büyüklerden de ne **35** şekilde nereden geldiᵁini de duymadıᵁ ēskiden odalarda oturuduᵁ araştırma yok. bu şekilde hocam.

ARA KONUŞMALAR

şey altı bin nüfusu var, ordan eski bizim köy bizlerden karaca, örenden büyükler. Fakat bu isimin nerden geldiğini hiç araştırmadık da bilemiyorum. de, il de, il. de, il türkmen de de, il. bilemiyorum onu da işde bu şeylere türklere manav diyolar heralde öle bişey **40** söz konusu. var manav deniliyof, manav diyoları heralde. manav diyolar manav. manav diyolar, yörük de, il bu köy. de, il de, il, ya şeyi mesela geleneğimiS göreneğimiS adetlerimiS yörüklerle, türkmennerne böyle beşzer Fakat de, ilisi köy yörük de, il. türkmen de de, il manav. o şekilde.

ADI SOYADI	Mevlüt Zerdali
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Pazarağaç Köyü

Metin Numarası: II-31

KÖYÜNÜZÜN KURULUŞU HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

macurlar manav der manav. bizim buriya macurlar. çerkesler manav der yani bizim buriya manavımız burası. etrafı çerkes köyleri, macur köyleri manav der bizim buriya. türk, türk başga bişey yok yani böyle bi yani sadan soldan toplama bişeyi yok. göçü de yok, içine gapanık bi köy. yerli tabi.

GEÇİM KAYNAKLARINIZDAN BİRAZ BAHSEDER MİSİNİZ?

arpa, büdey, beyaz mähsul; pancar, fişne, kıyısı, şeftali, kiraz yani meyvelerin hepsi **5** bulunur aşağı yukarı. pancar çok meşur. kıta, kıta uygulayınca çitçinin işi bitdi. çok pancar yatırıldık çok, üç yüz ton, dört yüz ton, e şimdi yok. kıtayı uygulā uygula uygula dört yüz tonu yatdılar yüz elli tona kadar düşürdüler. kıta olmasa çok iyi ama kıtayı uygulayō artık neden uygulanıyō ne zaman galkar onu bilmeyōS.

YEMEKLERİNİZDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

şimdi çorbadan dut baklavadan çıkcağsın. aklına hangi yemek geliyōsa, yani **10** yemeklerin hepsini yaparlar düyünnerde. mesela çorbalar; tarhāna çorbası olsun, mērcimek

çorbası ossun, şēhriye ossun çorbalar, çeşitli tabi çorbalar. onun hāricinde yā sarmaları yaparlar, baklavāsini yaparlar Tatlı olarak da yāni aqlına ne yemek geliyōsa hepsini yaparlar, uygulanır. yemek ciḥētimiS çok boldur. dek gelse de gitseniz nāsib olsa da. geniş, geniş oldukça geniştir. bilirlir bilir bu eftāl döker bũ. arabaşı, hēle bī de tel hēlva çeker. **15** pişmāniye, şeyin izmitin pişmāniyesi gibi. tel hēlva deyiverin. ēski çok çoğ_oda varıdı yāw, bitdi yaw bitdi gine de var hā ôle bitmiş di_ıl. musāFir yerlerimiS var, yāni gelen gelen musāFir açıķda ğalmaS evel allaḥın iznile. açıķda ğalmaS, aķşam da yemeğini yidikden sōra yatağını temīn ederler. aķşam ne bişirdilirse. ewde ne bişirildise ō gelir. bī evden bī kişiden di_ıl. kaş dene odanın müşterisi varısa hepsi getirī yimèği. yemek cinsi boldur çeşitleri. **20** on kişi de yemek gelir yani gelir.

OYUN OYNAR MIYDINIZ ESKİDEN?

ne gibi oyun? oynanırdı oynanırdı. yüzükdür, tura batdıdır oynanırdı. aķdara çekilirdi. aķdara şindi yazārlar bī nevī şey oluyō aķdara amma bi nevī ğumar oluyō yāni. hani yazıyōn, çekiyōn saņa çıkāni sen yapıyōn, baņa çıkāni ben yapıyōm. ôle dī mi? ğumar olmayō mu bũ? oluyō. tabi canım eski tat şindi yok. ēski tatlar ğalmadı daḥā ēski büyüklerimizin biz **25** yanında baca uzamazdıķ, diz çökēf odalarda oturıduķ. şindi ō yok, şindi yok. şindi okuyōn deyō adam, ben tāsıl yapdım deyō, büyük ne göçcük ne onu hiç bilmeyō. bunu iyi bil. ama imāmḥātibe gidennēr biraz seçiyō kendini. ō onnarda biráz var bōle. ama dā ēskiden ne bilem bizim geşlimizde, bizim ufaķlimızda büyüklerin önünden geçemezdik hēt dedi mi orda biterdi. bōle. **30**

ASKERE GÖNDERMELER NASIL OLURDU?

askere göndermeler gurub hālinde mesela diyelim yīm beş otuz kişi bī anda kağıdı çıķmış bī kendine ve bī oda temīn ederler toplantı yeri günü bitesīye ğadar ōrda aķşamnarı ēlenirler. hērkes eşi, dosdu dāvet eder şeyleri, askerleri gidesīye ğadar, sōñ şey binceği güne ğadar dāvetler kesilmeS hērkes eşi, dosdu isderse düşmān ossun giderse dāvet eder yāni hiş seçmeS içinden düşmān dāḥi ossa askerin birine der yāni askerlere de böyün benim **35** yemeğim var buyursun der hēpsi gelsin dēr hā gelen gelir gelmen gelmeS. bu iş ôle deām eder bizim. aşāği yoķarı bir ay filan bũ bizim şeyler çālgı, cümbüş, dēfdir nese bũ ēlencek yerleri bulunur yaparlar askerler. bũ akerlerimizin şeyi çok güzeldir tam gitçeklerinden iki gün ēvel sülüs aldıkları gün bũrda, belediyēnin öñünde toparlar hoca halkı bũrda do_āsını yapar, hērkes nere gitçese ismīynen, adīynan, şanıynan hāporlō bağıra bağıra onnarı **40**

tanıdır halka, h̄erk̄eş halk alķışını yapar onnarı sırya dizer, h̄erkes varır onnarınan vedālāşir
 ērtesi gün savarlar. ādetlerimiS bōledir. asker uđūrlaması çođıyidir bizim, çok çōķ güzeldir
 bōle. kōy yeri nolcāk dā işde.

ARA KONUŞMALAR

çok ekilirdi çōekilirdi. şindi ō ekim h̄ava şartlarına göre mart ayını sonnarında yīm
 dôrdü, yīm beşi mart, nisānın ikisinè, üçüne bōle bāzan rastlar h̄avalar soūķ olduđū donar **45**
 diyelekden ekmeSler ō mevsimde ekilir bitilir işde. çok ekerdik, şindi kıota uygulayınca h̄erşey
 ğaldı. kıota māfediyō bizi. çitçiyi māfediyō, kıotalar kıaķıvēse dā iyi mālzeme olcāk.

SÖZLÜK

A

- ā : ağa (II-7.55)
- a.āç : ağaç (I-13.15)
- ā.īl : Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği, çit veya duvarlarla çevrili yer. (I-4.102)
- ā.īrlıklı : yoğunlukla (I-5.56)
- abdāslā- : abdest aldirmek.(I-7.12)
- abes : tuhaf. akla aykırı. (I-2.69)
- accıġ : azıcık (I-1.20)
- ādet : adet (I-2.67)
- afyon : haşhaş kapsüllerine yapılan çiziklerden çıkan bir tür zehir. (I-5.61)
- aġırlık : Çeyizini düzmek için güveyin geline verdiği para. (I-2.142)
- ākağ : adak (II-14.12)
- akārim : Akkonak, Çay'a bağlı bir kasaba. (II-7.93)
- ağçal : Akçal (I-5.21)
- ağharremō : Akkonak. (II-7.33)
- alaca aş : Bir çeşit yemek, türlü. (I-35.23)
- alaF : alev (I-31.68)
- alākdirik : elektrik (I-30.17)
- albastı : loğusa döneminde annenin ateşlenerek hallüsinasyonlar görmesi. (I-22.25)
- al'tmış : altmış. (I-6.3)
- āmet : Ahmet (II-13.10)
- āminlik : Sıra yemeklerinin sonunda getirilen tatlıların genel adı. (I-2.43)
- ana- : anlamak (I-4.6)
- anāne : gelenek (I-5.44)
- āniġ : ağanın, "varlıklı kimse." (I-5.29)
- antāri : entari (II-26.12)
- arābařı : Tavuk etiyle yapılan ve tepside dondurulmuş hamurla yapılan bir çorba. (I-1.35)
- arğādeř : arkadaş (II-7.6)
- arğıdāř : bkz. arğādeř (II-7.6)
- aS : az (I-1.14)
- asas : esas (I-3.20)
- āski : bkz. esgi (I-13.15)

- äskiden : eskiden (I-1.20)
 assālt : asfalt (I-4.10)
 aş : Yemek. (I-7.1)
 aşā : aşağı (I-3.35)
 āşam : bkz. āyşam (I-34.42)
 aşşā_ī : bkz. aşā (I-5.24)
 äT : et (II-10.8)
 atáşlanırımış : ateşlenirmiş (I-1.27)
 atnan : Adnan (I-15.13)
 avāç : bkz. a_āç (II-14.22)
 avcilik : avcılık (I-3.29)
 avķı- : El ile sıkmak, yuvarlamak. (II-6.57)
 ävler : evler (I-1.54)
 āyşam : akşam (I-11.18)
 azcık : bkz. accıĝ (I-31.116)
 äzı açık : ağzıaçık “Peynir, kıyma veya mercimekle yapılan bir çeşit börek.” (I-12.22)

B

- ba_ā : bana (I-9.22)
 bāçe : bahçe (I-19.102)
 badılcan : patlıcan (I-7.1)
 baķlûwa : baklava (I-2.107)
 balo : salonda yapılan düğün. (I-19.18)
 bāmya : bamya (I-18.13)
 barabar : beraber (I-26.2)
 barnām : parmağım (I-19.78)
 bastı : Patlıcan ve kabakla yapılan bir çeşit kır yemeği. (I-1.32)
 baş boz- : gelinin başına kına yakmak. (II-4.32)
 başı ôv- : gelinin başına kına yakmak. (I-13.30)
 başlıcāna : başlayacağına (I-2.13)
 başlık : Gelin kıza verilen para ve değerli eşyalar. (I-15.33)
 bayā : bayağı, çok. (I-1.30)
 bazar : 1. pazar (I-11.29), 2. Çarşı (I-25.11)

- bazertesi : pazartesi (II-14.15)
- bazlama : Mısır, arpa, darı ve buğday unlarından yapılan saç ekmeği. (I-12.19)
- bēg : bey (I-24.3)
- bek : pek (I-3.25)
- bele- : Çocuğu kundaklamak, sarmak. (I-12.4)
- belināri : öbür taraftan. (I-18.33)
- bī : bir (I-31.10)
- bilāder : birader (I-15.22)
- bilāssa : bilhassa (II-6.47)
- bilışim : bildiğim (I-4.12)
- birōşça : bir hoşça (II-19.15)
- bişik : pişik (I-12.5)
- bolvedin : Bolvadin (I-2.46)
- bôrek : börek (II-1.25)
- bôrtle- : az haşlamak. (I-11.16)
- bôrū : böğür (I-6.1)
- bôrölce : fasulyeye benzer bir bitki. (I-1.21)
- bôyle : böyle (I-2.2)
- bozūyük : Bozhöyük Bilecik'e bağlı bir belde (I-5.29)
- böün : bugün (I-25.15)
- bögün : bkz. böün (II-4.2)
- böyük : büyük (I-27.35)
- böyün : bkz. böün (I-25.15)
- bûba : baba (I-2.70)
- būday : buğday (I-9.23)
- būdey : bkz. būday (I-33.18)
- bulāşikçi : bulaşıkçı (I-1.9)
- bulēyon : buluyorsun (I-1.41)
- buᅇar : pınar (II-7.68)
- buyūn : bkz. böün (II-23.4)
- bükme : Yufka içerisine peynir, patates konularak yapılan börek. (I-12.24)

C

cembēr : Kadın başörtüsü, yemeni. (I-11.31)

cingan : Çingene (I-34.49)

*coğ coklu : neşeli, eğlenceli. (I-11.33)

Ç

çal- : Bir şeyin üstüne bir şeyi sürmek. (I-13.27)

çeki : Kadınların başlarına bağladıkları başörtüsü. (I-19.19)

çele- : Bir şeyin yönünü vurarak değiştirmek. (I-11.2)

çereS : çerez (II-17.22)

çeyiz kânısı : gelinin ziynet eşyalarının konulduğu araç. (I-2.58)

çizma : çizme (I-5.71)

çifçilik : çiftçilik (II-18.10)

çitirik ol- : topak topak olmak. (I-20.9)

çobannık : çobanlık (I-36.18)

çoçlar : çocuklar (II-29.15)

çoğ : çok (I-11.27)

çomçō : kepece (I-13.6)

*çom oyna- : Ağaç parçasını yere dikip onu yıkmak için yapılan bir oyun. (I-33.27)

çorū : Şuhut'a bağlı Demirbel kasabasının eski adı. (II-7.100)

çömçe : bkz. çomçō (I-26.25)

*çözdüm : Davarın iç yağı. (I-11.24)

D

da_ā : daha (I-1.3)

dā_ul : davul (I-18.10)

dā_ūt : Davut (I-24.137)

dağğa : dakika (I-31.42)

dam : yaylada kalmak için yapılan ev. (I-26.30)

dane : tane (I-30.23)

- daşhān : Taşhan (II-2.26)
- dāvat : bkz. dāvet (I-2.3)
- dāvet : davet (I-1.1)
- dawetiye : davetiye (I-2.18)
- dāyir : dair (I-2.13)
- dē : bkz. deyil (I-11.7)
- de_īşti : değişti. (I-2.60)
- dellāl ūned- : düđün sahibinin düđününü davulcuyla haber ettirmek. (I-19.4)
- dene : bkz. dane (I-4.2)
- dengin : Küçük çuval. (I-13.21)
- de'nk : denk (II-21.2)
- desdere : testere (II-15.96)
- dèwām : devam (I-14.50)
- deyil : değil (I-1.9)
- di_īl : bkz. deyil (II-23.4)
- dibek : Tunç veya tahtadan yapılmış havan. (I-13.15)
- diğil : bkz. deyil (I-2.140)
- direkdor : traktör (I-33.17)
- do_a : bkz. duva (I-9.7)
- do_ān : doğan (I-12.1)
- do_ō : bkz. duva (I-24.90)
- dolluğ : Karın şişkinliği şeklinde beliren hastalık. (I-18.37)
- dōmaniç : Domaniç (I-24.18)
- domatis : domates (I-5.57)
- dombáy : Manda (I-9.28)
- donnuğ : elbise. (I-19.7)
- doñluđ : giysi. (I-2.81)
- dōru : doğru (I-2.21)
- dost' : dost (II-2.10)
- dörd : dört (II-17.25)
- durmeyōla : durmuyorlar (I-1.3)
- duva : dua (I-2.9)
- duvāk : gelinin başına örtülen örtü. (I-2.72)
- duz : tuz (I-11.2)

dürū : düğün sahiplerinin akrabalarına gönderdikleri hediyeler. (I-2.76)

düyün : düğün (I-2.10)

E

ēīimiz : evimiz (I-12.30)

ecik : bkz. accıg (II-19.8)

ēğşi : ekşi (I-7.9)

ekmāk : Ekmek (I-25.11)

ēlence : eğlence (II-8.3)

ēlençe : bkz. ēlence (II-18.25)

emirdā : Emirdağ (I-24.22)

emme : ama (I-4.20)

erazyōn : erozyon (I-24.60)

ēsgi : bkz. esgi (I-30.1)

esgi : eski (I-27.2)

ēsik : eksik (II-7.20)

ēsirān : kazan ya da teknedeki hamuru kazımaya yarayan bir çeşit ağaç. (I-31.46)

*ēşgin çek- : Gelin kına gecesinde gelini ağlatmak için türkü söylemek. (I-19.10)

eşgiyā : eşkıya (I-34.20)

evrenān : “Çay’ın Eber kasabasındaki bir tepenin adı.” (II-14.1)

ēy : bkz. èyi (II-24.4)

èyer : eğer (I-3.9)

èyi : iyi (I-18.45)

eylen- : eğlenmek (I-2.8)

eyvāS : Ayvaz (II-28.17)

ezen : ezan (I-12.11)

èhtiyarladık : ihtiyarladık (I-2.41)

F

- Fağat : fakat (I-30.25)
 fasille : fasulye (I-18.23)
 ferāce : kadınların giydikleri, mantoya benzer uzun üst giysisi. (II-7.28)
 ferfene : ortaklaşa yapılan yemekli, içkili toplantı. (I-3.3)
 fīl : fiy, yem bitkisi (II-18.11)
 fişne : vişne (I-3.25)

G

- ğāim : kavim (I-12.33)
 ğabil : kabul (II-20.38)
 ğadağ : kadar (I-2.45)
 ğadı : kadı (II-7.79)
 ğalın gel- : çok gelmek. (I-3.5)
 ğāli : gayrı (I-2.27)
 ğālik : bkz. ğāli (II-17.28)
 ğālin : bkz. ğāli (II-7.22)
 ğālin : gelin (I-18.11)
 ğamyon : kamyon (II-10.12)
 ğapıt : kaput (II-4.4)
 ğara haber : sıra yemeklerinde yemeğin sonunda yenen tatlıların genel adı. (II-2.19)
 ğasdambonnu : Kastamonulu (I-30.62)
 *ğasıtı : koltuk altı (I-12.1)
 ğaş : bkz. ıas (II-17.19)
 ğaşşınan : kaşık ile (I-3.15)
 ğātmē : bkz. ğātmēf (I-12.17)
 ğātmēf : Tandır ve saç üzerinde pişirilen yağlı ekmek. (I-11.8)
 ğāve : kahve (II-17.14)
 ğayığ : kayık (II-7.85)
 ğayınna : kaynana (I-1.24)
 ğāylı : bkz. ğāli (I-7.8)

- ğaymā : kaymak (II-10.2)
- geçiriymiş : geçirmiş (I-1.27)
- gelincik : gelince (I-24.7)
- gēmiş : gelmiş (I-18.9)
- genc : genç (II-26.14)
- gendi : kendi (I-8.12)
- genşler : gençler (I-2.41)
- ğına : kına (I-2.12)
- *ğındırā : kamış benzeri bir bitki. (II-12.9)
- ğış : kış (I-3.1)
- ğıyma : kıyma (I-31.13)
- ğıymat : kıymet (I-24.60)
- ğız : kız (I-2.1)
- ğız düzün- : Kız gibi giyinmek. (I-21.24)
- gişi : kişi (I-30.20)
- ğoleylatı : kolaylaştı (I-9.17)
- ğoltuğ : koltuk (I-31.102)
- gômnek : gömlek (I-34.3)
- gônük : Göynük (I-33.5)
- ğonşu . komşu (I-11.35)
- ğônü : bkz. göynü (I-32.4)
- ğordela : kurdele (II-1.11)
- ğoyun : koyun (I-26.11)
- göçè : Tarhana, bulgur yapmak için kullanılan kırılmış buğday. (I-1.15)
- *göçe yuvalā : Kırılmış buğday ile yapılan etsiz köfte. (I-1.17)
- göynü : gönlü (I-8.22)
- gözel : güzel (I-11.8)
- ğuldur : kötü, çelimsiz. (I-19.54)
- ğumāndan : kumandan (I-24.38)
- ğumar : kumar (II-31.24)
- ğumpuri : patates (II-25.1)
- ğurtlu : Kurtlu, Bolvadin'e bağlı bir köy. (I-24.64)
- ğuşānè : tencere. (I-19.19)
- ğuy- : koymak (I-9.17)

güccük : küçük (I-11.7)

güççük : bkz. güccük (I-9.39)

güleş : güreş (I-21.23)

güzlem : Yörüklerin en son oturdukları daha az serin ve köye yakın olan yayla (I-24.24)

H

ḥabar : haber (I-2.2)

ḥāFta : bkz. havta (I-1.11)

hakġaten : halikaten (I-2.114)

ḥālīç : hariç (I-19.87)

ḥamām : hamam (II-5.6)

ḥāporla : hoparlör (II-18.18)

hāpsi : hepsi (I-2.29)

haşġeş : haşhaş (I-8.15)

ḥāşġeş : bkz. haşġeş (II-23.18)

hāşġış : bkz. haşġeş (I-1.19)

havta : hafta (I-2.61)

heç : hiç (I-8.25)

henī : hani (I-5.74)

herālda : herhalde (I-1.27)

ḥērkāş : herkes (I-13.14)

hevik : alüminyumdan yapılmış kova. (II-10.32)

hızmat : hizmet (I-31.109)

hinci : bkz. hindi (II-25.6)

hindi : şimdi (I-17.23)

hindik : bkz. hindi (I-24.46)

hizmeġar : hizmetkar (I-8.14)

ḥōşaF : hoşaf (I-4.20)

höküm : hüküm (I-24.92)

ḥōrmet : hürmet (II-22.25)

hunu : şunu (I-14.64)

hūrda : şurada (II-7.7)

husūmet : husumet (II-30.11)

I

ıçık : bkz. accıg (I-25.15)

ıççacıık : sıcacık (I-24.44)

ırāk : uzak (I-22.10)

ırāmetlik : rahmetlik (I-8.18)

ırāt : rahat (I-14.68)

*ışkat : Ölüñün kılınmamış namazı ve zekatı için verilen sadaka. (I-24.81)

ışık : ışık (II-1.4)

İ

ıķram : Ekrem (I-17.20)

ılāna : lahana (I-15.53)

ilelde : ileride (I-36.13)

ılimon . limon (I-13.11)

inni : İñli, Çay'a bağlı bir belde. (II-7.99)

ıñřāt : inşaat (II-15.32)

ireçberlik : rençberlik (I-8.14)

ıstıraķ : iştirak (II-18.24)

ış : iç (I-2.78)

ışallah : inşallah (II-6.33)

ışçehisar : İschehisar (I-5.13)

ışgi : içki (II-8.7)

ıçin : için (II-1.1)

ışme : içme (II-23.55)

ıtiyārla- : yaşlanmak. (I-17.16)

K

ķaKtı : kalktı (I-1.4)

ķamıřřılıķ : kamışçılık (II-12.9)

ķaneviçe : el işleri için kullanılan keten bez. (II-4.40)

ķaramıķķaraca_örēn : Karamıķkaracaören, Çay'a baēlı bir belde. (II-29.11)

ķārtır : Bir salatalık çeşidi. (II-9.2)

ķas : kaç (I-1.7)

kāsin : kesin (I-1.4)

kefīn : kefen (I-24.89)

kelem : beyaz lahana (I-18.13)

kemāne : küçük keman. (II-16.17)

kepīr : killi bir toprak. (I-14.62)

keşge : keşke (I-32.23)

keşkek : et ile dövülmüş buēdaydan yapılan bir çeşit yemek. (I-2.53)

ķocā_öz : Kocaöz, obanlar'a baēlı bir belde. (I-30.2)

kompāsta : komposto (I-4.21)

konyo : konvoy (I-2.96)

kōv : köy (I-33.1)

kōme : topluluk (I-25.13)

kōrōlu : Kōroēlu (II-28.16)

kōzleme : gözleme. (I-12.19)

L

laēap : lakap (I-24.4)

laķıp : bkz. laēap (II-26.6)

len : lan (I-34.5)

ley çek- : kına gecesinde türkü söylemek. (II-15.99)

loēanta : lokanta (I-24.159)

*lōsunmāsi : loēusa döneminde annenin ateşlenerek hallüsinasyonlar görmesi. (I-1.27)

M

macır : muhacir (I-31.68)

macur : bkz. macır (II-31.1)

māfiē : muvaffak (I-4.15)

mancar : pancar (I-10.8)

- māvlit : mevlit (I-2.16)
 mavzer : tüfek (I-30.37)
 maýdunus : maydanoz (I-7.3)
 māylesef : maalesef (I-5.60)
 mefāt : vefat (II-18.20)
 memēt : Mehmet (I-6.10)
 meşur : meşhur (I-14.68)
 metire . metre (I-24.72)
 meyvácilik : meyvecilik (II-12.11)
 millar : milyar (I-35.52)
 millōnnuḡ : milyonluk (I-34.22)
 misāfirāne : misafirhane (II-19.10)
 mo_ōllar : Moğollar (I-24.17)
 mu_āfaza . muhafaza (I-5.75)
 mū_āmmar : Muammer (I-5.4)
 mū_ḡit : muhit (I-6.7)
 muḡtarlı_ī : muhtarlığı (I-5.54)
 muḡtar : muhtar (I-33.15)
 musāFīr : bkz. musāfir (II-31.18)
 musāfir : misafir (I-31.102)
 mūtar : bkz. muḡtar (I-15.19)
 müfreze : askerlik (I-24.34)
 mütēvīt : mütevellit (II-30.25)
 müttelā : müptela (I-3.18)
 müziksenner : müzisyenler (II-8.14)

N

- nābıcaz : ne yapacağız (II-1.5)
 nārasın : ne arasın (I-37.1)
 nası : nasıl (I-1.3)
 nasīsa . nasılsa (I-19.19)
 nesfāte : neskafe (II-8.9)

niyi : neyi (I-31.93)
noḷūT : bkz. noğut (II-23.18)
noğut : nohut (I-11.9)

O

oḵu : düğün sahiplerinin eş ve dostlarını çağırmaları, davetiye. (I-14.3)
ōlān : oğlan (I-1.1)
oluyyō : oluyor (I-24.1)
ortadākılar : ortadakiler (I-8.4)
ossuḡ : olsun (I-2.34)
otun : odun (I-24.57)
otūS : otuz (I-29.51)

Ö

ödēsij : ödersin (I-1.11)
ödüş : emanet olarak verilen değerli eşyaların genel adı. (I-2.28)
ōretmen : öğretmen (I-24.151)
ōkelen- : öfkelenmek (I-35.47)
ōsüz : öksüz (I-9.44)
ōḡden : önceden (I-29.45)
ōndūğēç : bkz. ödüş (I-19.2)
ös : öz (I-5.45)
ōşmen : ölçmem (I-1.45)
ōtē : öteki (I-4.5)
ōlelikce : öylelikle (I-35.21)
ōyne : öyle (I-2.114)

P

pazaraġaċ : Pazaraġaċ (II-30.33)

pēlte : pelte (II-6.42)

pēřsenbe : perşembe (I-1.3)

peşgir : peşkir (I-31.129)

pıĉaċ : bıĉak (I-27.38)

pılaF : pilav (I-1.3)

piriş : pirinĉ (I-1.14)

piřmāne : pişmaniye (I-3.1)

polüsümüş : polismiş (I-35.16)

purōram : program (II-8.14)

R

rāmen : raġmen (I-5.44)

rāmetlik : rahmetlik. (I-8.18)

S

sa_a : sana (I-3.17)

sabā : sabaha (I-2.48)

sabānan : sabahleyin (I-14.1)

sādır : gübre. (I-14.27)

sādiř : damadın yakın arkadaşı. (I-2.62)

sahan : bakır tabak. (I-11.21)

sālıċlı : saġlıklı (II-28.1)

sāli : salı (I-30.10)

sār- : sermek (I-1.31)

sarāĉiċ : Saraycık, Bolvadin'e baġlı bir köy. (I-5.8)

sarmanārda : sarmalarda (I-1.14)

sāten : zaten (I-6.6)

savōlsuġ . saġolsun (I-5.59)

- sehen : bkz. sahan (I-13.25)
 sekiS : sekiz (I-1.10)
 seküz : bkz. sekiS (II-14.3)
 senek : çam ağacından yapılmış su testisi. (II-22.31)
 senet : ekmek tahtası. (I-12.21)
 senit : bkz. senet (I-31.445)
 sıḷir : sığır (I-9.28)
 sitil : Kulplu su kabı, bakraç. (I-20.8)
 soḷān : soğan (I-12.26)
 sobbet : sohbet (I-36.11)
 sona : sonra (I-2.4)
 soḷa : bkz. sona (I-7.22)
 sovanlı : soğanlı (I-1.18)
 sovū- : soğumak (I-11.26)
 söḷüt : Söğüt, Bilecik'e bağlı bir belde. (I-24.18)
 sufra : sofrası (I-12.12)
 sulpa ol- : anlaşmaya varmak (I-8.24)
 sultandā : Sultandağı (I-24.24)
 sünet : sünnet (I-18.41)
 sütlaş : sütlaç (I-1.4)

Ş

- şak ol- : gözleri kapanmak. (I-19.57)
 şāpalım : şey yapalım (I-2.4)
 şapıt : çaput (II-10.11)
 şeFtāli : şeftali (II-31.5)
 şek- : çekmek (I-34.22)
 şepit : yufka ekmekten daha küçük ve kalın ekmek. (I-11.3)
 şeḥēr : şehir (I-31.20)
 şeḥriye : şehriye (II-31.10)
 şī : şey. (I-31.121)
 şindī : şimdi (I-9.11)
 şişincik : şişince (II-12.7)

şō : şu (I-7.3)

şōyle : şöyle (I-11.2)

T

Tādīl : tatil (I-26.7)

Tāmat : damat (I-2.50)

tarhını : tarhana (I-1.20)

tārına : bkz. tarhını (I-7.3)

taşāıl : Taşağıl (I-24.64)

tavıĝ : tavuk (I-33.44)

tahrāna : bkz. tarhını (I-13.14)

tec : Leĝen (I-31.38)

telēizyon : televizyon (I-18.16)

temām : tamam (I-35.25)

tēris : terhis (II-14.35)

tevrāt : Tevrat (II-15.12)

Toğdur : doktor (I-17.32)

*toğmāğ : havanda buğday dövme için kullanılan ucu kalın sopa. (I-13.15)

türK : Türk (II-7.71)

türüm türüm : buram buram (II-15.103)

U

*ulāğ yer : kol ve bacadaki kaba etler. (I-14.34)

ulucu : uzak. (II-13.10)

uluğ : ılık (I-20.22)

úrayannar : üreyenler (I-24.144)

urba : elbise. (II-15.48)

usul : yavaş (I-27.15)

Ü

- üs : üst (II-2.2)
 üstēmen : üsteğmen (II-21.10)
 üş : üç (I-20.18)

V

- vala : vallahi (I-1.41)
 vallā : bkz. vala (I-13.29)
 veya_ūt : veyahut (I-9.12)
 virān : yerleşim yeri (I-24.29)
 vuruncuḡ : vurunca (I-24.35)
 walla : bkz. vala (I-2.114)

Y

- yaḡınnacaḡ : yakınlaraya kadar (I-30.7)
 yalānçı : asma yaprağından yapılan zeytinyağılı dolma. (I-1.15)
 yāsmas : düzen kurmak. (I-8.10)
 yavrım : yavrum (I-37.2)
 *yılancıḡ daşı : kadın halk hekiminin hastalıkları tedavi ederken kullandığı taş. (I-14.39)
 *yılancıḡ ebesi : kemik veremi hastalığını tedavi eden kadın, halk hekimi. (I-13.35)
 yimbeş : yirmi beş (I-35.40)
 yo_ūt : yahut (I-9.23)
 yòḡarı : yukarı (I-4.3)
 yonā'n : bkz. yonan (II-7.82)
 yonan : Yunan (II-7.73)
 yóruḡ : Yörük (I-36.7)
 yozleş- : yozlaşmak (I-2.115)
 yöre : yöre (I-1.12)
 yörü- : yürümek. (I-15.15)
 yūḡa : bkz. yukū (I-13.13)

yukū : yufka (I-13.11)

yürmi : yirmi (II-7.52)

Z

zelletli : lezzetli (I-3.21)

zılla : tamamen (I-6.8)

zıman : zaman (II-5.29)

*zilliler : tarhana hamurunun kurutulduğu tekne. (I-13.19)

zivāF : gelin ve damadın dünya evine girdikleri yer. (I-2.64)

* Derleme Sözlüğünde olmayan kelimeler.

SONUÇ

Yapmış olduğumuz bu çalışma sonucunda *Bolvadin, Çay, Çobanlar Ağzı*'nin karakteristik özelliklerini şöylece özetleyebiliriz:

1. *BÇÇA*'da damak uyumu ilerleyici benzeşme yoluyla *ÖTT*nden daha ileri durumdadır:

davāt < davet, āfat < afet, habarī < haberi, cumartāsı < cumartesi

2. *BÇÇA*'da –ce(K), –+lAş, –me/-mi, ekleri karakteristik olarak damak uyumunu bozar:

yolcez < yolacağız, alcen < alacağım

durmeyōla < durmuyorlar, çıkmeyō < çıkmıyor, goymeyō < koymuyor

yozleştik < yozlaştık, yaklaşığ < yaklaşık, bayrámleşir < bayramlaşır

3. *BÇÇA*'da –iken zarf-fiil eki çoğu yerde damak uyumuna bağlıdır. Ayrıca ekin –kAn ve –kAnA, şekilleri oldukça yaygındır:

yavruyқан < yavru iken, sāğıқан < sağ iken, yavrudayқан < yavruda iken, ğaynárқан < kaynar iken, geçerkene < geçer iken, alırқан < alır iken, sürerkene < sürer iken

4. *BÇÇA*'da (c, ç, n, s, ş, y) ünsüzleri komşuluğundaki ünlülerde inceme dolayısıyla damak uyumsuzluğu sık görülen bir olaydır:

bulášıqçı < bulaşıkçı, bŷydey < buğday, hāşgeş < haşhaş

5. *BÇÇA*'da dudak uyumu, *ÖTT*ne göre ileri durumdadır:

fasille < fasulye, hamır < hamur, tavığ < tavuk, ğabığtını < kabuğunu, yavrım < yavrum, ğavırması < kavurması

6. Ötümlüleşme *BÇÇA*'da görülen en karakteristik ses olayıdır. *ÖTT*nde korunan

#k(a)'lar, *BÇÇA*'da #g(a) olur.

ğış < kış, ğaymağ < kaymak, ğadın < kadın

Yine *ÖTT*'nde korunan #t'ler, *BÇÇA*'da yaygın olarak #d olur:
dabanca < tabanca, duz < tuz, datlı < tatlı

7. *BÇÇA*'da son seste ötümlüleşme ve yarı ötümlüleşme sıkça görülür:

K# < k# : çoK, yöruK, ışık, yüzük
g# < k# : kalabalıg, acıg, bucuğ, başlıg
d# < t# : milled, dörd
T# < t# : dāmaT, dosT

8. #l ünsüzünün, eklenme sırasında n# + ≠n- < n# + ≠l olması *BÇÇA*'da sıkça görülür:

+lAr : düyünnerde, gelenner, günnük, bunnar
+(i)lA(n) : şeylerinnen, deneynen, şekerinen, ismiýnen

9. “η” ünsüzü *ÖTT*'nde kaybolmasına rağmen *BÇÇA*'da' karakteristik olarak korunmuştur:

kendiη, sonra, saηa, yalıηız, bolvadiniη

10. Şimdiki zaman eki karakteristik olarak -yo(r) şeklindedir. Ancak sınırlı sayıda örnekte şimdiki zaman ekinin damak uyumuna girdiği ve ekin değişken şekillerinin kullanıldığı görülür:

bilmiyōm, gidīyo, ğuyuyōs, ğōyyōS

11. Şimdiki zaman 3. çoğul şahıs çekiminde Yörük Ağızlarında -yollar şekli yaygındır:

vermiyōllar, nişānnaniyollar, mektuplaşiyollar, yapıyollar

12. Bolvadin merkez, Dişli, Dipevler ve Yörükkaracaören Köylerinde hırıltılı h (h) sesi kullanılmaktadır.

ħabār, maħsadiyla, ħāşlanmış

13. Bölgemizde ek-fiilin görülen geçmiş zamanının 3. tekil şahıs çekiminde sonda n ünsüzü görülür. Bu özellik yalnızca Yörük Ağızlarında vardır.

varıdın < var idi, yoğdun < yok idi

Yukarıda saydığımız ağız özelliklerine göre yöreyi, kendi içinde gösterdiği farklılıklara dayanarak iki ağız bölgesine ayırabiliriz. Bu farklılıklar çoğunlukla ses özelliklerinde kendini gösterir.

I. ve II. Ağız Bölgelerinin Ağız Özelliklerini Belirleyen Farklılıklar

1. I. bölgede hırıltılı h (ħ) sesi kullanılmakta, II. bölgede kullanılmamaktadır.

2. Şimdiki zaman 3. çoğul şahıs çekiminde I. Ağız Bölgesinde -yollar şekli yaygındır.

3. Ek-fiilin görülen geçmiş zamanının 3. tekil şahıs çekiminde sonda n ünsüzü yalnızca I. Ağız Bölgesinde görülmektedir.

Buna göre:

I. Ağız Bölgesini: Bolvadin, Çobanlar merkez ve köyleri (Dişli, Özburun, Yörükkaracaören, Dipevler, Kurucuova, Kemerkaya, Taşlıdere, Kocaöz, Göynük, Akkoyun, Kale) (**Yörük Ağızları**)

II. Ağız Bölgesini: Çay merkez ve köyleri (Eber, Deresenek, Çayırpınar, Pınarkaya, Pazarağaç, Karamıkkaracaören, İnli, Akkonak) (**Türkmen Ağızları**)

KAYNAKÇA

AKÇATAŞ Ahmet, Çay Yörük Ağzı, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 1996.

ATABAY Neşe, KUTLUK İbrahim, ÖZEL Sevgi (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan), Sözcük Türleri,TDK Yay., Ankara, 1983.

ATAY Ayten, “Eski Türkçe ma/me Edatının Anadolu Ağızlarındaki Kalıntısı”, Türk Dili Dergisi, S. 610, Ankara, 2002, s.826–828.

BANGUOĞLU Tahsin, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 1974.

BAYAR Muharrem, “Afyonkarahisar İline İskan Olmuş Aşiretler ve Karabağlı Türkmen Aşiretinin İskanı, Sosyal Kültürel Yaşantıları”, IV. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyum Bildirileri, Afyon Belediyesi Yay., Afyon, 1995, s.189.

_____ *Bolvadin Tarihi* (Kurumları- Yöneticileri, Yetiştirdiği Kişiler), Bilge Yay., İstanbul 2004.

BAYRAKTAR Nesrin, *Türkçede Fiilimsiler*, TDK Yay. Ankara, 2004.

BİRAY Himmet, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK Yay., Ankara, 1999.

BOZ Erdoğan, “Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57.

_____ *Afyon Merkez Ağzı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon, 2002.

_____ “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, İlmî Araştırmalar, S.14, İstanbul, 2002, s.29–36.

_____ “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” Türk Dili Dergisi, S.600, Ankara, 2001, s. 856–864.

_____ “Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses ç,k,p,t Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu” Türk Dili Dergisi, S. 605, Ankara, 2002, s.447–455.

_____ “Doğu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi” Türkbilig Dergisi, S.2, Ankara, 2001, s.11–22.

_____ “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hal Eki Yapısı Üzerine” İlmî Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43–48.

BURAN Ahmet, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 1996.

CAFEROĞLU Ahmet, “Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi” TDAY Belleten 1955, TDK Yay., Ankara, s.1-7.

ÇAĞATAY Saadet, “Türkçe’de ki < erki” TDAY (Bellten 1963), Ankara, 1988, s. 245–250.

ÇAĞIRAN Önder, “Türkiye Türkçesi Ağızları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, 3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

DEVELİ Hayati, “ (sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, TDAY (Belleten 1995), Ankara, 1997, s. 115–152.

DİNAR Talat, *Başmakçı ve Dazkırı Ağzı*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 2006.

ECKMAN Janos, “Türkçede +rak/+rek Ekine Dair”, TDAY Belleten 1953, Ankara, 1988, s.49,52.

EDİSKUN Haydar, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 1985.

EREN Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, 1999.

_____ “Türk Dilinde Metathese Olayı”, TDAY, Belleten 1953, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.

ERGİN Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, 1972.

GENCAN Tahir Necat, *Dilbilgisi*, TDK Yay., Ankara, 1979.

GÖKER OSMAN, Bolvadin'deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağzı, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 1996.

GÜLENSOY Tuncer, *Kütahya ve Yöresi Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 1988.

_____ “Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Şimdiki Zaman Eki”, Türkoloji Dergisi, VIII/1/1979, Ankara, s.169–190.

GÜLSEVİN Gürer, *Uşak İli Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 2002.

_____ “Türkiye Türkçesi Ağzlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

_____ *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara, 1997.

_____ “Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

_____ “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 467, Ankara, 1990, s. 276–279.

_____ “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S.2, Afyon, 2001, s. 125–143.

GÜLSEVİN Gürer, BOZ Erdoğan, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

HACIEMİNOĞLU Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İst. 1992.

HATİPOĞLU Vecihe, *Türkçenin Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 1974.

KARA Mehmet, *Türkmen Türkçesi Grameri*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

KARAHAN Leyla, “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl XXXII/1–2 1994, Ankara, 1996, s.205–236.

_____ *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara, 1996.

_____ *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay. Ankara, 1995.

_____ “-sa/-se Hakkında” Türk Dili Dergisi, S. 516, Ankara, 1994, s. 471–474.

KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.443-458.

_____ “Batı Anadolu Ağzlarında Asli Ünlü Uzunlukları” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.2, s.197-203.

_____ *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1992.

_____ “Batı Anadolu Ağzlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı”, I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler, 6–9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, s. 29–49.

_____ *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, TDK Yay., Ankara, 1994.

_____ “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.12-84.

_____ “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s. 160-167.

_____ *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK. Yay., Ankara,, 2003.

KÜÇÜK Sabahattin, “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 426, Ankara, 1987, s 367.

ÖRNEKKOL Fatih, *Emirdağ Ağzı*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 2006.

ÖZÇELİK Sadettin, “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili Dergisi, S. 634, Ankara, 2004, s.550–562.

_____“Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” Türk Dili Dergisi, S. 612, Ankara, 2002, s.1033–1041.

_____ “Aykırılışma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, İlmî Araştırmalar, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131–144.

ÖZKAN İbrahim, *Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001.

SAĞIR Mukim, “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, Türk Dili Araştırma Yıllığı (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

ŞAHİN Eda, *Bayat Merkez Ağızı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 1999.

ŞENYİĞİT Yavuz, *Sultandağı Ağızı*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 2006.

TEKİN Talat, *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975.

_____“Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7–8, Ankara, 1980, s.10–17.

TUNA Osman Nedim, *Türk Dilbilgisi*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları), Malatya, 1986.

TÜRKAY Cevdet, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İşaret Yay., İstanbul, 2001.

Türk Gramerinin Sorunları II (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., Ankara, 1999.

TÜRKYILMAZ Fatma, *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK Yay., Ankara, 1999.

ÜSTÜNER Ahat, *Türkçede Pekiştirme*, Elazığ, 2003.

_____ *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 2000.

YAMAN Ertuğrul, *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK Yay., Ankara, 1999.

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK. Yay., Ankara, 1983.

YILDIZ Osman, *Isparta Merkez Ağzı*, Fakülte Kitabevi Yay, Isparta, 2002.

YILMAZ Mehmet, *İscehisar ve İhsaniye Ağzı*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyonkarahisar, 2006.

ZÜLFİKAR Hamza, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara, 1991.

_____ "Takısız Ad Tamlaması Sorunu" *Türk Dili Dergisi*, S.523, Ankara, 2002, s.7-95.

<http://www.afyonhaber.com/ilceler/bolvadin.htm> (29.08.2007)

<http://www.afyonhaber.com/ilceler/cay.htm> (29.08.2007)

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87obanlar,_Afyonkarahisar (29.08.2007)

<http://www.cay.bel.tr/tanitim/tarihana.html> 29.08.2007

<http://www.cobanlar.bel.tr/cobanlar.htm> 29.08.2007

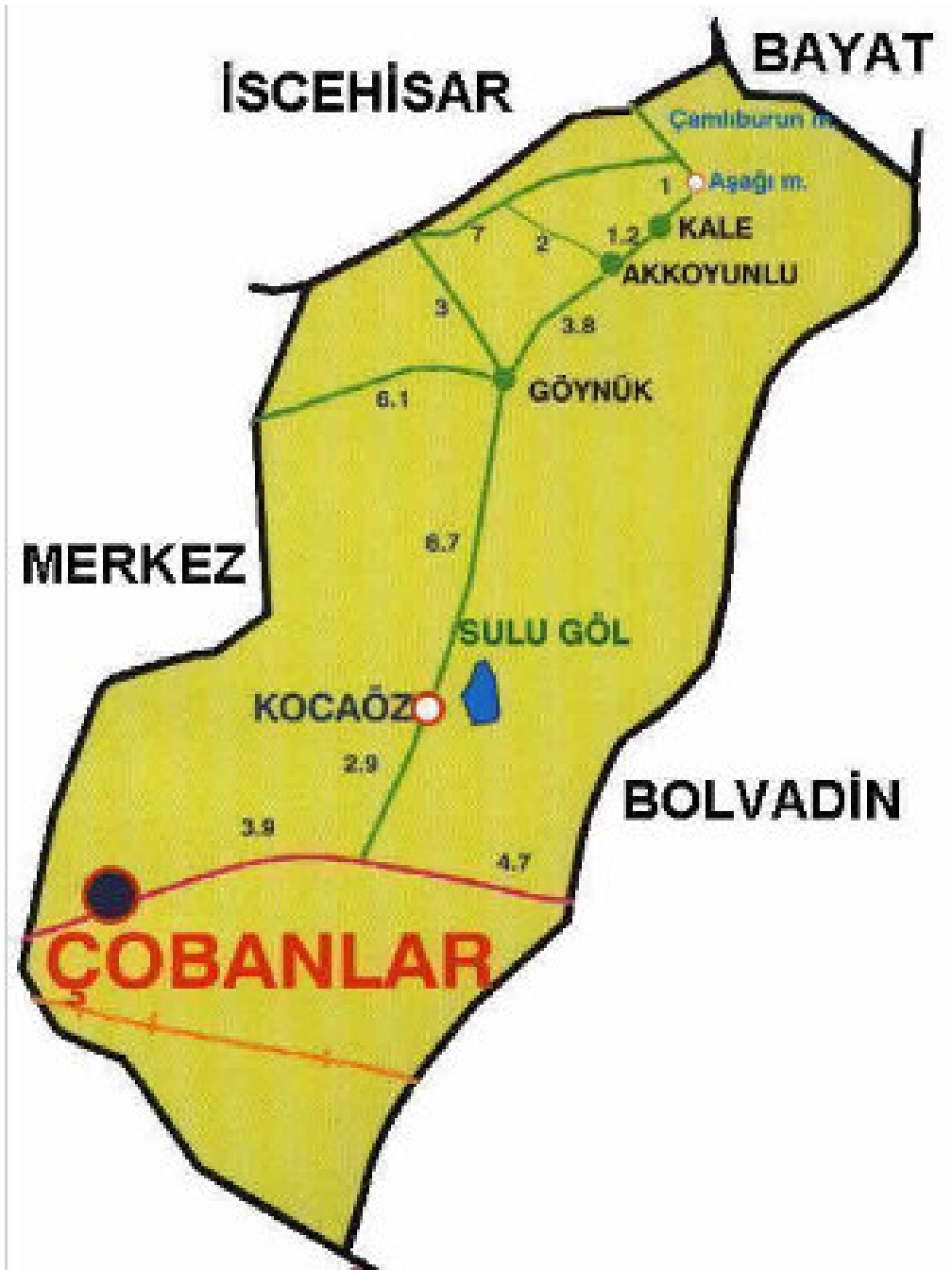
http://www.bolvadin.bel.tr/Bolvadin/Genel_Bilgiler (29.08.2007)

<http://www.cay.gov.tr/tanitim06.html> (29.08.2007)

<http://www.afyon-bld.gov.tr/tr/Tab.aspx?TabID=51> (29.08.2007)

HARİTALAR

Çobanlar İlçe Haritası

I. Ağız Bölgesi

